

అజరామర వాఙ్మయ మూర్తి -
తుమ్మల సీతారామమూర్తి

డా॥ సూర్యదేవర రవికుమార్

తుమ్మల సీతారామమూర్తి శతజయంతి
ప్రచురణ

అజరామరవాఙ్మయమూర్తి -
తుమ్మల సీతారామమూర్తి

||
AJARAAMARA
VAAGMAYAMURTHY
TUMMALA
SEETARAMAMURTHY

డా॥ సూర్యదేవర రవికుమార్
సహాయ సంఘాలకులు
పశుసంపర్యకశాఖ

A review of Poet's works by
Dr. S. RAVI KUMAR, B.V.Sc.
Assistant Director (A.H)
ISBN : 81-900357-3-8

తొలికూర్పు : 2002 మార్చి

First Edition : March 2002

ప్రతులు : 500

Copies : 500

వెల : రూ. 50 లు

Price : 50/-

ప్రతులకు :

యస్. స్వరూపరాణి
పరమేశ్వరి టవర్స్,
4వ లైను, లక్ష్మీపురం,
హరిహరమహల్ ప్రక్క వీధి,
గుంటూరు-7.

For Copies

S. Swaruparani

S4, Parameswari Towers,
4th Line, Lakshmipuram,
Besides Hariharamahal,
GUNTUR-7.

టి. శ్రీనివాసమూర్తి, M.A.
విద్యానగర్, నిడుబ్రోలు

T. Srinivasamurthy, M.A.
Vidyanagar,
Nidubrolu - 522 124.

ముద్రణ :

పవనసుత ఆఫ్సెట్ ప్రింటర్స్,
యన్.పి.పి. రోడ్, పొన్నూరు.
ఫోన్ : (08643) 42380

Printed at :

Pavanasuta Offset Printers,
S.P.P. Road, PONNUR.
☎ : (08643) 42380.

డి.టి.పి. : వాసు

D.T.P. : Vasu

విషయసూచిక

విషయము	పేజి నెం.
1. నా మాట	IV
2. రెండు మాటలు	V
3. ఆనంద	X
4. ఉడుగర	XII
5. తున్నులవారి జీవితము -వ్యక్తిత్వము	1
6. తొలిరచనలు	15
7. లఘుకావ్యాలు	26
8. అనువాదాలు	46
9. ఖండకవితలు	53
10. మహాత్ముని ఆస్థానకవి	71
11. కవితాకళ	86
12. కృతిపతులు	104
13. సంపాదకులుగా	115

భారతి, ప్రవంతి, తెలుగు, గ్రంథాలయసర్వస్వము మాసపత్రికలలో తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారి రచనలను గూర్చి ప్రచురించబడిన నా యీ వ్యాసములనన్నిటిని ఒకచోట చేర్చి యీ విధంగా గ్రంథరూపాన్నిచ్చి నన్ను ధన్యుడై చేశారు కవిగారి పెద్దకుమారులు శ్రీ తుమ్మల శ్రీనివాసమూర్తి గారు, వారి సహృదయతకు నా హృదయ పూర్వక ధన్యవాదములు.

సీతారామమూర్తిగారి కృతులను పునర్ముద్రించే కృషికి సంపాదకత్వము వహించి అకుంతితదీక్షతో, అవిరళ శ్రమతో వాటిని సర్వాంగసుందరంగా వెలువరించిన సుప్రసిద్ధ సాహితీమూర్తులు గుంటూరు జాగర్లమూడి కువ్వస్వామి చౌదరి కళాశాలలో తెలుగు అధ్యాపకులుగా పదవీ విరమణ చేసిన శ్రీ పులిచెర్ల సుబ్బారావు గారు, అడిగినదే తడవుగా అంగీకరించి, యీ గ్రంథానికి “ఆశంస” వ్రాయటం నా అదృష్టంగా భావిస్తాను.

ఈ గ్రంథాన్ని డా॥ కొండబోలు బసవపున్నయ్య గారికి అంకితమివ్వాలని శ్రీనివాసమూర్తి గారికి, నాకూ కలిగిన ముచ్చట. ఈ ముచ్చటను చిరునవ్వుతో అంగీకరించి తీర్చి మా కానందసంధాయకులైన డా॥ బసవపున్నయ్య గారికి హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాంజలిలు.

పాఠకలోకం యీ గ్రంథాన్ని సహృదయంతో ఆదరించుగాక!

- డా॥ సూర్యదేవర రవికుమార్.

రెండుమాటలు

“కృత్రిమం చ లోకహితమే చ కవిమోక్ష

త్రచ్చి బుధుడు చాటు దాని సాగసు

వ్రాసు విలసిగాంచు మారుత మధ్వాని

వలపు నెల్లదెసల నలముకొల్పు”

-తుమ్మల

చెట్లు పూలను కాచగా గాలి ఆ పూల ఘుమఘుమలను నలుదిక్కుల వ్యాపింపజేసినట్లుగా మహాకవి లోకకల్యాణమును కాంక్షించి కావ్యములను వ్రాయగా, కవి, పండితుడైన విమర్శకుడు ఆ కావ్యములను క్షుణ్ణముగా చదివి వాటి పరమార్థమును, సౌందర్య మాధుర్యములను అందరికి తెలియజేయును. అదేవిధంగా డా॥ రవికుమార్గారు మహాకవి తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు వ్రాసిన జగద్విత్తమైన కావ్యములను త్రచ్చి తుమ్మలవారి కవితా పరమార్థమును, రామణీయకతను, వ్యక్తిత్వమును తమ గ్రంథము- అజరామరవాఙ్మయమూర్తి శ్రీ తుమ్మలసీతారామమూర్తి- ద్వారా చక్కగా విశ్లేషించి లోకమునకు చాల చక్కగా తెలియజేసినారు.

ఇచట మహాకవి తుమ్మలవారిని గూర్చి రెండు మాటలు వ్రాసినను. తెలుగుజాతికి, సాహిత్యమునకు 20వ శతాబ్దమునందు లభించిన అపూర్వమైన కానుక తుమ్మలవారు. ఆ శతాబ్దికవులలో వారు ఒక విలక్షణమైన మహాకవి. ఆ శతాబ్ది తొలిపంక్తి మహాకవులలో వారు తొలివారు అని చెప్పటం తెగువకాదు. అందులకు వారి కవితయే సాక్ష్యము. వారు కారణజన్ములు. వారు “పాండితీ మేరునగము, కవితాహిమాలయము” అని సాహితీ వేత్తలు వ్రాసిన మాటలు అక్షరాల నిజము. వారు కళాప్రేరణచే కవితలల్లలేదు. ఆత్మానందము కొరకు అంతకంటే కవితాగానం చేయలేదు. బ్రదుకు తెరువు కొరకు అసలు కవితవ్రాయనేలేదు. లోకకల్యాణ దృష్టితో జనరంజకము, జనహితము అయిన సునంపన్నమైన కవితను వ్రాసినారు. వారు ప్రాతక్రోత్తల మేలు కలయిక. వారి కవితాశిల్పము ప్రాచీనమైనది. అయితే వారి భావములు అభ్యుదయకరములు. వారు పద్మకళకు నూతన జవమును, జీవమును కలిగించి, ప్రకాశింపజేసినారు. వారి కవిత సలక్షణమయ్యు, సార్వజనీనమైనది, సరళమైనది. స్పష్టమైనది, సౌలభ్యమైనది, సౌందర్యవంతమైనది. 20వ శతాబ్దమునందు వచ్చిన అన్ని కవితోద్వ్యమాలలోని మంచిచెడులను పరిశీలించి, వారు అన్నింటిలో గల మంచిని స్వీకరించి, సమాజ సంస్కరణకు అభ్యుదయ కవితను - సర్వోదయ కవితను- వ్రాసినారు. వారు రచనను ఒకసామాజిక బాధ్యతగా స్వీకరించి, కవితా గానముకూడ సమాజసేవ చేయుటకు గల ఒక ఉత్తమ మార్గమని భావించినారు. అందువలననే తమ కవితా ప్రస్థానమును రాజకీయ, మత, సాంఘిక, ఆర్థిక, నైతికోద్వ్యమములకు చైతన్యశక్తిగా వారు మలచినారు. మిగిలిన కవులవలె కాక వారు సమాజములోని అన్ని వర్గములవారి అభ్యుదయమును కాంక్షించుచు, సమతా మమతల సమాజనిర్మాణమునకు కవితాగానం చేసినారు. వారిది

మానవతా పరిమళములను వెదజల్లు సర్వోదయ కవిత. దీనియందు ధైవతత్వము, ధర్మతత్వము, మానవాభ్యుదయ తత్వములు మిళితమై యుండును. దీనికి గాంధీతత్వము పట్టుగొమ్ము. దీని మార్గము అహింసా మార్గము. దీనికి వర్ణపాక్షికత్వము ఉండదు. ఇది అందరి అభ్యుదయమును, సమైక్యతను కాంక్షించును. నేడు, రేపు మానవజాతి మనుగడకు గాంధీ సిద్ధాంతములే శరణ్యములు. తుమ్మలవారి సర్వోదయకవిత మానవుని సంస్కారవంతునిగా జేసి, సమాజమును ఉన్నతీకరించును. వారి కవితకు “నరుని నారాయణునిగా” చేయు మహిమకలదు. ఈ కవితాశయమునకు తోడు తుమ్మలవారు మచ్చమసకలేని మనుగడను గడిపినారు. వారు మాటదారి, రచనదారి, బ్రదుకుదారి ఒకటిగా జీవితమును సాగించినవారు. అందువలననే త్యాగరాజు సంగీతము, తుమ్మల సాహిత్యము ఒకే కోవకు చెందినవి. అనగా నిర్మలమైనవి. అమరమైనవి. అవి వినినకొలది, చదివినకొలది మరల మరల వినవలెననియు, చదువవలెననియు అనిపించును. అవే నిజమైన కళలు. అందువలననే వారిద్దరి సంగీతసాహిత్యములు రసకళోక సంపదలు. అవి యుగయుగములకు పరిమళించుచునే యుండును.

మరి ఇటువంటి మహాకవి కవిత్వమును, వ్యక్తిత్వమును సమీక్షగావించుట అంతసులభముకాదు. అయితే డా॥ రవికుమార్ గారు ఈ కృషిలో కృతకృత్యులైనారని తలంచుచున్నాను. వీరు వృత్తిరీత్యా పశువైద్యునిపుణులు. అయితే ప్రవృత్తి రీత్యా పండితులు, కవులు, సాహితీవలశోధకులు, ఉత్తమ విమర్శకులు. వీరి కవితలు, వలశోధనావ్యాసములు, విమర్శనా రచనలు అనేక సాహితీ సంచికలలో ప్రచురించబడినవి. వీరికి తుమ్మలవారి పట్లగల భక్తి, వారి వ్యక్తిత్వముపట్ల గల ప్రతిపత్తి, వారి ఆనందోపదేశ కవిత పట్లగల ప్రపత్తి-ఈ గ్రంథమును వ్రాయుటకు వీరిని పురికొల్పినవి. వీరి రచన సరళమై, సంపన్నమై, ఒక ప్రవాహమువలె సాగిపోవుచు చదువరులను ఆకర్షించుచు నడుమ నడుమ ఆగనీయదు. తుమ్మలవారి కవితాప్రసంగిని వీరు ఈ గ్రంథమునందు చక్కగా దర్శింపజేసినారు.

మరొక్కమాట-తుమ్మలవారు మరణించినపుడు వీరు “దీప్తి” సాహిత్య సంచిక సంపాదకులుగా “తుమ్మల స్మారక సంచిక” ను ప్రచురించినారు. దీనియందు మహాకవుల కవితలు, రచయితల వ్యాసములు కలవు. ఎంతోశ్రమకోర్చి, మరెంతో శ్రద్ధతో ఆ సంచికను వెలుగులోనికి తీసుకొనివచ్చినారు. ఇది వీరికి తుమ్మల వారిపట్ల, వారి కవిత పట్లగల “బంగారు కొండంత” రక్తి భక్తులను చాటుచున్నది. ఈ ఋణమును వీరి గ్రంథప్రచురణ ద్వారా కొంత తీర్చుకొనదలచితిని.

ఇచట విమర్శకుడనగా నెవరు? అతని లక్షణములను వివరించిన పండితులు, కవులు, విమర్శకులు శ్రీ యార్లగడ్డ వెంకట సుబ్బారావుగారి మాటలు గమనించదగినవి. “విమర్శకుడు శస్త్రచికిత్సకుడు. ధర్మాధికారి. గుణదోషములు పృథక్కరింపగల రాజాంశము. రత్నపరీక్షకుడు. వాఙ్మయకోశరక్షకుడు. సాహితీసామ్రాజ్యశోధకుడు. దయాదాక్షిణ్యములతో దనకుఁబనిలేదు. న్యపరభేదములేదు. మోమోటము లేదు. హయోపాదేయములు లేవు. తాను నిర్లిప్తుడు. ద్రష్ట. కుండబ్రద్దలు కొట్టినట్లుచెప్పట

తన విధి. తన్నీర్వహణమున జంకుగొంకులుండరాదు..... కాని విమర్శకుడు కవియెడఁ జూప వలసిన యౌదార్యమును మఱవక కవి పరిశ్రమమును గుర్తించి యతఁ డెంతవఱకుఁగృతార్థుఁడయ్యె నన్నది పరిశీలించవలయును. స్థానిత్వములు శోధించుటతోపాటు కవి చూపిన వ్యక్తిత్వమును సైతము నహ్మదయుల యెదుట నిడవలయును.” ఇటువంటి ఉత్తమ విమర్శకుల వలన కవికి కీర్తి, కవితకు ప్రశస్తి, సాహితీకి బలుపు రాగలదు. అయితే ఇటువంటి వారు నేడు చాల అరుదుగదా! నేటి ఉత్తమ విమర్శకులలో ఒకరుగా డా॥ రవికుమార్ గారు ప్రసిద్ధిగాంచినారు. శ్రీ యార్లగడ్డవారు చెప్పిన విమర్శకుని లక్షణములు చాలా వరకు వీరియందు కలవు.

డా॥ రవికుమార్ గారికి తుమ్మలవారిపట్ల, వారి కవితపట్ల ఎంత ప్రేమాభిమానములు కలవో వీరి గ్రంథముద్వారా తెలియగలదు. అయితే వీరు తుమ్మలవారి కవిత్వమును ప్రస్తుతించుటయేగాక, అచటనచట మోమోటము లేకుండా తెగడినారు కూడా. ఈ గ్రంథమును చదివినచో -ముఖ్యముగా “తుమ్మలవారి ఛందోరీతులు” పట్టికను చూచినచో-వీరు కవిగారి కావ్యములన్నింటిని ఎంతశ్రద్ధగా, క్షుణ్ణముగా చదివి, పరిశీలించినారో తెలియగలదు. వీరికిగల సహజ పాండిత్యము, పరిశోధనా దృక్పథము, ధర్మదృష్టి, సాహిత్యాభివృద్ధికాంక్షల వలన తుమ్మలవారి సుసంపన్నమైన సర్వోదయకవితను సాహితీ దృష్టితో, సామాజిక దృష్టితో చక్కగా బేరీజు వేసినారు, అంతేగాకుండా కొన్ని లోటుపాట్లను కూడా చూపించినారు.

ఇక వీరి గ్రంథమును పరిశీలించుదాము. 1వ శీర్షిక యందు తుమ్మలవారి తల్లిదండ్రులు, వారి గ్రామము, గ్రామపెద్దలు, గురువులు, స్నేహితులు వారియందు ఉత్తమ సాహిత్యాభిలాషను కలిగించిన తీరును చక్కగా వివరించినారు. అంతేగాకుండా కవిగారి గుణగణములను తెలిపి, వారి వ్యక్తిత్వ వికాసమును తేటతెల్లముగా తెలియజేసినారు. 2వ శీర్షిక -తొలిరచనలు- లో తుమ్మలవారి దైవభక్తి, స్నేహాధర్మము, సైతికోణ్ణవనానక్తి తెలువబడినవి. ఈ రచనలు చదివినచో కవిగారి వద్యరచనా పరిణతి తెలుసుకొనవచ్చునని చెప్పినారు. 3వ శీర్షిక -అనువాదాలు- లో అనువాదము కవికి కత్తిమీదసామువంటిది అనియు, అయితే తుమ్మలవారు అనువాదగ్రంథము లన్నింటిని హృదయంగమముగా వ్రాసి విజయులైనారని వ్రాసినారు. అయితే కొన్నిగ్రంథములలో కవిగారి అనువాదముకంటి మూలమే సాగునుగా నున్నదనియు ఒకటి, రెండు ఉదాహరణలుకూడా చూపించినారు. “తెనుఁగునీతి”లో అనేక అనువాదపద్యాలు మూలములోకంటి చక్కగా, మధురంగా ఉన్నవనియు, అయితే లక్షణకవి వ్రాసిన “తివిరి యినుమునఁడైలంబు దీయవచ్చు” అను పద్యానికి తుమ్మలవారు వ్రాసిన అనువాదపద్యము- “వాలుకబిండి తైలమ్ముదీయవచ్చు” - సాగునుగా లేదని మోమోటము లేకుండా వ్రాసినారు. 4వ శీర్షిక - “లఘుకావ్యములు” -లో వాటిఅన్నింటియందుగల తుమ్మలవారి కవితావైభవమును చక్కగా పల్లించినారు. ధర్మజ్యోతిలో కవిగారి తండ్రి నారయ్యగారు నిజంగా ధర్మజ్యోతియేయని వ్రాసినారు. అంతేగాక కవిగారి సామ్యవాద పద్యాలను ఉదహరించి, ఆనాడే (1940) వారు సమసమాజ స్థాపనను కాంక్షించినారని తెలియజేసినారు. వినోదా భావములు “తుమ్మలవారి చేతికి చిక్కి తెలుగు మోటువులతో

సర్వోదయ గానమునందు, మెఱయుచున్నది” అని తెలియజేసినారు. రాష్ట్రగానము స్వరాష్ట్రమును సాధించుటకు ఆంధ్రులను ఉత్తేజితులను చేసినదనియు, దీనియందు ధర్మవీరము, యుద్ధవీరముతో కలసి ప్రపహించుచున్నదనియు తెలిపినారు. దీనియందు వారు ఆంధ్రజాతికి ఒక మరవరాని సందేశమునిచ్చినారని వ్రాసినారు. - “ఆంధ్రత్వము లేని బ్రదుకు నాసినపకుమీ” అని ఆంధ్రులకు ప్రబోధించినారు. ఉదయగానమునందు నూతన రాష్ట్రసమన్వలను చర్చించి, కవిగారు వాటకి పరిష్కారమార్గములను కూడ సూచించినారని వ్రాసినారు. చివరకు ఆంధ్రుడు విశ్వమానవ కల్యాణమునకు కృషిచేయవలెనను కవిగారి కోర్కెను తెలిపినారు. దక్షిణ దేశమునందు స్థిరపడిపోయిన ఆంధ్రులను సంపత్తరమునకొక్కసారియైనను కలసి తెలుగుకవితా వైభవమును గూర్చి ముచ్చటించుకొని, ఆనందించవలసినదిగా కవిగారు కోరినారు. అయితే ఆత్మార్పణ లఘుకావ్యమును తిక్కన్నను అనుసరించి అభినవతిక్కన ముగించుట బాగుండలేదని మోమోటుము లేకుండా చెప్పినారు. అభినవ తిక్కనగా ఆడపావురమును చివరకు అగ్నికి ఆహుతిచేయించకుండా ఉంటే చాల బాగుండెడిదని వ్రాసినారు. 5వ శీర్షిక - ఖండకవితలు- లో దేశభక్తి, రాష్ట్రభక్తి, స్వభాషానురక్తి, తెనుగుదనము, రైతు జీవనము, సంక్రాంతి సాగులు, పేదలబాధలు, అన్యైశ్వర్య, వీరులు, కవులు, దాతలు, త్యాగులు మున్నగువారిని గూర్చి కవిగారు వ్రాసిన కవితలసౌందర్యమును చక్కగా వివరించినారు. 6వ శీర్షిక - మహాత్ముని ఆస్థానకవి- లో తుమ్మలవారిని తగిన ఉదాహరణలతో “మహాత్ముని ఆస్థానకవిగా తీర్చిదిద్దినారు. ఆ స్థానమునకు వారికొక్కరికే అర్హత గలదని గట్టిగా చెప్పినారు.

7వ శీర్షిక - కవితాకళ-లో తుమ్మలవారి పాండిత్య పటిమను, కవితా శిల్పమును చాలా చక్కగా వివరించినారు. తుమ్మలవారి తొలిరచనలలో కొన్ని వ్యాకరణవిరుద్ధ ప్రయోగములున్నప్పటికీ, క్రమముగా వీరి కవితా భాష నిర్దుష్టమై ఒక అధికారికతను సంపాదించుకొన్నది అని వ్రాసినారు. ఇంకను కవిగారికి భాషపైగల అధికాదరమును, శబ్దంపైగల అధికారాన్ని ప్రయోగసామర్థ్యాన్ని సమగ్రపాండిత్యాన్ని చక్కగా వివరించినారు. శబ్దప్రయోగాన్ని గూర్చిన చర్చలలో తుమ్మలవారి ప్రయోగము లభించితే, వారు ప్రయోగించారు గనుక “సాధువే” అన్న స్థూలమైన నిర్ణయానికి పండితలోకము వస్తున్నదని వ్రాసి తుమ్మలవారి కృతులు కవితాలీతులకు గనులు అని చెప్పినారు. వారికి భాషా విషయకమైన సందేహములు కలిగినపుడు సమర్థులద్వారా నివృత్తి చేసుకొనెడివారు. కవిగారు తెలుగుపదాలకు, నుడికారానికి పునరుజ్జీవనము కల్పించటమేగాక, ఎన్నో అన్యదేశ్యులను తెలుగుపదాలుగా మార్చి ప్రయోగించారు. వారికి గర్భకవిత్యంమీద మక్కువ లేదనియు, వారి కవితలో బంధకవితలు కూడ లేవనియు, హాస్యరసం చాలా తక్కువనియు వ్రాసినారు. వారు రసరాజమైన శృంగారాన్ని ఆదరించలేదు. దీనికి కారణమడుగుగా “అటు పోలేదు బుద్ధి” అని చెప్పారు. చివరిగా తుమ్మలవారి వైలి “గంగాప్రవాహంలా నిర్మలంగా, నిరాడంబరముగా, గుంభనంగా, సరళంగా, ధారాళమైనశయ్యతో సాగిపోతుంది. ఇటువంటిదే నిజమైన కవిత.” అని వ్రాసినారు. తుమ్మలవారిలోని ఒకగొప్పగుణము వారి పద్యసంస్కరణాభిలాష. తమ

గ్రంథములను పునర్ముద్రించునపుడు వారు కొన్ని పద్ధతులను సవరించి చాల అందంగా మార్చేవారు. ఈ సవరింతలు కవి కవితాసాధనలో ప్రగతికి, మానసిక పరిపక్వతకు నిదర్శనములు అని తెలియజేసినారు. తదుపరి తుమ్మల వారి కవితాశయమును, సామాజిక స్పృహను అనేక పద్ధతులను ఉదహరించి చదువరులకు ఆకర్షణీయముగా ఉండునట్లు వ్రాసినారు. ఈ శీర్షికద్వారా డా॥ రవికుమార్ గారి పాండిత్య కవితాశక్తులను మనము తెలుసుకొనగలము.

8వ శీర్షిక-కృతిపతులు-లో తుమ్మలవారి అంకిత నియమాలు తెలియజేసి, తమ కృతికన్యలకు తగిన కృతిపతులను ఎన్నుకొన్నారని వ్రాసినారు. కవిగారు ఆంధ్రుడుగా ఆంధ్రులకు కొన్ని గ్రంథములను, భారతీయుడుగా ప్రధానమంత్రి లాల్ బహదూర్ శాస్త్రికి ఒక మహాకావ్యమును, విశ్వమానవుడుగా ఒక కావ్యమును “అమెరికాగాంధీ” మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ నకు, మతసామరస్యమునకు చిహ్నముగా నౌక గ్రంథమును జనాబ్ గౌస్ బేగ్ నకు, హరిజన ప్రేమికుడిగా ఒక కావ్యమును కవులు, రచయితలైన శ్రీ జాషూడి అమ్మలయ్యకు కృతులనిచ్చి తమ విశాలదృష్టిని ప్రదర్శించినారని వ్రాసినారు. చివరి 9వ శీర్షిక-ప్రచురణకర్తలుగా-సంపాదకులుగా-లో తుమ్మలారు నవ్వసాచిలా రెండు బాధ్యతలను చక్కగా నిర్వహించారని వ్రాసినారు. కొన్ని గ్రంథాలలో తెలియని మాటలకు లఘుబీకను సమకూర్చినారనియు, కవితలు వ్రాసిన తేదీలను కూడా వేసినారనియు తుమ్మలవారిని కొనియాడినారు. అయితే కొన్ని గ్రంథాలలో పద్ధతుల పేర్లను సూచించలేదనియు, విషయసూచికను ఇవ్వలేదనియు, పద్యాలకు క్రమసంఖ్యలను వేయలేదనియు వ్రాసి - వీటిని తుమ్మలవారి లోటులుగా చూపించినారు. ఈ విధముగా డా॥ రవికుమార్ గారు ఉత్తమ విమర్శకుడుగా తుమ్మలవారి కవిత్వమును, వ్యక్తిత్వమును చక్కగా తమగ్రంథము నందు సమీక్షచేసినారు. వారికి నా కృతజ్ఞతలు.

ఇంకను కృతికన్య సౌందర్యమునకు ముగ్ధులై “మొదటి చూపులోనే పెండ్లికి అంగీకరించిన వరునివలె” కృతికన్యను స్వీకరించిన కృతిపతులు విజ్ఞులు డా॥ బసవపున్నయ్యగారికి, కృతికన్యను కలకాలము కీర్తి ప్రతిష్ఠలతో వెలగొందవలెనని ఆశీర్వాదించుచు “ఆశంస” ను చిక్కగా, కమ్ముగా వ్రాసిన ఉత్తమ సాహితీమూర్తులు శ్రీ పులిచెర్ల సుబ్బారావుగారికి, కృతికన్య మేలిముసుగును తొలగించి (అవిష్కరించి) సభాభవనములోని అహతలందరికి పరిచయము చేసిన ప్రముఖ కవిరాజులు, సంఘసేవకులు డా॥ హనుమంతరావుగారికి, చివరికి సుభాషిస్థులు అందించిన సహృదయ్యులైన సాహితీ ప్రియులకు నా హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతా నమస్కారములు.

సెలవు

విధేయుడు
-తుమ్మల శ్రీనివాసమూర్తి

ఆనంద

“తెనుగులెంక” ఏమి తెల్పేడినయా!

మటుగున పడిపోతున్న అచ్చతెనుగు పదాలను వెలికి తేవాలన్న తుమ్మలవారి బలమైన పూనికను తెల్పుతూంది.

అంతేకాక తామే వహించిన ఈ జరుదం అభినవతిక్కన గారి లోకోత్తర వినయసంపదను చాటుతూంది. అచ్చతెనుగుపదాలను ప్రయోగించడంలో కొన్ని పట్టులందు అలనాటి తిక్కన్నను మించినప్పటికీ ఆతని ధర్మాద్వైతం తనకు చిక్కలేదనీ మార్గదేశి శిల్పముల జగాపెక్కువ అబ్బలేదనీ చాటుతూంది. తెనుగులెంక దనము ఆదినుండి అలరారినప్పటికీ, 1960 నుండి తుది వరకూ ప్రముఖంగా తేజరిల్లింది. ఇందుకు ‘గీతాదర్శము’ తార్కాణము, సందేశ సప్తశతి’ పరాకాష్ఠ.

ఒకేభాషను-అదీ స్వభాషను మాత్రమే నియమనిష్ఠలతో, ఆదరాభిమానాలతో అభ్యసించడం వల్లను, సేవించడం వల్లనూ ఇంత పేరు ప్రతిష్ఠలకు నోచుకుని, బ్రతుకు పండించుకున్నామని “తెనుగులెంక” జరుదం ద్వారా తుమ్మలవారు ఎల్లరకూ వెల్లడించారు.

మహాత్ముని ఆస్థానకవియే గాంధీయమునకు తెలుగుమాగాణమున పట్టుగామ్మ. ఆత్మకథ, మహాత్మకథ, అమరజ్యోతులతో ఆపావక సర్వోదయ గానమును, ఆవలగాంధీగానమును కూడ వెలయించి తనివినొందారు.

ఈ కవీశ్వరుడు “నుండినిండని జవ్వనంపు సిరితో నిర్భాగ్యతా పూర్ణమైన బ్రతుకు సాగించిన ప్రాణేశ్వరికి “ఆత్మార్పణము” గావించిన ప్రేమికుడు. “మాకును, మా సంతతికిని ధర్మవ్యానక్తియ సిరులకంటే నగ్రియమగుతన్” అని కాంక్షించిన ధర్మజ్యోతి “కొసరి కొసరి యింత గోంగూర దిననిచో నేమి మెతుకు వానిదేమి బ్రతుకు” అని వాపోయిన షడ్రసజ్ఞుడు.

నిరాడంబరులకు త్యాగమూర్తులకు, అహింసాయుతులకు, సేవా పరాయణులైన గాంధీయులకు మాత్రమే తన కృతులను నిశ్చలంగా, నిశ్శబ్దంగా అంకితమొసగినాడీయన. కాను కేనాడును ఆస చేయలేదు. కూలిన

స్కూలును పునరుద్ధరించడానికి పాలమమ్మి, నగలమ్మి, కడ కిల్లమ్మి, మలమల నెండకు మాడుచు కూలికి' బండిని తోలుచు, పాలికి మడిదున్నికొంచు బ్రతికిన కొసరాజు లక్ష్మయ్యవంటి త్యాగశీలికి కృతినీయగల ఈ కవి యెంతటి ఉదారహృదయుడో గదా! వడ్డీతో సహా అప్ప తీర్చడానికి వచ్చిన పాలేరును ఉర్బదాళ్ళతో ఉతుకుతూ కన్నీళ్ళు పెట్టుకున్న రామకృష్ణయ్య వంటి ఆసామినిని చిత్రించిన 'ఆ మంచి రోజులును' బోలిన ఖండిక నేడు ఎవరి కలము నుండి జాలువారగలదు? ఎన్నో జీవితసత్యాలను వారు అర్థవంతంగా ఆంధ్రావళికి అందించారు.

కవితలో తిక్కన, జీవితంలో పోతన తెనుగులెంక లో మూర్తీభవించారు. అట్టి రాష్ట్రకవి, దేశికవి, కర్షకకవి, యుగకవి యగు తెనుగులెంకను గూర్చి డా॥ సూర్యదేవర రవికుమార్ "భారతి" మున్నగు సాహిత్య పత్రికలలో వెలువడిన తమవిమర్శనాత్మక వ్యాసాల సమాహారమును నేడు పుస్తక రూపంలో వెలురించారు. వివిధ కోణాల నుండి తుమ్మలవారి కవిత్వాన్ని, జీవితాన్ని పరిశీలించి, చక్కని శైలిలో తమ విమర్శలను ఆవిష్కృతం చేశారు. వ్యాసవిషయముల వింగడింపు వారి విశేషజ్ఞతకు అద్దంపట్టింది. వీరి వాక్యవిన్యాసం మిక్కిలి సరళమైనది. అసలే సూర్యదేవర వారు. పైగా రవికుమారులు, ఈ రవికుమారులు కవికుమారులు కూడా! ఇక తుమ్మల తోపులో వీరి తీక్షణతలుమునకు అందనిదేమి ఉంటుంది?

గ్రంథాన్ని తుమ్మలవారి జ్యేష్ఠపుత్రులు శ్రీ తుమ్మల శ్రీనివాసమూర్తి గారు, ప్రచురించి తమ పితృభక్తిని వెల్లడించారు. ఇటీవల గుంటూరులో తెనుగులెంక శతజయంతి ఉత్సవాలను వైభవోపేతంగా నిర్వహించడమేగాక వారి సమగ్రసాహిత్యాన్ని ప్రత్యేక సంచికను ప్రచురించిన మాననీయులు డాక్టరు కొండబోలు బసవపున్నయ్య గారికి ఈ కృతినీ అంకితం చెయ్యడం పసిడికి తావి అబ్బినచందమున శోభాయమానంగా ఉంది. సూర్యదేవర వారు సాహిత్య క్షేత్రంలో ఇతోధికంగా కృషిసల్పి ఆంధ్రభారతికి ఉడుగరలు సమర్పించి సమర్పించగలరని ఆశంసిస్తున్నాను.

- పులిచెర్ల సుబ్బారావు

ఉడుగర

తున్నులకవి కీర్తిలతకు
కమ్మని పాదై తదీయ కమనీయ లతాం
తమ్ములు తరుగని తావులు
చిమ్మగ నవలంబమైన స్థిరమతి యితడే !

నియతి గల్గియుంట నిక్కచ్చితనముంట
గుండె నిండఁ గరుణ నిండియుంట
దగకు దద్దమునకు దవ్వాట నీతని
జీవనమ్ము పరమపావనమ్ము

కుడిభుజమ్మయి 'ముద్దన' కొమ్ము గాయఁ
బేరుకొనఁదగ్గరీతి గుంటూరిలోన
జరుపు నెవ్వఁడు సాహిత్యసభలు లీవి
నతని సేవలె తెనుఁగుభారతికి వలయు

వైద్యవిజ్ఞానసింధువై ప్రజలరుజల
బాపు నమ్మ తాడ్య హస్తాడై వారి యెడఁద
నిండు కొలుపుండు నెవ్వఁడు నిత్యఁడవుచు
గురుయశోఽభి శోభియతండు కొండబోలు

కొండఁ బోలు నీతని నిండుగుండె చిటవు
కొండఁ బోలు నీతని యండదండ కలిమి
కొండబోలను నీతని కుదుటిపేరు
సార్థకమ్మయి నిలుచు సర్వాంధ్ర జగతి.

జయజయ విద్యాపోషక!
జయజయ విద్యార్థిలోక సంస్కారమతి!
జయజయ బహుదానకృతి!
జయ జయ జయ కొండబోల్ బసవపున్నయ్యా!

సరససాహిత్యమధురిమల్ చక్కగ్రోలు
నిరతి నిజధర్మపాలన నిర్వహించు
సర్వజన సంఘహిత కార్యధూర్వహుడగు
నమల చరితుడు బసవపున్నయ్య గారు

వైద్యవృత్తి నొక్క వ్యాపారముగఁ జేసి
రెండు చేతులార దండు కొనెడి
నేటి వైద్యులందు నిజమెన్న మీ వంటి
లోకమోహనగుణులు కన నరది.

తుమ్మల సీతారామ కృ
తమ్మగు కావ్యముల తీరుదగఁ జూపిన నా
తొమ్మిది వ్యాసములను నే
డిమ్ముగ మన శ్రీనివాసుఁ డిటు ప్రకటించెన్

హాళికవృత్తిమై నెగడు నట్టి కుటుంబములో జనించుటన్
మేలిగుణాల ప్రాపులయి మించిరి తుమ్మల సత్కవీందులున్
ఓలలితాత్మ! మీరు, భవదూర్జిత శీలము రాజిలంగ నె
క్కాలము నిల్చు నీ రచన గైకొని మాకు ముదంబుఁగూర్చరే!

తిక్కన కథినవతిక్కన
కక్కజముగ నుత్తవముల నందఱు మెచ్చన్
జక్కంగ జరుపు మీరుం
దక్కరు లీ కృతి గ్రహింప దగరని యిత్తున్.

కృతి స్వీకర్త

సరససాహిత్య మధురిమల్ చక్కగ్రోలు
నిరతి నిజధర్మపాలన నిర్వహించు
సర్వజన సంఘపాత కార్యధూర్వహుడగు
నమల చరితుడు బసవపుష్పయ్య గారు

జీవితము - వ్యక్తిత్వము

తరతరాలుగా నరన్వృతీ నమారాధన గావిస్తున్న కుటుంబాలలో కవులు, వండితులు పుట్టి ఆ కుటుంబాలకు, కులాలకు వన్నెతేవటం ఆశ్చర్యకరమైన విషయం కాదు, శారదాదేవి నాట్యం చేసిన ఇళ్లలో స్త్రీలు, పిల్లలు కూడ ఆలయ విన్యాసాలను అధ్యయనం చేసి ఆ విద్యామాతను మరింత నంతోషపెట్టే నూత్నగతుల ననునరించటం కూడ అద్భుతపదపరిసిన విషయం కాదు. అయితే ఓనమాలు రాని తల్లిదండ్రులకి పుట్టి వాగ్దేవీ నమారాధకులై కుటుంబానికి, కులానికి అజరామరమైన కీర్తినాల్పించి కవితాంతరిక్షంలో ప్రస్ఫుటతారలై ప్రకాశిస్తున్న కమ్మకులాభరణులలో తుమ్మల సీతారామమూర్తి చాదరిగారు అద్వితీయులు, తెలుగు భాషాయోష నవాజసాందర్యాన్ని నమకాలికులలో అనితర సాధ్యంగా భాషాభిమానులకు దర్శింపజేసిన పూర్ణపురుషులు తుమ్మలవారు. అచ్చపు తెనుగుకైతల వెలిది వెన్నెలజాలులో రనహృదయాలను ఈతలీదించిన వరిపూర్ణకవితానుధాకరుడు. మధుర మంజరి శబ్దతరంగాలతో నరన హృదయ శ్లేత్రాలలో నరికొత్త ఘనమాయింపులు నింపే వద్యనుమమంజరులను పూచే కవితాలతలను సాకే కమ్మనిర్మల సీతారామమూర్తి చాదరి.

తుమ్మలవారి సాహిత్య సేవను గురించి తెలుసుకొనేముందు వారి జీవితాన్ని గురించి తెలుసుకోవటం అవసరం. తుమ్మల వారనే కాదు, వాఙ్మయ చరిత్రలో విశిష్టస్థానాన్ని సంపాదించుకొన్న ఏ మహనీయుని రచనలనైనా వారి నమగ్ర జీవితాన్ని వరిశీలించక అధ్యయనం చేస్తే దానికి నమగ్రత చేకూరదు. సాహిత్య చరిత్రకు కవుల చరిత్రే తొలి ప్రాతిపదిక. కాబట్టి తుమ్మలవారి జీవితాన్ని స్థూలంగానైనా గ్రహించటం అవసరం. ఎందువలనంటే—

నరున కింటితావి యిరుగుపారుగు తావి, కూర్చువారి తావి గురుల తావి
యంటితీరుఁ గాన నతని మే భీడుల, కవియే కారణమ్ములగుట నిజము

తుమ్మల కుదురుకు మూలపురుషుడు గండికోట ప్రభువైన పెమ్మసాని తిమ్మనాయని మంత్రిగా సేనానిగా ప్రసిద్ధుడైన వీరన్న. ఇతనికి బీకన్న అని బిరుదు. చరిత్ర ప్రసిద్ధుడైన ఈ బీకన్నకు పదవ తరమువారు సీతారామమూర్తి గారు. వీరిది 'నవమాఝ' గోత్రము. ఇదికాక 'తుమ్మల' ఇంటిపేరుగల వారికి మరికొన్ని గోత్రనామాలు కూడ ఉన్నాయి.

తుమ్మల అనే ఇంటి పేరు కమ్మవారిలోనే కాక రెడ్లలోను, మరికొన్ని కులాలలోను కూడ ఉంది. తుమ్మచెట్టు ఉన్న ప్రాంతాన్ని శుభ్రపరచి అక్కడ గ్రామాన్ని నిర్మించుకొని నివసించటం వలన ఆయా వ్యక్తులకు ఈ గృహనామం ఏర్పడిందని ఊహించవచ్చు. గుంటూరు జిల్లాలోని రేపల్లెకు నమీపాన 'తుమ్మల' అనే పేరు గల గ్రామం ఉంది.

తుమ్మలవారి మూలపురుషులు కదనరంగంలోను, రాజసేవలోను వితాయిశీవరులై నిస్వార్థులై కులాని కెంతటి కీర్తి ప్రతిష్ఠల నాల్పించి పెట్టిరో అంతకు రసంత పాల్పవటం

సత్యనివృత్తో, ధర్మబుద్ధితో, త్యాగదీక్షతో వారి అర్వాచీనులు కూడ తమ జీవితాలను తైలధారగాజేసి ఆ కీర్తిజ్యోతిని ప్రజ్వలిల్లజేశారు.

సీతారామమూర్తిగారి స్వగ్రామము గుంటూరు జిల్లా, చెరుకుపల్లి మండలంలో గల కావూరు. వీరి తండ్రి నారయ్య కల్లా కపటం తెలియని విశుద్ధ జీవనులు, చదివిన మేటి కాదుగాని జన్మజన్మాంతరార్జిత సంస్కార విరిసినవారు. యౌవన ప్రాయంలోనే గాఢమైన హరిభక్తి కలిగినవారు. నిత్యం పురాణగోష్ఠీ ప్రసంగాలలో మునిగి శ్రుత పాండిత్యం సంపాదించారు. పితన భాగవత భాగాలు, గోవన దాశరథి శతక పద్యాలు మరెన్నో భక్తిరచనలు వారి నాలుకమీద నర్తిస్తూ ఉండేవి. అవదలి పాలైన వారిని చేతనై నంతవరకు ఆదుకోవటము వారి జీవన ప్రవృత్తి. పితృజ్ఞతమైన నేరితల్లిని ఆరుగారలం సేవించటం వృత్తి. మునలారెడ్డి ఇంటిలో వెలిగి 'నారయ్యదివ్వె', చందోలు వైశ్యశ్రేష్ఠుని బంగారాన్ని భద్రంగాదాచి అతడకి తిరిగి అప్పజెప్పి కుటుంబాన్ని నిలబెట్టిన ధర్మజ్యోతి, వారి వృత్తిత్యానికి శాశ్వత చిహ్నాలు.

నిత్య నత్యాలాప నియతిపై ననురక్తి, చెందినాఁడు జయంబు నందినాఁడు
వరవిత్త ముచి విషప్రాయంబయని విశ్వ, సిందినాఁడు తిరన్నరించి నాఁడు
దీనార్థిలోకంబుఁ దిలకించి కన్నీరు, జార్జినాఁడండకుఁ జేర్చినాఁడు
మొగమోపాది విగ్రహాని తగవు చెప్పెడినేర్పు, నేర్చినాఁడు యశానఁ బేర్చినాఁడు
కష్టమున సుఖమున దుర్బుధృత్వితోడఁ, జాచినాఁ డొకత్రాసులోఁ దూచినాఁడు
నాఁడు నేఁడును బుధులు కొండాడు నడత, నివ్వబీల్చిన నారయ్య కెవ్వరీడు
చదువకయున్ననేమి బుధనత్తము లుబ్బిఁగ నర్థభావనం
పద వికసినప భాగవత భారతముల్ వివరించు,, హృద్యముల్
తదమల కావ్యనద్యములు ధారణకర్గముచేసి వేసవేల్
చదువు నతండు, తచ్చవణసాహితీ దుశ్శక మెట్టివారికిన్.

ధర్మనిరతి. పరోపకార పరాయణత, నిస్వార్థబుద్ధి వారి సామ్ములు కనుకనే నా పితయుఁ బితామహులున్, శాపిషుగ్రహ నమర్గ నభ్యేలి విభా, దీపితులయ్యు నెటుంగరు, కోపము,, కరుణా గుణానుకూలత దక్కన్" అని సీతారామమూర్తిగారు అనగలిగారు. ఇటువంటి అయ్యకు 'బిడ్డనగుట కేనెట్టి తపము నల్లితిని ప్రాక్షన జనుర్దేలి... నా తండ్రి సుకృతంబు నాకు శ్రీరామరక్ష' అని వారు సంకృప్తి జేందారు, సంబరపడిపోయారు.

నా నుడిలో నడలోఁ గల, దేని ఋజుత్వమ్ము దానికెల్లను శౌచ

శ్రీనిధి మణ్ణనయిత్రి ని, దానంబని యెంతు భక్తితత్పరమతిన్

అని కొనియాడబడిన కవిగారి తల్లి పేరు చెంచమాంబ. ఆమె నన్నవనేని లక్ష్మయ్యగారి కుమార్తె, నద్దుణశీరి. 'సీతానతివంటి బహ్మశిఖా' అక్షరజ్ఞానము లేని యీ తల్లి కడుపున 25-12-1901న

జన్మించి సీతారామమూర్తిగారు అజరామరవాఙ్మయ మూర్తి అయినారు. వీరి తోబుట్టువులు ఒక అన్న నలుగురు అక్కచెల్లెళ్ళు.

అక్షరాభ్యాసమైన తరువాత సీతారామమూర్తిగారు, కావూరి శ్రీరామమంత్రిగారి దగ్గర విద్య నేర్చుకొంటూ ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, అమరకోశము నిఘంటువులను కంఠస్థం చేశారు. భారతము, భాగవతములలోని కథలను, శతకాలను చదివారు. ప్రతి దినము రాత్రిపూట తండ్రిగారి నన్నిధిలో పోతన భాగవతమును చదివేవారు, ఆ విధంగా పద్య గ్రంథాలను చదవటంతో అందులోని కొన్ని కొన్ని ఘట్టాలలోని పద్యాలు వారికి కంఠస్థమైనాయి. ఒక క్రమంలో అధ్యయనం సాగుతున్న కాలమది. వారి తరగతి పిల్లలలో వారే తెలివిగలవారు, పండితులు.

తిరువతి వేంకటకవులు తమ అవధాన విద్యతో ఆంధ్రలోకాన్ని ఉగ్రూతలూపుతున్న రోజులది. వారి అడుగుజాడలలో ఎందరో అవధానాలను నిర్వహించారు. ఒకనాడు కావూరుకు తూర్పున గల చెరుకుపల్లె గ్రామంలో రాజమన్నారుగారి అవధానం ఏర్పాటు చేయబడినది. ఆ అవధాన విద్యాప్రదర్శనను చూడటానికి గురువుగారితోపాటు సీతారామమూర్తి కూడ వెళ్ళారు. అప్పటికి వారి వయసు తొమ్మిది సంవత్సరాలు. ఆ అవధానంలో ఇవ్వబడిన సమస్య 'సునకమ్మయ్యెను విష్ణుదేవుడహహా! చోద్యంబుగా నత్తతీన్.' దానిని రాజమన్నారుగారు పూరించిన తీరుకు ఆశ్చర్యపడ్డారు తుమ్మలవారు. అదే వారిలో కవితావేశాన్ని కలిగించింది. ఇంటికి వెళ్ళిన తరువాత అదే సమస్యను తమ స్వంత మాటలతో అదే భావంతో పూర్తిచేశారు. ఆ పద్యమిది..

మునుపున్ రాత్రిచరుల్ విమానములపై మోదమ్ముగా నెక్కి మా
ఘనమున్ జూడుమటంచు నాఘనముపైఁ గాసేపు పగెత్తి యా
వెనుకన్ నేలకు వ్రాలి యూళ్ళ నణవన్ విల్లందుకొన్నట్టి యీ
సున కమ్మయ్యెను విష్ణుదేవుడహహా! చోద్యంబుగా నత్తతీన్.

పద్య లక్షణాలు, శబ్దాల సాధుత్వ అసాధుత్వాలు తెలియని తొమ్మిదేండ్ల ప్రాయంలో వ్రాసిన యీ తొలి పద్యం సీతారామమూర్తిగారికి ఎంతో ప్రేయమైనది.

తమ తొమ్మిదవ ఏట 64 విద్యలలో ఒకటై అవధానాంగమైన కవితా సమస్యపూరణాన్ని మత్తేభవృత్తంలో చెప్పగలిగే ప్రతిభ లేదా శక్తి సీతారామమూర్తిగారి కెక్కడిది? కవిత్యం వట్టి సమస్యపూరణంవట్టి ఆనక్కి ఉండటం వేరు. దానికి ప్రతిభతో పనిలేదు. కాని ఆ కవిత్వాన్ని స్వయంగా సృష్టించటానికి మాత్రం ప్రతిభ లేక శక్తి అవశ్యకమైనదే. 'ఈ శక్తి కవిత్య బీజరూపమయిన సంస్కార విశేషము'. ఇది రెండు విధాలుగా కలుగుతుంది. 1) దేవతా ప్రసాదము వలన, 2) అభ్యాసము వలన.

తెలుగు కవులలో అత్యధికులు తాము దేవతా ప్రసాదము వలన కవిత చెప్ప నేర్చినవారమని చెప్పకొన్నవారే. వేముల వాడ భీమకవి, తెనాలి రామలింగడు వంటివారికి

కలిగిన దేవతాప్రసాద సిద్ధిని నూచించే కథలు బహుళ ప్రచారంలో ఉన్నవి గదా! ఇక అభ్యాస వశమున కవిత చెప్పినవారిని రెండు తరగతులుగా విభజించవచ్చు. మొదటి తరగతికి చెందినవారు వివిధ శాస్త్ర విషయాలను భాషాశాస్త్రాన్ని క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసి నైపుణ్యము సంపాదించి కవిత్వాన్ని సాధన చేసినవారు. ఈ విధంగా కవిత్వాన్ని వ్రాయటానికి కనీసం 15 సం॥ పైయం అవసరం ఇక, వది సం॥లలోపు వయసులోనే ఛందోబద్ధ కవిత్వాన్ని చెప్పనేర్చినవారికి శాస్త్రీయనానికి, అభ్యాసానికి తగినంత సమయం, వయసు ఉండవు. తామేదో వ్రాయగలమనే నమ్మకం వీరికి కలిగిన తరువాత, ఆ అధిలావకు అనుగుణంగా అభ్యాసాన్ని, అధ్యయనాన్ని ముమ్మరం చేసి కవిత్య సంపదను కైవసం చేసుకుంటారు. వీరి విషయమున ఈ సంస్కారము పూర్వకమైన నమూనాపాటకమైనదనే చెప్పాలి. 'ప్రపేదిరే ప్రాక్రన జన్మ విద్యా' అన్నట్లు తుమ్మలవారిచేత తొమ్మిదవ ఏటనే తొలి పద్యం చెప్పించిన ప్రతిభ వారి పూర్వకమైన సంస్కారఫలమే కాని వేరొకటి కానేరదు. శ్రీయుతులు కాశీ కృష్ణమాచార్యులు, శ్రీశ్రీ, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి మొదలగువారు వది సంవత్సరముల వయసు లోపలే కవిత్యం చెప్పినవారు.

మరొక రెండేళ్ళు శ్రీరామమంత్రిగారి ఉపసరికం చేసి బడిమాని పెదపూడి గ్రామం వెళ్ళారు. అచట వారి బావగారున్నారు. వారి దగ్గర ప్రబంధపాఠాలు చదువ ప్రారంభించారు.

ఈ విధి నాంధ్రవాణి భజయింపఁగ నాకు నెవండు ముందరన్
ద్రోవలనెల్లఁజూపి కడుఁదోడ్పడి నగ్గురువర్చు సాహితీ
శేవధిఁ దత్త్వవిన్నికరశేఖరు భూరియశోవిభాసి మా
బావనుగొల్తు "కాస్తి" కులపావనుఁ జిల్లియ నుజ్జయాఖ్యునిన్.

అయితే, అది ఎక్కువకాలం సాగలేదు. ఇంటిదగ్గర వ్యవసాయపు పనులలో పాలు పంచుకోవలసి రావటంతో తిరిగి కావూరు చేరారు. కావూరులో సాహితీమర్మజ్ఞులైన గురువు లభించకపోవటంతో న్యాయంకృషితో కొన్ని కావ్యాలు చదివారు. అయినా, 'గురుముఖాన్వితవ్యమ్' అన్న నూక్తి కనుగుణంగా సంస్కృత భాషను చెప్పే గురువువై అన్వేషిస్తూ 16వ ఏట అంగలూరు వెళ్ళే దుగ్గిరాల పురుషోత్తముడుగారి నాశ్రయించారు. అంగలూరు వెళ్ళే విషయం ఇంటి దగ్గర చెప్పనేలేదు. అయితే గురువుగారి ఇంట్లో ఉచితంగా భోజనం చేయటం, ఇష్టంలేక, వారాల కోసం ఊళ్ళోవారిని దేవురించలేక తొందరలోనే కావూరు తిరిగి వచ్చారు.

ఇంటికి తిరిగి వచ్చిన కొద్దిరోజులకే తండ్రిగారు మరణించటముతో వ్యవసాయ నిర్వహణా భారమంతా వీరిమీదే పడింది. అయినప్పటికీ వీరి సాహిత్యతృప్తి ఏ మాత్రము తగ్గలేదు. చందోలు గ్రామంలో శ్రీ తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారి నాశ్రయించి వగలు సేద్యపు పనులు, రాత్రి కావ్యపాఠం ఇలా 'మడికి నొక్కపూట బడికొక్కపూట'గా తాలాని నద్వినయోగం చేశారు. కావూరుకు చందోలు 4 మైళ్ళు, రాత్రిళ్ళు నడిచివెళ్ళినడిచి రావటమే. 'ఏకశ్లోక రహస్య దోధనముచే శిష్యున్ నుభీలోకా గ్రేనరు జేయు' నమర్థత గల శాస్త్రిగారివద్ద నుమారు ఒక

సంవత్సరం శిష్యులకంచేసి కాశాదాన కావ్యత్రయాన్ని అధ్యయనం చేశారు. ఎన్నో కావ్యరహస్యాలను అరమలక లేకుండా శాస్త్రీ గారు చెప్పగా తుమ్మలవారు గ్రహించారు. సంస్కృతభాషపై కొంత అధికారాన్ని సంపాదించారు. 1918లో కావూరులో గ్రంథాలయం నెలకొల్పబడింది. అది నీతారామమూర్తిగారి పాలిట వరమైంది. ఆ గ్రంథాలయంలోని అనేక సాహిత్య గ్రంథాలను వారు చదివారు. ఆ రోజులలో వెలువడే గ్రంథాలయ నర్వన్యము అనే పత్రిక వారికి వరోక్ష గురువై ఎన్నో విషయాలను నేర్పింది.

క్రమంగా నీతారామమూర్తిగారు కవితామృతాన్ని వంచటం ప్రారంభించారు. రామశతకం, రామలింగేశ్వర శతకం వంటి శతకాలను రచించారు. ఆ రచనలను భువనగిరి కోదండపాణి అనే వండితులు పరిష్కరించారు. కోదండపాణిగారు చెరుకువల్లి లో నభ రిజిస్ట్రారుగా ఉండేవారు. అప్పటికి నీతారామమూర్తిగారికి నిండా ఇరవై ఏళ్ళు కూడా లేవు.

గాంధీగారి పేరుతో తుమ్మలవారికి పరిచయం 1920లో వారి 19వ ఏట కలిగింది. ఆ ఏడు గాంధీగారు కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా ఎన్నికైనారు. అప్పడే గ్రామాలలో కాంగ్రెసు వేళ్ళాను కొంటోంది. కావూరులో కూడా కాంగ్రెస్ సంఘం ఏర్పడింది. దానికి నీతారామమూర్తిగారు కార్యదర్శి అయ్యారు. ఆ సంవత్సరం జరిగే శాసనసభ ఎన్నికలలో ఓటు వేయగూడదని గాంధీగారు పిలుపునిచ్చారు. దాన్ని ఊరూరా ప్రచారం చేయటానికి ఎన్నికలలో ఓటు వేయవద్దని ప్రజలను కోరటానికి తుమ్మలవారు రేపల్లె చుట్టుపక్కల గ్రామాలలో విస్తృతంగా పర్యటించారు. వేళకు ఎవరైనా తిండిపెడితే భోంచేయటం రోజంతా ఉద్యమ ప్రచారంలో గడవటం ప్రజలకు ఉపన్యాసాల ద్వారా పద్యాల ద్వారా గాంధీ సందేశాన్ని వినిపించటం ఇదీ వారి కార్యక్రమం. అప్పటి వారి పద్యాలను రెంటిని ఉదాహరిస్తాను.

ధర్మసంస్థాపనార్థమీ ధరణి యందుఁ, బుట్టినటువంటి పుణ్యఁడీ పురుషుఁడనుచు
నెవని హైందవు లాత్మలో నెంచుచుందు, రట్టి గాంధీమహాత్ము నా యాత్మఁ దలతు.
తల్లీ భారతజననీ! యుల్లిమ్మున నీవు చింత నొందగనేలా
తెల్లదొరతనము నిలువదు, చెల్లదికన్ దేశమందుఁ జీకటి తొలగున్.

ది. 30-11-1920 ఎన్నికలు జరిగాయి. కావూరు నుండి ఎవరూ ఓటు చేయకపోవటముతో ఉత్తపెట్టిలే తిరిగి వెళ్ళాయి. క్రమంగా గాంధీగారి సహాయ నిరాకర జోధ్యమము మంచి ఊపునందుకొన్నది. బ్రిటిష్ వారు ఉద్యమాన్ని అణచే ప్రయత్నంలో ఎందరినో కారాగారాలకు తరలించారు. శాసన ధిక్కారం జరుగుతున్న ఆ రోజుల్లో 1922లో పెదనందిపాడు కేంద్రంగా వర్తకనేని వీరయ్యగారి ఆధ్వర్యంలో రైతులు శాసనోల్లంఘనం చేసి శిస్తు కట్టటం ఆపివేశారు. ఆ ఉద్యమంలో తుమ్మలవారు చురుకుగా పాల్గొన్నారు. ప్రభుత్వానికి వన్ను కట్టకూడదని ఊళ్ళో చాటింపు వేయించటానికి తప్పటవానిని పిలవగా అతడు చాటింపు వేయటానికి భయపడ్డాడు. అప్పుడు తుమ్మలవారు అతడి డవ్వనుకొని తానే వాయిస్తూ ఊళ్ళో చాటింపు వేశారు. ఇది తెలిసి రెవెన్యూ ఇన్ స్పెక్టరు తుమ్మలవారిని పిలిపించి “చక్కగా

చదువుకొన్నావు. కవిత్వం వ్రాస్తావు. కాంగ్రెసుతో నీకెందుకు దాని జోలికి పోవద్దు" అని చెప్పారు. దానికి "నేను కాంగ్రెసును విడువను. మీరు కూడ బ్రిటిష్ కొలువు మానేయండి" అని వారితో చెప్పారు తుమ్మలవారు. ఆ విషయాలు వత్తికల కెక్కాయి. రూథర్ఫర్డ్ అనే గుంటూరు కలెక్టరుగారు సీతారామమూర్తిగారిని పిలిపించి క్షమాపణ చెప్పమన్నారు. అది జరగని పని అన్నారు. తుమ్మలవారు కలెక్టరుగారు పైన్ వేశారు. అది చెల్లించి మళ్ళీ గాంధీగారి బాటలోనే నడిచారు. తప్పట తీసుకొని తుమ్మలవారు ఊరూర తిరుగుతు ఉంటే పిల్లలు 'తప్పటబ్బాయి తప్పటబ్బాయి' అని అంటుండేవారట. 'ఎన్ని జిరుదమ్ములిచ్చిన నేమి నాకు నదియె మధురమ్ముగా నేటికైనఁ దోచు' నంటారు వారు.

గాంధీగారి జాతీయోద్యమంలో పనిచేస్తున్నా వారు కవిత్వాన్ని మాత్రం వదలలేదు. 'మహాత్మా! గాంధీనామ ప్రభా' అన్న మకుటంతో 'గాంధీ తారావళ'ని వ్రాసి ప్రచురించారు. కాంగ్రెసు నభలకు పద్యాలు వ్రాసేవారు. అంతకుముందే బాలిష్టరుశిష్టా, పార్వతీశంకరితో కలిసి ఊళ్ళో తిరుగుతూ దొరతనం వారిని వ్యతిరేకిస్తూ పద్యాలను చెప్పేవారు. నామదేవ చరిత్రమువంటి నాటకాలను వ్రాశారు. బాలకవి అన్న బిరుదును పొందారు. 1922 డిసెంబరులో కాకినాడలో జరిగిన కాంగ్రెసు నభలకు వీరు కూడ వెళ్ళారు. అక్కడ జెత్తరావలలి హిందీ ప్రసంగాలు అర్ధంకాక తిరిగి వచ్చిన తరువాత పట్టుదలతో మూడు నెలలు హిందీ అభ్యసించారు. 1924లో కాపూరులోని యువకులంతా ఒక జాతీయ విద్యాలయాన్ని తమ గ్రామంలో నెలకొల్పాలనే నంకల్లింతో కృషిచేసి తిరిగి పేరుమీద ఏర్పాటు చేశారు. దానికి ఆ రోజులలో తుమ్మలవారు రూ. 116/-లు విరాళమిచ్చారు. ఆ పాఠశాలలో తెలుగు చెప్పటానికి తుమ్మలవారినే నియమించారు ఆ పాఠశాల నిర్వాహకులు బసవయ్యగారు. బడికి, వ్యవసాయానికి కుదరదని తుమ్మలవారంటే 'జీతగానితో వ్యవసాయం చేయించుకో. అతడి కయ్యే ఖర్చు బడి భరిస్తుంది' అని చెప్పి వారిని ఉపాధ్యాయ వృత్తి కొప్పించారు. అప్పటి వారి జీతం నెలకు రూ. 16/- లు.

1925 జూన్ 28న కాపూరు గ్రామపెద్దలు ఆనాటి ఆశుకవితా చక్రవర్తులైన కొప్పరపు సోదర కవులచేత అవధాన ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేశారు. ఆ నభలో కొప్పరపువారు 'మునులోద్ధ' అని ప్రయోగించగా దాని నొక రాక్షేపించారు. అవ్వడు తుమ్మలవారు 'రాజులోద్ధ' అని నన్నయ ప్రయోగించారు. ఇది ఆక్షేపణీయం కాదు అని నమల్గించి కొప్పరపువారి మెప్పునుపొందారు. వీరు కూడ కొప్పరపువారిని ఆరు పద్యాలలో అభినందించారు. తరువాత కొప్పరపువారు రేపల్లె, చెరుకుపల్లి, పూడివాడ గ్రామాలలోని నభలలో చేసిన అవధానాలను, ఆశుకవిత్వాన్ని గమనించి ఆయా ప్రక్రియలలో గల మెలకువలను గ్రహించారు తుమ్మలవారు.

ఆ మరునటి సంవత్సరం గుంటూరులో గల కమ్మ హాస్టల్‌లో మిత్రుల కోరికపై ఉగాదినాడు తొలి అష్టావధానాన్ని జయప్రదంగా నిర్వహించారు. ఆ ఏడే కాపూరు, ప్రత్తిపాడు, వచ్చలతాడివర్రులోను, 1927లో ఎనమలకుదురు, పెదపారుపూడులలోను, 1930లో తోటపాలెము, 1944లో చింతలపూడి, 1946లో కోడూరు, 1948లో వెలగలేరు, మునునూరు లలో వీరు అవధానాలు నిర్వహించారు. వచ్చలతాడివర్రులో జరిగిన అవధానంలో వీరికి

'నరనకవిశేఖర' జిరుద ప్రదానం జరిగింది. గుంటూరులో జరిపిన తొలి అవధానములోని పత్తవది ఋణము, రణము, క్షణము, గణములతో భారతార్థాన్ని చెప్పటం.

ఋణముది తీలునో కురుకులేశ్వర! నీకును రాజ్యలక్ష్మీకిన,
రణ మొనరింపగా నకల రాజపరేష్టులు గూడి దాయనీ,
క్షణమున నేగుదెంచి నినుఁ జక్కడ గింతురు భాగమీనిచో
గణము గలాడనే ననెడు గర్వము చెల్లదయా నుయోధన!

1925లో వీరు ఉభయ భాసాప్రవీణ పరిక్షకు ప్రయత్నాలు సాగించారు. చిట్టి గూడూరు గో బ్రహ్మశ్రీ దువ్వూరి వేంకటరమణ శాస్త్రిగారి నాశ్రయించి వ్యాకరణము చదివారు. పురువుగారిని గురించి తర్వాత ఇలా వ్రాసుకొన్నారు.

శబ్దశాస్త్రాది లక్షణసంప్రదాయ, మెవ్వఁ డెఱిగించె నాకు నయ్యుద్ధచరితుఁ
బ్రస్తుతించెదఁ బుంభావపద్మజాత, రమణి దువ్వూరి వేంకటరమణశాస్త్రి

1930లో ఉభయభాషా ప్రవీణ ప్రథమశ్రేణిలో ఉత్తీర్ణులైనారు.

సీతారామమూర్తిగారి అక్క శేషమాంబ. ఆమె కుమార్తె రాఘవమ్మను వీరు 1921లో వివాహమాడారు. ఈమె కొద్ది సంవత్సరములే కాపురము చేసి 12-2-1930న అనారోగ్య కారణంగా కన్నుమూశారు. దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం సత్కారపాలు జరిపి ఎందరో జైలు పాలవతున్న శోజలది. గాంధీగారి పిలుపు మేరకు తుమ్మలవారు కూడ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాన్ని ఎదిరించ బద్ధపడ్డారు. భార్యా వియోగంతో ఉన్న కొడుకు తలపెట్టిన దీక్షను చూచి తల్లి మళ్ళీ పెళ్ళి వేసుకోమని బలవంతం చేయటంతో తాత్కాలికంగా ఆ దీక్షను మాని వివాహప్రయత్నం చేశారు. మిత్రులు దేవయ్యగారు నూచించిన సంబంధం స్థిరపరచుకొని మళ్ళీ వివాహం చేసుకున్నారు. పిరి రెండవభార్య పేరు అన్నపూర్ణ. ఈరు తోటపాలెం.

ది. 4-8-1930న దుర్గిరాలలోని బోర్డు హైస్కూలులో తెలుగు పండితులుగా ఉద్యోగంలో వేరారు. అప్పటి వీరి నెలజీతం రూ. 40/-లు. తరువాత వారు బాపట్ల మారారు. బాపట్లలో ఓండగానే వీరి 'ఆత్మార్పణము' వెలువడింది. ఆ కావ్యం వీరికి సాహిత్యంలో ఉన్నత స్థానాన్ని సంపాదించి పెట్టింది. అప్పటికే వీరు మంచి కవిగా పేరు పొందారు.

1932లో కావూరులో జరిగిన గాంధీ జయంతి ఉత్సవాలలో తుమ్మలవారు పాల్గొన్నారు. ఆనాడే వీరికి గాంధీగారి ఆత్మకథకు వద్యానువాదం చేయటానికి అంతర్వాణి ప్రేరేపించింది. అప్పటికి 5 సం॥ నుండి వారి మిత్రులు, పోలీసెట్టి ఆదినారాయణ గుప్తగారు ఈ రచనకై తుమ్మలవారిని ప్రేరేపిస్తూ ఉన్నారు. ఆనాడు ప్రారంభించిన రచన ది. 7-2-34 నాటికి ఒక భాగం పూర్తయింది. దానిని 1936 లో ప్రకటించారు. ఆనాటి ప్రముఖులు, వత్రికలు ఆ కృతిని సోనోళ్ళ కొనియాడగా విశ్వవిద్యాలయాలు పాఠ్యగ్రంథాలుగా నిర్ణయించుకొన్నాయి. తుమ్మల వారు అగ్రశ్రేణి కవులలో ఒకరైనారు.

ఒకవైపు వీరి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు దినదిన ప్రవర్ధమానమై నూత్నతేజంతో వర్ధిల్లుతూ ఉంటే పాంచ భౌతిక శరీరం పరిణామశూల రోగంతో పరితపించిపోయింది. ఈ రోగంతో వారు 7 సంవత్సరాలు ఎన్నో బాధలు పడ్డారు. తెరలు తెరలుగా వచ్చే కడుపు మంటకు ఎన్నో వైద్యాలు చేయించారు. ఏమీ ప్రయోజనం కలగలేదు. నన్నాననభలు, పెండ్లి వేడుకలు, కవితా గోష్ఠులు వేటిని సంత్సప్తిగా అనుభవించలేక పోయారు. జిన్నరాసిలో పాపగ్రహమైన కేతువు ఉన్నప్పుడు ఈ బాధలు తప్పవని తలచి ఎలాగో అనుభవించారు. ఈ రోగముతో బాధపడినన్నాళ్ళు ఆహారము సరిగా నేపించేది కాదు. చిన్నప్పుడు గోంగూరతో కుండెడు కూడు మెక్కిన మనిషి పట్టుమని పది ముద్దల అన్నం తినటానికి నోచుకోలేదు. పప్పు, పెరుగు, దుంపలతోపాటు ఆవకాయ, గుమ్మడికాయ, గోంగూరలు కూడ పడకుండా వచ్చాయి.

'అట్లు పులిసి గిత్తయంకె వైచిన తటే, నడుము గట్టి వట్టి మెడకుఁ దాల్చి

యూజిలోని బండి నూఁపి లేపిన మొస, గాఁడు' నీట కడవ తోడటానికి భయపడ్డాడు.

చివరకు ఒక మిత్రుడు ఈ రోగానికి గోధుమ అన్నం ప్రశస్తమని చెప్పగా దానిని స్వీకరిస్తూ ఆ బాధనుండి విముక్తులయ్యారు.

నెల్లూరులో గల వర్ధమాన నహుజమువారు 1939 మార్చి 20న కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారి అధ్యక్షతన జరిపిన సభలో తుమ్మలవారి కవితా సరస్వతికి అనేక నత్యారాలు లభించాయి. ఆ సభలోనే వారికి 'అభినవ తిక్కన' దిరుద ప్రదానము జరిగింది. అక్కడ జరిగిన నత్యారానికి తుమ్మలవారు ఎంతో ఆనందించి ఆత్మకథ మిగిలిన భాగాలను కూడ పూర్తి చేయాలని సంకల్పించారు. కాని పై అసారోగ్యం కారణంగా ఆ వ్యాసంగం చురుకుగా కొనసాగలేదు.

ఆ రోజులలో తెలుగు, తమిళ దేశాలు ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రంగా కలసిఉన్నాయి. తెలుగువారికి ఉమ్మడిపాక్ష వర్ధిని, ప్రత్యేక రాష్ట్రం కావాలని ఆ రోజులలో ఒక ఉద్యమం నడిచింది. అది సీతారామమూర్తిగారి నాకర్పించింది. తెలుగువారిమీద, తెలుగుదనం మీద ప్రత్యేక అభిమానం కలవారు గనుక ఆ ఉద్యమానికి అండగా నిలిచారు. ప్రత్యేక రాష్ట్రోద్యమ భావావేశం తుమ్మలవారిలో అగ్నివర్షతంలా బ్రుద్దలై కవిత్యమనే లావాను ప్రవహింపజేసింది. అది విద్యావంతులైన తెలుగువారి హృదయాలను శాకి వారికి ఉత్తేజాన్ని కలిగించింది. ఆ కవితలను 'రాష్ట్రగానము' అనే పేరుమీద 1938లో ప్రచురించి ఆంధ్రరాష్ట్రం కోసం కలలు కంటూ ఎన్నో త్యాగాలకు సంసిద్ధులైన చల్లపల్లి రాజాగారికి దానిని అంకితం చేశారు. ఆంధ్రరాష్ట్రం సిద్ధించిన తరువాత రాష్ట్రభవ్యద్వికై తపిస్తూ 'ఉదయగానము' రచించారు.

తుమ్మలవారి జీవితం ఎంతో నిరాడంబరమైనది. వారి కవితాశక్తి వారికి కనకాభిషేక, గజారోహణ నత్యాలను కలిగించింది. ఆ నత్యాలకు, బిరుదులకు వారేనాడు పాంగిపోలేదు. అదర్శవంతమైన జీవితం వారిది. 1957 మే లో అస్థికట్ల పాఠశాలలో పనిచేస్తూ ఉద్యోగ విరమణ చేశారు. ఆ గ్రామంలోనే ఒక గృహాన్ని ఏర్పాటు చేసికొని అక్కడే తమ శేష జీవితాన్ని గడిపారు. ఉద్యోగ విరమణ చేసినా కవితా రచనను వీడలేదు. నమధకోత్సాహంతో ఆంధ్ర

నరన్వతికి అమూల్యాభరణాలను నమకుర్తారు. ఉన్యోగ విరణానంతరం వారు రచించి ప్రకటించిన కావ్యాలు 12 తమ 90వ ఏట 21-3-1990న తుదకు అస్థికట్టలోనే కన్నుమూశారు. సచ్చలతకు, నరన్వతి సమరాధనకు, జాతి పురోభివృద్ధికి అంకితమైన ఈ మహనీయుని వ్యక్తిత్వాన్ని గూర్చి కొంత ముచ్చటిస్తాను.

అద్భుత స్థితిగతులకంటే పరంపరాగత కుటుంబ సంప్రదాయాలు, పుట్టి పెరిగిన వాతావరణము మనిషి వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రభావితం చేస్తాయి. అర్చికస్థితి కొంతవరకు వ్యక్తికి పేరు ప్రఖ్యాతులను కలిగిస్తుంది. కాని అది పది కాలాలు నిలిచేవి కావు. సంపూర్ణ వ్యక్తిత్వ వికాసము, సచ్చల సత్సంప్రదాయాలు వ్యక్తి జీవితానికి సంపృప్తిని కలిగిస్తాయి. అటువంటి వ్యక్తి జడతము భావి తరచుకు ఆచర్యప్రాయమై స్వల్పనిచ్చేటగా ఉంటుంది. ఈ విధముగా అభించే పేరు ప్రతిష్ఠలు పది కాలాలు నిలుస్తాయి. దృఢనంకల్పము, అచరణతో ఎదురయ్యే ఒక ముకులను తట్టుకొనే గుండె నిర్ధారము, న్వతంత్రమైన ఆలోచన కలవారే తమపైన ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాన్ని ఏర్పరచుకోగలుగుతారు. కుటుంబ సంప్రదాయానుగతమైన ధర్మాచరణ, సత్కనిష్ఠ, దైవభక్తి, పూర్వజన్మ నువృత్త ప్రాప్తమైన కవిత్వ సంపద, సమకాలిక దేశ పరిస్థితులు, మహాత్ముని ప్రబోధాలు ప్రేరేపించిన దేశభక్తి, అహంసానక్తి తుమ్మలవారిని ఉక్తమ వ్యక్తిగా రూపొందించాయి. అదర్శ పురుషునిగా తీర్చిదిద్దాయి.

తుమ్మలవారిది కల్లాకపటం తెలియని మనస్సు. చిన్న కనంలో తుంటులపిల్లలు బడికి నివ్వ పెట్టగా ఆ దోషుల పేర్లను గురువుగారికి నిర్భయంగా చెప్పినపుడు గురువుగారు ఆ పిల్లలను గొడ్డను బాదినట్లు బాదారు. దీనికి ప్రతికారం చేయదలచి ఆ పిల్లలు తుమ్మలవారిని మాయమాటలతో అలలక తీసుకువెళ్ళి ప్రాద్దుకూకే సమయానికి ఒక తాటిచెట్టుకు కట్టి నెత్తురు వచ్చేలా చిత్తాలతో కొట్టి మంటే తాటాకులతో కాజ్జిబోయే సమయానికి దొంతిరెడ్డి అనే వ్యక్తి పొలిపొలియే గీత్రను వట్టుకోవటానికి అటువచ్చి తుమ్మలవారిని రక్షించాడు.

ఎవ్వరెట్లు తలంచిననేటు నేను, విశ్వసించెద నీ రెడ్డి వేల్చిదంచు

నేర మెలుగని నాదు కై వారమునకుఁ, గరగి ప్రభుఁడాపదపహర్త గాఁగ మాటె
అని అంటారు వారు.

ఎదుటివారి కష్టాలను చూస్తే తుమ్మలవారి మనసు వెన్నలా కరుగుతుంది. ఆ వ్యక్తులకు ఎంతటి సహాయాన్ని అయినా వెనుక ముందు లాలోచించకుండా చేసే న్యభావం వారిది. చిన్నతనంలో పనువులను కాచే రోజుల్లో తోటి పిల్లలు దారిలో త్రవ్విన గోతిలో పడి సంతలో కుండలు కొని తెచ్చుకొంటున్న బిడవాడు తన కుండలు పగిలిపోగా బాధపడుతున్నప్పుడు అతడిని ఓదార్చి తన మొలత్రాటి నుండి రెండు బేడలను (పావలా) తెంచించుచూరు. అది మొదలు తుమ్మలవారెన్ని దానధర్మాలు చేశారో లెక్కలేదు. “సంతన చేసి మత్తిత యెనంగిన భూములు పుట్రలుంట నా గంతులు సాగుచున్నది. బికారికి బెట్టగ నిల్చునట్టగన్” అని వ్రాసుకొన్నారు. ‘ఈ కవి పరమ దయానముద్రుడు. పదిమందికి బెట్టిడివాడు, పెట్టించెడివాడు. ఈ

మహాగుణము నేటి యితర కవులలో నింకొకరికి లేదనవచ్చును. ఆయన దాత. ఆయన వన్నియు గుప్తదానములు. ఈ సంగతి లోకమునకు తెలియదు. అంటూరి కవిగారిని గూర్చి శ్రీ విశ్వనాథవారు. కావూరులో జాతీయ పాఠశాలను నెలకొల్పినపుడు 1924లోనే రూ. 116 విరాళమిచ్చిన దాత వీరు. గ్రామాలు తిరిగి బడికి విరాళాలను సేకరించారు. తుమ్మలవారి కవితను మెచ్చి ఎందరో వారిని ఘనంగా నత్కరించారు. ఆయా సత్కారాల ద్వారా లభించిన ధనంకంటే తాము దానమిచ్చిన ధనం తగ్గదని చెప్పకొనగలిగిన మహానీయులు వారు.

నలువదేండ్ల నుండి ననుజుల్లి జగమిడ్ల, యిడమి కొన్ని వేల కుండుగాని
దీనికంటే దగ్గ దేను నా కంటెను, బక్కవారి కిడిన రొక్క మరయు.

ఒక్క సత్కార్యం కోసం యాచించటానికి తుమ్మలవారు సంకోచించరు గాని తమకోసం చేపాటం వారికి నమ్మతింపని వని. అయినప్పటికీ ఒకానొక సందర్భంలో వారు తమకై యాచనకై వెళ్ళారు.

1936లో బాపూజీ అశ్మకథ మొదటి భాగాన్ని అచ్చువేయించటానికి కావలసిన రూ. 600లు భరించటానికి సంకోచించి తన శిష్యుడైన వేంకటేశ్వరుని ప్రోత్సాహంతో అతడు నూచించిన ఒక ధనికుడైన దాత దగ్గరకు గ్రంథ ముద్రణకై యాచకునిగా వెళ్ళారు. ఆ ధనికుడు 'ముద్రణమునకు తేసావనేల గట్టిదగు నేని కబ్బిమ్ము పెట్టుబడికి నన్నేదెచ్చునె కవిత ధైన్యంబు నిడునె?' అంటూ మొదలుపెట్టి 'చౌదరి యర్థదాతకాని యర్థికాడు' అని ముగించగా సీతారామమూర్తిగారికి 'కనువివ్వ' కలిగి అభిమానంతో తమ డబ్బే రూ. 600 ఖర్చు పెట్టి ఆ గ్రంథాన్ని ముద్రించారు. అటు తర్వాత వారి గ్రంథాలన్నీ కూడ వారి స్వీయధనంతోనే ముద్రించబడ్డాయి. ఇలాగే, తమకు కాని సహాయాన్ని కూడ తుమ్మలవారు స్వీకరించరు. ఒకసారి ఆచార్యరంగాగారు కేంద్ర ప్రభుత్వ సహాయం కోసం అర్థించమంటూ తుమ్మలవారికి ఒక దరఖాస్తు పంపించారు. నెలకు రూ. 150 చొప్పున జీవితాంతం వరకు వచ్చే సహాయమిది. అయితే, ఆ దరఖాస్తు ఫారంలో కేవలం ముసలితనంతో దారిద్ర్యంతో బాధపడుతున్న కళాకారులకే ఆ సహాయం ఉద్దేశించబడిందని చూచి అది తమకు నిర్దేశించింది కాదని దానికై అర్హులు చాచలేదు. రంగాగారికి ఆ సహాయం నాకోసం ఉద్దేశించింది కాదు, నన్ను లోభగా మార్చవద్దు అంటూ జవాబు వ్రాశారు.

తుమ్మలవారు లెక్క-పత్రం గల మనిషి. ఏట్లో పారవేసినా ఎంచిపారవేయమనే న్యూనావం వారిది. వారు ఖర్చుపెట్టే ప్రతి పైన లెక్కకు రావలసిందే. ఎవ్వటికప్పుడు 'బ్యాలన్స్ షీట్' సిద్ధం కావలసిందే. ఇది వారికి వారి 16వ ఏట అలవాటుయింది. బావట్లలో ఉద్యోగం చేసే రోజుల్లో కూరగాయల తోసం మార్కెటుకు వెళ్ళి ఒక అవ్వ దగ్గర ఒక కానీ (మూడు పైనలు) తోటకూర కొన్నారు. తమవద్ద గల చిల్లర డబ్బులలో కానీ కన్పించలేదు. అవ్వదగ్గర కూడ చిల్లర లేదు. మిగిలిన కూరగాయలు తొని వెళ్ళబోయేముందు ఇస్తానులే అని అవ్వకు చెప్పి కావలసిన

కూరగాయలు కొన్నాక అవ్వకు ఇవ్వవలసిన కానీ సంగతి మరచిపోయి ఇంటికి వచ్చారు. ఇంటిదగ్గర బ్యాలన్డ్ షీటు వేస్తే కానీ ఎక్కువ వచ్చింది. ఆలోచిస్తే అది అవ్వ బాకీ అని తేలింది. వెంటనే వెళ్ళి ఆ బాకీ తీర్చివచ్చారు. మరచిపోయిన కానీ బాకీని తీర్చటం గొప్ప విషయం కాదుగాని ఆ బాకీని గుర్తించి తీర్చిన తీరు మాత్రం ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదగిందే. హోటల్లో నెల బాకీ హోటల్ యజమాని తక్కువగా వ్రాసుకొంటే తుమ్మలవారు కచ్చితంగా వ్రాసుకొని అతడి లెక్క తప్పని అతడికి ఇవ్వవలసిన డబ్బుచ్చారు.

విద్యార్థిగా, సేద్యగానిగా వివిధాభివృద్ధిని చేస్తున్న రోజుల్లో కాపురం నుండి ప్రతి దినము పనిపాటలైనాక చందోలు వెళ్ళి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రి గారివద్ద కావ్యపాఠ మే విధంగా చెప్పకొన్నాడో, అదే దీక్షతో బావట్లలో ఉపాధ్యాయ వృత్తి చేసి రోజుల్లో బావట్ల నమీపానగల ఒక పాలెంలో గల పిల్లలకు బడిపని అయ్యాక నడిచి వెళ్ళి ప్రతి నిత్యము ప్రొద్దుపోయేదాకా ఉచితంగా చదువు నేర్పివచ్చేవారు. ఆ విధంగా వారు ఒక ఏడాదిపాటు చెప్పారు. అలా చదువుకున్న వారిలో ఒకరు మరెంతో చదివి తరువాత ఎలిమెంటరీ స్కూలులో ఉపాధ్యాయుడుగా ఉద్యోగం సంపాదించారు. ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా అక్షరం ముక్కురాని బడుగు వర్గాలవారి పిల్లలకు నాలుగక్షరాలు నేర్పివాళ్ళను విద్యావంతులుగా తీర్చిదిద్దటం ఒక తపస్వి. అంతదూరం నడిచివేళ్ళి చదువు చెప్పటం బడుగువర్గాలపై తుమ్మల వారికి గల సానుభూతికి, దయకు నిదర్శనం. మహాత్మాగాంధీ గారి సిద్ధాంతాలను ఆచరించటంలో గల ఆసందం అది. ధనవంతుల పిల్లలకు చదువు చెప్పటానికి వాళ్ళ ఇళ్ళకు వెళ్ళటం మాత్రం తుమ్మలవారి కంగీకారం కాదు. విద్యార్థి అనేవాడు విద్యాదాతను అన్వేషిస్తూ రావాలనేది వారి అభిప్రాయము.

కవిశాకరను ఎవరైనా అవహేళన చేస్తే తుమ్మలవారు సహించేవారు కాదు. 1947లో పాన్సూరులో జరిగిన భావనారాయణ స్వామివారి కళ్యాణోత్సవాలలో ఒకనాడు ఒక వక్త ఆశుకవిత్వాన్ని హేళన చేశారని విని ఆ మరునాడు తమ వంతు వచ్చినపుడు ఉపన్యాసాన్ని మూని గంటకు రెండు వందల పద్యాల చొప్పున మూడు వందల పద్యాలలో ఆశువుగా సీతారామ కళ్యాణాన్ని విన్నించారు. 1953లో చింతాయపాలెం గ్రామంలోనినభలో వ్రాసుకోవటానికి వీలుగా ఇదే కథను అరగంటలో 51 పద్యాలుగా చెప్పారు.

గాంధీగారి జీవితం తుమ్మలవారి నెంతో ప్రభావితం చేసింది. ఊరికి దూరంగా ఉన్న ఒక పాఠశాలలో తుమ్మలవారు పనిచేసే రోజులలో రోజూ తెల్లవారేనరికి పాఠశాల ప్రాంగణముంతా మరుగుదొడ్డిగా మారిపోయేది. పాఠశాల పరిసరాలను శుభ్రంగా ఉంచాలని ఊరి జవాబుకి చేసిన విన్నపాలు వ్యధాకరయ్యాయి. దానితో తుమ్మలవారు బడి తెరిచే సమయానికి ఒక గంట ముందే వెళ్ళి ఆ ప్రాంగణంలో ఉన్న మలాన్ని ఎత్తి వేయటం ప్రారంభించారు. దీనిని కొందరు ఎగతాళి చేస్తే కొందరు ప్రశంసించారు. కొందరు పిల్లలు గురువు గారికి సహకరించారు కూడా. ఇంత చేస్తున్నా గ్రామస్థులు తమ అలవాటును మార్చుకోలేదు. దీనిని ఎలాగైనా మార్పించాలని ఒకనాడు తుమ్మలవారు రాత్రివేళ బడిలోనే ఉండి తెల్లవారుజామున చెంబులు పట్టుకు వచ్చినవారిని చూచి 'అమ్మ! ఇది బడి! దీనిని అవనిత్రం చేయగూడదు. మీ కోసం

అంతదూరంలో రెండు గుంటలు త్రవ్వి ఉంచాను. అక్కడికి వెళ్ళండి! అని వినయంగా చెప్పారు. అంతే! అనాటి నుండి బడి ప్రాంగణం అపరిశుభ్రం కాలేదు. గీతులు చెప్పటం వేరు. ఆచరించ చూపించటం వేరు. తుమ్మలవారిలా చెప్పింది చేసి చూపించేవారు ఎందరుంటారు?

ఇలాగే, అప్ప చెయకూడదు అనేది కూడ తుమ్మలవారి నియమాలలో ఒకటి. ఒక అవివారంనాడు అనుకోకుండా 6, 7 వందల రూపాయల ఖర్చు వచ్చింది. ఇంట్లో రెండు వందలై ఉన్నాయి. అవివారం కనుక బ్యాంకు పంపిణీ. వని అశ్చర్యనరము. నియమం అప్ప చెయకూడదు. కట్టి నీచుయం. ఏది దారి అనుకొంటూ భగవంతుని ప్రార్థించారు. ఇంతలో నిద్ర వచ్చింది. ఎవరో రలుపు తీస్తే వెంటకు వచ్చింది. ఎవరుగా ఒక మిత్రుడు. ఏమిటి ఇలా వచ్చావు? అని అడిగారు. తుమ్మలవారు మిశ్రుని. 'ఈ మధ్య పాలం అమ్మను. బయ్యానాగా రూ. 500 ఇచ్చారు. దీనితో దొడ్లో ఉన్న కోడెదూడకు ఊతగా ఒక దూడను కొనాలి అని తిరుగుతున్నాను. రోజులు బాగాలేవు. ఈ డబ్బు నీ దగ్గర ఉంచు. దూడను కొనగానే వచ్చి తీసుకువెళతాను' అన్నాడు మిత్రుడు. తన అవసరాన్ని గమనించి శ్రీహరి ఈ విధంగా దారి చూపించాడని తుమ్మలవారు మురసెసిపోయారు. నచ్చేలిపంతులను దైవం కాపాడక మానదు గదా!

రామాయణంలోని లక్ష్మణుని వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తుకు తెచ్చే సంఘటన ఇది. ఒకరైలు ప్రయాణంలో తుమ్మలవారికి ఒక శిష్యుడు నతినమేతంగా తలిశాడు. కుశల ప్రశ్నలైనాక ఈమె నీతోటి ఉపాధ్యాయుని అని అడిగారు శిష్యుణ్ణి దానికతడు అశ్చర్యపడి 'లేదండీ! ఈమె నా భార్య! ఈమె వడ్డించగా ఎన్నోమార్లు మీరు మా ఇంట్లో భోంచేశారు. అంటే వారిలా అన్నారు. "కూడు, కూర పెట్టు తొమ్మ పాదమ్ములు చూతుగాని మోము చూడను." ఈమె ముఖాన్ని ఇవ్వడే చూస్తున్నాను అని. తుమ్మలవారి మహోన్నత వ్యక్తిత్వానికి, సంస్కారానికి ఈ సంఘటన అద్దం పడుతుంది.

తుమ్మలవారు అపాతశత్రువు. వివాదాలకు అతీతమైన వ్యక్తి. వారిని వ్యక్తిగతంగా ద్వేషించే కవి పండితులు తెలుగునాట ఎవరూ లేరుగాని ఈర్ష్యపడేవారు కొందరు ఉండేవారు. వారిని కూడ తుమ్మలవారు గౌరవంగానే చూచేవారు. 1961లో ఒక నూతన భవన ప్రారంభోత్సవానికి మంత్రిగారు వచ్చే సందర్భంలో ఒక తెలుగు పండితుని నన్నానించదలచి అందుకు తుమ్మలవారిని ఆహ్వానించారు నిర్వాహకులు. అసారోగ్య కారణంగా తాము రాలేనన్నారు తుమ్మలవారు. అయితే అందుకు తగిన మరొకరిని మీరే నూచించండి అన్నారు నిర్వాహకులు. తుమ్మల వారు చెప్పిన పేరు వీని నిర్వాహకులలో ఒకరు 'అయ్యా! వారి పేరు చెప్పారేమిటి! వారు మీరంటే అనూయతో ఉంటారు. మీ గొప్పదనాన్ని చూడలేరు' దానికి తుమ్మలవారు "ఎగ్గు చేసినవానికి లగ్గుసేత నిక్కమగు నీతి" "సాధు వృత్తమాన చేయు నరుడు దోసికి మేలు గావించవలయు" "లాతి యెవ్వనుగ్గడించి తప్ప మరచిపోక ధన్యజీవనమున కారబించువారి కర్మవిధులు" అని సెలవిచ్చారు. చెప్పటమే కాదు అలా స్వయంగా చేసి చూపించిన ధన్యజీవులు తుమ్మలవారు.

జిరుదులకు, నన్నానాలకు అల్పజ్ఞులే అర్థులు చాన్తున్న రోజులలో తుమ్మలవారు ఉన్నవాటిని పరిశ్రమించారు. బాలకవి, అవధాన పండిత, నరస కవితేఖర, ఆశుకవీంద్ర, విద్యుత్కవి నస్తూట్, జాతీయ కవిబ్రహ్మ, రాష్ట్రీయ కవ్యగ్రణి వంటి జిరుదులు తుమ్మలవారిని ఆయాచితంగా పరించాయి. బాలకవి జిరుదును కొన్నాళ్ళు వీరు ఉపయోగించుకొన్నారు. నెల్లూరు వర్ధమాన నమాజమువారు వీరిని 'అభినవ తిక్కన' అన్నతర్వాత తుమ్మలవారికది మారుపేరయింది. తమ రచనలను ఎన్నింటినో వారు 'అభినవ తిక్కన' పేరనే ప్రకటించారు. కొన్నేండ్లకు ఆ మాట తగినది కాదని అది అహంకారానికి చిహ్నమని వారికి గోచరించింది. దానిని వదులుకోవాలను కొన్నారు. అప్పటికే ఆ పేరు బాగా ప్రసిద్ధిలోకి వచ్చింది. 1960లో నరసరావుపేటలో మిత్రులు, అభిమానులు తుమ్మలవారి జన్మదినోత్సవాన్ని జరిపారు. ఆ సభలోనే వారు అభినవ తిక్కన జిరుదును పరిశ్రమిస్తున్నట్లు ప్రకటించారు. తరువాత తమకు తాముగా 'తెనుఁగులెంక'గా ప్రకటించుకొన్నారు. అదే వారికి ఇష్టమైన పేరయింది. దీని అర్థము తెనుఁగు భాషాచ సేవకుడు అని.

కృతిపతిత్వమును కోరి వచ్చిన వారికే కావ్యాలను అంకితం చేయటం, లేదా కావ్యాన్ని ధైవాంకితం చేయటం కవుల సాధారణ పద్ధతి. తుమ్మలవారి పద్ధతి ఇందుకు వ్యతిరేకమైనది. ధైవాంకితాన్ని వారు అంగీకరించరు. 'ఈశ్వరుని చాటగా మర్చుడెవడో? వీరికైత కతడుబ్బిననుటయు గల్గి' అని వీరి నమ్మకము. ఇక అర్హత గల కృతిపతిని కవే వెదకి పట్టుకొవాలని వీరి ఆశయము. ఈ దృష్టితోనే వారు ఎన్నో కావ్యాలకు కృతిపతులను ఎన్నుకొన్నారు. అయితే, ఆ కావ్యం అచ్చయి ప్రచారంలోకి వచ్చేదాకా కూడ ఆ విషయాన్ని ఆ వ్యక్తికి తెలిపకుండా ఉంచటం తుమ్మలవారి ప్రత్యేకత. దీనికి ప్రధాన హేతువు 'కృతిపతుల కానుమీ(దిమతి) వారికి లేకపోవటమే. 'సిరులకు నాన చెందియొక చెన్నటి కిచ్చుట మచ్చగాని స్వార్థరహిత బుద్ధి నిద్దగుణరాశి కొనంగిన దోనమబ్బినా? అన్నది వారి నదాలోచన. కావ్యాలను నిస్వార్థంగా నరాంకితాలు గావించిన కవులు తెలుగుసాహిత్యచరిత్రలో ఎందరో లేరు.

నరుని పేరు నిల్చునది కైతగాక వే, తొండు కలదె కవిత నొదిగి మెఱయు

పురుషుఁ జూచి యెరులు పూనెద రుత్తమా, చార, మది శుభం బొనంగు నిలకు

అని నమ్మినవారు తుమ్మలవారు.

కావ్య ముద్రణకు సైతం పరులను యాచించటం తుమ్మలవారికి నమ్మతి కాదని ముందే తెలుసుకొన్నాము. తుమ్మలవారి అభిమానులు ఎలమంచిలి వెంకటేశ్వరరావు, అక్కినేని భాస్కరరావుగారలు కొందరు మిత్రులతో కలిసి తుమ్మలవారి గ్రంథాలను పునర్ముద్రించటానికి ఒక ధర్మనిధిని ఏర్పాటు చేయాలని ఆలోచించి అందుకు తుమ్మలవారి అనుమతి నడిగితే వారు 'ఒరుల మూపుపై నిడజాల నా మోయు దిరువు' అంటూ దానికి తమ అనమ్మకని తెలిపారు.

తుమ్మలవారు పదహారణాల రైతుబిడ్డ. 30 సంవత్సరాల కాలం వ్యవసాయం చేసిన బిడ్డ. బడివంతులుగా తరువాత మాలినా 'పొలమ్ము దున్నవాని, బండి దోలువాని, గోత కోయువాని, గువ్వ నూర్చెడివాని, జాచినప్పడు' వారికి శరీరం పులకరించేది. అప్పకట్ల గ్రామంలో ఉయ్యోగం చేసే రోజులలో ఒకనాడు కువ్వనూర్చిడి కల్లాంలో భోజనము చేయాలని కోరిక కలిగింది. బడికి సెలవుపెట్టి పొలాలపైవు వెళ్ళారు. అక్కడ చుట్టం ఒకరు కువ్వ నూర్చిస్తూ ఉంటే ఆయనకు తన కోరిక చెప్పి నూర్చిడిలో పాలు పంచుకొని భోజనం వేళకు నూర్చిడి అని కువ్వ నీడకు చేరిన కూలీలతో కలిసి అందరూ విస్తరాకులలో తింటూ ఉంటే ఈ నాజాకేమిటని ఈనడించ దోసిట్లో అన్నం ముద్దలు వేయించుకొని తిని మజ్జగ త్రాగి తమ మక్కువ తీర్చుకొన్నారు.

తుమ్మలవారి జీవితం నివ్వల్సివచ్చినది, నిరాడంబరమైనది. ఆదర్శప్రాయమైనది. వారి వ్యక్తిత్వము హిమాలయోన్నతము. సుదీర్ఘమైన వారి జీవితాన్ని, శోభాయమానమైన వారి వ్యక్తిత్వాన్ని సమగ్రంగా అధ్యయనం చేసి విలువ కట్టిటానికి దగిన ప్రయత్నం జరగాలి. "శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారి కంటే గొప్పగా కవిత చెప్పినవారు ఉండవచ్చు. వారికంటే గొప్ప పండితులూ ఉండవచ్చు. కాని, వారిలా చెప్పినదానిని ఆచరణలో పెట్టి బ్రతికేవారు మాత్రం అరుదు. అరుదేమిటి? నేడు వారి పేరు కనిశ్చికాబిచ్చితమే" అన్న శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర గారి మాటలు ఈనంద్యంగా గమనించదగినవి.

తొలి రచనలు

అభినవతిక్కన, తెనుగులెంక, కళాప్రపూర్ణ శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు బహుగ్రంథకర్తలు, జగమెరిగిన కవి పుంగవులు. క్రీ.శ. 1919 నుండి, అనగా వారి 18వ ఏట నుండి వారు తమ రచనలను వెలువరించినప్పటికీ, 1929 నవంబరు 'భారతి' నందికలో వారు ప్రకటించిన 'ఆత్మార్థజము' లోకంలో వారి తొలి రచనగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఆత్మార్థజ రచనకు పూర్వం వారు వ్రాసిన కొన్ని కవితలు ఆ తరువాత వారు ప్రకటించిన ఖండకావ్య సంకలనాలలో పునర్ముద్రితమైనాయి. 'ఆత్మార్థజము' నకు పూర్వం వారు రచించి ప్రకటించిన రచనలను గూర్చి తెలుసుకొందాము.

గుంటూరు జిల్లాలోని తమ స్వగ్రామమైన కావూరుకు రెండు క్రోసుల దూరంలో గల చెరుకుపల్లి గ్రామంలో క్రీ.శ. 1910లో జరిగిన రాజమన్నారు గారి అవధానాన్ని చూచిన తొమ్మిది సంవత్సరాల వయస్సు గల సీతారామమూర్తి, ఆ అవధానంలో ఇవ్వబడిన సమన్వయ దానికీ అవధాని గారు చేసిన పూరణను శ్రద్ధగా విని గుర్తుంచుకొని అదే సమన్వయ అదే భావంతో తమ సొంత భాషలో పూర్తి చేసి తమ మొదటి పద్యాన్ని రచించారు. ఆ పద్యమిది.

మునుమున్ రాత్రిచరుల్ విమానములపై వెడవడ్చుగానెక్కి మా
ఘనమున్ జాడమటుంచు నామనముపైగానెపు పరైత్తి యాఁ
వెనుకన్ నేలకు వ్రాలి యూళ్ళ నజవన్ విల్లందుకొన్నట్టి యీ
శున కమ్మయ్యెను విమ్మదేపుడహహో! చోద్యమ్ముగానత్తజీన్

ఈ పద్యములోని నాల్గవ పాదమే సమన్వయము.

ఈ పద్యమును రచించు నాటికి వారి వయసు తొమ్మిది సంవత్సరాలే అయినా ఆ వయసుకే వారికి అమరకోశము, అంద్రనామనంగ్రహము, భాగవత భాగాలు కంఠస్థాలు. ఆ తరువాత మడికొక పూటగా, బడికొక పూటగా వారి చదువు సాగింది. తెలుగు భాషలో మరికొంత ప్రావీణ్యత సంపాదించి ముందుగా కొన్ని శతకాలు వ్రాశారు. అందులో మొదటిది రామశతకం.

రామశతకము

'ఇది గుంటూరు జిల్లా రేపల్లె తాలూకా, కావూరు గ్రామ నివాసి అగు తుమ్మల సీతారామమూర్తి చాదరిచే రచింపబడి ము||రా||శ్రీ|| తుమ్మల నాగయ్య చాదరి, నుఖవాసి గోపాలరాయ చాదరి గార్ల ద్రవ్య సహాయము వలన బెజవాడ వాణీ ముద్రాక్షర శాల యందు బి.కె. స్వామిచే ముద్రింపబడియే 1919. అని రామశతక ముఖవత్తమున కలదు. 13-9-1919 నాటి దీని పీఠికలో తుమ్మల వారు' నేను కవిత్వము చెప్పనారంభించి ఇప్పటికి ఏడు సంవత్సరములు అయినది. అనగా నా పదకొండవ యేటనే యలవడినది. నాటి నుండియు నేటి వరకేమియో చాటుపద్యములతో గడిపితిని గాని గ్రంథమొక్కటియు వ్రాయలేదు'. అని వ్రాసిన దానినిబట్టి వారి తొలి గ్రంథము ఇదే అని స్పష్టము. ఈ గ్రంథ ముద్రణకు ద్రవ్య సహాయము చేసిన పై యిరువురు దీని రచనకు ప్రేరకులు.

కావూరులో గల శ్రీరామ భజన మందిర స్థితుడగు శ్రీరాముని గూర్చి వ్రాయబడిన శతకమిది.

శ్రీకర చరణ! కృపార, త్నాకర! ముఖబింబి జితనుధాకర! వరద

ర్హికరశయన! పితామహ, నాకరనుజ వినుత! నదృణాకర రామా!

'రామా' అన్న మకుటము గల ఈ శతకమును శ్రీకారముతో, ద్విప్రాసితో ప్రారంభించారు తుమ్మలవారు.

తుమ్మల వారిలో గల ఒక విశేష గుణం వారి రచనలకు స్పష్టమైన రచనాకాలమును తెలియజేయుట. ఇది వారి తొలి రచనయైన రామశతకము నుండి ప్రారంభం కావటం విశేషము.

పదునెనిమిది వందల నలు, బది యొకటవ యేట శాలివాహన శకముం

బది సిద్ధార్థిని వ్రాసితి. ముదమారగ నీదు కరుణ ముద్దుల రామా.

శాలివాహన శక సంవత్సరము 1241 అనగా క్రీ.శ. 1919.

"మన చందరి యతిప్రాసములకై భంగపాటు చెంది తల గోకికొను' వాడు కాడని, 'అర్థమును బట్టి పదములు, పదములలో లీనమైన రీతిని యతి ప్రాసములు నునాయానముగా, నప్రయత్నముగా, స్వచ్ఛందముగా వచ్చి చేర'. గా కవిత్వము వ్రాయువాడని కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు తుమ్మలవారి 'అష్టకథ'కు వ్రాసిన 'తిలక రచన' లోని మాటలు ఈ తొలిరచనను చదివినప్పుడు కూడ గుర్తుకు వస్తాయి.

పేరునకిది రామశతకమైనప్పటికీ, వూర్తిగా రామభక్తిమయము కాదు. ఇది ప్రధానముగా నీతి బోధాత్మకమైనది. నీతితో పాటు జీవిత తత్వాన్ని, లౌకిక నత్కాలను విప్పిచెబుతున్నది.

సారదుని వలె గాన చాతుర్వము గలవాడను కానని, శివుని వలె రామనామసార మెరుగజాలినవాడను కానని, మునుల వలె అధికభక్తి గలవాడను కానని అంటూ 'ఇక నే జేయున దేమన నొక దండము పెట్టుటయే' అని ఎంతో వినయంగా, నిగర్వంగా శ్రీరాముని భజించారు తుమ్మలవారు.

ఒరునింటి కాపురము ఖల, నరసేవయు వైరము దనజ్ఞాకుల తోడన
శరనిధి నంచారంబును, నిరతము సేయంగ దగదు నిక్కము రామా.

అంటూ నీతిని,

కాయమును నిల్చిగా దర, మే యెవ్వరికైన గాని మేదినిలో నీ,
కాయము నదీతటస్థం, బై యెలరు మహిజమట్టి దారయ రామా.,

అంటూ తత్వమును,

మన్నింతు రాలుబిడ్డలు, నన్నలు దమ్ములును ద్రవ్య మార్జించెడు దా
కన్నా! దరిద్ర దశలో, కన్నుల జాడరు తలంపగా జయరామా.

అంటూ నత్కాలను ప్రబోధిస్తున్నదీ శతకము.

'ఎన్నదగు తారకాతతి నెన్నదగు తుషారకణము' అంటూ పలుకావుల ప్రాచీన కవుల ననుకరించుచు 'దానుని తప్పలు దండముతో నల' వంటి లోకోక్తులను ప్రయోగిస్తూ తమ తొలి రచనను మనోహరముగా తీర్చి దిద్దారు 18 యేళ్ళ వయసులో తుమ్మలవారు.

అప్పుయిన రామ శతకమును చూచి తుమ్మలవారి మరొక మిత్రుడు నాగళ్ళ తాతయ్య చౌదరి గారు కాపూరులోనే గల రామలింగేశ్వర స్వామి వారి కంకితముగా ఒక శతకమును వ్రాయుడని ప్రోత్సహించగా తుమ్మలవారు వ్రాసిన శతకము.

రామలింగేశ్వర శతకము

ఇది 'రామలింగేశ్వరా' అన్న మకుటముతో మత్తేభ శార్థూరి విక్రీడిత వృత్తాలతో సాగిన ప్రౌఢ రచన. దీనిని ఆనాటి చెరుకువల్లి నబ్ రిజిస్ట్రారు గారైన భువనగిరి కోదండపాణి గారు పరిష్కరించగా 1919, డిసెంబరులో తుమ్మలవారు ప్రకటించారు. దీని రచన రెండు నెలలో పూర్తయినది. ఇందులో భక్తి కంటే నీతి బోధలధికము. రామాయణ, భారత, భాగవత కథాఘట్టాలను దృష్టాంతాలుగా ఉటంకిస్తూ ఎన్నో నీతులు కూర్చబడ్డాయి.

తన పూర్వాజ్ఞితమైన పాపఫలమున్ దా వెన్న జన్మంబునం
దనఘా ! పాండక తీరదేరికిని దానా వాలినిం గూల నే
సిన పాపంబున రాఘవుండు శబర శ్రేష్ఠిస్తపాతంబునన్
దనువుం బాయడె కృష్ణజన్మమున శ్రీదా ! రామలింగేశ్వరా !

పరకాంతానక్తి పలుమార్లు ఖండించబడింది. సుప్రసిద్ధ ప్రాచీన నీతివద్యులు కొంత ప్రౌఢంగా పునఃస్పష్టి చేయబడ్డాయి.

తనకేనాడు సుభోగభాగ్యములు ప్రాప్తంబానో యానాడె వ
చ్చును బిల్వం దినిలేకయే గడువడిన్ జాట్లంబు లేట్లన్నఁడె
ర్వునకున్ నీరముజేర వాన గురియన్ బూర్జంబుగా భోకములే
ఘన మోదంబున వచ్చి చేరవె? శుభాంగా ! రామలింగేశ్వరా !

'ఎప్పుడు సంపద గలిగిన ' అనే నుమతిశతక వద్యం పై వద్యానికి మూలమవి వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. తుమ్మలవారి కవితాభ్యాస కృషికి ఈ శతకం ఒక చక్కని నిదర్శనం. చిన్న చిన్న వదాల కూర్పుతోపాటు ఏక నమానంగా వద్యాన్ని నడిపే నేర్పు కూడా ఈ శతక రచనలో సాధించారు తుమ్మలవారు.

శ్వేతద్విధర శీతభూధర శరణ్ణీమూత కంజాత సం
జాతాబ్జాత ముఖీ సీతాబ్జ మిహికా జై వాత్సకాదిత్యభూ
జాతన్యోమధునీ వటీర దరకాశ వ్యాకదుగ్ధార్ణవ
శ్రీతన్మీనుత వాహవర్ష నమకీర్తి ! రామలింగేశ్వరా !

రామశతకమున 108 వద్యాలు ఉండగా దీనిలో నూరు వద్యలే కూర్చబడ్డాయి. కొన్ని భావాలు పునరుక్తమైనా తుమ్మలవారి కైతవస, భాషావలీమ ఈ శతకంలో ప్రస్ఫుటంగా కన్పిస్తుంది. అయినప్పటికీ వ్యాసహరిక వదాలు, వ్యాకరణ దోషాలు కొన్ని కన్పిస్తాయి. ఈ క్రింది వద్యంతో శతకం పూర్తవుతున్నది

దేవా ! కమ్మకుల ప్రభాతుడను ధాత్రిన్ నర్వపుణ్యకేసీన్
దావా తుమ్మల నారయాత్మజాడ సీతారామ మూర్త్యాఖ్యుడన్
కాపూర్లామ నివానుడన్ శతకమున్ గౌతూహలం బొవ్వు నీ
పై విశ్వేశ్వర ! ప్రాసినాడను నవద్వంద్యాబ్జమందున్ దయా
భావం బూనియు స్వీకరించి నుఖముల్ బ్రాపింపజేయంగదే
నీవే దైవమవంచు నమ్మితిని తండ్రి ! రామలింగేశ్వరా !

'ఆకారంలో అల్పమయిందే అయినా కవిత్వపరంగా అనల్పమైంది' అని పరిశీలకుల ప్రశంసలందిన తుమ్మలవారి కృతి.

గాంధీ తారావళి

భారత స్వాతంత్ర్య రథసారథిగా రంగప్రవేశము చేసిన వెంటనే భారతీయులకు భగవత్పూర్వాపుడైనారు గాంధీ. కపురీ మహానీయుని అవతారపురుషునిగా కీర్తించటం ఆనాడే ప్రారంభమైంది. "నేనీ చిన్ని పాత్రమును ప్రాయుటకు గౌరణము శ్రీమన్నారాయణా వతారమగు మహాత్మాగాంధీగారి యందలి భక్తియు, వారి యుద్ధమమునందుగల విశ్వాసోత్సాహములు తప్ప పొండికెట్ల బలము వలన గాదు" అని తుమ్మలవారు ప్రాసిన దానినిబట్టి వారి దృష్టిలో గాంధీగారికి గల స్థానము వ్యక్తమగుచున్నది.

'మహాత్మా ! గాంధీనామ ప్రభూ' అన్న మకుటముతో ప్రాయబడిన ఈ తారావళి 1921లో ముద్రించబడింది.

ఏయే తీర్థములందు గ్రుంకి మఱి యేయే వేల్పులం గొల్పెనో
యేయే నోములు నోచెనో మఱియు నేయే దానముల్ సేసెనో
యేయే పుణ్యము లాచరించెనో గుణాభి ! నిన్ను గాంచంగ నా
హా ! యీ భారతమాత శ్రీయుత మహాత్మా ! గాంధీనామ ప్రభూ !
వెలసెనీ గాంధీ మహాత్ముడంట చెలియా ! విన్నావటే భారతీ
యులకున్ నాయకుడంట తాపన వరేణ్యుండంట తద్దేవునిన్
గొలువన్ మేలగునంట యంచు గనకాంగుల్ రాటముల్ ద్రిప్తచున్
దలతుర్ నిన్ననిశంబు భక్తిని మహాత్మా ! గాంధీనామ ప్రభూ!

కేవలము గాంధీని గూర్చిన స్తోత్రప్రశంసలే కాక, ఆనాటి వర్తమాన స్థితిగతులను కూడ వివరించారు.

పన్నంగట్టగ శక్తి లేక దొరలం బ్రార్థింప లాభంబులే
కెన్నో కష్టము లందియంది తుదకిండ్లే వీడి పాకాలలో
సున్నా రెంతటి త్యాగమూర్తులహాహా ! యూహింప చీరాల వా
రన్నా ! యేరికి వింతగాదిది మహాత్మా ! గాంధీనామ ప్రభూ!

1920 లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంవారి ఆదేశాల మేరకు చీరాల మునిసిపాలిటీ వారు విధించిన ఆధికమైన ఇంటిపన్నుకు నిరసనగా చీరాల ప్రజలు ఆంధ్రరత్న దుర్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య గారి నాయకత్వంలో ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. దీనికి మహాత్ముని ఆమోదం లభించింది. ఇళ్లలో లేనపుడు పన్నేమి విధిస్తారు. అన్న భావంతో చీరాల ప్రజలు ఇళ్లను వదిలి చీరాల

బయట పాకలు వేసుకొని నివసించిన నందర్లాన్ని గుర్తుకు తెస్తున్నది పై వద్యం. అలాగే వల్నాటి ప్రజల వరాక్రమాన్ని, గాంధీగారి అనుయాయుడు కొండా వెంకటప్పయ్య గారిని కూడా ఈ తారావళలో ప్రస్తావించారు తుమ్మలవారు.

1922లో 'మహారాజ రాజశ్రీ తుమ్మల లక్ష్మీనారాయణ చౌదరి, తుమ్మల అప్పారాయ చౌదరి గార్ల ద్రవ్యసహాయమువలన' తుమ్మల వారు వెలువరించిన మరొక కృతి.

నామదేవ చరిత్రము

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి 'శ్రీ మహాభక్త విజయము' నందలి నామదేవుని కథలో గల ముఖ్యభాగాలను గ్రహించి 'వర్తమాన పాఠక ప్రపంచ నమ్మతములగు కీర్తనలు, తోహారలు, వద్యగద్యము' లతో హరితఢా రూపంగా దీనిని రచించారు తుమ్మలవారు. 'దుందుభినామాల్ని మందాశ్వయుజ శుద్ధ విదియ సుశ్రీయుక్త వేళయందు' ప్రారంభించబడిన ఈ రచన మిత్రుల ప్రోత్సాహంతోను, సీతావతి కృపావిశేషంతోను అనంతకాలంలోనే పూర్తికాబడి అదే సంవత్సరం మార్గశిర శుద్ధ నవమినాటికి ప్రకటించబడింది. అప్పటికి తుమ్మలవారి వయసు 21 సంవత్సరములు. ఈ గ్రంథంలో తుమ్మలవారు కావూరు శ్రీరామాయామాత్యుని తమ గురువుగా పేర్కొన్నారు. తమకు గల 'బాలకవి' అన్న బిరుదును ప్రకటించుకున్నారు.

'నామదేవ చరిత్రము' నందలి ప్రధాన కథ ఇది :

మహారాష్ట్ర దేశమున గల వండరిపురము 'ధరణీ తరుణీ మణి సుందర కంబు గ్రీవరత్నదామ విరాజిత్రరళం'బట. ఈ పుర వర్ణన మనుచరిత్రములోని 'మహికంఠహార తరళన్నార్తిన్ విడంబించుచున్' అన్న అరుణాన్నదపుర వర్ణనకు అనుసరణ. ఆ పురంలో 'కొమరుల మీదన్ కూతుండ్రమీదన్ శుల్కము ల్లిగమ్రుంగ జూచువారు, అస్త్రీ కొంచెము పాళ్ళధికంబు లగునంచు పుట్టుబిడ్డల గుంట్ల బెట్టువారు..... కానరారొషధంబునకైన'. అని ఎటువంటివారు లేరొ చెప్పతారు. ఆ పురంలో దామాజీ అనే పాండురంగ భక్తుడు సంతానం కొరకు స్వామిని ప్రార్థించగా, స్వామి కలలో కనబడి 'రేపు ఉదయం భీమానదిలో ఒక బాలుడు ముత్తైపు చిప్పలో కొట్టుకొని వస్తాడు. అతడిని పెంచుకో' అని సెలవిస్తాడు. అలాగే దామాజీ ఆ బాలుని తెచ్చి నామదేవుడనే పేరున పెంచుతుండగా 5 సంవత్సరముల వయసుకే ఆ బాలుడు విష్ణుభక్తుడై తోటి బాలురకు భక్తినుపదేశిస్తాడు.

తియ్యని వెలివ్రాసు తేనె త్రాగెడు తేటి, యుష్మైత్త చెట్లకు నుటుకనట్లు
మిన్నేటి తరగల మీద నూగెడు నల్వ, తత్తడి గుంటలన్ దాకనట్లు
మామిళ్ళ చగురుల వ్వరగిన కోవెల, కొండగోగుల జేరకుండునట్లు
నిండు చందురుని వెన్నెల లారగించు నివ్వల పుల్లు పెన్నెంచు దలచనట్లు
దమ్మి కన్యామి యడుగు కెందమ్మి బిత్తి, కడలి పుట్టుపు ద్రావించి యెడదకెంతో
మైక మెక్కించి పెరకొర్క మానిపించి, వెన్నునిం జాడవలయునో యన్నలారా !

ఒకనాడు నామదేవుడు స్వామికి నైవేద్యము నివేదించి ఆరగింపుమని ప్రార్థించగా స్వామి దానిని ఆరగిస్తాడు. ఈ విషయమును తెలుసుకొని ఆశ్చర్యపడి మరునాడు దామాజీ కుమారునితో గుడికి వెళ్ళగా నామదేవుడు మరల నైవేద్యమును గ్రహింపుమని స్వామిని ప్రార్థిస్తాడు. 'నీ తండ్రిని బయటకు పొమ్మును. అవ్వడు గ్రహిస్తాను' అన్న మాటలు విన్నాయి. దానికి నామదేవుడు తోపించి 'స్వామీ! నా తండ్రి పాతకదూరుడు, నీకు పక్షపాతము వద్దు. ఇలా అయితే నీన్న అల్లరి చేస్తాను' అని పోబోగా స్వామి సాక్షాత్కరించి వారి కానందాన్ని కలిగిస్తాడు. నామదేవుడు రాధాబాయిని వివాహమాడి నారాయణుడనే కుమారుని కంటాడు. భక్తితత్పరుడై భుక్తికై ఆలోచించడు. ఇల్లు గడవని స్థితిలో తల్లి మందలించగా స్వామిని ప్రార్థిస్తాడు. స్వామి వర్షకుని రూపాన నామదేవుని ఇల్లు చేరి రాధాబాయికి పదివేల వరహాలను ప్రసాదించగా 'ధనము పాపాలమూట' అని నామదేవుడు దానిని పేదలకు దానమిస్తాడు.

జ్ఞాన దేవుడనే భక్తుడు స్వామి వారి అంగీకారముతో నామదేవునితో కలిసి తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరి మార్గమధ్యంలో 'కుమార! నీ వేవిధంగా పొందురంగని ఉపాసించితివి'. అని నామదేవుని ప్రశ్నిస్తాడు. నామదేవుడు 'నేను వేదశాస్త్రాదులను వట్టే వేయలేదు. యోగాభ్యాసకుడను కాను. మూఢభక్తుడను' అంటూ ఇంకా ఇలా అంటాడు.

ఈశ్వరదత్తమౌ యీ శరీరంబును, ఈశ్వరసేవకే యిచ్చినాడ

నాతడొనంగిన హస్తముల్ శిరమును, జిత్తంబు జిహ్వయు జెవులు కనులు

బుద్ధియు బాదముల్ బూజింపగా మ్రొక్క, న్నరియింప గీర్తింప శ్రద్ధతోడ

గధల నాలింప మంగళ విగ్రహము జాడ, నెన్దంబుపై రోయ నమ్మహాత్ము

నకు బ్రదక్షిణముల జేయుటకు నిరంత, రంబు నువయోగ వహిని కాలంబు గడుపు

చున్న వాడను తెలియని పిన్నవాడ, గలిత ఘన దుష్ప్రతాభావ ! జ్ఞానదేవ!

వీరిరువురు ఢిల్లీ చేరినపుడు అక్కడి పాదుషా నామదేవుని గూర్చి విని అతనిని పరాభవించదలచి చనిపోయిన ఒక ఆవును బ్రతికించమనగా నామదేవుడు నాలుగు రోజుల వ్యవధిని తోరతాడు. పాదుషా ఇద్దరు భటులను వారికి కావలాగా నియమిస్తాడు. నామదేవుడు హరిని భజించి నాల్గవరోజున ప్రత్యక్షం చేసుకొని ఆవును బ్రతికించమనగా హరి నామదేవుని తోరికను మన్నించి ఆవును బ్రతికిస్తాడు. ఈ విషయమును తెలుసుకొని పాదుషా నామదేవుని శరణుకోరి అతనికి భక్తుడౌతాడు.

నామ, జ్ఞానదేవు లిరువురూ దేశాటన చేస్తుండగా ఒక శివరాత్రినాడు నాగనాథ దేవాలయములో సంతోర్తనలు చేస్తారు. ఆ ఆలయ పూజారులు వారిని ఆలయమునుండి బయటకు నెట్టివేస్తారు. ఆ రాత్రి శివుడు ప్రత్యక్షమై వీరి కీర్తనలను వింటాడు. దేశాటన పూర్తి చేసుకొని ఇంటికి చేరి విరోబాకేశుడనే దేశికుని శిష్యుడై నామదేవుడు జగం మిథ్య అని గ్రహించి గుడికి వెళ్ళక ఇంటిలోనే దైవపూజ చేస్తుంటాడు. ఒకరోజు స్వామి నామదేవుని ఇంటికి వచ్చి 'నా సేవ మరచిపోయావా' అనగా నీకంటే అన్యం లేదు అని జవాబిస్తాడు. స్వామి నామదేవుని భక్తిని ఎన్నోరీతుల పరీక్షిస్తాడు. ఒక ఏకాదశినాడు వృద్ధ బ్రాహ్మణ వేషంలో

వచ్చి భోజనమును తోరగా ఈరోజు ఏకాదశి కనుక భోజనము లేదని చెప్పగా అతడు మరణిస్తాడు. నామదేవుడు రెండు చతులను పేర్లి ఒకదానిపై ఆ వృద్ధుని ఉంచి మరొకదానిపై తానుండగా పొండురంగడు ప్రత్యక్షమై నామదేవుని భక్తిని తొనియాడి రక్షిస్తాడు. నామదేవుడు హరిభక్తిని వీడక చివరకు ఆ హరి నన్నిధికి చేరతాడు.

తుమ్మలవారి యీ హరికథ ఆ రోజులలో తగిన ప్రచారాన్ని పొందింది. తిరువతిలో కొందరు హరిదాసులీ కథను గానంచేసి ప్రచారం చేసారు. తుమ్మలవారి అనంతర కృతులలో కన్పించని శృంగార వర్ణన ఈ హరికథలో కన్పిస్తుంది. నామదేవుని భార్య సోయగాన్ని వారిలా వర్ణించారు.

“ఏ మందు నా యింతి సొంపు, కామిని రతికైన గలిగించు తలవంపు
కోమలి నేరీతి దామర బుట్టిన, సామి చేసెను బల్లినందైన పూబంతి.
ఆ మహికామణి యందంపు టేలైన, మోము పాలకడలి బాలు నేలు
చామకండ్లు గండుమీల వండ్లు, శ్రీమించు మగరాల చాలు.
భామ ముంగురు లుంగరాలు పాల, గీముల్మయిడి బొంగరాలు కురు
లా మధుపంబుల బోలు నా, భామిని నూగారు పామన గాజాలు.
విద్దెలలో దమ్మి గద్దెపై గొలుపుండు, పెద్ద పెండ్లామును వంచు మేని
నిద్దంపు జిగి క్రొత్త మించు చెక్కు, లద్దంబుల నవహసించు నడక
లద్దిరా యేన్నును మించు నడుము, కడ్డో లేదో యనిపించు బింబ
ముద్దియె కెవ్వెవికంచు దోచు, దద్దయు గోరులు తారల నిద్దించు”

కావూరులో తుమ్మలవారి ఇంటికి దగ్గరలో రామకృష్ణయ్య గారనే పూజారి ఉండేవారు. వీరిరువురు ఎంతో అన్యోన్యంగా ఉండేవారు. రామకృష్ణయ్యగారు 1923 నవంబరులో మరణించగా వారి స్మృతిచిహ్నంగా తుమ్మలవారు రచించిన కృతి.

రామకృష్ణస్మృతి

‘నా ప్రాణమిత్రుడగు బ్రహ్మశ్రీ రావూరు రామకృష్ణశర్మగారస్తమించుటచే మిత్రమరణ సంజనిత దుఃఖమున నీ చిన్ని పాత్రమును నూరు వద్యములతో వ్రాసితిని. వారి జీవిత చరిత్రమంతయు నీ వద్యము లందిమిడియున్నందు వలన మరల నిందు వ్రాయమానితి’నని తొలి పలుకులో వ్రాశారు. ‘బాలకవి’ తుమ్మలవారు.

1923 నవంబరులో ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రానికి ఎన్నికలు జరుగుతున్నాయి. గాంధీగారి పిలుపుననుసరించి కాంగ్రెసువారు ఎన్నికలను బహిష్కరించారు. తుమ్మలవారు గాంధీగారి సిద్ధాంతాలను ఆచరిస్తూ కాంగ్రెసు తరపున గ్రామాలకు వెళ్లి అక్కడి ఓటర్లకు ఎన్నికలలో పాల్గొనవద్దనే గాంధీగారి ఆదేశాన్ని వినిపించి తదనుగుణంగా వారిని కర్తవ్యోన్ముఖులను చేస్తూ రేపల్లె వలనర గ్రామాల్లెన నజ్జువారిపాలెం, ఉల్లిపాలెం మొదలైన గ్రామాలలో పర్యటించి పల్లెపట్న గ్రామం చేరి ప్రచారం చేస్తూండగా కావూరు నుండి మరొక కాంగ్రెసు కార్యకర్త వారికి అండగా వచ్చారు. వారు వస్తూ వస్తూ రామకృష్ణయ్యగారి మరణ వార్తను మోసుకు వచ్చారు.

కటకట! పల్లవట్ల యను గ్రామమునన్ బని మీద నుండగా
పటుతరమైన యా యశనిపాతముభంగి మబీయకర్ణ నం
పుటముల యందు తాకె హితవుంగవ! నీ మరణంపువార్త యెం
తటి కుటిలాత్ముడయ్యెను విధాత నిజాన్వయ రాగహీనుడై.

అంటూ శతకాన్ని కొనసాగించి 29 సంవత్సరాల ప్రాయంలో మరణించిన మిత్రునికై విలపిస్తూ ఇలా ముగించారు.

కన్నులను గాటు దుఃఖాశ్రు కణములెల్ల, గాల్వలై పాటదడిసెను కాశీతంబు

కలము గంపించె మతిచెడె కండ్లుదిరిగె, నాపు చున్నాడనింక నీ విలాప కవిత !

1923 నాటికి ఒక నృతీశతకం వెలువడటం విశేషమే. తుమ్మలవారు శతకములు, హరికథలే కాక మాహేంద్ర జననము అను నాటకాన్ని కూడ వ్రాసారు.

మాహేంద్రజననము

“ రేవల్లె వాన్తవృక్షును శ్రీ విఘ్నేశ్వర దేవాలయ ధర్మకర్తయునగు పట్టాంబు వెంకయ్య తన వంశ చరిత్రము నెఱిగించునదియు, స్కంద పురాణాంతర్గతమగు శంకర సంహితలో 155వ అధ్యాయమున గల యితీవృత్తము సాధారము జేసికొని బ్రహ్మశ్రీ నాదెండ్ల పురుషోత్తమ కవిగారిచే నాంధ్రమున నొక చిన్న పద్యకావ్యముగా వ్రాయబడినదియునగు “మాహేంద్ర పురాణ” మను గ్రంథమును నాటక రూపమున వ్రాసియిండని నన్ను గోరుటచే నేనీ గ్రంథమును రచించితి”నని తొలి పలుకులో గ్రంథరచనను గూర్చి తుమ్మలవారు వ్రాసుకొన్నారు. ఈ గ్రంథాన్ని పట్టాంబు వెంకయ్యగారి ఆచ్యు వేయించినట్లు తుమ్మలవారు వ్యక్తిగతంగా తెలియజేశారు. ఇది 1924లో రాజమండ్రిలోని దేశీయ విద్యాలయ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రించబడింది. ఆచ్యుతప్పలు కుప్పలు.

75 పుటల పరిమితిలో 5 అంకములుగా వ్రాయబడిన ఈ నాటకములోని ప్రధానకథ మేదరుల జన్మవృత్తాంతమునకు సంబంధించినది. ఈ కథాభాగము చాలా చిన్నదగుట వలన దీనికి పూర్వరంగముగ నతీదేవి దక్షునిచే అవమానించబడి శరీర త్యాగము చేసి హిమవంతుని పుత్రికగా జన్మించి పరమేశ్వరుని పెండ్లాడిన కథ కూర్చబడింది.

పార్వతి పరమేశ్వరుని పెండ్లాడిన పిదప ఒకనాడు భర్తను తాను నతీదేవిగా దేహత్యాగము చేసి పార్వతిగా జన్మించుటకు గల కారణమును అడిగింది. దానికి పరమేశ్వరుడు భర్తతో భార్యకు ఎడబాటు లేకుండా చేసే శూర్మపుటీ వ్రతము - మూసివాయనాల నోము - మహాత్మ్యమును చెప్పి ‘దాక్షాయణిగా ఉన్నప్పుడు నీవీ వ్రతము చేయలేదు కనుక ఆ ఎడబాటు కలిగింది’ అని నమాధానమిచ్చాడు. పార్వతి తన మందమతిని నిందించుకొని వెంటనే ఆ వ్రతాన్ని చేయదలపెట్టింది. పరమేశ్వరుడు తన నర్వహారాలను తీసి మహేంద్రపర్వతముపై వెదురుచెట్లుగా పుట్టమని ఆదేశిస్తాడు. ఆ వెదురుచెట్లను చీల్చి చేటలు అల్లటానికి కొందరు ప్రమథులను నియమిస్తాడు. వారు ఆ వర్వతం మీద పుట్టిన వెదురు ఆడదికి వెళ్ళి పార్వతిదే

నోముకు కావలసిన చేటలనల్లి పంపించారు. పార్వతీదేవి ఆ నోము నోచి “తన్నహస్తంబు వలన శంకరాధాంగంబున గలసి ప్రాణనాథునితో శాశ్వతముగా నుండు భాగ్యము” పొందినది. పార్వతీదేవి భాగ్యాన్ని చూచిన లక్ష్మి, నరన్మతి మొదలగువారు తాము కూడా ఆ నోము నోచడోగా వారికి కావలసిన చేటలను తయారు చేయటానికి కొన్నాళ్ళ ఆ ప్రమథులు ఆక్కడే ఉండవలసి వచ్చింది.

అదే నమయంలో కొందరు దేవకన్యలు మహేంద్ర పర్వతముపై విహరిస్తూ ఈ ప్రమథులను చూచి మోహించి వారిని పెండ్లాడి వారి వలన సంతానాన్ని పొందారు. పరమేశ్వరుడు ప్రమథులను కైలాసానికి తీసుకువెళ్ళటకు మహేంద్ర పర్వతానికి వచ్చిబెప్పుడు ప్రమథుల కుమారులు తాము కూడ కైలాసానికి వచ్చే కోరికను వెల్లడిస్తారు. ‘పరోపకారమే పరమధర్మము కనుక మీరీ భూలోకంలోనే ఉండి మూసివాయనాల నోము నోచే స్త్రీలకు కావలసిన చేటలను అల్లి ఇమ్మ’ని ఒక ప్రమథుడు కుమారులకు చేసిన బోధకు శంకరుడు సంతోషించి “మీరు మహేంద్ర నగవాసులు గాన మాహేంద్రులనియు, మేంద్రులనియు దెలుగుబానలో మేదరలనియు వంశనామములు గలిగియుందురు గాక” అని ఆ కుమారులను దీవించి ప్రమథులతో కలిసి కైలాసానికి మరలి వెళతాడు.

ఇదీ మాహేంద్ర జనన నాటకకథ. ఈ నాటక రచనలో నందయ్యనుసారముగా తుమ్మలవారు సాధారణ ఛందస్సులలో 135 పద్యాలను రచించారు.

శ్రీకారంతో ప్రారంభించబడి, సంస్కృత నాటక సంప్రదాయానుసారంగా నాంది రచించబడింది. ఈ నాందిలో ‘నామదేవ చరిత్రము’లో కవి వివరాలను తెలిపే ‘శ్రీకరంభై-’ ఇత్యాదిగా సాగే సీసపద్యం నాటకాని కనువుగా మార్చి రచించబడింది. దాని ఎక్కుగీతిలో తుమ్మలవారు

‘భానుకులభూష రామకృపా విశేష, లభిలనదాంధ్ర కవితా విలాసి’

నని తమనుగూర్చి చెప్పుకున్నారు. 22 ఏండ్ల వయసులో వారలా చెప్పినా, తరువాత తరువాత తమ కవిత్వం వాణి వరప్రసాద లభిమనే వారు విశ్వసించారు.

ఇక, ఈ నాటకంలోని ఒకటి, రెండు ఘట్టాలను గమనిద్దాం. పిలువని పేరంటానికి పోరాడన్న శంకరునితో నతీదేవి,

జననియును జన్మభూమియు ననెడు రెండు, క్షీతిని ‘స్వర్గాదపి గరియసీ’ యటంచు,
బిల్వచుందురు పెద్దలే వగిరి నివుడు, బుట్టినింటికి నక్కటా! విషకుందు..

అని వారులాడి తండ్రి యాగమునకు వెళ్ళింది.

‘... పిలువక చనుదెంచి నట్టిదాని, కింత సిద్ధాంతమేల రాధాంతమేల
గూటికై వచ్చితివి పెక్కు మాటలేల, గూడు గూరలు తృప్తిగా గుడిచిపామ్మ’

అంటూ దక్షిణామెను చులకన చేసి శంకరుని తెగడి ‘వచ్చినదారి పొమ్మకన్’ అని ఈవడిస్తాడు. దానికి నతీదేవి దుఃఖించి ప్రాణత్యాగమొనర్చుకొనగా ఆ విషయాన్ని నారదుని వలన విని పరమేశ్వరుడు మోహంతో విలపిస్తాడు. ఈ సందర్భంలో నారదుని నోట స్త్రీ మోహాన్ని గూర్చి

తుమ్మలవారు చెప్పించిన నాలుగు వడ్డ్యాలు మనోహరాలు. అందులో ఒకటి ఇది.

అయ్యగారు చచ్చెనని సాని ప్రక్కలో, నున్న నుతునితోడ నొకడు చెప్ప
'జాపనిమ్ము పిన్న నీ వీధినే దెత్తు', రునుచు పల్కి నందు రత్తిమేదు

మన్నుధుని బూదిచేసి తపోదీక్షను విడిచి వెళ్లిన పరమేశ్వరుని భర్తగా పొందటానికి పార్వతి తపోనిష్ఠను పూనినపుడు మాయాశంకరునకు పార్వతికి జరిగిన సంభాషణలో శ్రీనాథుని హరవిలాసములోని పద్యభావాలు ప్రచురంగా కన్పిస్తాయి. తన వివాహ నిర్ణయమునకు రాయబారిగా నవ్తర్నులకు మారుగా నందీశ్వరుని వంపుతాడు పరమనివుడీ నాటకములో.

దేవకన్యల, ప్రమథుల పరస్పర అనురాగ భావాలు, ప్రణయ నన్నివేశాలు ఆంధ్ర ప్రభంధాలలోని రసవద్ధటైన స్మరణకు తెస్తాయి.

'నేరెటేటియనల్ దెచ్చి నీరజావు, సానబెట్టిన జాపాడి చల్లి మెదిపి
వదను నుధ నిడి చేసినో పద్మభవుడు, వీని గాకున్న గలదె యీ మేనికాంబి'

అన్న మనుచరిత్ర పద్యభావాన్ని తుమ్మలవారిలా విప్పి చెప్పారు. "వీల శరీరచ్ఛాయ నేమని వర్ణింతును. నిజముగా నా పరమేష్టి వీగల నృజయింపు తరి జంబూనదీ పంకంబునం దంబు జావుని సానబెట్టిన చూర్ణము గలిపి నుధారనంబున జక్కగా బాకమొనర్చి యుద్ధానిచే నీ యువకుల గాత్రంబు నిర్మించియుండవచ్చు. లేకున్న నీ తక్కు బెక్కులుండుట దుర్లభముగదా!"

మహేంద్ర పర్వతం పై గల వెదురుల ఉపయోగాలను ఇలా వివరించారు.

ములుగజ్జలగు సేద్యమును జేయువారికి , బిల్లనగ్రోవులొ బిల్లలకును
గొలపాత్రలగు గృహస్థుల కెల్లవారికి, గురువృద్ధులకు సూతకోలలగును
క్షీతి నర్వజనులకు జేకజ్జలగుచుండు, బిల్లి కీ కాధారపడుచునుండు
వానంబులగును నివానంబులకు నెల్లి, దడులకు నువయోగపడుచునుండు
నొనర గావడిబద్దల కుపకరించు, జిల్లిలం జేటలను జావ జల్లెడలగం
తట్టలం బుట్టలను మంచి పెట్టియలను, బిట్టముగ నల్ల వచ్చు నీ చెట్టువలన

ఇంతేకాక వెదురు బియ్యం రోగ నాశమట, వెదురులు ఈశ్వరుని సర్వహార ప్రతిరూపాలు కనుక ఈ రెంటికి ఇలా అభేదాన్ని చెప్పారు.

పనవానంబును నిడివీయు, నునుపును మెఱుగారు మణులనుం దాల్చుటయున్
గనుగొన నివ్వెదురులకున్, మునుపటి ఘడిరాజు చిహ్నములే కనుపట్టున్.

ఇవి కవి ప్రతిభకు నిదర్శనాలు.

తుమ్మలవారి ప్రసిద్ధ రచనలలో శృంగార వర్ణనలు లేవు. అవి నామదేవ చరిత్రములోను, ఈ నాటకములోను కన్పిస్తాయి. ఈ దృష్టి ఇవి విలువైనవి.

గ్రంథరూపంలో వెలువడిన ఈ తొలినాటి రచనలే కాక వివిధ పత్రికలలో ముఖ్యంగా భారతి, ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలలో అచ్చయి తరువాత తుమ్మలవారి ఖండకృతుల సంపూటాలలో చేరని మరికొన్ని తొలినాటి రచనలు కూడ కన్పిస్తున్నాయి. అవి ఇవి :

వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుడు, బిమ్మెర పోతరాజు వృతి
అశీర్వాదము, ఆంధ్రలక్ష్మీ నృసింహ స్తోత్రము
శ్రీకృష్ణ వేణుగానము, శ్రీకృష్ణ ప్రశంస,
వేమన తారావళి, నిరాశ.

ఈ రచనలలో కొన్ని 1994 మార్చిలో ప్రకటించబడిన 'దివ్యజ్యోతి' అన్న ఖండకావ్య సంపుటిలో చేర్చబడినవి. ఇది కవిగారి మరణానంతరము వారి కుమారుడు శ్రీనివాసమూర్తి గారిచే ప్రకటించబడినది.

'భారతి' పత్రిక ఏడాది పూర్తి చేసుకొన్న నందర్థముగా కవిగారి 'అశీర్వాదము' ఇది.

అఖిల దేశోద్ధారకార్థగణ్యుండైన, నాగేశ్వరుని పోషణమున వెలసి
ప్రఖ్యాత వండిత ప్రవరు లిచ్చించిన, వ్యానరాజములచే వాసిరెడ్డి
నకలాంధ్రకరతలాద్రిములందు నివసించి, యతులితంబైన మర్కాదగాంచి
సారన్యతార్థిక సాంఘిక సైతిక, నర్మ విజ్ఞాన తేజం బొనంగి
వత్సరవ్రాయమున వన్నెవాసి గాంచి, యున్న నినే జరతాల మాండ్రిచ్చియుండు
నెలమి వెలియించుగాత నర్వేశ్వరుండు, భారతీ పత్రికా కుటీ భిక్షవాణి .

ఇక, అచ్చుపడకుండా లోకంలో వ్యాప్తి కాకుండా ఉన్న తుమ్మలవారి తొలినాటి కృతులు ఇవి.

సామ్రాజితి పరిణయం (హరికథ)
పురాంతక శతకము, రాఘవ శతకము
బిల్లిజీయము (జంగం కథ), వసుచరిత్ర (నాటకము)
హనుమ ద్విజయము (నాటకము)

ఈ అముద్రిత రచనలు ఈనాడు లభించవు. ఈ రచనా కాలంలో లోకం వారివి 'బాలకవి'గా సంభావించినదని వారి విధంగా చెప్పకొన్నారు.

'శతకముల్ హరికథల్ జంగమకథలు
నాటకంబులు వ్రాయు నవయౌవనమున
గన్నాడనే 'బాలకవి' యన్న జరుదు'

(నా కథలు పుట 234)

అనాడు వారికిది సార్థకమైన జరుదు.

తుమ్మలవారి పద్మరచనా పరిణతిని పరిశీలించటానికి వారి ముద్రితమైన తొలి కృతులను చదువుట అవశ్యకము.

లఘుకావ్యములు

తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారి రచనలలో లఘు కావ్యాలుగా చెప్పదగినవి ఎనిమిది. అవి ఆత్మార్పణము, ధర్మశక్తి, రాష్ట్రగానము, ఉదయగానము, నేను, నాకథలు, అమరజ్యోతి, తవస్థితి. ఇందులో అమరజ్యోతి గాంధీని గూర్చినది కనుక గాంధీసాహిత్యమున పరిశీలించదగినది. నేను, నాకథలు, తవస్థితి ఆత్మశ్రయాలు. కనుక వారి జీవితరచనలో ఉపయోగించుకోదగినవి. ఇక మిగిలినవి 1. ఆత్మార్పణము 2. ధర్మశక్తి 3. రాష్ట్రగానము 4. ఉదయగానము ఈనాల్గింటిని గూర్చి వివరించెను.

ఆత్మార్పణము

ఇది ఒక నిషాదుని క్రూరచేష్టకు న్నందించి రచించబడిన అనునరణ రచన. దాదాపు ఆశువుగా సాగిన యీ రచనకు తిక్కన లుభికపోతోపాఖ్యానము ప్రేరణ. తుమ్మలవారు దీనిని తొలుత 1928 నవంబరు 'భారతి'లో ప్రకటించి తర్వాత ప్రత్యేక గ్రంథంగా ముద్రించారు. తుమ్మలవారి రచన కంటే 5,6 సం॥లు ముందు 1922లో శతావధాని పిశుపాటి చందంబరశాస్త్రిగారు నూరుపద్యాలలో ఈ కథనే ఆశువుగా ముక్తాల జమీందారు గారి నన్నిటిలో విన్నించారు. 1925లో ఈ జమీందారుగారు తాము నిర్వహించిన ఉత్సవానికి విచ్చేసిన విద్యత్కవులను ఈ ఉపాఖ్యానాన్ని రచించమని కోరినట్లు, పలువురు కవిపుంగవులీ కథను పద్యకావ్యముగా రచించినట్లు వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాశారు. వారుకూడ 63 గద్యపద్యాలలో ఈ కథను 'కపోతకథ'గా వ్రాశారు. ఈవిధంగా ఈ శతాబ్దిపు మూడవదశాబ్దిలో తిక్కన లుభికపోతోపాఖ్యానం ఎందరో తెలుగుకవులచేత పునఃసృష్టి చేయబడింది.

తుమ్మలవారు 1928 మేనెలలో ఒక సాయంత్రము మిత్రులతో షికారు వెళ్లి ఊరిబయట పచ్చికబయళ్ళలో ముచ్చట లాడుతున్నప్పుడు ఒక ఎఱుక ఒక పెంటిగువ్వను చంపగా ఆ విషాదజనక చేష్టకు వారి మనసు వేదన చెందింది. అప్పుడు వారికి తిక్కన రచన గుర్తుకురాగా మిత్ర ప్రేరితులై ఆ ఆవేశముతో ఏకజగిన 191 గద్యపద్యాలలో ఈ ఆత్మార్పణ కావ్యాన్ని రచించారు. తిక్కన రచన కేవలము 34 గద్యపద్యాత్మకము. ఇప్పుడు తిక్కన, అభినవతిక్కన కృతులను పరిశీలిద్దాం.

పాపాత్ముడొకటోయ పక్షుల పథియించి, తినియును బెక్కమ్మి తొనియు నదియ బ్రదుకుగా దానికి బహుసాధనంబులు, నవరించుకొని మహోటవి జరింప నొకనాడు పెనువానయును గాలియును ముట్టి, నకలజీవులకు నాశంబు పుట్టు నట్టిదియై కాన యంతము జలమయం, భైన బెగ్గిలి యన్నరాధముండు వేగ వట్టోడి యెల్లను వెడలి మిఱుత, నొక వనస్పతి జొంపమై యున్నదానిఁ జెంది దాతిరి యగుటయు శిలయ సెజ్జి, గాఁగ శీతార్పణై యుండఁగొరవేంద్ర.

అని తిక్కన ఒక సీనపద్యంలో చెప్పిన కథను అభినవ తిక్కన 20 గద్యపద్యాలలో రచించారు. తుమ్మలవారి ప్రారంభపద్యమిది.

అక్కటికంబు లేని కలుషాత్ముఁడొకానొక బోయవాడు పెం
పెక్కిన కాననంబులకు నేగి ఖగంబుల కుచ్చులాడ్డి చేఁ
జిక్కిన వానిఁ గొన్నిటిభుజించుచుఁ గొన్నిటి విక్రయించుచున్
బెక్కుదినంబు లిట్లు గడపెన్ దనజీవిత మొక్క వల్లియన్.

తిక్కన 'ఒకనాడు' అని స్థూలంగా చెప్పిన దానిని తుమ్మల 'ఒకవేకువ' అని కథ
ప్రారంభించారు. స్థలాన్ని కృష్ణాకీరంగా నిర్దేశించుకున్నారు. ముసిరే తార్కన్లులకు ముందువేసి
మండు టెండను ఇలా వర్ణించారు.

ఈ పరమాఘము హింసా, వ్యాపారం బంతకంత కర్గలమగుటన్
గోపించెనన నహస్కరుఁ, డేవున నడిమింట మండు టెండల గాసన్.

ఋతు ధర్మాన్ననుసరించి వర్షాగమనానికి ముందు ఎండ పెట్టగికాయటం నహజమే
గదా! భారీవర్ష ప్రభావాన్ని తుమ్మలవారు వర్ణించిన తీరు, ఆసీన వద్యాన్ని శ్రీభాధుని ఫక్కిలో
నడిపిన సారు గమనించండి.

అదివల్ల మిది మిట్ట యను విభేదము లేక, యడవి వెల్లువ నీట వడఁగిపోయె
దొలుతఁ గూలిన వృక్షముల నీడ్చికొనుచుఁబ, రైతే వాగులు గట్టనొత్తికొనుచు
జటులధారపాత నంపీడితాంగంబు, లగుటఁ గొన్ని పులుంగు లంతరించెఁ
జలువ లందందుఁ గోమల వీడి గుమిగూడి, వేడుకమై జలక్రీడలాడెఁ
గొండకోనలలోఁ దరుకోటరముల, నురు వికుంజంబుల మృగంబు లొదిగి యుండె
గడగడ వడంకఁ జిలిగాలి కనరిదినరె, నబ్బిబాంధవుఁ డెంతలో నన్నమించె.

'దుర్గ మారణ్య మదిగాక దుర్జినంబు, వెండియుల జడివాన పై పెచ్చమాన' అంటూ ఆ
ఘట్టానికి ఒక పరిపూర్ణతను చేకూర్చారు తుమ్మలవారు. ఆ స్థితిలో ఉన్న బోయవాడు తన
భార్యాబాడ్డలను తలపోస్తూ

కట్ట! దయవీడి యీ పాడు పాట్లకొఱకు, నింత వలకెన్ని పుల్లల నేసి చంపి
జంట లెన్నిటి నేడ్చింది యుంటి.నొక్కొ, కడకుఁగుడువంగ వలది తక్కలుష ఫలము

అని విలపించి ఒక మట్టిచెట్టు మొదటగల కటికిజాబండ' మీద పరుంటాడు.

ఆ చెట్టు తొర్ర ఒక పాపురాల జంటకు నివాస గృహము. ఆరోజు మేతకై గూడువిడి
చివెళ్ళిన పెంటి పాపురము రాత్రి అయినప్పటికి తిరిగి రాకపోవడంతో పోతు పాపురము తన
ప్రియను గూర్చి విలపించిన దానిని తిక్కన ఒక సీనవద్దంలో మాత్రమే చెప్పగా అభినవ
తిక్కన 13 పద్యాలలో చెప్పారు. ఈ పద్యాలలో ఆలుమగల అన్యోన్యతను, నశీవియోగాన్ని
గురించి తమ నమకాలిక భావకవుల ఫక్కికి భిన్నంగా జీచితిపూర్ణంగా మనోహరంగా
వర్ణించారు. ఇవి ఆ కథానందర్థానికే కాక, తుమ్మలవారి వ్యక్తిగత జీవితానికి కూడా చక్కగా
అతుకుతాయి. ఈ కావ్యాన్ని తుమ్మలవారు తమను వీడి చనిన తమ తొలి అర్థాంగికి 'నిర్మల
ప్రేమ చిహ్నమై నివ్వబోల్ల' అంకిత మిచ్చారు.

అలలేని కూర్చిపేర్చిం, బొరపాచ్చెము లేని డెందముం జాపి పనుం
గరము నలరించితి గదా, గరిజా! నిన్నెట్లు ముఖవఁ గలవాడ నికన్

నీ మందస్థిత నుందరాన్యతలమున్ నీనిగ్గులన్ జగ్గులన్
నీమై మవ్వము నీకనుంగవవనన్ నీనెన్నడల్ సాంపులన్
నీ మర్మాదల నీమృదూక్తులను నీనెయ్యంబు నీ తియ్యమున్
భామా! నేనెటు విన్వరింతుఁ జెపుమా! ప్రాణంబుతో నుండఁగన్

ఈ విధంగా విలపించే మగపావురం పలుకులు బోయవాని వలలో గల ఆడపావురం విని ఇలా భావించినదని చెప్పాడు తిక్కన.

పతిమదికి నింతయెక్కిన, యతివగదా పుణ్యవతి ప్రీయాలావము నీ
గతి వినఁగాంచితి జన్మము, కృతకృత్యం దియ్యె నాకు గెలిచితి జమునిన్.

వీని కథానవతిక్కన చెప్పిన రూపబింది.

ధన్యనైతిని జగన్మాన్యనైతిని మహా పుణ్యనైతిని నతిగన్యనైతి,
నింక వలసిన దేమి నా కిల్లవంబు, సార్థకత చెందె దుర్లభి ప్రాప్తి దస్యె,
బావము లడంగె నోముల వంతులందె...

ఇలా భావిస్తూ కూడా విధిక్మతానికి పగవగూడదని మగనికి ధైర్యం చెప్పతూ 'ఉనురులుపొలంగ సిద్ధమై యున్నదే! వలచని కలంపుగా భవద్దర్శనంబు! నాకుఁ గల్గించినట్టి ప్రేమైతమూర్తి! కార్యజన బాంధవునకు తోహాననై' అంటూ బోయను గూర్చి పలికించటం తుమ్మలవారి శ్రద్ధాభావనలకై నిదర్శనం. ఇతరులు చేసిన నహాయం ఎంత చిన్నదైనా దొడ్లబ్బిలో వారికి కృతమెటుక చాటుతారు తుమ్మలవారు. అంతేకాదు వారి పారమార్థిక చృష్టి, ధర్మతత్వరత ఈవక్షింపవతుల సంభాషణలో ప్రతిబింబిస్తుంది. ఈ సందర్భంగా తుమ్మలవారిన్నో జీవితసత్యాలను చెప్పారు.

కలతయు నీకుజంబును, మేలుగఁగొన్నాకృతలసి మెలసి మరల వి
స్థానికి విడివడుచుండుఁ గదా! లోకంబిల్ల నివ్విధమునన సాగున్.

ఈ సంభాషణలోనే వానకు తడిసి చలికి వజ్రే బోయవాడు ప్రస్తావించబడగా, తన గూటికి దగ్గరగా చేరిన ఈ 'అతిథి'ని నత్మరించమని మగనికి చెప్పతూ ఆడపావురము ఇలా అంటున్నది.

మన యండ జేరిన విష, న్నునకుం దోడ్చడెడి నోము నోచని కతనన్
మన కిట్టలయ్యె నీవై, న నీతనికి సాయపడు మనాథుండగుటన్
మగఁడు నేడు రాక మనలె నదేమొకో, ధైవమా! యటంచు దల్లిడ్లల్లి
యెటుకు నింతి యింట నెట్లొడ్డుచున్నదో, జాలిగొల్పి వీని చరితమకట!
విను మిల్లు త్రొక్కుకొని వ, చ్చిన యతిథికి శక్తి కొలఁదిఁజేయందగు మే
లనఘా! నిరాశతోడం, జనుటొప్ప దతండు ధర్మసారమిది గదా !

ఏదైనా తనదాకావస్తేకాని తెలియదంటారు. తన కావద సంభవించి జీవితం అంతం అయ్యే సమయం ఆనన్నమైనదని తెలిసినప్పుడు ఇటువంటి ధర్మచింత పాడమటం జీవకి నహజం. దీనిలో కూడ సంస్కారాన్ని బట్టి తరతమ భేదాలుంటాయి. ఈ ఆడపావురం ఉత్తమ సంస్కారం గలది. కనుకనే ఈ విధంగా చెప్పగలిగింది. ఈ ధర్మబోధ అంతా భారతీయ ధర్మసారము. మాటలలోనేకాక జీవితగమనంలో కూడా ధర్మ మార్గం వీడని తుమ్మల

వారిటువంటి ధర్మబోధ చేయటంలో ఎంతో జెచిత్వం, నితాయతీ ఉన్నాయి.

తనమానముఁ దనప్రాణముఁ, దనవిత్తముఁ దనబలంబుఁదన నర్హస్యం
బును విశ్వశ్చక్రేయన, మున కవ్వన సేయువాడె ముక్తుఁడు నుమతి !

ఈ విధమైన ధర్మబోధ మగపాపురం చేయబోయే శరీరత్వాగానికి ఆలందిన. తిక్కవ 'మహర్షువీని శరణాగతు నోపినభంగి నా పదం బొరయక యుండఁజేయుము' అని మాత్రము చెప్పించినాడు. తుమ్మలవారు దీనిని 17 వద్యాలలో విస్తరంగా చక్కని ధర్మోపన్యాసంగా చెప్పించి, మగపాపురానికి తగిన ప్రేరణను కల్పించి ఆత్మత్వాగానికి చక్కని పూర్వరంగాన్ని సిద్ధపరిచారు.

బోయవాడు ప్రత్యేకించి ఆ పాపురాలను శరణువేడలేదుగాని 'దుర్గరపు మృత్యు ముఖమున దూఱియున్న' తనను గాచుటకు వనదేవతలను, వృక్ష విహంగమృగాలను ప్రార్థించాడు. ఆ విధంగా ఆ పాపురాలకు శరణాగతుడైనాడు. ఈ విషయాన్ని తిక్కవ 'ఇచటి భూతాళం గొలిచెదఁగరుణా శీలత ననుఁగాచుటకు విశిష్టవినిశీన్' అని ఒక్కముక్కలో చెప్పిన దానిని అభినవతిక్కవ ఒక సీనంలో విస్తరించి చెప్పి బోయని శరణాగతతత్వాన్ని మరింత స్పష్టపరిచారు.

తన చెలిమాటలకు మగపాపురం శోకభయాలను విడిచి బోయవానిని "నీవు నాకతిథిని నీకేం కావాలి" అని అడుగుతూ ఇలా అన్నది.

మానవునకుఁ బులుఁగే చం, దానన దోడ్తు నటంచుఁ దర్కించుకుమీ
మానవ మృగ భగనగమయ, మైన జగంబెల్ల వీశ్వరాంశంబ కదా !

ఈశ్వరుని శక్తినియందు నింతొయంతొ, కలదు నుమ్ముట్లగుట విట్లు వలకుట టొదవె
వెండియున్ భారతొల్లలో వెలయు శిలయు, నతిభిషాజావరాయణం బగుట వివేచి

ఈ మాటలకు బోయవాడు సంతోషించి తన చలివి బావమని అర్థించాడు. 'నీవీసాయ మొనర్చిన జీవించెద'ను లేకున్న 'చావది తప్పక ఘటిల్లు' అని ఉన్నప్పటిని వివరించాడు. వెంటనే పాపురం పక్కవల్లెకు వెళ్లి మందే కట్టిపుల్ల తెచ్చి పుల్లలు చేర్చి నివ్వ పుట్టించి బోయనితో చలికాచుకొమ్మన్నది. ఈ సందర్భంలో పాపురము "పుల్లతల నంగతం భైవ యింగలంబు కొని వచ్చి పుల్లవ్రోపునదనుకంగాఁజేసి" నదని మాత్రము తిక్కవ చెప్పినాడు. ఇక్కడ అభినవ తిక్కవ ఒక చిన్న మార్పు చేసి పాతకుల హృదయాలను దోచారు.

పాపురము నివ్వనుకెచ్చి దానిని పెంపొందించుటకు ఎండుపుల్లలకై చూచింది. అప్పుడే జడివానకులని వెలసినదిగదా! ఎండుపుల్లలెక్కడ లభిస్తాయి. 'భగవంతుడా! ఏమి సేయదు'వని అనుకొంటున్న సమయంలో చెట్టుకొర్రలో వానకు తడవకుండా కట్టుకొన్న గూడు తలపుకువచ్చి 'ఎట్టెవదుట నున్న గూటిన్నులచి యెండుఁబుల్లలకు నల్లాడు నా వెళ్లి నేమనవచ్చు. నార్ల రక్షణంబు కంటే నిక్కులాయంబు నాకెక్కుడే' అని భావించి దానిని క్రిందకునెట్టి బోయవానికి చలిమంట వేసింది. ఈ చిన్న మార్పుతో ఎంతటి త్యాగాన్ని నూదించారో, జెచిత్వాన్ని వెబించారో, నహజిత్వాన్ని కాపాడారో పాతకులు గ్రహించగలరు.

చలికాచుకొన్న బోయవాడు తన ఆకలి మంటను చల్లాగై విధం చూడమని మగపాపురాన్ని అర్పించాడు. అప్పుడాపాపురం చేత ఇలా పలికించారు తిక్కన.

'ఖగములకు జీవనంబనఁగలది నంగ్ర, హించనట్టిది యాఁకలి తేమియైన
మాకు దొరకొన్నఁబిందుము గాకఁదైన, నీవు డస్టితి వాతిధ్వనియతివలయు

నా శరీరం బాహారంబుగా నిచ్చెదఁగొనుము' రెండో ఆలోచనలేకుండా తిక్కనగారి పాపురం నూటిగా ఇలా అంటే, అభినవతిక్కన గారి పాపురం అతిథి ఆకలిని బాపే ఉపాయం తోచక బోయతో తన స్థితిని విపులంగా విప్పి చెప్పింది. మమ్ములను నిత్యం వేటాడే నీకు మాస్థితి తెలియనిదేముంది? మాది ఏపూట కాపూట బ్రదుకే.

కాఁబిన 'దేహి' యటంచను, పేదకు వడ్డింప నతిథిచ్చుండమునం ద
త్యదరము నూవ నెల్లర, కాదరువై వెలయ నితఁడు హాళికుడొక్కో !

అంటూ రైతుతో పోల్చుకొని అంతటితో ఆగక,

ఎండకు వానకు జంకక, పండించిన ధాన్యమెల్లఁ బాతఁబలందున్,
నిండించి తినుచుఁబెట్టుచు, నుండెడి కర్షకుఁడే ధన్యుఁడూహించంగన్

అని కర్షక సంకీర్తనం చేసింది. తుమ్ములవారి కులవృత్తి వ్యవసాయము. వారు న్యాయంగా కష్టపడి సేద్యంచేసి పండించిన పంటలో శాంత ధర్మకార్యాలకు వెచ్చించినవారు. ఆ వృత్తి మీద వారికి అధిమానం మెండు. అందువలననే అన్నదాతయైన రైతును పనిగట్టుకొని ప్రశంస చేయించారు. అయితే దానిని జైచితీభంగంకాకుండా ఒకటి రెండు పద్యాలలోనే ముగించటం తుమ్ములవారి కావ్యనిర్మాణ పద్ధతికి చక్కని ఉదాహరణ.

మగపాపురం తాను బోయవాని కాహారం కావాలని నిర్ణయించుకొంది. అలా నిర్ణయించుకోగానే తిక్కన గారి పాపురం మరో ఆలోచన లేకుండా అగ్నిలో పడింది. అభినవతిక్కనగారి పాపురం అలా చేయలేదు. తనకింత ధర్మజ్ఞానాన్ని ప్రభోధించిన తన అర్థాంగితో ఒకమాట చెప్పాలనుకొన్నది. అమె తన నహధర్మచారిణి. పైగా ధర్మబోధచేసిన ధర్మజ్ఞ. ఆమెకు తన నిర్ణయాన్ని విస్మించకపోవటం తగనివని. అందుకే తన నిర్ణయాన్ని చెప్పి ఇలా అన్నది.

ఓ వనిత ! బోయచే నీ, వే విధముననేని నమసివివుడో రేపొ
కావున నావెనువెంటన, నీవును రాగలవు నీకు నెగులెంతలా

భర్త మరణవాంఛను, మరణాన్ని విని పతివ్రత యైన ఏ భార్య భరించలేదు. ఈ నున్నతభావమే నహగమనాన్ని ప్రేరేపించి క్రమంగ దాన్ని దురాచారంగా రూపొందించింది. భర్త మాటవిని ఆ పెంటి పాపురం దుఃఖాన్ని భరించలేక మూర్ఛపోయింది. ఇదే అదనని బోయతో తన నిర్ణయాన్ని చెప్పి అగ్నికి ప్రదక్షిణం చేసి మంటలో పడింది మగపాపురం.

శరణాగతరక్షణమే నర్మధర్మాలకు మిన్న అని, అందుకు ప్రాణత్యాగం చేయటానికైన వెనుకాడరాదనేది భారతీయ ధర్మసారం. ఆ ధర్మచరణలో పక్షిణి కూడ వెనుకంజ వేయదని చెప్పటానికి, ఆ ధర్మ నిరూపణకు తిక్కన ఉపాఖ్యానం ఉద్దేశించబడగా, వాటితోపాటు నతీవతుల అనురాగభావాన్ని, ధర్మచరణకై భార్యభర్తలరువురు పరస్పర ప్రబోధికులు కావాలనే పరమసత్యాన్ని

కూడా అభినవతిక్కనగారి లఘు కావ్యం నిరూపిస్తున్నది. ఒకజీవి తపశ్శాగం ద్వారా మరొక జీవికి జ్ఞానబోధ కలిగించటం ఈ కథకు మరొక ప్రయోజనము. దీనిని తిక్కన ఎంతో మనోహరంగా చెప్పారు.

కలదే యిమ్మెయి పారుషంబు జగతిన్ గారుణ్య మేపార ని
వృలుఁ గిట్టిచ్చునె మేను నాదుచరితంబుల్ నిందకుం బట్టుల్లె
తలఁపన్ వచ్చిన నింతకీడగునె యేతత్కారణ భోరచే
వృలు మానంగలవాడ బక్షిగురువై సంధించె నద్బోధమున్.

అభినవతిక్కన ఈ విషయాన్ని కూడ విస్తరించారు. కవితామరణము బోయవిలో అత్తవిమర్శను రేకెత్తించింది.

లోకమీకరణం బ్రాజీ లోకమునకు, మేలు గావించు చుండుఁగూఁ బోలు నతము
పుట్టువుండొట్టి యువకృతి పాంతఁబోని, కట్టఁడిని నేను నాకెట్టి గతులు గలవో
తగుబుద్ధి సెప్ప బాపుర, మిఁగమానెద జీవహింస నెడఁబాసెద వీ
చ గుణంబులఁ గామంబులఁ, దెగటార్చెద విడుతు సంన్యసిన్ బావగతిన్

అని నిర్ణయించుకొని వలలోని వక్షులను విడిచి పెట్టాడు. దీనికి కారణం బోయని వైరాగ్య నిర్దోహాలని తిక్కన తెల్లగా వాటితోపాటు వక్షుల ఆర్తరావాలను కూడా బోడించి నన్నవేశానికి మరింత వాస్తవికతను సమకూర్చారు అభినవతిక్కన. వక్షులను వదలి పనిముట్లు విడిచి బోయడు వెళ్లినట్లు తిక్కన తెల్లగా అతడక్కడే ఉన్నట్లు అభినవతిక్కన చెప్పారు.

బోయవాని వలనుండి విడువబడిన ఆడ పాపురము మూర్ఛ తెలిసి మంటలో మాడిన ప్రాణవిభుని చూచి ఎంతో విలపించింది. తిక్కన మూడు పద్యాలలో చెప్పిన ఈవిలాపాన్ని అభినవ తిక్కన 21 పద్యాలలో వ్రాశారు.

పతి మరణానంతర మీ, క్షీణి నొక్క నిమేషమేని జీవనయాత్రన్
నతిగడపుట దుస్థాధం, బతి దుష్కర మని యెఱుంగవా హృదయేశా !
రమ్యకుసుమంబి వీవు సౌరభమనేను, నిండునెలవీవు పండు వెన్నెలను నేను
పదమవీవు తదర్థ సంపదను నేను, కలదె యన్యోన్య విప్రయోగంబు మనకు

ఇలా విలపించి ఆడపాపురం 'నివ్వనుచుట్టివచ్చి - మంటలో దుమికి నాథుని డావటఁ బివ్వకంచి తాఁద్రెళ్ళె జగంబునన్ నిజనతీత్యము నెల్లరు మెచ్చువట్లుగన్' అని ప్రాచీన సంప్రదాయానుగుణంగానే వ్రాశారు. అభినవతిక్కన. తర్వాత ఆ వక్షి దంపతులు దివ్య విమానంబునెక్కె - నాకమునకు' వెళ్ళగా అక్కడ 'అప్పర లెదురై స్వాగత మిచ్చారు. ఆడపాపురం చితిలో దూకి నహగమనం చేసిన సంఘటనను బోయవాడు చూచి అవో ! అమోహి దేహాభిమానాన్ని విడిచి అడవికడ్డంగా వెళుతూ ఎదురుగా ఉన్నదవావలానికి దేహాన్ని అర్పించి 'పావనదేవత్యము' పొందాడు. తిక్కన అభినవ తిక్కవల ముగింపు సమాపమే.

కవితాపరంగా తిక్కన ఉపాఖ్యానానికి అభినవ తిక్కన లఘుకావ్యం ఎన్నో మెరుగులు దిద్దుతున్నది. నందర్కోచితంగా లోకవృత్తాలన్నీ అభినవతిక్కన ప్రస్తావించారు. తిక్కన రచన కేవలం అనువాద ప్రధానమైంది. శరణాగత రక్షణ ధర్మాన్ని ప్రబోధించటమే లక్ష్యం గలది.

కాని అభినవతిక్కన రచన ఒక ఎఱుక క్రూర చేష్టకు బలైపోయిన పెంటిగువ్వను చూచిన ఉత్తేజముతో ఆ ఎఱుక చేసిన “కట్టడి తనంబుపై జనంబులకు నేవగింపు పొడమ నీవొక కబ్బంబు నుడుపుటెంతయు లెన్నగదా” అన్న మిశ్రులప్రబోధముతో రూపొందించినట్టిది. ఈ ఉదాత్తాశ్రయంతో రూపొందించబడిన అభినవ తిక్కన రచన ఉద్భవ ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తున్నదా అన్న ప్రశ్నకు సంకృప్తికరమైన నమాధానము లభించదు. శరణాగతుడైన బోయవానికి మగపావురం చలిమంటను నమకూర్చటం, అతడి ఆకలిబాధను తీర్చడానికి తానాహుతి కావడం శరణాగత అతిథిసంపర్కార్థంగా సార్వకాలిక విలువలు గలదిగా గుర్తించవచ్చు. మగపావురం మరణేచ్ఛను విని ఆడపావురం మూర్ఖిల్లటం ఆక్షియనతీధర్మంగా భావించవచ్చు. కాని మగపావురం చనిపోయిన పిమ్మట ఆడపావురం కూడా చితిలో దూకి ‘సహగమనం’ చేసినట్లు, ఆద్యశ్వాన్ని చూచిన బోయవాడు దేహాభిమానాన్ని విడిచి ఆత్మాహుతి చేసికొనినట్లు అభినవతిక్కన కూడ చిత్రించడం విచారించ దగ్గది. నతినహగమన దురాచారాన్ని రూపుమాపడానికి కృషిచేసిన మహానీయుల నగ్గించిన తుమ్మలవారు ఏ దృష్టితో తిక్కన ననునరించాలో తెలియదు. పై రెండు సంఘటనలను మినహాయించి, ఆత్మార్థజాన్ని మగపావురానికి బరిమితంచేసి, బోయవాని జీవిత దృక్పథంలో మార్పును సూచించి, “అట్టికట్టడి తనంబుపై ఏవగింపు కలిగితా” చిత్రించి, ఆడపావురాన్ని అగ్నికాహుతి చేయకుండా ఉంటే తుమ్మలవారు మరింత ప్రశంసా పాత్రలై యుండేవారు. వారి మిశ్రుల ఆశయానికి, వారి వాస్తవ ఆవేదనకు రూపం కల్పించి ఆత్మార్థజం ముగింపును తిక్కన ఆడుగుజాడలలో కాక నృతంబ్రభావాలతో తీర్చిదిద్దినట్లయితే అది నమకాలికులకు మరింత సందేశాత్మకంగా ఉండేది.

తిక్కన రచన ఆధారంగా వలుపురు కవులు ఈ కథను పునఃసృష్టించారు. ఆయా రచనలలోని కవితా రీతులను, కథా సంవిధానాలను తులనాత్మకంగా పరిశీలించవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది.

ధర్మప్రీతి

ఇది తుమ్మలవారి తండ్రికి సంబంధించిన వాస్తవ కథాకావ్యము. ఆ తండ్రి ఉదాత్తగుణ శీలముల చరిత్ర. ఆ తండ్రికి ఒక కావ్యమున చెప్పదగినంతటి ఉదాత్త గుణశీలములు ఎక్కడి నుండి వచ్చినవి? అతని వంశము నుండి అని నమాధానము. కనుక తండ్రి గుణశీలములు వివరించటానికి అతని వంశాన్ని గురించి తెల్పవలసిన అవసరం ఉంది. అలాగే కథ జరిగిన ప్రాంతాన్ని వర్ణించక తప్పదు. ఆవిధంగా ‘ధర్మప్రీతి’ తుమ్మలవారి వంశాన్ని, తండ్రిని, నివాసభూమిని, కథాప్రాంతాన్ని, వాస్తవ కథతోపాటు మనకు వర్ణించిచూపుతుంది. ఆయా వర్ణనలలోని రసభావ చమత్కారాల కంటే, భాషా సౌకుమార్యము కంటే కథానాయకుని శీలసంపద పాఠకుల హృదయాలపై చెరగని ముద్ర వేస్తుంది. అప్రయత్నంగా కథానాయకునికి సమన్వరింపజేస్తుంది.

'ధర్మక్షృతి' కథా స్థలం గుంటూరు జిల్లాలోని చందోలు లేక చందవోలు గ్రామము. ఇది ఒకప్పటి వెలనాటి రాజధాని. ఈ చందవోలు వర్ణనతో 'ధర్మక్షృతి' ప్రారంభమౌతుంది. ఇది తుమ్మలవారి తొలికృతులలో ఒకటి కనుక ఇందులో సంప్రదాయానుసారంగా చాతుర్వర్ణాలను వర్ణించారు. చందవోలు ప్రాచీనవైభవాన్ని ఇలా పరిశీలించి వ్రాశారు.

మంచన్న కవిశిరోమణి కావ్యకన్యకుఁ, బారాణి పూసె నే భాగ్యరాశి
గడుసు జోదుల విచ్చుగత్తి తత్కళలలోఁ, దిలకంబు దిద్దెనే కలికిమిన్న
నరపాల తన్వకా నరసవీణాగాన, సుఖములో నే కాంత సుప్తివడసె
వంజిమాగధుల కై వారంపు రవతలో, వదలె నే యిల్లాలు నిదురసాక్కు
చోళరాజ్యండ్లలి యశస్వమము వినరు, కనరుదావికి నే కొమ్మ కొనరిపొంగి
సా పురిలత్తి ధనదహో లక్ష్మటా ! ని, రన్న వైభవయై నేడు కన్తిగూర్చు.

పీఠికాసాదు ఈ కావ్యరచనా కాలమునాటి దుస్థితిని కూడా వివరించారు.

చెడలన సాననంబులును శిల్పము వాసిన దేవతంబులున్
జదునయినట్టి కోటలును తాడలు దప్పిన పేటలున్ భయా
న్మదములు దిబ్బలై మిగులఁ బాడఁబోయిన మేడ మిడ్డలై
యెద నలయించుఁ దెల్లలకు నివ్వడు తత్పర మొక్క పల్లెయై

క్రీ. శ. 1868 ప్రాంతంలో ఆంగ్లేయులు విజయవాడ వద్ద కృష్ణకు ఆనకట్టకట్టి ఎన్నో కాలువలు త్రవ్వించారు. అందులో ఒక కాల్వను చందోలుకు వడమరగా త్రవ్వవలసి వచ్చింది. ఆ కాలువను త్రవ్వే ఒడ్డె వాళ్ళలో ఒకడు నాటిన పలుగుకు ఏదో తగిలి ఖంగుమంటూ ప్రూగింది. చేతిలోని పలుగు బెసికి నేల మీదపడింది. దాంతో ఆశ్చర్యపడి పనివాళ్ళందరూ అక్కడికి చేరి త్రవ్వచూడగా నూరు బంగారు ఇటుకలు కన్పించాయి. పనివాళ్ళు వాటిని పంచుకొని ఆ రాత్రి గ్రామంలోని వైశ్యుల ఇళ్ళకువెళ్ళి వాటిని అమ్మజూపారు. వైశ్యులు వాటిని చూచి 'వీటి గుట్టు రట్టుయితే ఒకటికి అయిదంతలు ఖర్చవుతుంది. ఆ బాధ లేందుకు అనుకొని 'అట్టే ! ఇవి బంగారపు ముద్దలుకావు. ఇత్తడివి. మాకువద్దు' అన్నారు. పనివాళ్ళు ఆశనిరాశ చేసుకొని ఎంతో కొంతకు అమ్మజూపగా ఆ వైశ్యులు 4,375 రీలోల బంగారపు ఇటుకను కేవలం ఆనాడు రెండు రూపాయల వెలకట్టి కొన్నారు. ఇంత వరకు గల కథను ఏ కవి అయినా చెప్పగలరు. కాని, ఈ అన్యాయాన్ని కంఠోక్తిగా ఖండించే సాహసం ఒక్క మహాకవికే కలగింది.

కలదె యిట్టి ఘోరకలి పేదవాడెంత, యనదయైన వెంగళప్పయైనఁ

దగునె సాహులిబ్బు తడిగుడ్డతో వాని, గొంతుఁ గోత పేరుకొన్న రోత.

సాహిత్యంలోని కథలకంటే ఇటువంటి కమనీయ కథనాలే చిరకాలం నిలుస్తాయి పాఠకుల హృదయాలలో.

వేల సొమ్ము రెండు రూపాయలకే దక్కిందని కోమటులు లోపల పొంగిపోయినా బయట పడలేదు. అయినప్పటికీ విషయం ప్రభుత్వానికి తెలిసింది. అధికారులు చందోలును చుట్టుముట్టి ఇళ్ళను సోదాచేస్తున్నారు.

ఒక పేద కోమటి మూడు బంగారపు ఇటుకలను కొనుక్కొన్నాడు. అతడికి కాలుచేయి ఆడలేదు. అధికారుల దాడిని గూర్చి విన్నాక. ఆ నమయంలోనే ఒక మిత్రుడు అతడిని చూడవచ్చాడు. ఆయన ఎవరోకాదు మన కవిగారి తండ్రి, ఈ కావ్య కథానాయకుడు నారయ్య. ఆ కోమటికి పోయే ప్రాణం లేచి వచ్చింది. విషయమంతా వివరించి ఎలాగైనా నువ్వే కాపాడావి అని నారయ్యను ప్రార్థించాడు. నారయ్య నరే అన్నాడు. కాని ఎలా కాపాడాలో తెలియలేదు. ఆ ఉపాయం సెట్టితే తట్టింది. దాన్ని నారయ్య చెవిలో వేశాడు. దాని ప్రకారం నారయ్యకు సెట్టి కొంత డబ్బు బాకీ ఉన్నట్లు, దాన్ని ఆరోజే ఇవ్వవలసినదిగా నారయ్య కోమటి మీద పెద్దగా కేకలు వేస్తూ ధూంధూంలు చేశాడు. సెట్టి ఇంటి బయట ఉన్న అధికారులు అది ఏదో బాకీ కీచులాట అని ఉపేక్ష చేశారు. చివరకు సెట్టి తన బాకీ క్రింద ధాన్యాన్ని ఇస్తానని ఒప్పకొని ధాన్యంతోపాటు బంగారపు అచ్చుల్ని కూడా గోతాములో పెట్టి యిచ్చాడు.

నారయ్య ఆ వడ్లమూటను తీసుకొని అక్కడకు క్రోను దూరంలో గల స్వగ్రామం - కావూరు -కు బయలుదేరాడు. అయితే నాగుపాము లాంటి దొంగ సొమ్మును తన ఇంట్లో ఉంచుకోవటం ఇష్టంలేక దారిలో ఒక దట్టమైన పొదలున్న చోటుచూసి లోతుగుంట త్రవ్వి బంగారపు అచ్చుల్ని ఆ గుంటలో దాచి గుట్టుగా ఇంటికి చేరాడు. కొన్నాళ్లు గడిచిన తరువాత ఒక రాత్రి కోమటి నారయ్య ఇంటికి వచ్చి బంగారం విషయం గుర్తు చేశాడు. దానికి నారయ్య

నీ బంగారు నర్థింతువే, యే బెడదయు రాని తరుణ మేతెంచినదే
నా బరువున్ దొలగించెద, వే!ఐకవిక రమ్ము రమ్మిరేలా తడయన్!

అని సెట్టిని వెంటబెట్టుకొని పొదదగ్గరకు వెళ్ళి దాచిన బంగారాన్ని భద్రంగా తీసి యిచ్చాడు.

నింద లేని లేక నీ సొమ్ము నీ చేత, నిడు ముహూర్త మెప్పుడెప్పుడంచు,
గలవలించు నన్నుగరుణించె నేటి కా, రంగశాయి మది కొనంగి హాయి.

అని నిశ్చింతమైనాడు, సెట్టి నారయ్య ధర్మబుద్ధిని పొగడి తనకున్న మూడు అచ్చులలో ఒకదానిని నారయ్యకు ఇవ్వజావగా ఆ ధర్మాత్ముడు.

నీసొమ్ము నీకొనంగితి, వీనమ్మిడలేదు నాదు విత్తము వీనన్
నా సొజన్యము కలదా? యీ నరణికి నుట్టి యులుపలీయవలయునా?
వలదు విహూక్యతి లేనము, వణాదు నన్ మెచ్చుకోలు వలవని చేతలే
వలవదు నువ్వబుది నీ, యిలు సేరిచికోమ్ము నాకిదే పదిలక్షలే.

అని అతడిని ఇంటికి చేర్చాడు. ఇంటికి చేర్చి తన దారిని తానుపోలేదు. మిత్రధర్మంగా బంగారాన్ని దాచి తిరిగి నిస్వార్థంగా దాన్ని అందజేశాడు. కాని మిత్రుడా బంగారాన్ని పేదల నోళ్ళకొట్టి సంపాదించాడని నారయ్యకు తెలుసు. అందుకే అతడి బంగారాన్ని అతడికి అప్ప జెప్పి

ఇది పేదల సొమ్ము నుమా, యెద నుల్లకు మన్నదీయమే యని దీనిన్
బదిలించి వెచ్చపెట్టం, గదవే విదిలించి లోకకళ్యాణమనన్.

అని ధర్మకార్యాలకోసం ఆ ధనాన్ని వెచ్చించమని ఉపదేశిస్తాడు. నీతి తప్పిన వాని ధర్మ

నంపాదన పాప నంపాదనమని వివరించాడు. ధనవంతులు పేదల రక్తాన్ని కొండతేనెలాగా జుర్రుకుంటున్నారంటూ పేదల దుస్థితికి బాధపడతాడు.

ఎవని యెముక లీ మేడల కిటికలయ్యె, నెవని రక్తంబుచే గోడలిట్లు బిగిసె
నతనికా యిట్టివరమహేయంపు బ్రదుకు, వానికా యిట్టి దుర్మరణామభూతి.

ఈ దుస్థితి తొలగిపోవాలని ఆశించాడు,

బొబ్బబలిసి నేడు విజ్ఞప్తిగించునున్న సాహుకార్ల యాట సాగబట్టి,
రుద్రమూర్తియై దరిద్రుండు చిచ్చట, కన్ను విప్పి గజైగబ్బు నెపుడో.

అంటూ విప్లవకవితను వినిపిస్తారు. తుమ్మలవారు. ఈ విప్లవం ధర్మవిధ్యమైనది.

చెమటనోడ్డి నరుడు జీవించదగుఁగాని, తేరసామ్మ మెక్కి త్రేవరాదు
బానిసేడు కుడుచు పరమాన్నమునకంటె, నుచిత మిచ్చుకొలది నొదవు గంజి

మానవుని మానసిక నశ్రవర్తనకు మూలభూతమైనది ఇదే.

వాఙ్మనఃకాయముల నెట్టివారితేని, హింస సేయుమి పరమార్థహేతు-పన్న
కాంత జివ్యన మానింపఁగాదు-పురుష, కార మెడయైన దైవమక్కఱకు రాదు.

దైవబలం లేనివాడు పురోగతి సాధించలేడు. కనుక 'అస్థికతవలయు విహవర
శస్త్రవిరక్తాతి వలచు జనునకు' అని ప్రబోధించారు తుమ్మలవారు. అయితే ఆదైవం కూడా
'కోవెలలో గంగానది రేవులలో రామకోటి రేఖలలో లేడని, 'ఏవాని యెడద కరుణకు నాచారం
బతని యంద హరివసియించున్' అనే వివేకాన్ని ఉన్నత జ్ఞానాన్ని ప్రదర్శించారు. భారత,
భాగవత, రామాయణ సూక్తులు, నర్మమతసార స్తుతివాక్కులు ఈ ధర్మబోధలో కన్పిస్తాయి.

ధర్మశ్రోతికి మూలస్తంభమనదగినది ఉద్బోధే, దీని వలన నారయ్య దొంగ బంగారాన్ని
దాచటానికి ఉద్యుక్తుడై సెట్టి పావంలో పాలుపంచుకొన్నాడేమోనన్న భావనకు
నిలువనీడలేకుండా పోయింది. తనను నమ్మి ఆపద నుండి గట్టిక్కించమని వేడిన ఆపన్నుని
కాపాడటం ఉత్తమ ధర్మాలలో ఒకటి. అది మహోపకారమే. సెట్టి బంగారాన్ని దాచి భద్రంగా
తిరిగి ఇచ్చినప్పుడు ఆ బంగారం ఎలా నంపాదించబడిందో తెలిసినవాడు కనుక వాని
సద్వినియోగాన్ని సూచించటం మిత్రధర్మం. అతడికి సన్మార్గాన్ని ఉపదేశించటం నారయ్య
సహృదయతకు, సమాజ శ్రేయోకామనకు నిదర్శనం, చేసిన ఉపకారానికి వివేకమానం
అంగీకరించకపోవటం నారయ్య నిస్వార్థబుద్ధికి తార్కాణం.

ఇంతటి నర్థయాన్ని బోధించిన గ్రంథం కనుకనే ఇది ధర్మశ్రోతి అయింది. ఇంతటి
నర్థయాభలాషి, స్వార్థరాహిత్యుడు, ధర్మచరణుడు కనుకనే నారయ్య 'ధర్మశ్రోతి' అయినాడు.

ఈ ధర్మబోధలోని భావాలు సీతారామమూర్తి గారివే. వాటిలో గాంధీ సిద్ధాంత ప్రబోధం
కూడా ఉంది. అయితే, ధర్మశ్రోతి రచనకు "గాంధీగారి నాన్ పాతెషన్" అన్న నినాదం ప్రేరేపకం

కావచ్చు అంటూ డా॥ మద్దూరి సుబ్బారెడ్డిగారు వ్రాయటం (తెలుగులో జాతీయోద్యమ కవితత్వం పు. 178) విచారించ దగింది. ధర్మజ్యోతి లోని కథాకాలంనాటికి గాంధీ గారి సిద్ధాంతాలు, నినాదాలు లేవుగదా !

ఇంతకథ చెప్పేవరకు తుమ్మలవారు నారయ్యను పేరుపెట్టి పేర్కొనలేదు. ఒక మిత్రుడు, అతడు అంటూ తచ్చబువచ్చుడుగానే చెప్పబడ్డాడు. ఆ తరువాత 'అతని కథకు నవం నిబర్హణమైన కుచ్చాన పడెదరేని నడలి దత్తావధానులరై వినుండు' అంటూ కమ్మకులంలో జీకన్న కూరికత్తగా గెల వంశాన్ని వర్ణిస్తూ ఆ వంశ వ్యక్తాన్ని వివరిస్తూ నారయ్యను ప్రస్తావించి.

అతిలోక వ్యాసనచేం. చిత మేతత్కార్యమతడ చేసె; నహో ! మత్తే
కృత పుక్కు విజయమున, నతడే ననుగన్త, పంత్రియయ్యె' వినుండా! అని

అనలు విషయాన్ని పాఠకులకు తెలియజేస్తారు. 'ధర్మజ్యోతి'లోనే కాక తుమ్మల వారి అనేక కవితా కథా భండీకలలో ఈ కథా కథనం సజ్జం పాటించబడింది.

తమ తండ్రి చెప్పగా విన్న ఈ వృత్తాంతాన్ని తుమ్మలవారు గుర్తుంచుకొని చందోలులో శ్రీ వేంకటప్పయ్య గారి వద్ద సంస్కృత కావ్యాని చదువుకొనే రోజులలో ఒకనాడు ఆ సెట్టి గారింటికి వెళ్ళి తనను పరిచయం చేసుకున్నారు. 90 ఏళ్ళ వృద్ధుడైన ఆ సెట్టి 'నారయ్య బిడ్డవా బాబూ' అంటూ వారిని ఆప్యాయంగా ఆదరించి, నారయ్యను కీర్తించి, ఆ పూట తమ యింట భోజనము చేయవలసినదిగా పట్టుపట్టారు. భోజనం చేసి తాంబూలం సేవించిన తరువాత ఆ బంగారపుటచ్చులు ఏమైనాయని తుమ్మలవారడగ్గా, వాటి కథను చెప్పి అందులో ఒక దానిని తన అల్లుడు కాజేసిన వైనాన్ని వివరించి, మిగిలిన రెంటిని మద్రాసులో 12 వేల రూపాయలకు అమ్మినట్లు చెప్పారు సెట్టి. ఆ అచ్చుల రూపులేఖలను కూడా సెట్టి గారి వలన విని తుమ్మలవారు ఇంటికి చేరారు.

ఈ నత్కావ్యం ఎందరో విద్వాంసుల ప్రశంసలనందుకొన్నది. విశ్వవిద్యాలయాలలో పాఠ్యగ్రంథమై ధర్మజ్యోతులను ప్రసరింపజేస్తూన్నది.

రాష్ట్ర గానము

న్యూస్పాన వేషభాషాభిమానము ప్రతి మానవునకు నహజమైనదే సాధారణ మానవుని ఈ అభిమానము అతనితోనే అంతరించగా కవి హృదయాన పొంగే ఈ ఆరాటం కావ్యంలో ప్రతిఫలించి శాశ్వతత్వాన్ని సంపాదించుకొంటుంది. తొలి తెలుగు కవిగా చెప్పబడుతున్న నన్నయభట్టతోనే తెలుగు కవులలో ఆంధ్రదేశాభిమానం వెల్లివిరియటం ఒక విశేషం. వ్యాసభారతంలో లేని ఆంధ్రప్రదేశ్ వర్ణనను తెలుగు భారతంలో చొప్పించారు నన్నయభట్టు. 20వ శతాబ్ది ప్రారంభం నుండి తెలుగు కవులలో ఈ ఆంధ్రదేశాభిమానము వెల్లువగా పెల్లుబికింది. ఒక వైపు అఖండ భారతదేశాన్ని ప్రేమిస్తూ కీర్తిస్తూనే మరొక వైపు ఆంధ్రదేశాభిమానాన్ని ప్రబోధించారీ కవులు. దేశంతోపాటు జాతి, భాషలు కూడ వారి అభిమానపు వెల్లువలో మునిగితేలాయి.

'నాదుజాతి నాదేశము నాదుభాష, అను అహంకార దర్శన మందు మాంధ్ర'

అంటూ రాయప్రోలువారు, వారి అడుగు జాడలలో ఎందరెందరో తెలుగు వారిని ఉత్తేజపరుచేశారు. ఇలా ఉత్తేజపరుచిన వారిలో తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారొకరు. వారు పలికిన రాష్ట్ర గానము ఆనాడు తెలుగు మాగాణి అంతా ప్రతిధ్వనించి ఝంఝామారుతమై వీచింది. ఇటువంటి సృష్టికి దారితీసిన కారణాలను వారిలా మనవి చేశారు.

“తెలుగుదేశము, తెలుగుభాష, తెలుగు చరిత్ర, తెలుగు ప్రజ, తెలుగు సంస్కృతి అనినంతనే నా యెడలు పులకరించును. ఇవి నాకు ప్రాణకల్ప విషయములు. “నేను తెలుగువాడను” అను నహంకారము నాకెక్కువ. ఈ యహంకారమే నన్ను కవించేసింది. ఇట్టి నాజాతియు, నాభాషయు పరతంత్రములై పరకీయ సంస్కారము నాశ్రయించి ప్రాచీన గౌరవమును కోల్పోయినవి కదా ! ఇవి నా మనస్సులో అనుక్షణముగా రేగునట్టి యారాటము. ఈ యారాటమునకు నాజీవుడు కదలినాడు. ఆ కదలికయే “రాష్ట్ర గానము”.

1937 అక్టోబరులో విజయవాడ యందు అఖండ వైభవముతో ఆంధ్రమహాసభ జరిగినది. ఆ సభలో పెద్దలు, పిన్నలు రాష్ట్ర సంపాదనము వట్ల వెలువరించిన యుద్దేశము పచరించిన యుజ్జాహము ఈ కృతి యవతరించుటకు కారణములు”.

ఆంధ్రరాష్ట్రోద్ధమం 1937కు ఎంతో ముందే భారత స్వాతంత్ర్యోద్ధమంలో ఒక భాగంగానే ప్రారంభమైంది. 1903వ సంవత్సరములో గుంటూరులో యువజన సాహితీ సమితి ప్రారంభించబడినప్పుడు ఈ ఉద్యమానికి అంకురార్పణ జరిగింది. 1907-08 సంవత్సరములో ఈ విషయమై మచిలీపట్టణంలో ఒక సభ జరిగింది. ఇలా ఈ ఉద్యమం ప్రారంభంలో గుంటూరు, కృష్ణా మండలాలకే పరిమితమైంది. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం 1905లో పంగదేశాన్ని విభజించినప్పుడు జరిగిన ఆందోళన ఈ ఉద్యమానికి కొంత ప్రేరణ కలిగించింది. 1913లో ఆంధ్రమహాసభ మొదటి సమావేశం బాపట్లలో జరిగినప్పుడు ఈ ఉద్యమానికి ఒకరూపం ఏర్పడి క్రమంగ బలపడసాగింది.

1937లో బెజవాడలో జరిగిన ఆంధ్రమహాసభ ద్వారా ఈ ఉద్యమానికి ఒక క్రొత్త ఊపువచ్చింది. అయితే ఈ ఉద్యమ ఫలితం మాత్రం ఆ తర్వాత 16 ఏండ్లకు 1953లో పాట్ల శ్రీరాములు గారి ఆత్మార్పణతో గాని లభించలేదు.

తుమ్మలవారు ఏనాడోపాడిన రాష్ట్రగానములోని సౌందర్యాన్ని, మాధుర్యాన్ని మళ్ళీ రుచిచూద్దాం.

‘తెలుగుతల్లీ ! నీకు జోహారు, దేశమాతా ! నీకు శేషేలు’ అన్న పాటతో ఈ గానం ప్రారంభమౌతుంది.

‘కుటిలశాత్రవతోటి గుండెలో నిదురించి, ఇటు సేతువటుగంగ యెల్లగా జగమేలే నటరాజకంఠరా నైల్వమ్మనడగించు, పటుకీర్తిపెంచె నీ వట్టి యెంతటివాడా’.

అంటూ చదవరులచేత కదంతొక్కిస్తుందీ పాట. తెలుగువారు ఒకనాడు ఎటువంటి పేరు ప్రతిష్ఠలు పొందారో, తెలుగుతల్లి వైష్ణవ శక్తియే ఏయేదేశాలలో విహారంనల్లించో వివరించారు. తదుపరి తన నాటి తెలుగుజాతి స్థితినిలా చెప్తున్నారు కవి.

ఉమ్మడి మద్రాసు రాష్ట్రమునందు “అకలింకంబగు నాంధ్ర సంస్కృతికి నేడధారమే లేదని” వాపోయారు. తమిళనాడు అభివృద్ధి చెందిన తెలుగునాడుకు ఏమి లాభము? “చెప్పకొననేల యిస్టిరో! సిగ్గుచేటు - సైదలే మింకనుమ్మడి కాపురంబు” అని కుండబ్రద్దలు కొట్టినట్లు చెప్పారు. “తెలుగు తల్లికి: దేజముల్ తెచ్చుకొనుకు నడుముగట్టుడు రాష్ట్రంబు వడయుకొనుకు” అని ప్రబోధించారు. అయితే ఆనాటి ఆంధ్రుల దుస్థితి గాంతి వారు ఎంతో ఆవేదన చెందారు.

‘పరవేషభాషానవర్క శారకమౌట, నాంధ్రత్వమే సగం బడగిపోయె

పర భద్రమునకు లోపడి జోహారులు వెట్టి, స్వాతంత్ర్య నమపేక్ష జాతీపోయె

కులతత్వములు చుట్టుకొని యీర్ష్యలకుదింప, నైకమత్యము నర్హమాతీపోయె

అసమర్థతా పంకమందు బ్రుంగుటఁజేసి మెట్టవేదాంతముల్ మీతీపోయె’

50 సంవత్సరాలనాడు తెలుగువాని స్థితి యిది. ఈనాటి అతడిస్థితి దానికంటి మెరుగ్గా ఉన్నదా అంటే ఆనాటికి తీసికట్టుగా ఉన్నదనే చెప్పాలి. అయితే ఇది తెలుగుల తత్వమనటం అవచారమే అవుతుంది. ఎందువలనంటే తెలుగువాడు ఒకనాడు “కొమ్ము దిరిగిన వారలే కొలువుసేయ దిక్కులొత్తిన మొనగాడు”. తెలుగుల టిక్కెము పాటలిపురస్త్రీ కబలిభరమ్మున నుమస్తదికప్పె నాట్టమాడిందొకనాడు. తెలుగువాడు ఉత్తమోత్తమ ధర్మనిర్యాపాకుడు. ఇరుగు పొరుగు వారల కాచార్చుడు, అతిలోకమతుడు. తెలుగు రాజుల కథలు కండలను కదిలిస్తాయి. ‘విశ్వరంగమ్ము పై తొమ్ము వితేచ నిలిచే’లా చేస్తాయి. నిన్నమొన్నటి తెలుగు వారల ప్రతిభా పాటవాలు, త్యాగమయజీవికాలు, కళా హృదయాలు. తెలుగు ఆడవడుచుల శీలనంపద, శౌర్యనంపద మాసిపోనివి. ఇటు వంటి బిడ్డలను కన్నదా యీ తెలుగుతల్లి! అని జగం ఆశ్చర్యపోతుంది. మరి యీనాడు వారిని గూర్చి చెప్పే వారే? ఎరుకలేనితనము ఎంతో దుస్థితిని కల్గిస్తున్నది. అంటూ వాపోతారు కవి. ‘పూర్వ సంస్కార దూరుడై’న తెలుగు వాడికి పూర్వ స్థితిని వివరించవలసిన అగత్యం ఎంతైనా ఉంది. తెలుగు పసిపాపలకు ఉగ్గుబాలతో తెలుగుల చరిత్రను రంగరించిపోయాలి. నిజమే! ఎవరా పనికి పూనుకొనేది? ఎవరాయా విషయాలను వసివ్యదయాలకు హత్తుకునేలా పాడి వినిపించేది? అది తుమ్మల వంటి మహాకవులకే సాధ్యం. తరతరాల తెలుగుజాతి వైభవప్రాభవాలను భావితరాలు పాడుకొనే విధంగా, ఆ పాటలను విన్నవారి శరీరాలు పులకరించేలా సాగుతాయి తుమ్మలవారి వద్యాల.

పాటలి పుత్రమ్ము, కోటకొమ్మల మీదఁ, దెలుగు జెండాలు నల్లించునాడు

ధిల్లీసునెదిరి చెండిన తెల్లవిలుకాండ్రు, నవలక్ష లోరుగల్ కవియునాడు

రాచూరు కదనమందేచి తకతకమంచుఁ, దెలుగు జోదులకత్తి తిరుగునాడు

అలచోకపాండ్య భూములఁ దెల్లనరకార్థ, వసువు నూయాణమై ప్రాకునాడు
చూచి నంతోషభారంబుమోచి శిరము, మూచు భాగ్యంబువకు వింత పోవలేక
యేలపుట్టితి నిపుడిసి! యేటి బ్రతుకు, కటకటా! దాటిపోయె బంగారుయుగము.

ఆ బంగారు యుగాన్ని దర్శించటానికి “ప్రాతవడివట్టి యాంధ్రభావతుల కథలు,
చదువుతోకసారి కండలు కదలియాడ” అని ప్రబోధించారు.

తెలుగు వెలుగును గూర్చి కవిగారి ఆవేదన అవరణితమైనది. ఆ ప్రాచీన వైభవము
పునరుద్ధరింపబడాలని వారి శాపత్రయము. అందుకు దోహదం చేసేది స్వరాష్ట్ర విరూపాక్షమే
అని వారి విశ్వాసము. ‘ఆంధ్రత్వము లేనివాడు కలదా మనకించుకయేని భారతీయత్వము’
అని నిలదీసి అడిగి ఆలోచించమంటారు. కాంగ్రెసు గద్దెమ తెలుగువాడొకడైనా ఎక్కలేక
పోయాడు గదా అని నిర్దోషం చెంది కాంగ్రెసుకై తెలుగువారు చేసిన త్యాగమంతా
నిష్ఫలమైనదని విచారించారు. ఆంధ్రరాష్ట్రం కోసం కలవరించి ఆ కోరికతీరకనే కీర్తిశేషులైన
మహానీయులను వ్యర్థంగా కర్తవ్యాన్ని ఇలా ప్రబోధించారు.

దీక్షాకంకణమున్ ధరించి జనయిత్రీదాన్వవిచ్ఛేదనా
పేక్షల్ పాంపిరిహాస ముజ్జగము కంపింపంగ లేరెండు మీ
దక్షత్వంబున కడ్కులేదు చరితార్థత్వంబు మీ కబ్బు నే
పక్షల్ గూసిన నేమిలేక్క కడిమిన్ బాలింపు డీ సోదరులీ!

ఇదీ వారి ప్రబోధం. ఈ పద్యాలు అనాటికి ఈనాటికి కూడా తెలుగువారికి మృద్ధునిస్తాయి,
ఉత్తేజపరుస్తాయి. వారిని కార్యోన్ముఖుల్ని చేస్తాయి.

ఈనాడు మనలో కూడ జాతివైభవాన్ని ప్రతిష్ఠించగల మహానాయకులున్నారు, విరాళ
చెందనవసరం లేదని చాటిచెప్పి, ఉద్యమపురోగతికి క్రొత్త ఊపిరులు పోశారు.

పాలిహాస లేదు తెల్లల పరాక్రమరేఖ, మన ‘బంగుటూల’లో మల్లిడించె
నడలలే దాంధ్ర విజ్ఞాన కేజిపుంజ, మది రామలింగార్కు నాశ్రయించె
చెదరిపోలే దాంధ్రసేముషీ నంపత్తి, పట్టాభినదపుకేరే పట్టుకొనియె
బీటుహోలే దాంధ్రవీరదాత్యత్వంబు, నాగేశ్వరునిలోఁ బెనంగీయుండె
తఱిగిపోలేదు తెల్లకై తలవనందు, కులుకుచున్నది చెకపిళ్ళ కలమునందు
నిస్పృహహేతు వించుకేనియును లేదు, సోదరా ! లేమ్ము నీ హక్కులారుకొమ్ము.

ఇక ఉద్యమాన్ని నీరుగార్చే వినాయకుల పట్ల శార్వత్తగా పుండవలసినదిగా వారు
హెచ్చరించారు.

ఆదర్శాలు, ప్రబోధాలు ఒకయెత్తు ఆచరణ మరొక ఎత్తు. ముందటివాటిలో ఉన్నవాడి,
వేడి ఆచరణలో లోపించటం నహజం. దీనికి ప్రధానకారణం మానవ ప్రకృతిలోని
అనూయాగుణం ఒకరంటే మరొకరికి గిట్టనితనం. ఒకరి అధ్యున్నతిని చూచి మరొకడు
ఓర్పులేని నైజం. తెలుగువారిలో ప్రబలి ఉన్న ఈ ‘వెధవ’ గుణము వారిలోని ప్రతిభాపంతులనెలా
అణగ వ్రొక్కి జాతికి మచ్చ తెచ్చిందో వివరించి ఇకనైనా ఈ గుణాన్ని వీడవలసినదిగా విజ్ఞప్తి
చేశారు శుష్కులవారు.

వైదికులన్నచో మొగము వాడ్చునొకండు, నియోగి భోగముల్
భోదము గూర్చు నొక్కనికి, గిట్టదు గిట్టదు కమ్మవారి భా
గ్యోదయమన్న గొందఱకు, నోర్వఁడు రెడ్లయశం బొకండు, న
మ్రోదము నీడు కాపుల నమున్నతి యొక్కని, కేమిపావమో !
మాయురే ! మాయఁగారాని మచ్చయగుచు, వెన్నదన్నచు నుండె నీ “వెధవ” గుణము
చుట్టప్రక్కల దేశాల సోదరులకు, లేతయైపోయె మన తెల్లజాతి బ్రదుకు.

తెలుగునాట స్వరాష్ట్రోద్ధమము సాగుతుండగా కొందరు స్వార్థపరులు రాయలసీమకు
ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి కావాలని ఆదోనిలో నభజరిపి తీర్మానించారు. ఇది తుమ్మలవారి హృదయాన్ని
ఎంతో కలచివేసింది. జానెడు తెలుగుసేలను మళ్ళీ చీలుస్తారా ! ఇది మీకు తగదన్నా అంటూ
రాయలసీమ వాసులను ఆ ఆలోచనను విరమించవలసినదిగా అర్థించారు.

మా కష్టంబులలోన సౌఖ్యములలో మా కీడులో మేలులో
మీకర్పింతుముపాలు రిత్తభయముల్ మీకేల మీయాకటిన్
బోకార్పందగు దారిలేనియెడ మా పొట్టల్ విడారింతు మ
ట్టాకల్ పెట్టక తల్లికూడిగము సేయంబూనుఁడీ సోదరుల్.

అని ఎంతో వినయంగా, నిజాయితీగా విన్నవించారు. ఉమ్మడి మద్రాసురాష్ట్రంలో
ఆంధ్రుల ప్రయోజనాలు సిద్ధించవని, తెలుగుసేలనంతా ఒక జెండా క్రిందకు తెచ్చినప్పుడే మనకు
మేలు జరుగుతుందని, ప్రత్యేక రాయలసీమ రాష్ట్రం ప్రయోజనకారి కాదని నున్నంతగా
హెచ్చరించారు. మీ ఇరుగుపొరుగు ఆంధ్రేతరులు మీమిత్రులా ! ‘శాస్త్రపులాంధ్రులూ తీరవాసులూ
శ్రమలకు నోర్చి యేగురుని నన్నిధినేర్చితి రివివేకముల్’ అని మందలించారు.

ఇందరు తెలుగువారిని ఏకీకృతం చేసేది వారు మాట్లాడే భాష తెలుగు. ఈ
మాతృభాషాభిమానమే లేనప్పుడు మాతృదేశాభిమానం వృద్ధిపొందదు. అందువలననే ముందుగా
భాషాభిమానము కావాలి అంటారు తుమ్మలవారు. అయితే వారిది దురభిమానం కాదు.

తెలుగునుడికారాన్ని తీయదన్నా తెలుసుకోకుండా మాత్రం ఆంగ్ల హిందీ భాషలను
అభ్యసించగూడదనేదే వారి సిద్ధాంతం. దీనితో ఎవ్వరూ పేచీవడనక్కరలేదు. ఇది సత్యము,
నహజము అయిన కోరిక

పోతన్నకలము సాంపుల నెఱుంగకమున్నె, శులసిదాసుని కైతతోఁబనేది
బొజ్జలి కథలోని దెబ్బచూడకమున్నె, మేవాడ నతనంబు మెచ్చనేల
రాజశేఖర చరిత్రము వరింపకమున్నె, రంగభూమికి జయారావమేల
పూదండ సౌరభంబులను బీల్వకమున్నె, నవ్వనరోజుకై శ్రమమదేల
కోర్కెమైనొక్క ‘భారతి’ గొనకమున్నె, కాన్కలేటికి ‘మాధులీ’ కరుణ కొఱకు
పైత్య మెనరేగి కంటికి బ్రతులు గ్రమ్మి, దిక్కుతెలియక యున్నాఁడు తెలుఁగువాఁడు.

ఈనాడు తెలుగువారి తెలుగు భాషాభిమానం మరింతదిగజారింది. మూడేళ్ళ పిల్లవాడు
ఏ బీ సీ డీ లే చెప్పతున్నాడు గాని అరక, ఆవు అనటం లేదు. తెలుగు పుస్తకము చదివి
చందమామ అయింది. పరభాషా పైత్యం మరింత ముదిరిందీనాడు. దీనికి విరుగుడు
ఏనాటికి ఎవరవలన లభిస్తుందో ! ‘తల్లివలుకెట్లో రక్షసేయందగున్’ అని తుమ్మలవారు అన్నారు
కాని దాన్ని విని ఆచరించేవారే కరువైనారీనాడు.

భాషస్థితి ఇలా ఉంటే, తెలుగుదనం మరింత దుస్థితిలో ఉంది. తెలుగుదేశ పాలకుల, కళాకారుల గొప్పదనాన్ని గుర్తించటం పోయి 'పొరుగింటి పుల్లగూరకొఱకు లొట్టలువేయు దుర్గుణము'తో 'తాతల తండ్రుల కట్టు గిట్టు'క గూడకట్టు, లుంగీ పావుల దయ్యపు వేషాలతో గొరిగించిన మీసాలతో తెలుగు వాడి నడవడి, వేషము ప్రత్యేకతను పోగొట్టుకున్నాయి. వాటిని పునరుద్ధరించాలని కవిగారి వాంఛ. ఈ వేషధారణ, నడవడలలో ఈనాటి తెలుగుతనం 'నానాటికి తీసికట్టు' సామెతలా ఉంది. కాబట్టి తెలుగువారు తమ ప్రత్యేకతను నిలుపుకోవలసిన నమయం ఆనన్నమైంది. ఈ విషయమై తుమ్మలవారి ప్రబోధమిది.

ఆంధ్రుడవై జన్మించితి, వాంఛుడవై యనుభవించుమా యుర్విభవం
బాంధ్రుడవై మరణించుమి, ఆంధ్రత్వములేని బ్రతుకు నానింపకుమీ !

ఇంతకుమించి ఏ తెలుగు కవి మాత్రం తన జాతికిచ్చే సందేశం ఏముంటుంది?

మద్రాసు, తిరువతి పట్టణాలు తెలుగుదేశంలోనివి కావని, అరవ దేశంలోనివని తమిళులు చేసిన వ్యాఖ్యలను తుమ్మలవారు ఎంతో నిరసించారు. మద్రాసులో తెలుగువారు చేసిన వీరోచిత కృత్యాలను గుర్తుకు తెచ్చారు.

ఆంధ్రకేసరి సైమ నదరిపోవఁ దుపాకి, కెదురుగా నిల్చి తొమ్మిచ్చునాఁడు
నీలువిగ్రహము నిర్మాలించు కొఱకు నాం, ధ్రులు కుఠారంబులు మాఱునాఁడు
రంగయ్యనాయఁడారంభించి శాసన, ధిక్కార శరము సంధించునాఁడు
దుర్గ చండాన మాదుర్గమ్మ చెలరేగి, శాంతి సంగ్రామంబు జరుపునాఁడు
చెన్నపురిఁజెన్న పావలై యున్నవారె, యెడఁ లెఱుంగని నిద్రలో నడఁగినారె
దున్నఁబోవ దూడలలోనఁదూఱువారు, మేయఁబోవంగ నెడ్లలో పెరిగఁదగునె.

అంటూ తమిళ సోదరులను మందలించారు. ఏమైతేనే ! తెలుగువారిలో గల పరస్పర అసూయద్వేషాలు, లేని భాషాభిమానం మద్రాసును మనకు దక్కకుండా చేశాయి.

ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని ఆకాంక్షించి అందుకై పరిశ్రమించిన ఆనాటి మహనీయులందరూ తుమ్మలవారి కవితలో చిరంజీవులై నిలిచారు.

చల్లపల్లి విభుండు కల్లూరి సుబ్రాహ్మణ్య, నీ పల్లకి బుజాన మోపి నడువ
న్యూవతి సుబ్బారాయఁడు వేంకటస్వయ్య, వింజామరంబులు వినరుచుండ
కోట్రెడ్డి రంగయాళ్ళులు తెల్ల శౌర్యంబు, దలఁపించు వీరగీతములు పాడ
రామలింగారెడ్డి రమణీయమౌక్తిక, చృత్రంబు పట్టి నీ నరననిలవ
సాంబమూర్తి గళంబెత్తి స్వస్తిపలుక, భోగరాజ్యంత్రి పెత్తనంబును మహింప
నెల్లమాగానులందు సూరేగవమ్మ, అభిలషైభవనముపేత ! ఆంధ్రమాత !

తమ రాష్ట్రగానానికి భరతవాక్యాన్ని ఈ విధంగా చెప్పారు తుమ్మలవారు.

పచ్చిన రాష్ట్రమున్ దెలుఁగువారు పరస్పర సౌహృదమ్ములన్
మచ్చ యొకింతలేని బుజామార్గములన్ నడిపింతురాక ! వా
రచ్చ తెలుంగులై కెలఁకు లందలి సీమలపాలి విందులై
హచ్చిన కల్పితోడ సుఖియింతురుగాక ! యశః ప్రశస్తులై

రాష్ట్రగానాన్ని తుమ్మలవారు మొదట 1938 ఆంధ్రపత్రిక ఉగాది సంచికలో ప్రకటించారు. తరువాత ఇది 1939లో పుస్తకరూపంలో వెలువడింది. ఈ 1988వ సంవత్సరము రాష్ట్రగానానికి స్వర్ణోత్సవ సంవత్సరము. 50 సంవత్సరాల నాడు తుమ్మలవారు తెలుగుజాతి, భాషా, సంస్కృతులను గూర్చి వెలిబుచ్చిన ఆవేదనాత్మకభావాలు తెలుగుజాతికి ఈనాటికే కాదు ఆ జాతి ఉన్నంతవరకు మార్గదర్శక కరదీపికలుగా ప్రకాశిస్తాయి. రాష్ట్రగానాన్ని మరచిపోవటము అంటే తెలుగువాడు తనను తాను మరచిపోవటమే. ఆనాడు వాడవాడలా మార్క్సిగీన యీ గానం నిత్యనూతనంగా తెలుగునాట ప్రతిధ్వనిస్తూ, తెలుగువారిని ప్రబోధిస్తూనే ఉంటుంది.

ఉదయగానము

దైనందిన జీవనంలోని కష్టాల నుండి క్షణకాలం మనసు విశ్రాంతి తీసుకొని నిర్మలమైన ఆనందాన్ని అనుభవించే పర్వదినమే పండుగ. పండుగనాడు ప్రతి వ్యక్తిలోను నూతనోత్సాహం వెల్లివిరుస్తుంది. గతంలోని మంచి చెడులను విశ్లేషించుకొంటూ పర్వమాన స్థితిని గమనిస్తూ భవిష్యద్దర్శనోన్ముఖంగా సాగుతుంది మనసు పండుగనాడు. ఆ పండుగ ఒకజాతికి సంబంధించినదైతే ఆ జాతీయుల ఆనందోత్సాహాలకు, ఆజాతి నేతల విజయోత్సవాలకు అది ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. నుమారు 45 సంవత్సరాల నుదీర్ఘ ఉద్యమ ఫలితంగా ఒక మహనీయుని ఆత్మార్పణతో ఆంధ్రరాష్ట్రం సిద్ధించిన రోజున ఆంధ్రులు ఆనందోత్సాహాలతో పండుగ చేసుకున్నారు. అన్నేళ్ల ఉద్యమాన్ని ఆనాటి ఆత్మర్పణాన్ని తలపోసి రేపటి ఆంధ్రదేశాభ్యున్నతికి నిర్మించే సోపానాలను గూర్చి చర్చించారు. ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వము, గుర్తింపు, ప్రభుత్వము కోసం ఎన్నోక్షేతాలకు గురై, రాష్ట్రగానాన్ని అలాపించిన తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారు ఆంధ్రరాష్ట్రం సిద్ధించటంతో తమదైన ప్రత్యేకతతో ఉదయగానాన్ని వినిపించారు. ఆ గానగతులను అందలి సంగతులను గమనిద్దాం.

ఆంధ్రరాష్ట్రం కోసం ఆత్మార్పణము గావించుకొన్న పాట్ల శ్రీరాములుగారి సంకీర్తనతో ఈ కృతి ప్రారంభమౌతుంది.

నీ పేరాంధ్ర చరిత్రలో నమరమై నిల్చెన్ దవశ్శీలమౌ
బాపూధర్మము నుద్ధరించి దురహంభావోద్ధతుల్ తాంత్రిక
వ్యాపార ప్రియు లాత్మదర్శన దవీయాంసుల్ త్రపావీచులన్
ద్రోహడంబడునట్లానర్చితివి సాధుల్ మెచ్చ శ్రీరాములూ !
ఓ తెనుగు రాష్ట్రమా ! తుట్టతుదకెంత, కడేదివనికీ బాలువడితి వమ్మ
శుద్ధనత్వమూర్తి నుతుడొక్కఁడాహుతి, వోపుదనుకఁ దరలిరావు నీవు.

40 ఏండ్లకు పైగా సాగుతున్న ఉద్యమం ఫలితాన్ని సాధించలేదంటూ గాంధీమార్గంలో సత్కారా అగ్ని గుండంలో దూకి ఆమరణ ఉపవాస వ్రతాన్ని నిర్వహించి మూర్తీభవత్కాగమైనాడు ఆ మహనీయుడు. 'కనిపించిన తల్లిత్వప్రీతి' ఇటువంటి సాధకుడొక్కడు చాలు. 'ఎఱిగి యెఱింగి ప్రాణముల నెందరిటల్ దిలియిత్తురుర్వికిన్' అంటూ ఆ మహనీయుని త్యాగనిరతికి నివాళులర్పించారు తుమ్మలవారు.

జామున కొక్కముక్కవరునన్ దనువంతయు రావ్రసెద్దికై
వోమము చేసి లోకముల నూనె యభిషిక్తమందు కొన్న శ్రీ
రాములు వందవందల తరాలకుఁగా నొకసారి పుట్టు న్న
క్షేమము నెంచి తాద్యశులశీలము జాతి జతించుకొనలేవ.

నిజమే ! కరోర ఉపవాసదీక్షతో మాతృదేశానికై ప్రాణార్పణము గావించు కొన్న మహావీరులు
ప్రపంచ చరిత్రలో ఎందరోలేరు.

రాష్ట్ర సిద్ధికోసం గతంలో దుక్కి దున్ని దున్ని మొక్కలు నాటి వీరోసివోసి నవసేవోయిన
అన్నలను - సీతారామయతి, జొన్నవిత్తుల గురునాథం, కొండా వెంకటప్పయ్య, పానుగల్ రాజా,
కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, నందికొండ ప్రాజెక్టుకై శ్రమించిన ముక్త్యాల రాజా మొదలగు
వారిని - స్మరిస్తూ నారు నాటిన 'తోట కాచి యింటికి వచ్చిన మావివండ్లు తినుట మనకు
దక్కె'నని చెప్పతూ ఆనాటి నమన్యలను ప్రస్తావించారు.

రేవుకొఱకుఁబాడి తావుకొఱకు రాజ, ధాని కొఱకు వర్షవాడి కొఱకు
నెదురు సూచుచున్న వెన్నో వివాద లీ, యగ్గు లెవ్వఁడోర్చి యార్వఁగలడో.

కులవర్గ ప్రాంతీయ తత్వాలు పెచ్చుమీటె అధికార దాహంతో రాజకీయాలను కలుషితం
చేస్తున్న వారిని ఇలా మందలించారు.

మూఁడుకోట్ల ప్రజలు మూఁగిన యింటిలో , మంచి పీఠ లెంత మంది కుండు
చాఁపనున్న వారు నాఁవలా? పైరణ, చూపు వారె కీర్తికోపువారు.
దొడ్డ తలపులున్న రెడ్డికైనను మాల, బిడ్డకైన నిమ్మ, పెత్తనమ్ము
కులము లింక నిల్వఁగల వఁటోయీ ! వేరు, పురువు పడియె వాని వరువు సెడియె.
కులము వారికెల్లఁ దలపుండ్లు కడిగించి, కూడువెట్టు మంత్రికాఁడెవండుఁ
బదవికొఱకుఁబుట్టినది కులతత్వ మీ, తంత్రిమరయుమా న్నతంత్ర బుద్ధి.

అలాగే పెత్తనము వచ్చే దాకా ఒకతీరు, వచ్చిన తరువాత మరొక తీరుగా మనలే
గోముఖివాప్తుములవంటి వ్యక్తులను ఇలా ఆనప్యించుకొన్నారు.

మతమేలా కులమేల కల్పితములీ మర్యాద వీశాస్త్రములే
కతలంచుం బ్రవచించి పెత్తనమురాఁగా నాకు నా మామకున్
జితకుం బిడ్డకు బావకున్ మఱుదికిన్ జీతంబు దెమ్మంచు సి
జ్జితినో నాడినవాఁడొకండ మన కన్నశ్శుండవాఁడొండొకన్.

ఆంధ్రరాష్ట్రోదయంతో భారత రాజకీయ పటం మీద తెలుగువాడు స్పటింగా
కన్పించగలడని ఎంతో ఆశించిన తుమ్మల వంటి వారికి ఈ రాష్ట్ర మేర్పడిన తీరు నంతోషం
కలిగించలేదు.

చాఁప చినిగి చినిగి చదరైనటుల్ బరం, పురము లేవి చెన్నపురము లేవి
రాచకొండ లేని, రాష్ట్రంబు వచ్చే నీ, సాగని చూచి పొంగి సాగనిపోకు.

తెలంగాణ, కోలారు, బెంగుళూరు, సేలమాలూరు, వేలూరు, బస్తరాదులతో కూడిన
'విశాలాంధ్రమునకు భాగ్యకేంద్రమునకు నడుము కట్టవోయి' అంటూ తమ్ముళ్ళ వీపు తట్టారు.
బృహదాంధ్రాన్ని చూచి తీరగలననే ధృఢవిశ్వాసాన్ని ప్రకటించారు.

నరిహద్దులలో ఉన్న తెలుగువారు ఏదో ఒకనాటికి మనతో కలుస్తారు గాని 'ద్రావిడుల్ పారతేడి గడ్డపై నిలిచిపోయిన నల్లిది లక్షలాంధ్ర సోదరుల(దలించినంతన బదాబదలై హృదయమ్ము డస్పడిన' అంటూ దక్షిణాంధ్రుల గూర్చి పరితపించి, వారికి మనకు గల సంబంధ బాంధవ్యాలను వివరించి, వారి గోడును విని వారి నాదరించే తెలుగు నాయకుడే లేడని విచారిస్తారు తుమ్మలవారు.

ఏంటికి నొక్కనాడయిన నీబలగంబును బల్కరింప న
చ్యోదికిఁజేరవోయి ! మన చుట్టటికమ్ములు చాటి యాంధ్రతా
వాటిక తిక్కనార్చకృతవాఙ్మయపేటిక విప్పిచెప్పి ము
ప్రజ్ఞాఁకులు విందులంది మనభూమికిఁ గ్రమ్ముటవోయి తమ్ముడా!

అంటూ ఆ సంబంధ బాంధవ్యాలను కొనసాగించమని అభ్యర్థించారు. ఇంచుమించి 25 సం॥ నాడు తుమ్మలవారు ఈ మాత్రమైనా దక్షిణాంధ్రులను గూర్చి విచారించారు. తమ ఉదయగానానికి దక్షిణాంధ్రుడైన పరుచూరి నుండరవరదులు గాలిచే పీలిక వ్రాయించారు. ఈనాడు మనదృష్టికి దక్షిణాంధ్రులు పదహారేణాల అరవవారుగానే కనిపిస్తున్నారు.

ఆంధ్రరాష్ట్ర రాజధాని ఎన్నో సంవత్సరాలు తెలుగు పతాక నటించిన కృష్ణాతీర ప్రాంతమైన ధాన్యకటకంలో నెలకొల్పబడాలని ఆనాడు తుమ్మలవారాకాంక్షించారు. సమర్థులైన స్త్రీలకు కూడా కొన్ని పదవులు ఇవ్వాలని, పాఠశాలలు లేక తెలుగు జాతి సంఘటితంగా పురోగమించాలని ఆశించారు.

విద్యార్థులను గూర్చి తుమ్మల వారి గ్రంథంలో వ్రాసిన విషయాలు సాధ్యకాలిక విలువలు గలవి. దశాబ్దాల ఉపాధ్యాయవృత్తిలో వారు విద్యార్థుల నకల సమన్వలను, సాధక బాధకాలను, రాజకీయ నాయకులు వారిని ఉపయోగించుకొనే తీరును, విద్యావ్యవస్థలోని లోటుపాట్లను క్షుణ్ణంగా గుర్తించారు ఆ అనుభవంతోనే ఇలా వ్రాయగలిగారు.

దేశ భక్తియున్న తెరదీసి పగటి వే, సాలు కట్టి తందనాలు పాడి
గద్దెవలచు నాయకమ్మున్ను లీనెలఁ జెఱచినారు విద్య గణచువారి
వనుధ తెట్టి చెట్ట వచ్చినఁ బనివాని, ముట్టరాదు రెచ్చఁగొట్టరాదు
విలువ హెచ్చుఁగాక విలయందయఁగుఁగాక, విత్తనాల నంచి వివరారు.
చదువు నన్నగిల్లి సంస్కారమా చెడి, పనికిరాని బిరుదు పొదుకట్టి
వెట్టి ముదిరి నేటి విద్యార్థి తేమి కా, నున్నవాడో వీడు తెన్నుదప్పి.

ఐ.వి.యస్. వంటి పరిక్షలలో తెలుగు వారు నెగ్గలేక పోవటాన్ని కూడా తుమ్మలవారు ప్రస్తావించారు. ఈనాడు ఈ స్థితిలో కొంత పురోగతి సాధించబడింది. జాతీయ పోటీ పరిక్షలలో తెలుగువారు పోటీచేసి విజయాలను సాధిస్తున్నారు.

తెలుగు భాష గొప్పదనాన్ని గూర్చి, దాని మాధుర్యాన్ని గురించి సుదీర్ఘంగా ప్రస్తావించబడింది ఉదయగానములో, తుమ్మలవారు తెలుగుభాషా విషయమై వెలువరించిన భావాలు ఆదర్శప్రాయాలు. వారి హృదయం తెలుగు తీపితో పరిపక్వమైంది. మాతృభాష పట్ల వారికి గల గౌరవాభిమానాలు మహోన్నతమైనవి. ఆంధ్రభాషా వ్యామోహాన్ని నిరసించి తెలుగువాడు తెలుగుభాషను తగినంతగా నేర్చిన పిమ్మట ఇతర భాషాభ్యాసాలను కొనసాగించాలని చెప్పతూ మాతృభాషపై తెలుగువారికి గల ఉదాసీన వైఖరిని నిశితంగా విమర్శించారు. తెలుగు తీపిని వేనోళ్ళతో కొనియాడారు., వీరి అభిమాన కవి తిక్కన. ఆ మహనీయుని భాషా సంపదను గూర్చి ఆ కుటుంబం నివసించిన గుంటూరును గూర్చి ఎన్నో ప్రశంసలు కురిపించారు.

బానచెడెనేని కవితా, వాననచెడు, నాత్మధర్మవత్సలత చెడున్
వేనము చెడు రోనము చెడు, మీనము చెడు నెట్టియెట్టి మెలుగైనచెడున్.

అని భాషే జాతికి జీవగర్త అని నొక్కి చెప్పారు. వాడుకభాష కాలక్రమంలో మారుకుంది కనుక ఆభాషలో రచించిన కావ్యాలకు శాశ్వతత్వము కలుగదని, భాష ఒక కట్టుబాటుతో సాగాలని తుమ్మలవారి అభిప్రాయము. తెలుగు వీనడించి ఇంగ్లీషును గౌరవించే వారిని గూర్చిన యీ వద్యాన్ని తెలుగువారు మరచిపోకూడదు.

పెటనుడి కింగీలీనునకుఁబెట్టిన యూఱుటచిన్న సైత ముం
జెలువరు, తల్లిబాన నిటు చందఱ వందఱ పాలుసేతకున్
పెటపడ, రైన వారలకు విస్తరివేయుట కాని వారికిన్
గరగరయైన క్రొందిసిడి కంచము వెట్టుట యెట్లు సైతూరో !

తల్లిభాష నేర్చిన తరువాత 'దీపికయున్ననాడు... నహస్తభాషలని నైపుణిబొందవచ్చు' వన్న వారి నందేశము వారి విశాలభాషాజ్ఞాన నిదర్శనం. వల్లెటూళ్ళలోని బడివంతుళ్ళ భాషాస్థితిని వివరిస్తూ

ఒత్తులెత్తు వర్ణముల యోజ లెటుంగఁడు శబ్దరీతి కిం
చిత్తు గ్రహించి వల్కఁడు విశేష్య విశేషణభేద మెన్నఁలే
డిక్తఱిఁబల్లెకూటముల నేలుగురుం, డిఁకవాని శిష్యు ధీ
మత్త వచింపనేల యవమార్గమునందడి నేటి విద్వియల్.

అని బాధపడతారు. ఈ స్థితి యీనాటికి మరింత దిగజారింది.

ఆంధ్రుల నర్వతోముఖాభివృద్ధి తుమ్మలవారి ఆశయము, తెలుగువాడు విశ్వవిఖ్యాతుడు కావాలని వారి ఆరాటము. ఆస్థితిని పొందటానికి మెలగవలసిన పద్ధతిని ఇలా సూచించారు.

పొరపులు పోరులు వృణచి బుద్ధులు శుద్ధియొనర్చి పూర్వపుం
గరిమదలించి దేశహితకాంక్షల కూపిరి వోసి పాలనా
పరిణతి నంతరించి ప్రతిభల్ వెదచల్లుచు జాతి వైభవ
స్వరణకు వీరగంధములు పూయుఁడు కమ్మదనమ్ము నిండఁగన్

ఆంధ్రరాష్ట్రం చిరంజీవిగా నిలుస్తుందని తుమ్మలవారి దీవెన.

అమ్మ బొజ్జలోన దొమ్మిదినెలలున్న ననుఁగు బ్రదుకె వేయినెలలు దాఁట
నలువదెండ్లు నిల్చి తలచూపినట్టి యీ, పట్టి బ్రదికి కానకట్ట కలదె

తుమ్మలవారు వేయినెలలు దాటి సుఖజీవనము సాగించారు. వారి ఆమోఘవాక్కు ఫలితముగా ఆంధ్రరాష్ట్రం అవిచ్ఛిన్నంగా అనంతంగా కొనసాగగలదు.

తుమ్మలవారెంతటి రాష్ట్రభిమానము కలవారో అంతకు తగ్గని దేశాభిమానము గలవారు. ఇంటి గెలిచి రచ్చగిలవ వలెననే వారి భావాలు నంకుచితాలు కావు. 'నేను' విడిచి 'మనము' పై నిచ్చనిడనిచో దేశమెక్కిరాదు లేశమేని అని తెలియజేశారు. చివరకు.

మనకాంధ్రత్వము ప్రాణము.. తనువు నుమీ ! భారతీయధర్మము; యావ
వృనుజాభ్యుదయ ప్రవణత, యనుజా ! విను వక్రకవచమై దిటపోవఁగనున్.

అని ప్రబోధించే ఈ మహనీయుని మహోన్నతవాణికి ఇవే హృదయపూర్వక వివాళులు.

అనువాదాలు

తెలుగుభాషలో తొలిగ్రంథం అనువాదమే. తెలుగులో గతశతాబ్దం వరకు వెలువడిన సాహిత్యము కూడ అనువాద ప్రధానమైనదే. ఈ శతాబ్దంలో వెలువడిన, వెలువడుతున్న కావ్యాలలో స్వతంత్రరచనలు అధికంగా చోటు చేసుకుంటున్నప్పటికీ అనువాదాల యుగం అంతరించలేదు. సాహిత్యంలోని వివిధ ప్రక్రియలలో ఈ శతాబ్దంలో కూడ గణనీయంగా అనువాదాలు వెలువడుతూనే ఉన్నాయి.

అనువాదాలు ప్రధానంగా రెండు రకాలు 1. యథామాత్యకాలు 2. స్వతంత్రానువాదాలు. మహాకవి తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారి రచనలలో తెలుగునీతి హనుమాన్ చాలీసా, గీతాదర్శనము, ఆత్మకథలు యథామాత్యకానువాదాలు. సర్వోదయగానము స్వతంత్రానువాదము. ముందుగా యథామాత్యకానువాదాలను గూర్చి తెలుసుకొందాము.

తెనుగునీతి

33 సంవత్సరముల అధ్యాపక వృత్తిలో తుమ్మలవారు భర్తృహరి నీతిశతక వడ్డాలను ఎన్నింటినో అనేక వర్ణాయములు విద్యార్థులకు బోధించారు. ఆకృషి వారిని నీతి శతకానువాదానికి ప్రేరేపించినది. ఈ అనువాదావశ్యకతను తెలుగువారే నిర్ణయించవలెనంటూ తాము కూడ భర్తృహరి శతకమును అనువదించిన వారిలో ఒకరిగా గుర్తింపు గలిగి ఉండటమే చాలునని భావించారు.

భర్తృహరి సంస్కృతభాషలో రచించిన నీతి, శృంగార, వైరాగ్య శతకములు భారతీయ సాహిత్యములో విస్తృత ప్రచారమును పొందాయి. ఇవి ఎన్నో భారతీయభాషలలోనికి అనువదించబడటమే కాకుంటూ క్రీ. శ. 1651లో పోర్చుగీసు భాషలోనికి అనువదించ బడ్డాయి. నెల్లూరు జిల్లా పులికాట్లో గల డచ్ మతగురువు అబ్రహమ్ రోగర్ కొరకు ఒక స్థానిక పండితుడు ఈ అనువాదాన్ని నిర్వహించాడు. దురదృష్టవశమున ఆ పండితుని పేరు తెలియటము లేదు.

తెలుగులో పై మూడు శతకములను ఏనుగులక్ష్మణ కవి, ఎలకూరి బాలనరస్వతి అనువదించారు. పుష్పగిరి తిమ్మన ఒక్క నీతిశతకమును మాత్రమే అనువదించాడు. ఫ్రెంచి, జర్మనీ, ఇంగ్లీషు భాషలలో ఈ శతకత్రయానికి ఎన్నో అనువాదాలున్నాయి.

తుమ్మలవారు తమ అనువాదానికి పెట్టిన పేరు చిత్రమైనది. అది 'తెనుగునీతి' భర్తృహరి నీతులు ఏ భాషలో అనువదించి చెప్పినా మారవు. భాషను బట్టి నీతి ఉండదుకదా ! మరి తెనుగునీతి కర్ణమేమిటి? అంటే అది తెనుగు మీద తుమ్మలవారికి గల అభిమానమే. వారు 'తెనుగులెంక' గదా! వారనువదించిన సంస్కృతభాషలోని నీతులు తెనుగు దనంతో గుబాళించాలి అని వారి ఆశయము కావచ్చు. అది తెనుగునీతులైనాయి.

ఏనుగు లక్షణ కవి అనువాదవద్యాలలో విద్యార్థులైన ప్రతి ఒక్కరికీ కొన్ని అయినా కంఠస్థాలే, అందులో ఈ క్రింది వద్యము ప్రసిద్ధమైనది.

తివిలి యినుమునఁదైలంబు దీయవచ్చు, దవిలి మృగత్వములో నీరు ద్రావవచ్చు,
దిరిగి కుందేటి కొమ్ము సాధించవచ్చు, జేరి మూర్ఖుని మనసు రంజింపరాదు

దీనికి నమానమైన తుమ్మలవారి అనువాద వద్యమిది.

వాలుకను బండి శైలిమ్ము వడయవచ్చు, నానవచ్చు మరిచకలోన జలము
శ్రమపడి గడించవచ్చును శశివిషాణ, మద్దిరా ! మూఢచిత్తమ్ము బిద్ధలేము.

క్రియావదాలు పాదాంతములలో గల లక్షణ కవి వద్యములో గల సాగను, పదలాభివ్యము తుమ్మలవారి వద్యంలో కన్పించవు. అయితే, తుమ్మలవారు తప్ప ఇతరులేవరూ ఇంత మనోజ్ఞంగా అనువదించలేదని ఢంకా బిజాయింది చెప్తుంటానికి తగిన వద్యాలు తెలుగునీతిలో ఎన్నో ఉన్నాయి. అందులో ముందుగా గమనించవలసినది ఇది.

గంగ దివిని వీడి కణకంఠుతల వీడి, యల్లివతిని వీడి యవని వీడి
జలధి వీడి తుదకుఁ జనఁబాఁపగడ్డకుఁ, దెలివి నెడినవారి యలఁతలిట్లె.

దీనికి తగిన లక్షణకవి అనువాద వద్యము 'ఆకాశంబున నుండి శంభునిశిరం బిందుండి శీతాద్రి.....' అన్నది కూడ నుప్రస్థిమైనదే. ఈ అనువాదాలలో తుమ్మలవారి పై వద్యానువాదాన్ని మించిన అనువాదము 'నభూతో నభవిష్యతి.' ఒక చిన్న ఆటవెలిది వద్యంలో ఎన్ని మెట్లుకట్టి ఎంతనుందరంగా, నుతారంగా గంగను బించారో గమనించినప్పుడు తుమ్మలవారి వద్య విద్యలోని ప్రత్యేకత ప్రస్ఫుటమౌతుంది.

'విద్యానామ నరన్య రూపమధికం ...' అని సాగే మరొక ప్రసిద్ధ శ్లోకానికి 'విద్యునిగూఢ గుప్తమగు విక్రము రూపము పూరుషాళకిన్' అని సాగే ఏనుగు లక్షణకవి అనువాద వద్యము కూడా ప్రసిద్ధమైనదే, దీనికి తుమ్మలవారి వద్యమిది.

అది డాఁచినసిరిఁ నరునకు నది సాగనది కీర్తి సాఖ్యమది గురువది ప్రా
వది రాజపూజ్యమది వే, ల్విది చదువది చదువులేని యతఁ డెద్దుగదా !

మూలశ్లోకంలోను, లక్షణకవి అనువాదంలోను లేని చిక్కదనం తుమ్మలవారి పై వద్యంలో ఉన్నది. ఆ చిక్కదనానికి తగిన మాధుర్యము, సౌలభ్యము కూడ, కలిగి వున్న దీవద్యం. మూలంలోను లక్షణకవి అనువాదంలోను 'విద్య' శబ్దము పదేపదే ప్రయోగించబడగా, తుమ్మలవారు దాని నర్హనామము 'అది'ని వాడి వద్యానికి కొత్తసాగనును నమకూర్చారు.

ఇలా, తుమ్మలవారి అనువాదంలో వలుచోట్ల ఒక విశిష్టమైన శైలితోపాటు ఎన్నో ప్రత్యేకతలనుచూపించారు. ఈ ప్రత్యేకతలను శ్రీయార్లగడ్డ వేంకట సుబ్బారావు గారు ఇలా వివరించారు. "వీరి రచనలో మూలములోని శబ్దార్థములు గుణీభూతములై, భావము ప్రాధాన్యము నార్జించుకొన్నది. తెనుఁగుదన మాద్యంతము కూలంకషమై జాలువాటినది. శైలిగభీరరమణీయము, కవితకుఁ బ్రాసాదగుణముతోపాటు జగీబగువులు హెచ్చు, కాన్యమానులాగ్రము శోభింఁగినను ప్యర్థ పదము కలికమునకైనను గానరాదు"

దీక్షాచక్రము

భారతీయుల ఆధ్యాత్మిక విద్యాగారమైన భగవద్దీక్షను ప్రాచీనులనేకులు అనువదించారు. ఆంగ్లేయులు మనదేశానికి వచ్చిన తరువాత సంస్కృత భాషను నేర్చుకోవాలని ఉప్పిళ్ళూరారు. మొట్ట మొదట సంస్కృత భాషను నేర్చుకొన్న ఆంగ్లేయుడు ఛార్లెస్ విల్కిన్స్. ఇతడు మొట్టమొదట భగవద్దీక్షనే ఆంగ్లంలోకి అనువదించి 1785లో ప్రకటించాడు. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా భగవద్దీక్షకు ఎన్నో భాషలలో ఎన్నో అనువాదాలు వెలువడ్డాయి. సంస్కృతభాషలో ఏ గ్రంథానికి లేనన్ని వ్యాఖ్యలు భగవద్దీక్షకు ఉన్నాయి. ఇవి నూటికి పైగా ఉన్నవని అంచనా. భారతదేశంలో ఏదో ఒకచోట ప్రతియేట దీనికి నూతన ముద్రణ జరుగుతూనే ఉన్నది.

నేను పరిశీలించినంతవరకు భగవద్దీక్షను ఈ క్రింది వారు తెలుగులో అనువదించారు.

తాళ్ళపాక పెద తిరుమలయ్య	(క్రీ. శ. 1460-1546)	వచనానువాదము
కంభంపాటి నారప్ప	1690 ప్రాంతం	వద్యానువాదము
వేముగంటి దత్తోజీవండితుడు	17 శ.	„
కళువె వీరరాజు	18 శ.	„
గోపీనాథము వేంకటకవి	19 శ.	„
మిక్కిలి మల్లికార్జునకవి	19 శ.	„
పానుగంటి పార్థసారథిరాయణి	19 శ.	„
మాధవ మంత్రి	19 శ.	„
చెలికాని లచ్చారావు	20 శ.	„
మంత్రిప్రేగడ భుజంగరావు	20 శ.	„
కలిదిండి కుమార లక్ష్మణ నరసింహరాజు	20 శ.	ద్విపదానువాదం
త్రిపురాన వెంకటసూర్యప్రసాదరాయకవి	20 శ.	ద్విపాత్రనాటిక
కొండూరి జగ్గరాజు	-	వద్యానువాదము
తోట గణపతి	-	„
కాళహస్తి వెంకటనరసింహారావు-	-	„

ఇంకా, పేరి కాశీనాథశాస్త్రి, తుపాకుల అనంత భూపాలుడు, అనంతకృష్ణ తీర్థుడు, యోగేంద్రనూరి, శ్రీధరస్వామి వంటి ప్రాచీనులు; అగస్త్యరెడ్డి, వెంకురెడ్డి, ఇ. శివరామారెడ్డి, పైడిపాటి అప్పారెడ్డి, వాసాలమర్రి వడ్డనాథశాస్త్రి, దేవగుప్త నన్యాసీరాజు, కసి మొదలగు ఆధునికులు భగవద్దీక్షను ఆంధ్రీకరించారు.

మహాత్మాగాంధీకి నిత్యపారాయణ గ్రంథము భగవద్దీక్ష ఇది వారి ఉద్యమానికి మార్గాన్ని చూపించింది. వారి నిష్కామకర్మయోగానికి మూలమైంది. గాంధీగారికి ఎంతో ప్రతీపాత్రమైన యీ గ్రంథము గాంధీ సిద్ధాంతానుయాయులకు కూడ పారాయణ గ్రంథం కావటము సహజమే. గాంధీ ఆస్థాన కవిగా పేరుపొందిన తుమ్మల నీతారామమూర్తి గారి గ్రంథాన్ని అనువదించటములో విశేషమేమీలేదు.

తుమ్మలవారు భగవద్దీక్షను కంద, గీత పద్యాలలోను, ఆదివెలదులలోను అనువదించారు. గీతలోని ప్రధానమైన 250 శ్లోకాలను 1957లో అనువాదం చేసి భూదాన పత్రికలో ప్రచురించి 1959లో గీతాంగణము అన్న పేర ప్రత్యేక గ్రంథంగా వెలువరించారు. ఆ తరువాత గీతలోని మిగిలిన శ్లోకాలను కూడా అనువదించి గీతాదర్శము పేర 1963లో ప్రచురించారు.

తుమ్మలవారి అనువాదాన్ని భావప్రధానంగాను, కొంత స్వాతంత్ర్యముతోను రచించారు. చిన్న చిన్న మాటల కూర్పుతో, తెనుగు నుడికారంతో రసవంతంగా సాగింది ఈ అనువాదం.

యద్యచ్ఛయాచోప పన్నం న్యర్గద్వారమపావ్యతమ్

నుభినః క్షత్రియాః పార్థ లభన్తే యుద్ధ మీద్యశమ్ (2-32)

దీని అనువాద మిది,

తెలిచిన న్యర్గద్వారము, కరణిన్ గోరక లభించుఁగదనము వుణ్ణ

స్థిరులైన రాచవారికిఁ, బరికింపుము ధర్మబద్ధ పథము కరీణీ !

ఈ అనువాదంలోని 4వ పాదం తుమ్మలవారి స్వతంత్ర రచన.

హనుమాన్ చాలీసా

ఈనాడు మనదేశంలోని కోట్లాది ఆస్తికులకు నిత్యపారాయణ గ్రంథం గోస్వామి తులసీదాసు రచించిన హనుమాన్ చాలీసా. పాదానికి నాలుగు మాత్రల గణాలు నాలుగు చొప్పున రెండు పాదాలుగా నడిచే చాపాయిలలో ఇది రచించబడింది. 'తుమ్మలవారు దీనిని పద్య రూపంలోను, చాపాయిలలోను అనువదించారు. వీరి పద్యానువాదం కొన్ని చోట్ల మూలానికి వ్యాఖ్యాన ప్రాయంగా సాగింది చాపాయిలకంటే పద్యం విస్తృతమైనది కదా !

రామదూత ! అతులితబలధామా !, అంజని పుత్ర ! పవనమత నామా !

అన్న మూలానికి తుమ్మలవారి అనువాదమిది.,

అంజనాపుత్ర ! పవనాత్మజా ! జగాన, లేడు నీవంటి బలశాలి లేడు లేడు,

నిరుపమంబగు నోజన్మ నీదికాన, ఖ్యాతి గంటివి శ్రీరామ దూత వగుచు.

తుమ్మలవారు చాపాయిలలో చేసిన అనువాదం ఎంతో వ్యాధ్యంగా ఉంది. మూలంలో 3గల అంత్యప్రాసను అనువాదంలో కూడా పాటించటం ఒక విశేషము.

రామదు ఆరే తుమ రథవారే, హోత న ఆజ్ఞా జను పై టారే

అన్న మూలం ఇలా అనువదించబడింది.,

రాముని వాకిట కావలి నీ పని, యెవ్వఁడు లోనికిఁ జను నినుఁగదని

తుమ్మలవారు దీనిని 1975 ఆగష్టులో పద్యంగా వ్రాశారు. పద్యానువాదం వ్రాసేవ తరువాత రెండు నెలలు గుంటూరులో ఉండవలసి వచ్చింది. అప్పుడు రోజూ రామనామశ్లోకానికి వెళ్ళేవారు. అక్కడ గోడలమీద ఈ చాలీసా వ్రాయబడి ఉంటే దీన్ని గేయంలో వ్రాయాలనే కోరికతో చాపాయిలలో తెనిగించారు.

తుమ్మలవారు కాక బి.వి.రామబ్రహ్మశాస్త్రిగారు, అన్నావర్మల వేంకట రమణయ్యగారు, పవ్వు విశాలాక్షిగారు, జంధ్యాల వెంకటశాస్త్రిగారు ఈ చాటీసాను తెలిగించారు. మరికొందరు కూడ దీనిని అనువదించి యుండవచ్చును.

ఆత్మకథ

మహాత్మగాంధీగారి ఆత్మకథ పవిత్ర గ్రంథం..

'ధర్మతత్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని, యధ్యాత్మవిదులు వేదాంతమనియు, నీతివిచక్షణుల్ నీతి శాస్త్రంబని, కవివృషభులు మహాకావ్యమనియు'

అని నన్నయభట్టు మహాభారతాన్ని గూర్చి చేసిన ప్రశంస ఆత్మకథకు కూడ సరిపోతుండుని జయంతి రామయ్య పంతులు గారన్నారంటే అందులో అతిశయోక్తి లేదు. ఈ పవిత్ర గ్రంథాన్ని తుమ్మలవారనువదించటం ముందమారుతానికి మాధుర్యాన్ని జతచేయబడినది. మహాత్ముని గుజరాతీ మూల రచనకు మహదేవ్ దేశాయ్ గారి అంగ్లానువాదం ఆధారంగా శశావధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు చేసిన పచనానువాదానికి పద్మరూపం తుమ్మలవారి కృతి.

తెలుగు సాహిత్యంలో వచనాన్ని పద్యంలో పుల్కిల్కించడం అరుదైన విషయంగా పేర్కొనవచ్చు. తెలుగులో వెలువడిన తొలి వచన గ్రంథమైన ఏకామ్రనాథుని ప్రతాపరుద్ర చరిత్రను అనంతరకాలంలో కాసేనర్వం ద్విపదగాను, కూచిమంచి జగ్గకవి సోమదేవ రాజేయము అనే పద్యకావ్యముగాను వ్రాశారు. మరొక చారిత్రక వచన రచన విశ్వనాథసామయని స్థానాపతి వ్రాసిన రాయవాచకము కుమార ధూర్జటిచేత పద్యకావ్యంగా రూపొందించబడింది. సిద్ధేశ్వరరావు అనే ఉత్సాహి వ్రాసిన విచిత్ర రామాయణమును డాంకా గోపీనాథకవి తెలుగులో వచనంగా వ్రాయగా, దాని ననుసరించి వేల్పూరి వెంకటకవి, నరసింహదేవత వెంకటశాస్త్రి గారలు పద్యకావ్యంగా పునర్నిర్మించారు. కొండవీటి కైఫీయతు వచన రచనను మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మగారు నాలుగు ఆశ్వాసాల ప్రబంధంగా వ్రాశారు.

తుమ్మలవారి అనువాదానికి ఒక విశిష్టత ఉంది. ఏమిటంటే ఒక శశావధాని వచనరచనకు అది అనువాదం కావటం. వేలూరి వారు కూడ నందర్థానుసారంగా కొన్ని పద్యాలను వారి అనువాదంలో రచించారు. తుమ్మలవారి రచనకూడా గద్యపద్యకావ్యమైనదే. కనుక ఈ ఇరువురు కవిపుంగవుల గద్య పద్య రీతులను పరిశీలించటం అసక్తికరంగానే ఉంటుంది.

"నాలుగైదేండ్ల వెనుక నామిత్రుల పట్టదలచే ఆత్మకథను వ్రాయునియ్యకొంటిని. అంతట వ్రాయుటకుఁ గూడఁ బూనుకొంటిని, మొదటిపుట వ్రాసినో లేదో బొంబాయిలో అల్లర్లు ఆరంభమాయెను. అంతటితో నా వ్రాతయు నాఁగిపోయెను, పిదప ఘటనా చక్రమునఁ దగులుకొని తిరిగి తిరిగి తుదకు యెరవడ చెఱసాలయందు శాంతిబొందితిని. నాతోపాటు జయరామదాసుగారును అందుండిరి. మిగిలిన పనులన్నియు నొకమూల నుంచి మునిముందు ఆత్మకథను వ్రాయుడని వారు నాకు నందేశమంపిరి. 'ఇచట నేను కొన్ని

గ్రంథములు చదువవలయునని యిదివరకే నిశ్చయించుకొని యుంటిని గాన అవనిని నమాప్తింపక ఆత్మకథ వ్రాయఁబూనుకొనఁజాల'నని వారికి ప్రత్యుత్తరమంపితిని". ప్రస్తావన, వేలూరువారి అనువాదము.

దీనికి తుమ్మలవారి పద్యానువాదమిది,

నాలుగైదేండులకు మున్న నాదుచెలిమి, కాండ్ల యొత్తిడిచే నాత్మకథలిఖింపఁ,
బూని పదిమంక్తులను వ్రాయులోన జరుగఁ, దొడగె బొంబాయి వగొన దుండఁములు,
ఈయంతరాయమున నా, వ్రాయనము నిరుద్ధమాయెఁబడవడి మూలం,
బోయిన ఘటనల కతమున, నా యెరవడ బిందిగమున నడుగెడినాడన,
అందు జయరామదాన మహాశయుండు, నపుడుగల; డాతఁడెతర కార్యములెల్ల,
నాఁపి తొలుతొల్ల రచియింపు డాత్మచరిత, మని ననుంగోరె నాదర మగ్ధులింప,
ఇది యదను కాదు నాకేటఁ, జదువం దమిగలదు కొన్ని నద్దంధము; ల,
య్యది తీటు దనుక నితరం, బెదియుం బొనరింపనేర నిద్ధ చరిత్రా !

పై యనువాదం యథామూలంగానే సాగినా మొత్తం మీద వీరి అనువాదం మూలానికి సంక్షిప్తంగానే సాగింది. మూలంలో ఉన్న వివరణలను తుమ్మలవారు తగ్గించారు. మొదటి భాగం 15వ ఆధ్యాయంలో ఒక పేరాలో చెప్పిన వేషమును గూర్చిన వివరణను "మునుముందు వలయు దున్నులన్నిలిచి వేషము నవలించి పాపతి నంస్కరించి" అని మూడు ముక్కలలో చెప్పారు. ఇది ఒక ఉదాహరణ మాత్రమే.

మూలాన్ని తుమ్మలవారు విస్తరించిన తావులు చాలకొద్ది. అవికూడ కవితాత్మకంగా విస్తరింపబడినవే. ఉదాహరణకు ఈ సంభాషణను గమనించవచ్చు (2-25)

"మాలవాడకు వెళ్ళుట నాకదియ మొదటిసారి. వారి యిండ్లు చూచి నే నాశ్చర్యపడితిని. వారు మమ్ము జూచి ఆశ్చర్యచకితులయిరి. 'మీపాకీ దొడ్లు చూడవచ్చుతిమి' అని నేనంటిని.

'మాకేమిటి? పాకీదొడ్లమిటి? మేము బయళ్ళకు పోదుము. మీవంటి గొప్పవారికి పాకీదొడ్లు'

'మేము మీయిండ్లు చూడవచ్చునా?'

'అయ్యా ! అవశ్యము చూడవచ్చును. మీకేటి యడ్లు. మీ యిచ్చవచ్చిన చోటెల్లయుఁ జూడుఁడు

అయ్యా ! మావియు నొకయిండ్లేనా? కలుగులు'

(వేలూరి వారి అనువాదము పుట 258)

తుమ్మలవారి అనువాదమిది,

తుట్టుకుద కొక్క నభ్యుం, డెట్టో తనవెంట రాక కిష్టం పడియెన్,
మొట్టమొదలుగాఁగన్గొని, కట్టెల్లం పడితి మాదిగల గూడెంబున్,
వెలివాడ వారలున్నముఁ, బిలికించిన యంత నడలి బిగ్గమపడి ర,
వ్వల మీ మఱుగుం బెరడుల, కలరూపెఱుగంగ నేము కనుగొను వేడ్కన్,
వచ్చితిమని యేమన మే, మెచ్చట మలమూత్రశాల లెచ్చట దైవం,
బిచ్చిన బయళ్ళకుంజని, నిచ్చలు శక్యదార్తి మేము నీగెదమన్నా!

మిముబోబీ నాగరికులకు, రమాకృపాలర్థ నుభిపరంపరులకుగా, క మలీముసులకు దారి
 ద్రుమగ్గులకు నెట్టుమటుగు, తావులు చిక్కునీ అని నవ్రుత్తాదైన్యంబులు విరియ వారు,
 మాటు వల్కి రంత నేను
 మీ యిండ్లజాడ నొప్పెద, రా యనుడున్ గొంకదేల రండీ కనుఁడీ,
 మాయిండ్లొక యిండ్లా యని, రో యెలకల కొంప లెల్ల రోతల గంపల్, (పుట 139)

వేలూరి వారు తమ అనువాదంలో వివిధ వ్యక్తుల పేర్లకు గౌరవ వాచకమైన 'గారు' ను చేర్చగా తుమ్మలవారు దానినంతగా పాటించలేదు. వివిధ ఆధ్యాయాలకు వేలూరి వారుంచిన శీర్షికలలో చాలా వాటిని తుమ్మలవారు యథాతథంగా గ్రహించారు. గాంధీగారుదహరించిన భగవద్గీతలోని శ్లోకాలను వేలూరివారు యథాతథంగా ఉంచగా తుమ్మలవారు వాటిని అనువదించారు. అనువాదంలో వేలూరివారు చేసిన కొన్ని పేర్లను తుమ్మలవారు మార్చారు. ఉదా॥ కాలియావాడు అని వేలూరి వారంటే, దాన్ని తుమ్మలవారు కతియవాడుగా మార్చారు.

మొత్తము మీద తుమ్మలవారి అనువాదము "అశేష మనీషి హృదయంగమంబుగా శబ్దం బనుసరించయు నభిప్రాయంబు గుఱ్ఱించయు, భావం బుపలక్షించయు రసంబు పోషించయు, సౌదత్వం బాదరించయు మూలకానుసారంబున" చెప్పబడింది. నత్తనిష్ఠను, సేవాధర్మ్యాన్ని ప్రబోధిస్తూ ఒక మహోన్నత ఆదర్శజీవనపథనిర్మాణానికి జరిగిన మానసిక సంఘర్షణను చిత్రిస్తూ కవిత్వాదృష్టిలేక రచించబడిన ఆత్మకథను వద్యానువాదంగా రూపొందించడం కత్తిమీదసాము చేయటం వంటిదే. ఈ సాములో విజయయల్లె సారస్వతమూర్తుల ప్రశంసలందుకొన్న తుమ్మలవారు ధన్యజీవులు.

ఈ కృతులే కాక భజగోవిందము, లక్ష్మీస్థనంహస్తీకృతము మొదలైన తుమ్మలవారి యథామాతృకానువాదాలు కొన్ని కనిపిస్తాయి.

సర్వోదయగానము

ఇక, తుమ్మలవారి సర్వోదయ గానమును స్వతంత్రానువాదంగా పేర్కొనవచ్చు. ఆచార్య వినోబాభావే ప్రవచనములను, వాటిచే ప్రభావితమైన వారి కథలు ఈ కృతిలోని విషయాలు. దీని రచనలో "శ్రీ వెంపటి సూర్యనారాయణగారు ప్రకటించు 'సామ్యయోగ' పత్రికయు, శ్రీమతి మృదులామూండా వ్రాసిన 'పవిత్ర నన్నివేశములు', శ్రీమతి నిర్మలా దేశపాండే వ్రాసిన 'వినోభా నన్నిధిలో' అను గ్రంథములును" ఎంతో మేలుచేసినవని తుమ్మలవారు వివరించారు.

"శ్రీ వినోబాభావేగారి ఉదాత్తాత్మ శ్రీ సీతారామమూర్తి చేతికి చిక్కి తెలుగు మెలుపులతో ఇందు మెలియచున్నది" అని శ్రీ రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు దీనిని గూర్చి వ్రాశారు. ఇంతకు మించి యీ కృతిని గూర్చి ఎవరేమి చెప్పగలరు.

ఖండకవితలు

తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు తాము వ్రాసిన ఖండకవితలలో అధిక భాగాన్ని తమ జీవితకాలంలో తామే ఆరు సంపుటలలో వెలువరించారు. అవి ఇవి : పెద్దకావు, పతిగపంట, శబల పైరపంట, నమదల్క, కదంబకైత. వారి మిగిలిన ఖండకవితలు వారి మరణానంతరము వారిపెద్ద కుమారుడు శ్రీనివాసమూర్తి గారిచే చక్కట్లు, దివ్యజ్యోతి పేరున ప్రకటించబడినవి. వీటిలో పెద్దకావులో గల కొన్ని కవితాఖండాలను ఆ తరువాత పతిగపంట లోని ఖండకవితలతో కలిపి ప్రచురించారు. ఈ ఖండకవితా సంపుటలలో గల కవితలను గూర్చి ముచ్చటించు కొందాము.

తుమ్మలవారు 30-11-1921 నుండి 11-2-1988 (వీరు చివరి కవిత వ్రాసిన తేదీ) వరకు సుమారు 67 సంవత్సరాల కాలవ్యవధిలో వ్రాసిన 214 ఖండకవితలు ఈ సంపుటలలో కనిపిస్తాయి. వీటిలో 1921 నుండి 1950 వరకు వ్రాసినవి 75. 1951 - 60 సంవత్సరాల మధ్య కాలానికి 32. 61 నుండి 70 వరకు వ్రాసినవి 61. 71-88 మధ్య రచించినవి 73.

ఈ కవితలలో అనువాద రచనలు రెండు. అనునరణలు రెండు. వివేకా నందుడు, వినోబాల ప్రపంచసములకు పద్యరూపము నిచ్చినవి రెండు. గాంధీ గారి స్మృతి కవితలు 3. కవిగారి జీవితమునకు సంబంధించినవి 7. హంపి, అమరావతి, పలనాడులపై ఒకొక కవిత. ప్రాచీన చారిత్రక సంఘటనలను గూర్చినవి రెండు. కవి గారి జీవితకాలమున జరిగిన దేశీయసంఘటనలను గూర్చినవి పది. తెనుగదనమును తెలిపేది, రాష్ట్రగతమైనవి 8. ప్రకీర్ణక ఖండకవితలు 68. ఇక మిగిలిన 135 ఖండకవితలు 113 మంది వ్యక్తులకు సంబంధించినవి. వీరిలో పోతన, మొల్లి, కృష్ణరాయలు, తుకారాం, వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రి నాయుడు, పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి, చిన్నయసూరి కాక మిగిలిన వారందరూ తుమ్మలవారి సమకాలికులే కావటం విశేషం. మరొక విధంగా చెప్పాలంటే వీరి ఖండకవితలలో సగంకొద్దీ (55.6 శాతం) వ్యక్తులకు సంబంధించినవే.

తుమ్మలవారి యీ ఖండకవితలను క్రమంగ, న్కాలంగా పరిశీలిద్దాం. శంకరా చార్యులవారి భజగోవిందశ్లోకాలను 30-5-23న తెనిగించి మొదట 1924 ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించారు తుమ్మలవారు. తర్వాత దీనిని ప్రత్యేక గ్రంథంగా కూడ ప్రకటించినట్లు వ్రాశారు కాని అది నాకు లభించలేదు. దీనిని వారు పతిగపంటలో ప్రకటించారు. సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించిన పద్యాలకు పతిగపంటలో ప్రకటించే నాటికి కొన్ని మార్పులు చేయబడ్డాయి. అందులో ప్రధానమైనది తొలిపద్యమే.

నం. నం. లోని పద్యమిది :

అరరే! యెంత వివేక హీనుడవు లోకాధారు గోవిందునినీ
గరుజాసాగరు నంన్నరింప వకటా! కాలుండు నీ ప్రాణమునీ
నరగనీదీయుచు నున్న కాలమున లేశంబైన నీన్నీ “డుక్కజ్జో
కరణ్ణ” పాఠము రక్కసేయ దిది నిక్కంబోరి మూఢాత్ముడా!

పతిగపంటలోగల పద్యమిది :

గోవింద ప్రభు నంతత, పేవాప్రతమూను మితరచింతనమేలా,
వైవన్వతుఁ డెత్తిన తతిఁ, గావదురా శబ్దశాస్త్ర కౌశలమజ్ఞ!

పై మత్తేభంలో లేని జగువు కందపద్యంలో కొట్ట వచ్చినట్లు కన్పిస్తోంది. పతిగపంటలో ప్రకటించే నాటికి నంపత్తరాది నంచకలో ప్రకటించిన ప్రతి పద్యము నంన్నరించబడింది. పద్యాలకు మెరుగుపెట్టటములో తుమ్మలవారికి గల అభిలాషకు, నేర్పుకు ఇది ఒక ఉదాహరణ.

“లక్ష్మీనరసింహా! నా కొనగుమీ భవదీయ కరావలంబమున్” అన్నమకుటముతో న కారప్రాసతో 25 పద్యాలలో ఆదిశంకరుల వారి నుప్రసిద్ధ స్తోత్రమును 1925లో తుమ్మలవారు అనువదించారు (దివ్యజ్యోతి). ఈ అనువాదం ఆనాటి వారి సాహితీ పరిశ్రమకు గీటురాయి.

గాంధీ మహాత్ముని గూర్చి మూడు బృహత్కావ్యాలు ఒక సంతాపకావ్యము వ్రాసినప్పటికి తుమ్మలవారికి తనివి తీరలేదు. తన జీవితమును తీర్చిదిద్ది నడిపించిన బాపు స్మరణకు వచ్చినపుడెల్ల వారి హృదయము ఆ సచ్చరిత్రుని పద్యకుసుమాలతో అర్పించుతూనే ఉన్నది. గాంధీ ఆస్థానకవికి అది సహజమే. 1985లో వ్రాసిన ‘గాంధీదర్శనము’ (చక్కట్లు) ప్రశస్తరచన. ‘నరునకీవి నేర్పు సురభిలో’ ‘ప్రాణికోటి కన్నపానమ్ములిడు నదీమాతలో’ ‘లతపాట్లతోడ నత్తమిల్లిన బిచ్చగత్తెలో, కల్లకంపున బడనట్టి పిల్లివాని వాణిలో’ పేదనోదార్చే మలయపవనములో గాంధీని గని పులకింతునని వ్రాయుట వారికే చెల్లు.

మైథిలీశరణ్ గుప్తగారి హిందీకృతి ‘కిసాన్’ ఛాయలతో వ్రాసిన మంజరీద్విపదకృతి ‘రైతుమొఱ’ (శబరి) 1929లో వ్రాయబడిన ఈ కవితలో ఆనాటి అనావృష్టిని చిత్రిస్తూ గంగాధరుని ‘నీవుండగా దిగులే నెగులు మాకేల’ రానిమ్ము రానిమ్ము రతనాలజల్లు’ అని ప్రార్థించే రైతును దర్శింపజేస్తారు. కాకిదాసు రఘువంశములోని ఒక ఘట్టానికి రమ్యమైన అనుసరణ 1930 నాటి సేవాధర్మము (పతిగపంట) కవిత.

వివోబాధావో, వివేకానందుల ప్రవచనాలలో కొన్నిటిని తేటతెనుగు మాటలలో అందించారు.

మనము పేదవాని మఱచుటచేతనే, పెక్కునంకటములఁ జిక్కినార
మతఁడే నేఁడు మనకు నారాధ్యదైవత, మతనిఁగొల్పితే నుభావహమ్ము (వివోబా)
ఏ నల్లుడ ననమర్కఁడ, దీనుడనని పగలు రేయి దిగులుంగను నే
మానవుడే డతఁడే, నాస్తికుఁ
డానరుడే పతితుడతఁడే యధమాధముఁడున్ (వివేకా)

కవిగారి స్వీయజీవితానికి సంబంధించిన ఏడు కవితలు ఈ ఖండకృతులలో ఉన్నాయి.

తమ 23వ ఏట వ్రాసిన ‘అనుతాపము’ కవితలో (పతిగపంట) తెలుగువారి ‘చండశౌర్యాద్వి

దిక్కులనిండువేళ, నాంధ్రజనని' నన్ను నీవు కనలేదేమి అని దుఃఖితులైనారు. ఈ వీరరసభావమే తెలుగుగడ్డపై ఈ అభిమానమే, తెలుగుదనంపై ఈ తీపి ఆ తర్వాత వారి రాష్ట్రగానానికి శ్రుతులైనాయి. కాటూరి వారన్నట్లు 'ఆ పుణ్యదినాలలో చాదరిగారు పుట్టియేయుందురని నేననుకొంటాను, లేనిచో ఆ వీరరసభావన్నతులు వారి యందింత గాఢముగా మొలకెత్తేవికావు. (పఠిగపంబి పురన్వతి).

12-7-1942లో అప్పికట్లలో తమకు జరిగిన నన్నానానికి కృతజ్ఞతను తుమ్మలవారు ఒక సీనమాలికలో చెప్పారు. అప్పటికే వారు లభిస్తామన్నట్లు. అయినప్పటికీ 'గానబి బేవటల్' జదివి కావ్యకలా చతురత్వమర్హములే వీరమెరుంగలేని యివ్వేకికి నాకిటువంటి మెప్పలే. లానిలవిండు' అంటూ వినయావనత శిరస్సులై విన్నవించారు (శబరి), తుమ్మల వారి విషయం నంపత్తికి ఇది ఒక చిన్న ఉదాహరణ. అయితే వారి కృతజ్ఞకాథావానికి వరాకావ్య 'కృతమెఱుక' రచన. (పఠిగపంబి). 1945లో వారు పరిణామశూల వ్యాధితో బాధపడుతున్నప్పుడు వధ్యానికి కావాలని వచ్చిన గోధుమలను తెచ్చియిచ్చిన పుణ్యాత్మల మేలును నంన్నరించువది ఈ 63 పద్యాల దీర్ఘకవితాఖండము. 'అవకారము దిగమ్రుంగుట, యువకృతి బాహిరము సేత యుచితంబని' తుమ్మల వారి ఆదర్శము. దాని ననుసరించి యీ కవితా ఖండం రూపుదాల్చింది. ఆదర్శమార్గాన నడవటమేకాదు అనుకొన్న కార్యాన్ని సాధించటం కూడా తుమ్మల వారికి మంచి నీళ్ళ ప్రాయమే. నిండుయోవన ప్రాయంలో అంటుకొన్న నన్నవ్వనము 40 సంవత్సరములు తమను లొంగదీసుకున్న తర్వాత 1962లో ఒక రోజున

పాడుము లేకెవండు మడిసె నినీ! యిది, యుర్వి నెచట నెవని ముద్దరించె,
నల్లమందు చుట్ట నన్నము సిగరెట్టు, మరగి బాగుపడ్డ మనిషి కలఁడె (పైరవంబి)

అని తర్కించుకొని ఆ వ్యసనపు పీడను ఆ రోజుతో వదలించుకొన్న స్థిర చిత్తులు వారు. డెబ్బయి ఏండ్ల ప్రాయాన కాలప్రవాహం వచ్చిన తరాల అంతరాలతో 'మప్పడి తర్కము వందు ధిపాటన మెల్లబొల్లువడి పర్వడు' తున్నప్పుడు కాలగతిని అనుసరించి 'ఆత్మకింపు సంధించు పథాన మౌని పగిదిన్ పయనించుట లగ్గు నాకికన్' (కదంబికైత) అంటూ కాలంతోపాటు నడిచే ఘనులు వారు.

తుమ్మలవారు ఎన్నో అవధానాలు చేశారు. ఇవన్నీ గుంటూరు-కృష్ణా జిల్లాలకే పరిమితమైనాయి. వృత్తిరిక్తా గుంటూరు జిల్లాకే పరిమితం కావటం వల్లనో, మరే ఇతర కారణాల వల్లనో వారు చాలా తక్కువగా దేశసంచారం చేసినట్లు తెలుస్తోంది. వారి కవితలలో వారి ఊరు కావూరుతోపాటు పలునాడు, హంపి, అమరావతులు మాత్రమే చోటు చేసుకున్నాయి. కావూరుగూర్చి వారు వ్రాసిన సీనపద్యము నంన్నతపద భరితము.

ప్రచలిత స్వాతంత్ర్యరణవీరకాహళి, రుతిరాజ్ఞుహుర్ముహు ర్ముఖరితంబు
జాతీయ విద్యాప్రచార సంతర్జిత, బ్రాహ్మీచరంతన భర్తపీఠ
సాబర్మతీయోగి నవ్రాజ్ఞహఃశిః ప, రంపరాదాన పాత్ర ప్రవృత్తి
సేవాతపః క్రియాజీవాతు మండలి, విశ్రుతవినయాశ్ర మాత్రయంబు
మధుర తరలీల సంవర్ధమాన తరుణ, వృద్ధనారీ నరచ్చటా వేష్టితంబు
మఱిపునకురారు "కావూరు" మామకీన, గాఢతరపుణ్యురకృతి కాణయాది.

వలనాడును గూర్చి వారు వ్రాసిన 3నీన పద్యాలు వృద్ధ్యాలు. 'నాదు వలనాడు మేలి గొనాల గూడు' అన్నమాట తరువాత దాశరథిగారి "నా తెలంగాణ కోటి రతనాల వీణ" అన్నమాటకు మూలమైంది.

ప్రకృతి సౌందర్యలక్ష్మికిఁ బట్టుఁగొమ్మ, చిన్ని నా తెల్లతల్లికి జీవగణ్ణ
పోటు మానునులంగన్న పోతుగడ్డ, నాదు వలనాడు మేలిగొనాల గూడు

వలనాటిలో విరిసిన 'కవితారసపుజిల్లు ఖడ్గాలగలుగల్గు'లు తుమ్మలవారి పద్యాలలో వెల్లివిరిశాయి. ఇలాగే హంపీ క్షేత్రములో "కత్తులును ఘంటములు కదను త్రొక్కిన" తీరును తుమ్మలవారు మనోహరంగా చిత్రించారు. ఈ మూడు కవితలు "పఠిగపంట" లో కన్పిస్తాయి. గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్యగారితో కలిసి అమరావతి వెళ్ళినపుడు ఆశువుగా చెప్పిన 4 పద్యాలలో (నమదర్శి) శతనహస్త వర్షియాంధ్ర సంప్రదాయ శరణమై ప్రజడన్నిన ధరణి' కోటతడిసి పునీతమైనది.

వలనాటి చరిత్రతో ముఖ్యముగా బాలచంద్రుని చరిత్రతో ముడిపడిన రెండు కవితా ఖండికలలో (పఠిగపంట) తుమ్మలవారు ఆనాటి చరిత్రను తన నాటి చరిత్రతో ముడి పెట్టిన తీరు గమనించండి. ఈ పద్యమంతయు ఒకే వాక్యముతో ప్రాయబడెను.

మాతృదేశంబిన్న మనుజేశ్వరుని చేతఁ, జిక్కి, స్వాతంత్ర్యంబు దక్కి, తనదు
జాతీయతను బాసి చేతోగతంబైన, తలపు వెలువరింపఁ దగిన హక్కు
నెడసి, లోలోపలనే కుళ్ళ కుములుచు, నీచదాన్యమున మునింగి, పిఠికి
తనము వరించి, నితాంత కష్టపరంప, రల నీఁగి, దారిద్ర్యమలమ దిక్కు
లేక శోకించు వేళఁ, దల్లి మొఱ నాల, కించ మై పులికింపఁ జలించి, కొంచె
మేని నామెకుఁ దోడ్పడలేని బిడ్డ, బ్రతుకదేటికి, ధాత్రికి దిరుపు చేటు.

తుమ్మలవారి దేశస్వాతంత్ర్యేచ్ఛ, వీరరసలుబ్ధత, సేవాభావం ఈ కవితలో స్పష్టంగా ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. ప్రాచీన చరిత్రను చిత్రిస్తూ దాని ధర్మాన్ని నమకాలిక చరిత్రకు అన్వయించటమేకాకుండా, తమ జీవితకాలంలో జరిగిన అనేకసంఘటనలకు ప్రతిస్పందించి చక్కని కవితలు వ్రాశారు. తుమ్మలవారు. ఒక విధంగా వారి కవిత్వంలో నూటికి తొంభయితొమ్మిది పాళ్ళు వర్తమాన చరిత్రకు, దైనందిన జీవనసమరంలో వారు పొందిన అనుభూతులకు ప్రతిరూపాలే. వాస్తవ జగత్తును వదిలి ఊహాలోకంలో విహరిస్తూ వారు వ్రాసిన కవితలు నూటికి ఒకపాటు కంటి తక్కువే. జలియన్ వాలాబాగ్ కాల్పులు (శబరి), గాంధీగారి వంగదేశయాత్ర, భారతస్వాతంత్ర్యదినం, తెలంగాణా విముక్తి, భారతరిపబ్లక్ దినం, జాతీయ కాంగ్రెస్ (పఠిగపంట), స్వాతంత్ర్యభారతము, చైనాదండయాత్ర (పైరపంట), మహిళావదయాత్ర (కదంబకైత) స్వాతంత్ర్యభారతి (దివ్యశ్యాతి) కవితలు జాతీయ విషయాలు. నమకాలిక లంతర్జాతీయ విషయాలను ప్రస్తావించి తుమ్మలవారు కవితలల్లలేదు. రాష్ట్రగానము, ఉదయగానము గాక మరి 8 ఖండకవితలలో తుమ్మలవారు రాష్ట్రవిషయాలను తెలుగుదనాన్ని ప్రస్తావించారు. 'తెలుగు' పేరు వింటేనే పులికరించే తెనుగులెంక కీ రచనలు నహజమైనవే. 'తెలియవలెగాని తెల్లకాంతల చరిత్ర, కోహినూర్లకు నూర్లకే కొడువలేదు' అంటూ పదిమంది

తెలుగు వనితలను గుర్తుకు తెచ్చారు (వతీగవంట) వీరపూజ కవిత (శబల)లో ప్రాచీనభారతీయ వీరులతో పాటు గాంధీని, కవిత్రియాన్ని, వీరేశలింగం, పాట్ల శ్రీరాములు ఇంకా ఎందరో తెలుగువారిని సంస్మరిస్తూ ఇలా అంటారు.

ధనువు లమ్ములు హనుమ కేతనము లూని, శూలచిహ్నక మంజులంశుకము లూని
వీరకొలుపులు సాగించు పిన్నపెద్ద, లద్దములు తెల్లజాతిమర్కడ వెలయ.

ఇలా 'వీరపూజానురక్తి నుద్వేలమైన ఆవేశమునకు ధన్యతను గూర్చుకొన్నారు శుష్కులవారు 'రాష్ట్రసిద్ధి కొఱకు రక్తమ్ము గార్చిన' యీ కవి రాష్ట్రజయంతిని 1976 కీర్తిస్తూ (కదంబకైత)

'ఆంధ్రభూమికి సాటిలేదని, యాంధ్రజాతికి నుద్ధిలేదని
యెల్లరాష్ట్రము లుగ్ధడించిన, వేక కంఠమునన్'

అంటూ ముత్యాలనరాలు మూటకట్టారు. తెలుగువారిని పరాయివారు పల్లెత్తుమాట అన్నా నహించరు వీరు. దీనికి నిదర్శనమే 'ఆంధ్రనాయకుడు' కవిత (శబల) తెలుగువారిలోని మంచినేకారు చెడును కూడ నిర్ణయంగా చాటారు శుష్కులవారు.

ఎక్కుమ! యెక్కుమంచొకని నింద్రవదమ్మునుఁ జేర్చి పేర్చినల్
దిక్కులు పిక్కబిల్లి వినుతింతురు ముంతురు పూలజల్లలో
నక్కట! వాని రొవ్వ నగమైనను డిందక ముందె తంత్రముల్
పిక్కులువన్ని డించెదరు పెద్దలు, పిన్నలమాట యేటికిన్.

ఇంత నిక్కచ్చిగా, వచ్చిగా, బట్టబయలుగా జాతికత్తాన్ని విప్పిచెప్పటమే కాకుండా ఆ జాతి సాధాగ్నానికి వెల చెడరాదు పాడి కది వెల్వెలఁ బోవఁగరాదు, పోయెనా, నలియగు జాతి కుక్కలును నక్కలును బడరాని పాటులన్' అని హెచ్చరించటం కూడా ఒక్క శుష్కులవారికే చెల్లింది. (కళరన- పైరవంట)

సిగ్గు సిగ్గు తెల్లసీమల దత్తు, లా, కూర్, బెనర్జీ, సేను, ఫోషు, బోను
రే యటన్న పెర్లు రేగెను: ప్రెగ్గడ, భట్టు సెట్టి నీడు వట్టిపోయె.
మాడరన్ లిప్పు మమతఁ బెంచుటకాని, కోలవెన్ను త్రివేణి కొనఁగఁదోము
రేల బోనుల దిగల్ రేలఁ గొల్చుటకాని, భగవత్పూజాస్తవటీమ గనము
ఏ ముఖర్థి గీతమో మెచ్చుటే కాని, చదువ నొల్లము కృష్ణశాస్త్రి కృతులు
సెవాబాసని నుబాను సేవ నల్చుట గాని, భోగరాజ్యంత్రివైపునకు జనము...

అంటూ నిర్భీతిగా మొగమాటం లేకుండా చెప్పగలిగారు (వతీగ వంట). తెలుగువారిలో "ఒక వివేకమే తఱిగియున్నది" అట. అంతే గాదు సాటి తెలుగువారిపై కృతజ్ఞత కూడ చూపలేరు ఈ తెలుగువారు.

జగమహా! యన శ్రీరామనగర మనెడు, పేరు మన రావ వీటికిఁ బెట్ట వలదె
యింత మాత్ర కృతజ్ఞత యేని దెలువ, రక్తి! తెల్ల వలంతు లా పాట్ల బుప్పికి. (నమదర్శి)
త్రితికినన్నాళ్ళ దుర్మరావదలఁ గుడిపి, చచ్చినంతనే యాత్మకు శాంతివల్లి
వీరపూజలు గావించు వెల్లితనము, తెలుగు దద్దమ్మకే నమ్మద్దగి లభించె. (వతీగవంట)

ఇటువంటి తెలుగువారికి జయము కలిగే శుభఫుడియను గూర్చి ఇలా అంటారు.

జెచిత్త మెఱిగి నముదా, త్తా చారము వలచి యావదాంధ్ర ధరిత్రీ
రోచిష్కారజ జీవన, శౌచము నార్జించినపుడె జయ మాంధ్రునకున్.

ఇక, ప్రకీర్ణక ఖండకవితలలో తుమ్మలవారెన్నో విషయాలను స్పృశించారు. తమ 20వ ఏట 1921లో వారు వ్రాసిన 'అంటరానివారా!' అన్నకవిత (శబల) లోని యీ క్రింది పద్యం వారి సాంఘిక స్వాతంత్ర్యాభిలాషకు అద్దం పడుతుంది.

మనము మనవారి నిట్టవమానపఱచి, గట్టి బానిసపుండ్రాళ్ళు గట్టివైచి
యెరుల తోడ న్వరాజ్యముకొఱకుఁ బోరఁ, దలఁపు లీడెరునా యెన్ని తరములైన.

భారతదేశానికి ముందుగా కావలసినది రాజకీయ స్వాతంత్ర్యము కాదని, సాంఘిక స్వాతంత్ర్యమని ఆనాటి కొందరు పెద్దలు విశ్వసించారు.

మాలల నంటరాదు కనుమాలపు జాతియటంచు వారి నీ
లీల బహిష్కరించి మతిలేక "దురాత్ములు దక్షిణాస్త్రీకా
నేలేడివారు హైందవుల నెంతయు నీచులఁగా గణించు" రం
చేల విచారకుండెద బిసీ! నిను నేమనువాడె సోదరూ!

అంటూ జాతిని ఆత్మవిచారానికి పురికొల్పారు. గురివిందగింజ తత్వాన్ని ఈనడించారు. హరిజనుల జీవితాలను క్షుణ్ణంగా యెరిగిన వారు కాబట్టి

కాలేడిపొట్టతో విరతిగానని చింతలతో విశీర్ణమై
సోలేడిమేనితో బడుగుఁజాపులతో నిజరక్తమాంసకం
కాళము లర్థమత్తులకుఁ గా నిచటన్ బలివెట్టిరెవ్వరా
మాలలు మాదిగల్ గగనమంటవమెక్కిరె యిట్లు చుక్కలై

అని భావించగలిగారు.

తుమ్మలవారి ఖండకవితలలో ప్రధానంగా కనిపించేది తెలుగుగ్రామీణ జనజీవనం, ఆ జీవనానికి మూలాధారమనదగిన కర్షకలోకం. రైతు కుటుంబంలో పుట్టి స్వయంగా చేతికొట్టి వ్యవసాయం చేసిన కర్షకజీవి కనుక వారికి కర్షకజనుల సాధకబాధకాలు పూర్ణానుభవాలు. కర్షక లోకాన్ని గూర్చివారు వ్రాసిన 9 కవితలు మణిపూనలే. రైతుకష్టాలను ఏకరూపు పెట్టటమే కాకుండా రైతు జీవితంలోని మాధుర్యాన్ని స్వతంత్రతను అనితరసాధ్యంగా చెప్పారు. తుమ్మల వారు. కర్షకజీవన సాందర్యాన్ని ఇంతగొప్పగా మరి ఏ తెలుగుకవి వర్ణించలేదంటే అది అవాస్తవం కాదు.

26-3-1934న వ్రాసిన 'కర్షకుడు' ఖండికలో ఆనాటిరైతు దుఃస్థితిని వివరంగా వర్ణించి "ఉమ్మలిక లెల్లకాలిందు నుండఁబోవు, చింతపడకయ్య భారతక్షేత్రజీవి" అంటూ అతడిని ఓదార్చారు. 'క్షేత్రజీవి' కవిత (వఱిగవంట) రైతు వెన్నుకట్టుకున్నది.

వరధర్మముల మెచ్చి వరువు లెత్తెదవేల, తోటి విద్యలు కొండ్రసాటి యగునె
వట్టణంబులఁ జూచి లొట్టవైచెదవేల, తల్లి తాగితి కదా వల్లెటూరు.
కొంప నిల్వనఁ గూల్చి కోర్కలంపట యేల, దిద్దు తీర్చల లేడె పెద్దకాపు
బిక్కరైతును ద్రొక్కి పట్టఁజూచెదవేల, మేలోర్వ రెవ్వఁడు కోలుకొనియె
కలవరించెదవేల శుల్కంబు కొఱకు, విషకణంబది నీదు జీవితపు నుధకు
నడలిపోయిన నీలంబు నంతరించి, కీర్తి గనవయ్య భారత క్షేత్రజీవి!

రైతుకు నిజమైన చుట్టము పాలేరే అన్న త్రికాల నత్కాన్ని తుమ్మలవారు ఎలా విశ్లేషించి చూపించారో చూడండి.

అధికారి యెవడు? నీ యన్నీ దండములోని, వచ్చిమూలగ జాబ్బు పాలనుండు
ధనవంతుడెవడు? నీ ధైన్యముద్రాజను, రత్నాలకారణమైన కాళరాత్రి,
మతమన్న నేమి? సోమరి మూకలకు నిన్ను బలి యిచ్చునట్టి పావగ్రహంబు
రాజన్ననెవడు? నీరక్త మాంసములతో, దనువు పెంచెడు మహాదానవుండు

బేరి యెవ్వడు? తడిగుడ్డ నూతీ నీదు, కుత్తుకను గోయు వలకారి జిత్తులాడు
చూడు మొకసారి కర్షకా! చుట్ట మనగ, నెవ్వడున్నాడు నీకు? బాలేరు దక్క

వ్యవసాయ సాధాగ్యాన్ని అనితర సాధ్యంగా వర్ణించిన కవిత 'కరినాటు' (పైరవంట). చక్కని గీతమాలికగా సాగిన యీ కవితలో రైతుకు-కూలీకి ఉండే అవ్యయతను, అనుబంధాన్ని వ్యావసాయక జీవన మాధుర్యాన్ని కలుపితం కాని, కల్లకవటం లేని గ్రామీణ వాతావరణాన్ని పులకరిస్తూ దర్శించగలం. నాటువేసే చేలో నారు కట్టను గురితప్పి దినిలన 'సిల్కు చొక్కా' జరివంచె, జెబుగుడ్డ, యేనపావట, గొఱితోక మీనముంగ, రాల జోడు బంగారు గుండీలు సోకు, లెన్నియో దిద్దిన' రైతుజిడ్డను అందున క్రొత్త పెండ్లి కొడుకును అటవట్టిన్నున్నది నాటు కత్తె నుబ్బులు 'ఎంత చక్కగా నంసార మీదఁగలవో, యింత తిక్కగా నాటు వేయించునీవు' అంటూ.

రైతుజిడ్డ తక్కువ వాడా! 'ఓసి! నీ తన్నదియ్య నినే జేసికొన్న, మగఁడిటల్ వేఁగు చుండెనో.... యిల్లు దిద్దు, వగలు చాలని నాడు నీ మగని నడిగి, పాతములు నేర్పుకొందులే ప్రక్కమునుము, చూడు మెక్కడ నున్నదో' అంటూ మందలించి 'వట్టిమూఁగనాటు వేసిన వుయ్యాల పాటపాడ, లేవ' అంటూ ప్రోత్సహిస్తూ 'నరిగాని గట్టుమీద, మూఁగినవి కాకులన్నవు మూట నచట, దాచి వచ్చితివా? పోయి చూచిరమ్ము, వగటి బువ్వకు శనిగాఁడు పట్టుకొన్న జాతీ పోదువు నూకల జావరీతి' అని అనగానే 'అమ్మయో' అంటూ తన అన్నవు మూట వైపువెళ్ళి అందులోని తిండిసాగనును ఏకరువు పెడుతుంది. ఇంతలో ప్రొద్దు పడమటకు తిరగగానే 'అకఁలి దీఱమేము, నింత తిందుము మీ యమ్మ యేమి వండి, పంపెనో నీవు కూడ సావడఁ గదయ్య' అని మధ్యాహ్నం భోజనానికి లేస్తారు. అప్పుడు రైతుజిడ్డ కులము గిలము ఇంకా ఎక్కడి వంటాడు.

మొదట లేదంట! తరువాత మొలచెనంట, కులము-కులమేటికే చెప్ప! గుజము చాల దందువా? యొక్క మనదేశమందు(దప్ప, నెక్కడను గానరావంట యీ కులాలు హెచ్చతగ్గులు నీలుగులీనడింపు (లు), కులములం దొకదానిలో గొప్పవారి యూడివడుదురా? యొకదాన నుత్తనీచు, లే జనింతురా? యీ తీర్పు నెవడు నమ్ము? నాయమాయిది.....? ఈశ్వరుని బిడ్డలే కదా యెల్లవారు వీరిలో నిన్ని తేడాలు వింగడాలు, నుండవచ్చునా? మంచివారొక్క కులము చెడ్డవా రొక్కకుల మని చెప్పవచ్చు, గానిచో వానకెండకు నాని నవనీ తిక్కలాడించి బ్రతుకువా రొక్క కులము, బొజ్జలెగఁబెంచు సోమరిపోతు లొక్క

కులమునని చెప్పవచ్చు.....

తన అన్నపు మూటతోని దోనకాయవప్ప, ఆవకాయముక్క, నన్నన్నము, మజ్జిగ నుబ్బులుకు ఇస్తాడు. తర్వాత నాటు తోరుగా పాగుతుంది. ఆ నాటు వేసే అమ్మలక్కలు దొరబాబుపై నీళ్ళు చల్లి 'ఇదిమా పెత్తనాల గడియ' అంటూ వేడుక సాగిస్తారు. వ్యావసాయిక సంఘటనలను ఇంత రమ్యంగా నుకుమారంగా హృదయానికి హత్తుకొనేలా రచించిన కవులలో తుమ్మలవారికి సాటి మరొకరు లేరు.

వర్షాకాలంలోని ప్రకృతి వర్ణన, వ్యావసాయిక పనులను వివరించేది 'ఖడికారు' కవిత. (ప్రైరవంట).

వేనదికి డస్టి పనుమతి, చేసిన తపమునకు సిద్ధి చేకూరె ననన్
డాని వియదంచలమ్ము న, వానితజేమూతశకల మాషాడమునన్
అది ఇవరాలి కంటికొనకద్దిన కాటుకరేక కైవడిన్,
ముదితలలాట భాగమున మూగైన ముంగురులట్లు నుందలీ,
వృథు ఇఘనారలంది యగు పెన్దడవోలె మనోజ్ఞమూర్తియై,
పాదలుకొనంగ నమ్మదము పొందిరి కాపులు తేజీయాపులన్,
నలుగడ నయ్యెడ దళపు, యలమి న చీకటియె వెన్నెల్లె తనరారెన్,
పెళపెళ నులిమినయులుములె, కింకలనాదమ్ములయ్యె గర్భకతలికిన్.
మేడి నదిమి గిత్తత్రాడు చేకొని మహా, యోగి వోలె దృష్టి నునిచి కాపు
కొండ్రవేయ గోటి కొనపాటి వంక లే, దాయె నతని బ్రతుకునందు వోలె.

రైతు బ్రతుకు వలెనే అతని కొండ్ర కూడా కొనపాటి వంకర కూడా లేకుండా ఉండటం. ఈ మాటలు తుమ్మల వారి జీవితానికి కూడ అన్వయిస్తాయి.

తుమ్మలవారి ప్రకీర్ణక కవితా ఖండాలలో సంక్రాంతి, ఉగాది, దీపావళి వంటి సంప్రదాయకమైన వండుగలతో పాటు ఆగష్టు 15, బాపూ జయంతి వంటి జాతీయ వండుగలు కూడ చోటు చేసుకున్నాయి. వీటిలో సంక్రాంతిపై వ్రాసిన కవితా ఖండాలు ప్రత్యేకమైనవి. సంక్రాంతి అన్న తుమ్మల వారికి ప్రత్యేకాభిమతము. రైతుగా పుట్టిపెరిగిన వారికెవరికైనా ఆ అభిమానము నహజిమైనదే.

సంక్రాంతిపై తుమ్మలవారు 14-12-1941 నాడు మొదటి కవితను వ్రాశారు. (వతీగవంట) ఈ ఖండిక లోని 8 సీనవడ్డాలు అనర్ధరత్నాలే. మొదటి రెండు పద్యాలలో సంక్రమణలక్ష్మి సోయగాన్ని వర్ణించారు. మూడవపద్యంలో క్రొత్తజంటల నరననల్లాపాల నిలా వర్ణించారు.

మాటువడ్డించెడి మతాదలి కెంగేలు, వీనికి వర్ణనె నొక్క పెంకెబావ
వంగి ట్రుంగులు దిద్దు పధువుపై వీర్లల్లె, గదివీడి చమనొక్క గడుసుమగఁడు
అపుడెవచ్చిన ప్రియుని సోయగముఁగనుచు, దలుపుచాటున నొక్కపైదలి చెమర్చె.....

తర్వాతి పద్యంలో 'కొంటి చలిగాఁడు కొదమ కౌగింటి సెగలఁ, గటకటా ట్రుగ్గిపోయె సంక్రమణవేళ' అంటూ శృంగార భావాన్నడమైన కవితాధారలను వెలువరించారు. 5వ పద్యంలో సంక్రాంతి నాటి తెలుగుదనాన్ని వివరించిన తీరు మరువలేనిది.

ఈ తోడి పందెంబు లేమి చెప్పెడినయా?, అంద్రజాతీయ శౌర్యాభిలిష్ట
 ఈ రంగవల్లిక లేమి తెల్పెడినయా?, తెలుగు నారీ కళాభీనబుద్ధి
 ఈగంగిరెద్దు వాడేమి పల్కెడినయా?, మతుంగువడ్డ తెనుగు మాటకేట
 ఈగొజ్జనంబరం బేమి చాటెడినయా?, తనివి గొల్పెడు నాంధ్రిధర్మభాక్త
 ఈ రుచిరపాయసాన్నంబు లేమి చూపు?, తెలుగు లేజంట తొలుకారు వలపుణపులు
 వింతలొలికించు కలికి సంక్రాంతి నిట్లు, తెనుగుదన మింట నింట మూర్తిభవించె.

ఆరవ పద్యంలో మకర సంక్రమణవేళకోసం వేచిన భీష్ముడు, ఏడవపద్యంలో కుష్మమార్గేరైతు కన్పిస్తారు. సంక్రాంతి దినాలలో నకలజీవుల సంతోషాతిశయం చివరిపద్యంలో సకారణంగా సూచించబడింది.

సంక్రాంతిని గూర్చిన తుమ్మలవారి తర్వాతికవిత పైకవిత వెలువడిన 14 సం॥లకు 10-1-55న వ్రాయబడింది. ఆ సంక్రాంతికి అంద్రరాష్ట్ర మేర్పడినది. ఆ ఉత్సాహంలో తుమ్మలవారు వ్రాసిన గేయకవిత ఇది. అంద్రరాష్ట్రానికి తుమ్మలవారికి గల అనుబంధం జగమెరిగినదే రాష్ట్రసిద్ధి తర్వాత వచ్చిన సంక్రాంతి నాడు వారి తలపులు ఉత్సాహంతో ఉరకలు వేశాయి (శబరి).

నీమలు తెచ్చిన కయ్యము, చెఱచెను మానెటెనెయ్యము
 నీ ముందట నిలువలేక, నీళ్ళినదా పెనుదయ్యము
 పోరు నష్టి పొందు పుష్టి, కారణమను బీర్లదృష్టి
 నీరాక తోడ మాకు, నివ్వబీల్లె నిదే తుష్టి.

వాఁకలతో వఱదలతో, నేకమై త్రివేణి కదలే
 మా కెదురై గెలువనేర్పు, మగలెవరి జగమందిక
 గాంధేయుడు శ్రీరాములు, కరుణించినదీ రాష్ట్రము
 గాంధేయ పథమ్మునందె, గడియించు నఖండజయము

అంటూ తమ ఆశను, ఆశయాన్ని వెల్లడించారు.

తుమ్మలవారి మరొక కమనీయ కవితాఖండక 'సంక్రాంతి ముచ్చటలు'. 9-12-1961 నాటిది (పై/పంతు) ఇది కూడ 'వరినాటు' వలెనే గీతమాలికలో సాగిన రైతుగీతం. సంక్రాంతి నాడు రామభద్రయ్య నుణ్ణయ్య ఇంటికి వస్తాడు. కుశలప్రశ్నలైనాక 'గింజ లెన్నారాలె నీయేడు నీకవణి నాలుగైదు, కట్టితివి పెద్దపురులు సంక్రాంతి సిరులు, సర్వమును నిన్నుజేరే' అన్న భద్రయ్యతో నుణ్ణయ్య 'తొండలు గ్రుడ్లు వెట్టు పాలము వీనాడు బంగారుభూము' లైన విధం వివరించి 'ఒడలువంచి కష్టించుట కొవ్వొనిని సోమరుల చేల సంగతి కేమిగాని, చెమ్మటోడ్డె భూదేవిని నమ్మకొలుచు, కాపుల పాలాలు వరహాల కాపుగాచె' నని, ఇది స్వరాజ్యసాధివలన కన్పించిన 'పొంగు' అని వివరిస్తాడు. ఇది నిజము, కాని ఈనాడు 'నీతినియమాలు దిగజాఱ జాతిలోన, బోలము పండిన జాలునా? బుద్ధికూడఁ, బండవలయుగడా... మనవల్లెలందు, నెంతస్వార్థము తలజరుసెంత పెరిగె, యెంత యీసు దురభిమాన మెంతరేగె, నెంతకుట్ర యనత్తమదెంత హెచ్చె, నేగతికేఁ బోవునోదేశ' మని భద్రయ్య బాధపడును. ఆబాధను పంచుకొంటూ నుణ్ణయ్య 'నూలు చట్టములు వచ్చినను మాటునట్టి తెగులు, కాదు కాదిది కాలమొక్కటియే చక్కఁ, జేయవలయును దీని' నంటూ గారెలు పాయనము పెట్టి, పుట్టిన

కోడెదూడల ముచ్చట చెప్పతాడు. 'ఇవి కాడి క్రిందకెవుడు, వచ్చునో భాగ్యములు పండివచ్చునవుడు అంటూ ఆశిస్తాడు. నిజమైన రైతుకు దాడ్లోపుట్టిన కోడెలు బిడ్డలతో సమానం. కాదంటే అధికం కూడా.

ఈ కవితలో కవిగారు వర్ణించిన కోడెదూడల లక్షణాలు సంప్రదాయ సిద్ధమైనవేగాక శాస్త్రీయమైనవి కూడ....

..... మాకు రెండు కోడె

దూడ వీయేడు పుట్టెను - జాడు మచిగో!

జంటమెడ ముద్దమూపుర మంటుబొడ్డు, ముట్టెకుటుచ గుఱ్ఱపుగిట్ట పొట్టి తోక వెన్నుబారు కాటుకకన్ను చిన్న చెవులు, వెల్లివన్నెయు జోడుగా వెలసి దూడ లచ్చముగ రామలక్ష్మణులట్టి యుండు, కోరతలకట్టు వచ్చెనా కోరదగిన, కవళకలు వీని కింకెమి కలవు చెవుమ!

ఈ ముచ్చట ముగిసిన తర్వాత రామభద్రయ్య సుబ్బయ్యకూశురు వివాహం గూర్చి ప్రస్తావిస్తాడు. ఈ సందర్భంగా తుమ్మలవారు కట్నాలగూర్చి సుబ్బయ్యద్వారా ప్రస్తావిస్తూ 'మాటలా యాడుపిల్లకు మనకుటుంబముల వివాహము: భద్రయా పాలము నగలు, కానుకలు కట్నములు హద్దులేని ఖర్చు, లెన్నియో చూడవలెగదా' అంటారు. 1961లో వారు వ్రాసిన యీ మాటలు నేటికీ కూడ ఏ వ్యత్యాసం లేకుండా అన్వయిస్తాయి. అలాగే 'ఎన్ని లక్షలాస్త్రీయున్నవన గుణగణాల మరనవుడు, నేను దలయావఁజాల 'నన్నమాటలు సుబ్బయ్యవీ కావు తుమ్మలవారివీ కావు ప్రతి ఆడపిల్ల తండ్రివీ భద్రయ్య చెప్పిన తన పినతల్లి కొడుకు (పెండ్లి కొడుకు) అర్హతలు ఈ కాలానికి మారిపోయాయి. తన కూతురు పెళ్ళికే మూలచేను గట్టుమీద కాచిన, గుమ్మళ్ళు దాచిపెట్ట మంటూ సుబ్బయ్య చివరిగా 'నా మాటలు మఱచిపోకు' అని భద్రయ్యను హెచ్చరిస్తాడు. ఈ హెచ్చరిక కేవలం భద్రయ్యకు కాదు. తన హితోపదేశాన్ని మరచిపోకుండా యావత్ పాఠకలోకానికి కవిగారు చేసిన హెచ్చరిక అది.

'శబల' ఖండకావ్యములోని సంక్రాంతి తలపులు కావ్యఖండిక (22-12-53 నాటిది) 'నేటి యాంధ్రభాషా కవిత్యములో శిరోభూషణ' మని విశ్వనాథ వారిచ్చిన సర్టిఫికేట్టు, సంక్రాంతి ముచ్చట లేమీలేని యీ కవితలో కవిగారి తలపులో మెదిలిన వెనుకటి సంక్రాంతి దినాలు ప్రతిబింబిస్తాయి. ఆ రోజులలో ఈ కవి అచ్చమైన కృషీలుడు. పనిపాటలలో ఒక్క దాచుకోవటం తెలియనివాడు అర్ధరాత్రి దాటగానే పనువులతో వెళ్ళి కుష్మనూర్నిడి సాగించినవాడు. వెంటుకడితే పది బారలదైనా నిలబెట్టితేనిటారుగా నిలబడేంత బిగువు గల్గి ఉండేది. కండలు కరిగించి కష్టపడే వారు కాబట్టి ఆ ఆకలిని చల్లార్చే కూటి విలువను పూర్తిగా ఎరిగినవారు. గోంగూరతో కుండెడు కూడు మెక్కగలవారు. నిండుగోతాలతో దూక కలిగేవారు. 'అమ్మ పులిసి గీత్రయంకె వైచినతటి, నడుముగట్టి పట్టి మెడకుదాల్చి, యూబిలోని బండి నూచిలేపిన మొనగాడ' నని సగర్వంగా చెప్పకొనగలిగిన నత్తా వారికే ఉంది. అయితే 52 సం॥ల ప్రాయము నాటికి వారి జవనత్వాలు, ప్రాయానికి మించి కొంత తగ్గిపోయాయి. అలాక వార్ధకము మునురుకొంది. దీనికి కారణము తాము తర్వాతి కాలాన చేపట్టిన ఉపాధ్యాయవృత్తినని మనసులో ఒక

మూలశంక: 'ఒక మరకైవడిన్ గదులుచున్నయెడల్ కురిచితి దత్తమై నకల జవమ్ము గోల్చెయె' నని వారి భావం. ఉపాధ్యాయ వృత్తిలోగల కష్టనష్టాలను, లోటుపాట్లను ధర్మనిర్వహణను తుమ్మలవారు రమణీయంగా చెప్పారు.

కూతురు వంజయౌట కనుగోక మగంటిమి లేని వాడు జా,
మాత యటన్నటుల్, పనికి మానిన శుంఠలు తోక లేని యీ,
క్రోతులు నెగ్గకున్న నది కోవిదులోటని తేల్చి వానికిన్,
వాతలు పెట్టజాతురనివార్కులు జీతమునిచ్చు నేలికల్.

ఆ జీతము నుభజింపన ప్రదంగా ఉంటుందాఅంటే అదిలేదు. 'వారాంతము రాకమున్నె వ్యయయై చనునెంత బిగించి వట్టిసన్' మరి గృహస్థధర్మాన్ని నెరవేరుస్తూ 'బికారికిఁ బెట్టఁగ' నిలు నెట్టఁగ' ఏదిదారి అంటే తండ్రి ఇచ్చిన భూములేనంటారు. ఈ 'బికారికిఁ బెట్టఁగ' వన్న మాటను వ్యాఖ్యానిస్తూ విశ్వనాథవారు ఈ కవి పరమధర్మానముద్రుడు. పదిమందికిఁ బెట్టడివాడు, పెట్టించెడి వాడు. ఈమహాగుణము నేటి యితరకవులలో సింకొకరికి లేదనవచ్చును' అన్నమాటలు గమనించదగినవి. ఈ మాటలు విశ్వనాథవారికి కూడా అన్వయిస్తాయి.

తుమ్మలవారి ఆనాటి ఆలోచన ననుసరించి కర్షకులకు విడివంతులు ఉండొగము వనికెరానిది. అది కూటికి లేని సోమరులకే. 'ఈ మాటలు శ్రద్ధచెప్పితినుమా: యివి ఋక్కులమీది ఋక్కులు' అంటారు వారు. ఈ ఆలోచనలను ముగిస్తూ

'పంతుల వాట నీకవితపండె నముజ్జ్వల కావ్యస్పృశికిన్
నంతన కట్టి గెల్చితి, ప్రజల్ ప్రభువుల్ కనకాభిషేకభా
న్వంతు నొనర్చఁగుల్కితి వనత్కమె యీవలు' కందు రేని రా
ధాంతము జోలికెగ, వినయమ్మనరేగ శిరమ్ము వంచెదన్,

అంటూ తమ సహజ వినయగుణాన్నే ప్రదర్శించారు.

'సర్వోదయ గానము' లో తుమ్మలవారు 'క్రోత్త సంక్రాంతి' అన్న ఖండికను చేర్చారు. ఇది బాపూ వలచిన పండువు, పాపంబులనెల్లఁ దూర్చుపండువు భావే శ్రీపదయాత్రా తపమున, రూపెత్తిడి పండు విది నిరూఢం బగుచున్.

వత్సరానికొకసారి కాక ఇది 'పూటకొక్కసారి పాడతంచా' లట. 'ఇనకరాజ వోలె నింటింట వెలయు సంక్రాంతి వలయు లోకశాంతికివుడు'. ఈ 'క్రోత్త వర్ణమందుఁ గోడి పుంజాలఁగాదు, దురభిమానములను ద్రుంపవలయు' నని కవిగారి కోరిక. ఇది సర్వోదయ భావనా బలంతో రచించబడినది కనుకనే "బచ్చగాఁడు లేని ప్రుచ్చలేని కటారి, లేని దొరతనమ్ము లేనికుట్ర, లేని యీరనమ్ము లేని దేశావధి, లేని పండువిది ఫలింపవలయు" నని ఆకాక్షించారు.

సంక్రాంతిని గూర్చిన తుమ్మలవారి తరువాతి రచన 8-1-83 నాటిది (కదంబకైత) గేయరూపంలో గల యీ కవితలో పైరపంట కవితలోని భావాల్ ప్రతిఫలిస్తున్నాయి. 'సంజలు పుంజలు ఫలించి, నవితేయని యితఁడుబ్బట, యెగ్గుకాదు గాని వీని, యెద కూడ ఫలింపవలయు, 'పాలము పంట బుద్ధి పంట పాంపిరి వోయెడి నేలకు, దిగివత్తురు దేవతలని, తెలిసికొనన్ వలయు నితఁడు' అంటూ సేద్యగానికి నీతి బోధ చేశారు. దేశానికి వెన్నుముక్తి

లోకాన్ని బ్రతికించే రైతుకుటుంబంలో పుట్టి, రైతుగా కొన్నాళ్ళు బ్రతుకు సాగించిన తుమ్మలవారికి సేద్యగాడు ఒక ఆదర్శమూర్తి. ఆ ఆదర్శాన్ని వారు త్రికరణ శుద్ధిగా ఆచరించి చూపించారు.

రైతుకు ప్రధానమైన పశుసంపద-ముఖ్యంగా గో సంపద-ను గూర్చి ఇలా ప్రశంసిస్తారు (గోసేవ-పతిగ పంట).

గోవులు లేనియిండ్లు పసికోడెల ముద్దుల చెంగనాలకున్
దావులుగాని జీళ్ళ మఱితండ్రులవోలె నమన్తనంపదల్
ప్రోవులు సేయు నెడ్లసరి పొంగని చావడు లేన్ని యున్న ద,
జ్ఞేవన మీజగంబున రుచింపదు నింపదు తృప్తి నెన్నడున్.

అచ్చమైన రైతు ఆలోచన ఇదే, పాడి, పంట పడుగుపేకగా ఉన్న భారతభూమి యాంత్రిక జీవనాన్నదమైన పరభూముల కంటే భిన్నమై 'అగణ్యపుణ్య' మైనది.

మీఁగడమెక్కుచున్ బసులమేపెను మాపెదవేల్పు, మూఁపుపై
నాఁగలి మోపి శాత్రవగణమ్ము నదల్లె నొకయ్య, గిత్తపై
సాగుచు నొక్కవేల్పు జలనంపద పంచును సేద్యగాండ్ర కీ
భోగము యోగమున్ భరతభూమికిఁ దక్కి నగణ్యపుణ్యమై.

పావన జీవనాభిరుచి పండి జగద్ధిత బుద్ధులైన మా
యావుల పాలు ద్రావిన మహర్షులు త్రోల్లిరి ధార్మిక ప్రభా
జీవములైన వేదములు, సప్తిరిగీతలు, చేసిరిధ్ధవా
జీవరణీయ శిల్ప నరణిన్ మధురామర కావ్య నర్గముల్ (పశువైద్యము-శబల)

ఇటువంటి పశుసంపదను పోషించే కర్షకలోకానికి శుభాన్ని ఆకాంక్షించని వారెవ్వరుంటారు? మూగజీవాల రోగాలను గమనించి వైద్యం చేసే పశువైద్యులకు తుమ్మలవారిలా శుభాశీస్సులందిస్తున్నారు.

పశువులపంపు కర్షకుల భాగ్యము, కర్షకతుష్టి నర్వలో
క శుభము, లోకశాంతి ప్రభుకామ్యము, కానఁబ్రభుత్వ పీఠముల్
వశపడియుండు నెవ్వరికి వారు పశున్నతిఁగోరి వాని దు
ర్గశలఁ దొలంగఁజేయు కవిరాజుల నెల్లెడ నిల్పు టొప్పగున్.

పనరపుమూఁగబాస విను ప్రజ్ఞలు నేర్చి తదీయసేవకున్
వినుగక మందు మూఁకు లిడు వెజ్జలు భూతదయారసార్థమా
ననులు నమన్త కర్షక జనప్రియ బంధువు లాయు రున్నతుల్
పానఁగ నుభంత్రుగాకః మన భూమికి నేర్పడుఁగాక భద్రముల్ (శబల)

16-3-50న 'నవభారతి' పేర ఉగాదిని గూర్చి వ్రాసిన కవితలో (పతిగపంట) 'రండు రండోయి త్రిభువనారాధనీయ, బాపుజీ ప్రేమధర్మతత్వోపదేశ, శాస్త్రావీక్షాతులై సాధుచరితులై. తరింపుడినూత్నపత్తర శ్రీముఖమున' అంటూ పక్రమార్గములగు దేశీయులకు పిలుపునిచ్చారు. అనురాగము, నత్తము, అహింస, క్షమ ప్రజలలో క్రమంగా క్షీణించి 'అవని దుర్మశాసనమై' వెళ్లివీరాన్ని ప్రదర్శించే దేశస్థితిని తలపోసి 'కటుహట మ్రింగుటకుఁగానిదియైనది నేడుఁగాది పచ్చడి' అంటూ ఆ స్థితిని చక్కగా చిత్రీకరించమే కాక అదుర్దశనుండి విముక్తి కలగటానికి బాహునత్త పరాక్రమమే శరణ్యమని నూచించారు. 5-3-69 నాటి 'ఉగాది నెగులు' కవితలో

(కదంబకైత) వర్తమాన దేశ పరిస్థితులు వారి మనసును క్రుంగదీసినపుడెల్ల వారికి గాంధీ మార్గమే దర్శనమిస్తుంది.

స్వాతంత్ర్యంవచ్చి ఇన్నెళ్లయినా దేశంలో అడుక్కుతినే జనులు అధికం అవుతున్నారేగాని తగ్గటం లేదు. పండుగ నాడు పట్టడన్నం కోసం, గారెముక్క కోసం ఇల్లిల్లా తిరిగి జననమూహాన్ని చూస్తే ప్రకృతిలో ఎంతో ఉగాది సంరంభం ఉన్నా తుమ్మలవారి మనసు దాన్ని ఆనందించ లేకపోయింది.

మావికొమ్మ ననసె మల్లెత్తివియ పూచె, కోకిలమ్మ గొంతు కురిసె దేసె
కవిసెఁబైరగాలి యవునుగాని మదాత్మ, పొంగ చీయుగాది పాలువునెంచి.
ఒదిగి యొదిగి పేద లోతల్లి! పండుగ, ముద్దయనుచు గారెముక్క యనుచు
గడవగడవ ముందు గగ్గోలు పడుచుండ, నలరఁజాల నిది మహాన్మటంచు,

సిరిగలవారి కోశములు చిన్నవి పెద్దవియయ్యె నంపదల్
పెరిగిన వారి కజ్జనవి పెత్తనముల్, నిటుపేద కెంతయున్
బిరువుగ మాత్ర జీవితము, ప్రాణములున్న శవమ్ము కైవడిన్
దిరుగునతండు నేఁడు నిజదేశ నివృత్తదశావతాకయై.

ఈ స్థితి మారటానికి పెద్దలు పేదవాని పెంపుకు కృషి చేయాలని, కే.యల్. రావుగారు నూచించిన గంగా కావేరి సంధాన కార్మిక్రమాన్ని చేపట్టి దేశానికి “క్షుధావృథ”ను తొలగించాలని తనసుఖం బొరుని సుఖము నందు కలదను నత్తంబు” గ్రహించాలని నూచించారు. మళ్ళీ ఉగాది నాటికి కూడ వారి ఆలోచనలీవిధంగానే సాగాయి. “వీటికి నొక బాపూజ్, పేటకు నొక భావే ఋషి పుట్టవలయు”నని, లోకము మనదారి చూచి పొంగవలయు” నని వారి ఆకాంక్ష.

తుమ్మలవారి తుది కవిత ఉగాది సంబంధమైనది. (దివ్యజ్యోతి) దేశస్థితిని గమనించి సంఘసముద్ధరణకు ప్రతి వ్యక్తి నడుంకట్టాలనేది వారి ఆకాంక్ష. పండుగ వేడుకలు ఆ తర్వాతివే నంటారు వారు. ఉగాదిపై వారి 6వ కవిత యిది.

“ఎడఁదను జయింపవలయు, మిత్రుడు విరోధి, యదియయని కానవలయు, ధైర్యంబు కరుణ చెలిమి నప్రుత నేర్పుకోవలయు దాను , మాలినంత నమాజమున్ మారునని త లంప వలయును దేశకళ్యాణమునకు , సాగుజన్మము నందొక నమిధయగుట కతడు వాంఛింప వలయు , సాహసమొనర్చ వలయు నిటుగానినాడు దేవతలు పల్కు రితకు దిగివచ్చినను లోకహితము కొఱకు, నెందఱు మహాత్ములనుపుల నెడసినను వృ ధాశ్రమందగుఁ గాన నుదాత్త నరణి, బ్రదుకుటకు మన మీ నాడు ప్రతిప పూన వలయు, రాయలూ! ముందిది సలిపి పేదప, గారెలన్ దినవచ్చును. గన్నెమావి చివురులన్ మెక్కి క్రొందేసె చిందునట్లు , పేకము క్రోల్లెడి గీతముల్ వినుచువినుచు నిదుర పోవచ్చుఁ గలతలన్నియును మఱచి”

87 సంవత్సరాల వయసులో కవిగారు వ్రాసిన యీ కవితలో గల ఆవేదన, ఆశావాదం మరువలేనిది.

దీపావళిని గూర్చి వారు వ్రాసిన కవిత 2-11-82 నాటిది (కదంబకైత). ఇది కూడ పండుగవైభవాన్ని చాటింది కాదు. ఈనాడు పలువురు నరకాసురులు బయలుదేరుతున్నారని, ఇది నిజమైన దీపావళి కాదని అంటూ ఏది తమకు నిజమైన దీపావళి ఇలా వివరిస్తారు.

'ఎప్పుడు తన్నొరునందుఁ జాచెడి, యెఱుక మానినకగ్గపడున్
ఎప్పుడు కామాద్యనుర నంపద, లిచ్చగింపక నిల్చురో ప్రతి
ఎప్పుడు సంశ్చప్తిని స్వతంత్రత, నెల్లిపేదయు ననుభవించున్
అప్పుడు పొంగెద నిక్కమగు చి, పావళిని గనుచున్"

మన దేశానికి స్వాతంత్ర్యం లభించిననాడు వారు పాడిన పాట ఇది (వలేగవంట)

స్వాతంత్ర్యసిద్ధితై , నెత్తురోడ్డిన శూరనివహమ్ముపేర
నులకంబ మెక్కిన యోధుల పేరఁ, బూనవోయి! మల్లెపూల దోసిక్కు
పాడవోయి! వీరభక్తిగీతములు, కులవర్గములు పెంచు క్రుణ్ణంతలేని
మత పిశాచంబుల మనుగడలేని, ధనవద్దలద్ర భేదచ్ఛాయలేని,
పరుల కూటికి మూఁగు బదనికల్ లేని, విద్యావిహీనులే వీధిలో లేని,
దైన్యరేఖలకు నాధారంబులేని, జీవత్వమాజంబు నృప్తిగావించి
తమ్ముఁడా! నీతేరు తరలింపవోయి, మన ప్రాక్తనమహమ్మ మరలింపవోయి'

స్వతంత్ర భారతము ఏ తీరున నడవాలి? ఏ ఆదర్శాలతో వుండగలిగిందా? అనాడు
ఊహించనివారు లేరు. ఆ తరువాత 10 సం॥ కాలానికి మళ్ళీ భారతస్వాతంత్ర్యనమరాన్ని,
100 సం॥ నాటి ప్రథమ భారతస్వాతంత్ర్య నమరాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ ఆనాటి వీరవరులను
స్మరించారు తుమ్మలవారు.

తనకొఱకై సమస్తమును త్యాగమొనర్చిన దేశభక్తులన్,
వినయ విసమ్రుష్టై కొలుచువేళ నిజోదయ ముఖ్యహేతువై
తనలనయట్టి గాంధీ కలుతన్ సుమదామము వైచి కన్గవన్,
దానఁకెడి మోదబాష్టములతో నభిషేకమొనర్చు నేడహో!

'సహిష్ణుత యొక్కఁడ లోకశాంతికిన్ హేతువటన్న గాంధీవలుకే గద నేఁడు
శరణ్యమయ్యెడిన్' అంటూ గాంధీగారి అహింసా ఉద్యమాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకొన్నారు. దానిని
బలపరిచే జవహర్‌లాల్ ను అతని వరిపాలనను ప్రస్తుతినస్తా స్వతంత్రభారతికి హోరతివట్టారు.
(స్వతంత్రభారతి 30-7-57 పైరవంట)

మళ్ళీ 25 సం॥లకు అనగా 1983 నాటికి ఎంతో మాలిన దేశపరిస్థితిలో 'ఆగష్టువదేను'
(కదంబితైత) గుర్తుకురాగానే తుమ్మలవారికి సహజంగానే 'మాతృక్షాగౌరవ సంపాదక యోగులు
యోధుల' స్మరణకు వచ్చారు. వారితోపాటు ఆనాటి మనశ్శాంతివిహీన' స్థితికూడా కన్నులముందు
నిలిచింది.

లంచమునిచ్చినఁ గాకియు, నంచయగున్ నేఁడు మనకు, నభికారము నా
ర్జించుట కే వైరవైన రు, చించు నహో! లేవు మంచి చెడ్డలచర్చల్.

ఈ స్థితిలో శుచితాప్రవణులు అయిన యువకులు నవ్యభవ్యాయ వైభవులై దేశాన్ని
ముందుకు నడిపించగలరని ఆశించారు.

తుమ్మల వారికి పెద్దలయెడ భక్తిశ్రద్ధ లధికము. అయితే ఆ పెద్దలు పెద్ద బుద్ధులు
గలవారై ఉండాలని వారి ఆరాటము.

పెద్దలను బట్టి నీతికి, హద్దులు వాటిల్లు వీని నందుకొనంగన్
దద్దయుఁ జూతురు పిన్నులు, పెద్దలై మూలము జగమ్ము పెఱుగన్ విఱుగన్.

అని వారి నమ్మకము. దీని కవవాదములేదు. తల్లి, తండ్రి, గురువులకు ఉన్నతాననాలను వేశారు వారు. తల్లి దండ్రులను గూర్చి 'అమ్మయింట బహునుఖాల వంట' తండ్రి కింపుసేత దైవతముల కెల్ల సింపుసేత' అన్న వారి మాటలు నిత్యసత్యాలు.

కులాన్ని గూర్చి తుమ్మలవారికి తొలినాళ్లలో కొన్ని ప్రత్యేకతలున్నా. క్రమంగా వాటిని విశోధించుకొని 'ఎటుక లేనివార లెల్లరు శూద్రులే, ఉన్నవారందఱుర్వనురులే' అన్న స్థాయికి ఎదిగారు వారు. (నమదర్శి) 'చదవులేకున్ననేమి కోవిదుల మదికి బెదరు పుట్టించు'నదే ఎటుక అని వారి నిర్వచనం. దీని కువదిలకముగా వారు వ్రాసిన గృహస్థధర్మమూ ఖండికను (కదంబకైత) పేర్కొనవచ్చు. ఇంకను "కులము కల్పితంబు, కులమునకున్ జెప్ప లక్షణములు నిశ్చలములు గావు" అన్నారు.

కవిని, కవిత్వాన్ని గూర్చి తుమ్మలవారి మాటలు ముత్యాల మూటలు. కవ్వజీవితోను, దీనునితోను వానుదేవుని చూచువాడు, ప్రకృతికి వరమేశ్వరునకు అభేదాన్ని గ్రహించేవాడు, అపహతక్రోధుడైన వాడు, 'ఫలాను బంధ గంధము' లేని నిత్యసాహిత్యసేవలో తనిసినవాడు, వినయానికి రూపంగా బ్రతకనేర్చిన వాడే నుకవి అంటారు తుమ్మలవారు. (నుకవి-నమదర్శి). ఇక కుకవిని గూర్చి 'పెద్దకాపు' లో పెద్దగానే చెప్పారు. ఆ భావాలు 1934, 38, 48 నాటివి. భావము, అన్వయము, రసములేని కవిత్వాన్ని నిరసనస్తా తెలుగు భాషకు నహజాలంకారాలైన యతిప్రాసలను విడచిపెట్టే 'పెడబుద్ధు' లను మందలించారు. అనలు కవిత్వం చెప్పటానికి వాటి కరుణకావాలని వారి నమ్మకం, తమ కవిత్వం కూడా వాణీకరుణా కటాక్ష లభింపునే వారి విశ్వాసము.

తుమ్మలవారు అసంగతంగా ఆశుకవిత్వాన్ని వినిపించగలరు. ఈ ఖండ కావ్యసంపుటలలో అనేక మాలికా కవిత్వాలు కనిపిస్తాయి.

ఒక మహాకవి పేదరికాన్ని చూచి కలగి వ్రాసిన 'ఆవేదన' అన్నకావ్యఖండిక (వణిగవంట) విశిష్టమైనది. ఆ మహాకవి 'లేమిడి యిట్టిదనుచుఁ, జెప్పటకు నాదు లేఖనిసిగ్గు వడియె' నంటూ మహాకవులయెడ తెలుగువారి ఉదాసీనతను ఎత్తి చూపించారు. ఈ ఖండికలో వారు వ్రాసిన యీ క్రిందిపద్యం ఎంతో విలువైనది.

చవియు సారంబు నెఱుగని చచ్చకపులు, పుట్టుకొక్కూ వలె నదా పుట్టుచుండు
నర్వతంత్ర స్వతంత్రుడో నత్కవీండుఁ, డెన్నఁడో కల్మమున కొక్కఁడే లభించు.

ఇంతకూ తుమ్మలవారా కవిపేరును గ్రంథంలో చెప్పనే లేదు.

సీతారామమూర్తిగారు పొరాణిక కథలను అంతగా అనువదించలేదు.

శంతనుడు తాను దాశరాజ కుమార్తెనుకోరి దాశరాజ నడుగగా అతడు తన కుమార్తెకు పుట్టిన బిడ్డే రాజ కావలెనని కోరగా ఇష్టపడక నిరాశతో తిరిగివెళ్లిన వ్యతాంతము (నిరాశ - దివ్యజ్యోతి) శ్రీ కృష్ణ స్తుతి (కృష్ణావతారము - దివ్యజ్యోతి) మాధవుని 'అన్వేషణము'లో గోపికల తలపులను గూర్చి, కర్ణునిగూర్చి మాత్రమే వీరి కవిత సాగింది (శబరి). కర్ణునిగూర్చి వీరు వ్రాసినది

10-12-1926 నాటిది. తన రాయబారము విఫలమైన తరువాత కృష్ణుడు కర్ణుని తన రథంమీద ఎక్కించుకొని వెళ్ళి నీవు కుంతీ కుమారుడవు. పాండవగ్రాహణవు పాండవులను చేరి రాజ్యనుభవించు కొమ్మని చెప్పగా, కర్ణుడు

స్వామిప్రోహమైనల్లి సర్వధరజీచక్రంబుఁబాలించు దు
ర్యామోహంబును బెంచి నింద్యమగు పేరాల్లించి జీవించఁగా
నేమాత్రంబును నమ్మతింప దనుజాతీ ! రాజ భక్తి ప్రియుం
డీ మాన్యుండనఁ బేరుగాంచెదఁ బివిత్రేచ్ఛన్ బ్రవర్తించెదన్

అని కృష్ణునకు తన నిశ్చయాన్ని చెప్పిన ఘట్టాన్ని తుమ్మలవారు పాతికేండ్ల యావనప్రాయములో మనోహరంగా వ్రాశారు.

ఆంధ్రదేశంలో తమకాలంలో జరిగిన కొన్ని సంఘటనలు తుమ్మలవారి కలాన్ని కదిలించాయి. సొంత రామమూర్తి, భాగవతుల విశ్వనాథము గార్ల కృషి వలన బాపట్లలో వ్యవసాయ కళాశాల స్థాపనగూర్చి 1945లో 'భావనగరంబు సర్వప్రపంచజీవ హర్షకారణ హరిక విద్యా మయూఖపీఠమై' నదని ఎంతో సంతోషంతో కవితనల్లారు. ఈ సంతోషానికి కారణం కవిగారు స్వతః వ్యవసాయదారులు కావటమే ననటానికి సందేహించనక్కరలేదు. 1969 వేసవిలో అష్టికట్ట ప్రాంతమున వచ్చిన వటద, 1977 నవంబరులో దివిసీమను ముంచిన తుఫానులు కూడా తుమ్మలవారి కలాన్ని కదిలించాయి.

'కాదేదీ కవిత కనర్థం' అన్నట్లు వీరు తమ ఇంటికి నిత్యం వచ్చి తొంగిచూచే ఉడుతపై వంచదశివి వ్రాశారు. (పైరవంట) ఉడుతమీద పాతికపద్యాలను వ్రాయటానికి విషయమే ముంటుంది అని మనం ఆశ్చర్యపడతాం. కాని తుమ్మలవారి దృష్టి ప్రత్యేకమైనది గదా! ఉడుత ఒంటిమీది చారలు తుమ్మలవారి కిలా కన్పించాయి, ఆలోచింపజేశాయి.

ఓ చిత్తోడమ! వెలికిన్, ద్రోచిన త్రిగుణమ్ములట్లు తోచుఁగదా! నీ
మైచాఱ, లెగ్గితవములు, సైచిన మాచిత్తమింత చక్కంబిదనా!

ఒక విధంగా చెప్పాలంటే తుమ్మలవారి కవిత నూటికి 80 పాళ్ళు వ్యక్తిప్రశంసా ప్రధానమైనది. గాంధీగారిని గూర్చి వారు వ్రాసిన మూడు కావ్యాలు. వినోబావాణిని వినిపించే నర్మోదయగానము కాక 113 మంది మహాపురుషుల సంకీర్తనకై ఈ ఖండ కవితా సంపుటాలో 135 కవితాఖండాలు కన్పిస్తాయి. కృష్ణదేవరాయలు, మొల్లివంటి కొందరు ప్రాచీనులుతప్ప ఈ కవితా ఖండాలో కన్పించే వారంతా తుమ్మల సమకాలికులే. సమకాలిక వ్యక్తులపై ఇంత విస్తృతంగా కవిత చెప్పినవారు వారి గుణగణాలను కీర్తించినవారు బహుశ తుమ్మలవారిక్కరేనేమో! చిన్నప్పటి గురువులు, ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో ఉన్నప్పటి సహ ఉపాధ్యాయులు, ప్రధానోపాధ్యాయులు, జమీందారులు, రాజకీయ ప్రముఖులు, కవులు, కళాకారులు, వృద్ధిపూర్తి చేసుకున్న మహనీయులు, అప్రమితులు ఒకరేమిటి? తమ నైతిక ప్రవర్తనచే ఆకర్షితులైన ప్రతి ఒక్కరిని తుమ్మలవారు తమ కవితా సుమాలతో అల్లించారు. తుమ్మలవారిని ఎవరివరు ఆకర్షించారో గమనించటం ఎంతో ఆనందకరం. విస్తర భీతిని పదిలి వారి నాకలించిన మహనీయుల సందరినీ క్రమంగా పేర్కొంటాను.

భగత్సేనింగ్, చిన్నయనూరి, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, మొల్లి, కొవ్వరపు కవులు, కొమరవోలు రాజయ్య, మాధవపెద్ది సుందరరామశాస్త్రి, త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి, జివ్వాది వేంకటరామశాస్త్రి, ముక్కాని జమీందారు, గాడిచర్ల వారిసర్వోత్తమరావు, నేతాజీ, పాములపాటి వేంకటకృష్ణయ్య, కొండా వెంకటప్పయ్య, భోగరాజు వట్టాభిసీతారామయ్య, ఏటుకూరి వేంకట నరసయ్య, ద్వారము వేంకట స్వామినాయుడు, చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి, ఆయ్యంకి వేంకటరమణయ్య, వివేకానందుడు, కొండపల్లి వీరభద్రుడు, చిత్తూరు నాగయ్య, గ్రంథి వరదయ్య, రామానుజులురెడ్డి, పింగళి లక్ష్మీకాంతం, కల్లూరి చంద్రమౌళి, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, కల్లూరి సుబ్బారావు, వేలూరి శివరామశాస్త్రి, గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య, నందమూరి తారకరామారావు, పెనుమత్త సత్యనారాయణరాజు, పెద్దిరెడ్డి తిమ్మారెడ్డి, వీలంరాజు వెంకట శేషయ్య, రామనాథబాబు, జాగర్లమూడి కుమ్మస్వామిచౌదరి, జివ్వాది లక్ష్మయనాయుడు, మన్నె రామకృష్ణయ్య, రామస్వామి, అడుసుమల్లి నారాయణరావు, సాధువమ్మ, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, గోరా, గద్దె లింగయ్య, గొల్లిపూడి సీతారామశాస్త్రి, వెంపటి సూర్యనారాయణ, శౌరి రామమూర్తి, స్వామి రామతీర్థ, నార్ల వెంకటేశ్వరరావు, సుబ్బరామయ్య, పాపులూరి కృష్ణచౌదరి, తెన్నేటి విశ్వనాథము, సి.వి. సుబ్బన్న, ముళ్ళపూడి సరేంద్రనాథ్, జాషువా, మేడూరి నాగేశ్వరరావు, పిల్లల మర్రి వేంకటహనుమంతరావు, చల్లపల్లి జమీందారు, గుళ్లపల్లి వున్నయ్యశాస్త్రి, వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య, జాస్తి నరసయ్య, కొత్త రాజబావయ్య, సి. నారాయణరెడ్డి, స్వామి సీతారామ్, బోడేపూడి వేంకటరావు, కొత్తభావయ్య చౌదరి, మధుసాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి, యం.ఆర్. అప్పారావు, దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి, యలమంచిలి వేంకటేశ్వరరావు, యార్లగడ్డ రంగనాయకులు చౌదరి, కొత్త సత్యనారాయణ చౌదరి, కావూరి వెంకయ్య, కొండవీటి వెంకటకవి, వీలం సంజీవరెడ్డి, సమశ్శివాయ, యార్లగడ్డ వెంకన్నచౌదరి, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, కాకరపల్లి వెంకటేశ్వర్లు, శిష్టా, రాజశేఖరమ్, పశుపతి, యలవర్తి రోశయ్య, అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, వినోబాభావే, శ్రీశ్రీ, గుత్తికొండ రామబ్రహ్మం ఆచార్యరంగా, శ్రీమతి భారతీదేవి రంగా, కొనరాజు రాఘవయ్య బాపూ, కృష్ణరాయలు, తుకారం. వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుడు, పోతన, చిత్తరంజనదాసు, ఆంధ్రరత్న గోపాలకృష్ణయ్య, ఆచంట నాగయ్య, కాట్రగడ్డ అనిసూయ, వెలువోలు సీతారామయ్య అమూల్యశ్రీ, మేడసాని మోహన్, రంధి సోమరాజు, నల్లవనేని మార్కండేయులు, తాళ్ళూరి జయ్యరుదాసు, మర్రి చెన్నారెడ్డి, గోగినేని లక్ష్మీనారాయణ, ఇందిరా గాంధీ, పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి, జస్టిన్ అమరేశ్వరి, యార్లగడ్డ వేంకట సుబ్బారావు, మతుకుమల్లి వీరవేంకట సత్యనారాయణమూర్తి, డా॥ కానరనేని నదాశివరావు, వేదాంతం జగన్నాథాచార్యులు.

వీరు 'ప్రజాసేవ కంకితమైన వారు'. ప్రపంచ కళ్యాణము నాకాంక్షించువారు, కావుననే వీరిచరిత్రలు నా కవితా వస్తువులై నిస్వార్థ ప్రశంసల నందుకొన్నవి అని తుమ్మలవారు వీరిని గూర్చి వ్రాశారు.

పై వట్టికను న్కాలంగా పరిశీలిస్తేచాలు తుమ్మల వారి విశిష్టత గోచరిస్తుంది. వస్తుతః వారు ఆస్తికులై కూడ గోరా వంటి వారిని, సంప్రదాయ కవిత్వాభిమానులై కూడ సి. నారాయణరెడ్డి వంటి గేయ, వచన కవిత్వాన్రవ్వలను, గాంధేయవాదులై కూడా ఆసిద్ధాంతాలను ఆచరించనివారిని, కాంగ్రెసు అభిమానియై కూడ ఇతర రాజకీయ పక్షపాతులను కొనియాడారు. ఇది వారి విశాల మానవతా దృష్టికి, సహనశీలతకు, సుగుణైక పక్షపాతానికి, నిస్వార్థసేవా పరాయణులయ్యేడ గల ప్రేమాభిమానాలకు నిదర్శనము. ఈర్ష్య, ద్వేషము, అనూయ, పక్షపాత బుద్ధి ఏకొంచెముగల మానవుడైనా ఈ విధముగా నర్వజిన నమాదరణ గావించలేడు. తుమ్మలవారి మహోన్నత వ్యక్తిత్వానికి ఈ వ్యక్తి ప్రశంసలు మణిదీపాలు. ఇవి నిస్వార్థ ప్రశంసలు అన్న తుమ్మల వారి మాటను మళ్ళీ గుర్తుకు తెస్తాను.

“మణినా పలయం పలయేన మణేః” అన్నట్లు సీతారామమూర్తిగారి వంటి సత్కవి పరునిచే కీర్తింపబడిన ఆ మహానీయులు, ఉత్తమగుణ సంపన్నులనుపేక్షసేయక, వారి యశశ్చంద్రికకు ‘ఇగిరి పిళి గంధా’న్ని అలదిన తుమ్మలవారు ధన్యజీవులు.

మహాత్ముని ఆస్థానకవి

గాంధీయుగమున(బుట్టితి, గాంధీ నడువు, మద్దమంబుల నలగిని నోవినంత
గాంధీనీక్షించితిని గాంధీ కవిత వ్రాయ, గంటి నీ జన్మమునకు నీ వంట చాలు.

అని తనను గూర్చి వ్రాసుకొన్నారు తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు 'మహాత్మకథ'లో 'తరిగాంధీయుగమేగుదెంచెనీక నేతద్వారతీయ స్వరాజ్యరథంబాతని సారథిత్వమున వేసాగింపుడంచున్ జగద్గురు డేగెనీదివి లోకమాన్యుడు' అంటూ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంత కవిగారు 1923 ప్రాంతంలో రాసిన 'స్వరాజ్యరథం'లో 'గాంధీయుగ'మనే మాటను తొలిసారిగా ప్రయోగించారు. 1915లో రాయప్రోలు నుబ్బరావు గారు ఆంధ్రపత్రిక సంపత్కరాది సంచికలో గాంధీని గూర్చి ఒక వ్యాసాన్ని ప్రచురించారు. ఇదే తెలుగులో గాంధీని గూర్చిన తొలిరచన. 1919 అక్టోబరు 2న గాంధీ జన్మదిన సందర్భంగా వద్యాలు రాసి విడదవోలు వేంకటరావు గారు గాంధీ సాహిత్యానికి శ్రీకారం చుట్టారు. 1920 నుండి గాంధీ సాహిత్యం విరివిగా వెలువడింది. గాంధీని ఒక దైవంగా భావించి 1921లోనే శతకాలు వెలువరించారు తెలుగు కవులు.

గాంధీయుగంలో ఉన్న కవులలో గాంధీగారిలాగ నత్కాహింసలను పాటినస్తా, పదిమందికి ప్రబోధిస్తూ పవిత్ర జీవితాన్ని గడిపిన వారు ఎందరో లేరు. ఆ పవిత్ర జీవనులలో త్రికరణసుద్ధిగా గాంధీ జీవితగాధను వలరీతులలో ఖిలముగాని కృతులలో గానం చేసి ఆ మహాత్ముని ఋణం తీర్చుకొన్న తెలుగువారిలో తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు కనిష్టకావిష్టులు. "తుమ్మల సీతారామమూర్తి మహాత్ముని యొక్క ఆస్థానకవి. ఈ స్థానము శాశ్వతము" అని కట్టమంచి వారిచేత ప్రశంసించబడటం సామాన్య విషయమేమీ కాదు.

తుమ్మల వారికి మహాత్ముని పేరుతో పరిచయం వారి 19వ ఏట 1920లో ఏర్పడింది. ఆ ఏడు గాంధీ కాంగ్రెసు అధ్యక్షులుగా ఎన్నికైనారు. గ్రామాలలో కాంగ్రెసు అవ్వడే వేళ్ళూనుకొంటున్నది. తుమ్మలవారు వారి స్వగ్రామమైన కావూరులో గల కాంగ్రెసు సంఘానికి కార్యదర్శియై గాంధీగారి ఆదేశాలను అమలు చేస్తున్నారు. 1921లోనే వారు "మహాత్మా ! గాంధీనామప్రభూ" అన్న మకుటంతో ఒక తారావళిని రాసి గాంధీగారిపై తమకుగల భక్తిశ్రద్ధలను వెల్లడించారు. 1923లో కాకినాడలో జరిగిన కాంగ్రెసు సభలలో పాల్గొన్నారు. 23-12-1933న మహాత్ముడు కావూరులో వినయాశ్రమం ప్రారంభించినపుడు వారిని తనిఖితిర చూచారు. సత్కము, అహింస, దయలే జీవితాదర్శంగా భావించారు.

గాంధీగారు 1920 ప్రాంతంలో మిత్రుల ప్రోత్సాహంతో తమ ఆత్మకథను రాయదలచుకొన్నారు. కొన్ని ఆటంకాల వలన అది కొన్నాళ్ళు ఆగిపోయింది. 1925లో నవజీవన్ అనే గుజరాతీ పత్రికలో వారం వారం ఈ ఆత్మకథను ప్రచురించటం ప్రారంభించారు మహాత్మా. 1927లో కొంతభాగం గ్రంథరూపంలో వెలువడింది. ఆ రోజులలోనే గుంగ్గిఇండియా పత్రికలో దీని ఆంగ్లానువాదం వెలువడుతుండేది. ఈ ఆంగ్లానువాద రచనను శతావధాని వేలూరి

శివరామశాస్త్రిగారు తెలుగు చేశారు. ఇది మొదటి మూడు అధ్యాయాలతో ప్రత్యేక గ్రంథంగా వెలువడింది. ఈ అనువాదాన్ని పోలినట్టి అదినారాయణ గుప్త గారనే తుమ్మలవారి మిత్రుడు తుమ్మలవారికి చూపి దానిని వద్యరూపంలో రచించమని ప్రోత్సహించారు. తుమ్మల వారికావిషయమై ఆనకెక్కి ఉన్నప్పటికీ అందుకు తగిన శక్తిసామర్థ్యాలు తమకు లేవని సందేహిస్తూ అయిదేళ్ళు కాలయాపన చేశారు. చివరకు 1932 అక్టోబరు 2న గాంధీ జయంతినాడు పద్మానువాదానికి శ్రీకారం చుట్టారు.

ఎవని పుట్టుపు మహాకవి గేయ విఖ్యాతి, సంభించె హైందవ సంఘమునకు
నెవని రూపంబులో రవణించె నబ్బిణి, యంబు ననాతనం బార్హతేజ
మెవని సేవాత్మాగనవనంబు భారత, మాతృదాన్యముఁ దూల్చి మంత్రమయ్యె
నెవని ధర్మంబు నర్వచనుంధరా, ప్రజా నంతానమునకు మేల్మించియ్యె
విశ్వమానవ కల్యాణ విధి విధాత, యీతఁడే యంచు జయపెట్టి నెవని జగతి
యట్టి గుణకంధి గాంధీమహాత్ము చరిత, నా తలంపున మెఱసెఁ బుణ్యంబు విరిసె.

ఏ నూరినో పేరినో నుజ్జినో నిల్చి, వచ్చునింగారంబు వల్పుకంటి
హేతువాదమ్మున కింత నిల్వగలేక, బూతులబుంగల్లె జాతివైర
ములకు మతద్వేషముల కుపాధ్యాయులై, యౌదార్యమునకు దవ్వగుచు నీతి
రతుల కెంతయు రోఁడ రాజేయునట్టి పు, రాజమ్ములన్ బూని వ్రాయుకంటి
కానులకు దానుఁడగుచు మ్రొక్కడిని బొగడి, కల్లకైతల నల్లుటకంటి నిట్టి
గుణగరిష్టుల దేశభక్తుల చరిత్ర, చెప్పట జగద్ధితంబైన చేతఁగాదె.

రాముని నత్తము, కృష్ణుని, ప్రేమము, గౌతముని కరుణ, పెనఁగొని యోగీ
గ్రామణి బాపూ బ్రతుకై, మామక కవితాలతానమాశ్రయ మయ్యెన్.

పై పద్యాలు ఆనాటి ఆంధ్రకవితా ప్రస్థానపు తీరు తెన్నులను వివరిస్తాయి. మితి మీరిన శృంగారంతో క్షీణదశకు చేరిన తెనుగు కవితా నరన్యతిని ఉద్ధరించే ప్రయత్నాలు ఒక ప్రక్క జరుగుతుండగా మరొక వైపు శృంగార రసాన్ని మరింత వలుచన చేస్తూ కవితా గానం సాగుతున్న రోజులివి. ఈ దశలో మళ్ళీ మరొక మహాభారతం వంటి ఉదాత్త చారిత్రక కావ్యాన్ని అందించే సంకల్పం తుమ్మలవారికి గలగటం వారి ఉత్తమ సంస్కార ప్రతిబింబకం. ఆనాటి జాతీయోద్యమ స్ఫూర్తికి అనుగుణంగా తుమ్మలవారి రచన సాగి, తెలుగువారికి ఒక ఆదర్శ వీర చరిత్ర లభించినది. తెలుగులో ఆధునికీ చారిత్రక వీర కావ్యాలకు తుమ్మలవారి రచన మార్గదర్శకమై నిలిచింది. “భారతీయులను మహాత్మాహములకు, మహనీయుడైన కార్యదీక్షకు బురికొల్పి గ్రంథములలో నీయాత్మకథకు మించినది ఈ దేశమున, ఈ కాలమున మరియొండు లేదు.” అని కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారిచే ప్రశంసించబడిన ఆత్మకథతో మొదట్లో బాగాన్ని తుమ్మలవారు ది. 7-2-1934 నాటికి పూర్తి చేశారు.

ఇది ‘చంద్రిక’ అనే పత్రికలో 1934 డిసెంబరు నుండి ధారావాహికగా ప్రచురించబడి 1936లో ప్రత్యేక గ్రంథంగా వెలువడింది. దీనిని వండితలోకం ఎంతో ఆదరించింది. జింద్ర, మద్రాసు, అన్నామలై విశ్వవిద్యాలయాలు దీనిని పార్వగ్రంథంగా నిర్ణయించాయి. 1939లో నెల్లూరు వర్ధమాన నమాజ పక్షాన తిక్కవరపు రామిరెడ్డిగారీ కృతిని ఆదరించి తుమ్మలవారిని

ఘనంగా నన్నానించారు. ఇలాగే మరికొన్ని నన్నానాలు జరగటంతో ఆత్మకథను పూర్తిగా వద్దరూపాన రచించాలని సంకల్పించి 1942లో మళ్ళీ ప్రారంభించి 2,3 భాగాలు పూర్తిచేసి అనారోగ్య కారణంగా 4.5 సం॥ల విరామం తరువాత పునః ప్రారంభించి 1951 జనవరి 26 నాటికి పూర్తి చేశారు. అయితే, ఇంతకాలం సాగిన ఈ వ్యవసాయంలో వారు శ్రమించిన దినాలు 554 మాత్రమేనట. అనగా సుమారు ఒకటిన్నర సంవత్సరమన్నమాట.

ఆత్మకథ 1920 వరకు గల గాంధీగారి వ్యక్తిగత జీవితానికి సంబంధించిన రచన. దీనికి గాంధీగారు పెట్టినపేరు 'మై ఎక్స్‌పెరిమెంట్స్ విత్ బ్రూత్' (నత్వంతో నా ప్రయోగాలు) అని. ఇందులో గాంధీ భారతస్వాతంత్ర్య సముపార్జనకు చేసిన కృషి అంతగా ప్రతిఫలించే అవకాశం లేదు. అందువల్లనే ఆనాటి నుండి గాంధీ నిర్వాణం వరకు గల గాంధీ కథను తుమ్మలవారు 'మహాత్మకథ'గా రచించారు. పేరునకిది మహాత్మకథ అయినప్పటికీ ఇందులో సందర్భానుసారంగా భారతస్వాతంత్ర్య సమర చరిత్రలోని కథలెన్నో వివరింపబడ్డాయి.

ఆత్మకథకు వలెనే దీని రచనకు. కూడ తుమ్మలవారికి విహితకాలం వట్టించి. ది. 23-8-1951 నాడు ప్రారంభమైన ఈ రచన కొంతకాలం సాగి 12 సం॥ల విరామం తరువాత ది. 11-10-1964న పునఃప్రారంభమై ది. 2-10-1966 నాటికి పూర్తి అయింది. 1968లో గ్రంథరూపంలో వచ్చింది. ఈ కృతి ప్రారంభించటానికి యాజురి వాస్తవ్యులు ఓగేచి వసువతిగారు, పునఃప్రారంభానికి కాకా కలేవ్కరుగారు ప్రధాన కారకులు.

రొలటు చట్టం (18-3-1919) నాటి దేశస్థితితో ఈ గ్రంథం ప్రారంభమైంది. జలియన్‌వాలాబాగ్ హత్యలు, మహాత్ముని సహాయనిరాకరణోద్వమం, ఆంధ్రదేశీయత్వ, విదేశీవస్తు విహిష్కరణ, ఉపసంతాపహోదా, గాంధీ - ఇర్విన్ ఒడంబడిక, శాసనభిక్కారం, రెండవ ప్రపంచ యుద్ధ విశేషాలు, నెహ్రూ నాయకత్వంలో జాతీయ ప్రభుత్వ ఏర్పాటు, స్వాతంత్ర్య సముపార్జన, వీటితోపాటు కాంగ్రెసు సంస్థను గూర్చి దాని మహాసభలను గూర్చిన చరిత్ర దీనిలో విపులంగా ఉంది. ఇతర రాష్ట్రాలలో జరిగిన ప్రముఖ సంఘటనలతోపాటు తెలుగు దేశంలోని స్వాతంత్ర్యోద్వమం తీరుతెన్నులు సంధర్మానుసారంగా విపులీకరించబడ్డాయి. వివిధ జాతీయ నాయకుల జీవితాలలోని ప్రముఖ ఘట్టాలు - దేశ స్వాతంత్ర్యానికి సంబంధించినంత వరకు - వర్ణించబడ్డాయి.

మహాత్మకథ 28 సం॥లు గాంధీ నడిపిన భారత స్వాతంత్ర్యోద్వమ చరిత్ర. ఆ ఉద్వమ సారధియైన గాంధీ చరిత్ర నిజానికి భారతస్వాతంత్ర్యోద్వమం ఎంతో విషయ విస్తృతి గలది. ఈ విషయంపై ఎన్నో ఉద్వంధాలు రచించబడ్డాయి. ఆ ఉద్వమాన్ని దాని నాయకులను భిన్నభిన్న దృక్పథాలతో వరిశీలించి రచించిన రచనలనేకం వెలువడ్డాయి. ఒక్క సుభాష్ చంద్రబోసు నడిపిన సమర గాథే ఒక బృహద్గ్రంథం అవుతుంది. ఇది మహాత్మకథ కనుక తుమ్మలవారు బోసు చరిత్రను ఒక చిన్నవచనంలో నూచించి వదిలివేశారు. ఎన్నో విషయాలు సంక్షిప్తీకరించబడినా ఏదీ పూర్తిగా విస్మరించబడలేదు. మహాత్ముని అహింసా సిద్ధాంతానికి వ్యతిరేకంగా సాయుధ విప్లవాన్ని నడిపి దేశస్వాతంత్ర్యాన్ని కోరిన అల్లూరి సీతారామరాజు చరిత్ర కూడా ఇందులో చోటు చేసుకొనటం విశేషం.

ఈ గ్రంథ రచనకై తుమ్మలవారు సేకరించిన విషయాలు అనంతమైనవి. కేవలం ఒక మూలానికి అనువాదంగా కాక, విషయ ప్రధానమైన రచన కనుక ఆ విషయసేకరణకై రచయిత వడిన శ్రమ, దానికి కథారూపాన్ని ఇవ్వటంలో చూపిన శ్రద్ధ ప్రత్యేకమైనవిగా ఉండక తప్పదు.

గాంధీని గూర్చిన తుమ్మలవారి మరొక కృతి గాంధీగానం. ఇది గాంధీ సంపూర్ణ చరిత్రను వర్ణించే నవ్యంతర కృతి. పై రెండు కావ్యాలు మార్గసంప్రదాయ ఛందోరీతులలో వ్యత్యాసాలు, జాత్యవతాకులు ప్రధానంగా రచింపబడగా, గాంధీగానం దేశీ సంప్రదాయ ఛందోరీతులలో ముక్తావినవాలు, అక్కర, మంజరి ద్విపదలలో నరకశైలిలో ఉంది. ఈ గాంధీగానం మరొక విశిష్టత, కాట్రగడ్డ అనసూయమ్మగారు దీనికి శ్రోతకావటం.

తుమ్మలవారికి గాంధీగారి జీవిత వృత్తాంతం కొట్టేనటం కావడం వల్ల, 19 సంవత్సరాల క్రితం గాంధీ గారి జీవితాన్ని సంగ్రహించి 'గాంధీ' పేరుతో ఒక పుస్తకం రాసింది. ఇది 1950 సంవత్సరంలో ముద్రించబడింది. ఇది 1950 సంవత్సరంలో ముద్రించబడింది.

మహాత్ముని నిర్యాణం జాతీని ఒక్క కుదుపు కుదిపింది. అశనిపాతమై జాతీని అగ్రహారలో ముంచింది. ఎందరో కవులు ఆ విషాద సంఘటనకు ప్రతిస్పందించి కవిజాత్రువు లొలికించారు. ఈ సందర్భంగా తుమ్మలవారు రచించిన కృతి అమరజ్యోతి.

ఇక ఆయా కృతులను గూర్చి కొంత వివరిస్తాను.

ఆత్మకథ

'ధర్మతత్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని, యధ్యాత్మవిదులు వేదాంతమనియు,
నీతి విచక్షణులే నీతి శాస్త్రంబని, కవివృషభులు మహాకావ్యమనియు'

అని సన్నయగారు మహాభారతాన్ని గూర్చి చేసిన ప్రశంస ఆత్మకథ, మహాత్మకథలకు కూడ అన్వయిస్తుందని కొందరు పెద్దలు చెప్పిన మాటలలో అతిశయోక్తిలేదు. ఆత్మకథ పవిత్రగ్రంథం. ఈ పవిత్రగ్రంథాన్ని తుమ్మలవారనువదించటం మందమూలానికి మాధుర్యాన్ని ఇవ్వ చేయటమే. మహాత్ముని గుణరాజీ మూలానికి మహాదేవ దేశాయ గారి అంగ్లానువాదం ఆధారంగా శతావధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు చేసిన తెలుగు వచనానువాదం ఆధారంగా తుమ్మలవారిగ్రంథాన్ని పద్యరూపమున రాసారు. మహాత్ముడు ఆచితూచి రానుకొన్న ఆత్మకథను తెనుగున పద్యరూపమున రాయటం అంతనులభంకాదు.

తెలుగు సాహిత్యం అనువాద ప్రధానమైనదైనా తెలుగు వచనాన్ని పద్యంలో పునర్నిర్మించటం అరుదైన విషయంగానే పేర్కొనవచ్చు. తెలుగులో వెలువడిన తొలి వచన గ్రంథమైన ఏకామ్రనాథుని ప్రతాపరుద్ర చరిత్రను అనంతర కాలంలో కాసి నర్మవృద్ధి ద్విపదగాను, కూచిమంచి జగ్గకవి పద్య కావ్యంగాను రాసారు. మరొక చారిత్రక వచన రచన రాయవాచకం కూడ కుమార ధూర్జటి చేత పద్యకావ్యంగా రూపొందించబడింది. సిద్ధేశ్వరదాసు అనే ఉత్పాదక కవి రాసిన విచిత్ర రామాయణాన్ని డొంకా గోపీనాథకవి తెలుగులో వచనంగా రాయగా దానిననుసరించి వేల్పురి వేంకటకవి, నరసింహదేవర వేంకటశాస్త్రి, కొమ్మెజ్జ నామనాథ

శిల్పవార్ములు పద్యకావ్యాలను రచించారు. 'రామకథానుధార్మపము' అనే నరకాదాను ఒరియా మూలానికి గోపీనాథకవి చేసిన వచనానువాదం ఆధారంగా తుమురాడ పావకవి పద్యకావ్యాన్ని నిర్మించాడు.

తుమ్మలవారు రాసిన ఆత్మకథ ఒక మహావీర కావ్యం. ఇచ్చట కొందరు పెద్దలు వెలువరించిన అభిప్రాయాలు గమనించదగినవి. "ప్రాచీన తెలుగు సాహిత్యమునందు మనుచరిత్ర (పెద్దన) వసుచరిత్ర (రామరాజ భూషణుడు) అముక్తమాల్యద (శ్రీకృష్ణదేవరాయలు) పారిజాతాపహరణము (నందిలిమ్మన) పాండురంగమాహాత్మ్యము (తెనాలి రామకృష్ణుడు) అను ప్రబంధములు పంచకావ్యములుగా పరిగణింపబడనవి. అర్వాచీన తెలుగు సాహిత్యమున సాంబరనందము (సింగళి-కామిల) బాపూజీ ఆత్మకథ (తుమ్మల) శివభారతం (గడియారం) రాజాక్షరవారి నందీశచరిత్ర (మధుర) శంభురాజము (మధుసూతనుల) అను ప్రబంధములు గోపాల్కవి నందీశకావ్యములతోపాటు పంచకావ్యములనుగానున్నవి. ఇవి నత్తబంధములు, రసప్రబంధములు. వీటిని నిర్మించినవారు చేయి తిరిగిన మేటి కవులు. ఈ కావ్యములందు భావగాంభీర్యము, రసపాత్ర పోషణము, ధారాశుద్ధి, జెడిత్యము, జాతీయ పదప్రయోగములు నర్మతోముఖములై గోచరించుచుండును." అని ఆచార్య కె.వి.ఆర్. నరసింహముగారు రాసారు. "తుమ్మలవారి గ్రంథముల యందెల్ల నాత్మకథ యగ్రగణ్యము. అది భారతరామాయణముల వంటి వీరకావ్యము. విషయము గాంభీర్యమహాత్ముని స్వీయచరిత్రము. లోకారాధ్యమైనది. సర్వజనాదరణీయమును, సేవ్యమును. కవిత్యము అప్రతిమానము. శైలి యింపు మించు ఆంధ్రమహాభారత ప్రతిబంధము..... నరన్యత్యారాధనతోడ దేశారాధనమును జేసి సీతారామమూర్తిగారు ద్విగుణీకృత కృతకృత్యులైనారు." అని విమర్శకమౌళి కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు రాసారు.

"మహాత్ముని జీవిత చరిత్రయందు గల ఉపదేశమహాత్మ్యమే దాని లోకారాధ్యతకుఁ గారణము. నత్తము, అహింస అను రెండు ఉత్తమ నూత్రములను జీవితమున ఆచరించుటయే ఆయన మహాత్మ్యము. ఆయనది వాగ్దాపబోధనమునముకన్న క్రియారూప ప్రబోధనము. ఆయన ఆచరించి ఇతరులను కూడా ఆచరించమని ప్రబోధించుట ఆయన మార్గము. ఆయనకుఁ గల భూతదయ అపారము. ఆ నమదర్శిత అవ్యాజము. ఆ సంకల్ప బలము అసాధారణము. ఆ కార్యదీక్ష అచంచలము. ఆ చూపు అతి నిర్మలము. ఆ వలకు అతి మధురము. ఆ శమప్రధానత అప్రతిమానము. ఆ యాస్తికత అతి గాఢము. ఆ యాత్మ విశ్వాసము అతి ప్రబలము. ఆ దూరదర్శిత అవలమేయము..... తుమ్మలవారు మహాకవులు. వీరు కావ్యశిల్పి రహస్యములను చక్కగా ఆకళించు కొన్నవారు. "రామాయణ", "మహాత్మకథ" లకును, ఆ రెండింటికి వరుసగా రచయితలైన వాల్మీకి, సీతారామమూర్తుల నడుమ సాధ్యశ్చసాంగత్య రేఖలు గలవు." అని బ్రహ్మశ్రీ దుమ్మిరి వేంకటరమణశాస్త్రిగారు రాసారు.

"గాంధీ ఆత్మకథ" తుమ్మలవారి తెలుగుశివులో మెదిలి మనము మలచిపోవుచున్న మహాత్ముని ఆధ్యాత్మిక ప్రభును కన్నులు మిలుమిట్లు గొలుపునట్లు చేయు మహాంధ్రకవితా

రచన." అని విద్యద్విమర్శకవరేణ్యులు శ్రీమాన్ రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు రాసారు.

అత్తకథలోని కొన్ని ముఖ్యఘట్టాలను ఉదహరిస్తాను. గాంధీజీ చిన్నవయస్సులోనే పెండ్లి అయింది. భార్య కన్నూరిబాయి. ఈ తూర్పు, పడమరలు తెలియని కుత్తు జంట తొలి సంసార ఘట్టము అతి సహజంగా, ఉత్సాహవంతముగా, మనోహరంగా వర్ణించబడినది.

ఆ తొలిరేయి నోవరో! తూర్పు పడమరల్, గుర్తింపనేరని కుత్తుజంట

మొనసే నంసార నముద్ర గర్భమునం, దు సమాంతముగ నొక్కదూఁకుదూఁతె

నారేయి కర్తవ్యమంతయు నాకు మా, వదినె బోధించె, బావనగుజాడ్య

నాకొమ్మ కెవ్వరా పోకడల్నిప్పిరో, యినుమంతయేని నా కెఱుకవడద

యెఱుఁగ వేడనైతి నెన్నఁడు, ముందైన, గోరవలయునన్న కోర్కె లేదు

మాకు సిగ్గు నిరుపమాన, మన్నోన్మము, భావలోకసిద్ధి యిట్లు దెవుడు

ఈ విధముగా ఆ కుత్తుజంట ప్రణయతీవ్రత, విరహవేదనము చదువరుల హృదయమున నాటుకొనులీతిగా రమణీయముగా వర్ణించబడినది.

భార్యానురాగం బహిరమై నెలకొంట, బడినైన నాకదే గొడవరేగి

బినకరుం డవరాంబుధిని బ్రుంగుటెవ్వడో, కానంతచీఁకటి క్రమ్ముటెపుడో

యడలి లేజవరాలికడ వ్రాలు టెవ్వడో, మించుఁబోఁడిని గుస్తరించు టెపుడో

చెలువచిన్నారి చూపులఁగాంచు టెవ్వడో, జలిజలిసరనముల్ చిమ్ముటెపుడో

యని నలంగితి దుర్గరమావియోగ, మవనరంబున్న లేకన్న నవియు నివియుఁ

గల్గిపోల్లులు వల్లి వాల్లంటి కేను, తివ్వవడనీయ నద్దవరేయి వతుకు

ఇంకను గాంధీ తన శీలమును కాపాడుకొనిన ఘట్టమును తుమ్మలవారు సత్సనమ్మతంగా, భావనాశక్తితో, అత్యంత స్వాభావికంగా వర్ణించారు. గాంధీ విద్యార్థిగా నున్నప్పుడు అతని స్నేహితులలో ఒక చెడ్డవాడు కలడు. అతని చెలిమి వలన గాంధీ కల్లు త్రాగెను, మాంసమును తినెను. అంతేగాక.....

అతఁడొకనాఁడు నన్ను వెలియాలిగృహమ్మును జేర్చి, యెల్ల వ

ధృతులను మప్పి, లోపలికిఁ దాఁబనిచెన్, దులితోగ్రదేవతా

శితతరదంష్టికల్ నడుమఁజిక్కితిఁగాని మదీయ దుష్టుతి

ప్రతిఘటనం బొనర్చి భగవానుఁడు నన్ననిపెన్ గృహమతన్

ఆ పాపకందరమం దేమి సెప్పదుఁ, గన్నుల జేఁకటల్ క్రమ్ముకొనియె

మందునకే నొక్కమాట వెల్పడదయ్యెఁ, జెమరుచే నొడలెల్లఁ జెమ్మగిల్లెఁ

గంపమ్ముహెచ్చె, నర్గలమయ్యె గగ్గోలు, సెజ్జెపై బోగపుంజెలువ కెలన

నధివసించితిగాని యంకిక్కు జిగువయ్యె నాకొమ్మ తడకోర్కలేక, తిట్టి

నెట్టి, వాకిలి నూపె, నవ్వుట్టునందు, వచ్చె నాపుంస్త్యమున కయో! మచ్చయనుచు

సిగ్గుపడి, తల్లి! వనుమతి! శ్రీస్తుముగను, దారి నొనఁగుము నాకంచుఁ దల్లడిలితి.

ఈ విధముగా "అపాప కందర" ఘట్టమును నాటకీయముగా చదువరుల కన్నులముందున్నట్లుగా తుమ్మలవారు వర్ణించారు.

గాంధీ ఆఫీసాలో చేసిన ప్రిటోరియా రైలు ప్రయాణ ఘట్టము వారి జీవితమునందొక మలుపు. రైలు ప్రయాణఘట్టమునందలి వడ్తలు -

పొదలు హర్షముమైఁ బొగబండి నెక్కి, వెడలి నేటాలు పెన్సిడు మారిట్టు
బర్గుఁ జేరితి రాత్రి పదిగంటలకును, బధికుఁ డొక్కండే నా వయసించు మొదటి
తరపుఁ బెట్టియఁ జేరి తన్ను వీక్షించి, భారతీయుఁడ నాట భరియింపలేక
చిటచిటలాడి చెచ్చెర లేచిపోయి, తెచ్చిన యధికారి తిలకించి వన్ను
నిలువరాదిచ్చేట నీవు పిలిపి, పెట్టకుం జనుమని బింకాన బిలుకఁ
దాకుమా యిందుండఁ దగినట్టి చిటి, విలిచితి నంచు నే వినిచితి న్నాని
దిగక తవ్వదటంచుఁ దీండ్రించె వాఁడు, పెట్ట వీడ నటించు జరిసితి న్నేను
భటుని బిల్లెద నంచుఁ బదరె నుద్వేగి, యతఁడు నెట్టిన బోదు వన్నాఁడ నేను
లంతలోఁదలారి యరుదెంచి నన్ను దా, వెలికి వీడ్చెనై వెడలిపోయె
వెనుక కేగనంచు నిక్కెడు నావంకఁ, జూచి చూచి బండి సురిగిపోయె

మాత్రనంచితోడ మాత్రము నే బాట, సారు లాఁగునట్లఁ జేరినాఁడ
సెట్టె, పెట్టె, గొడుగు, చిమ్మినచోటన, కలవు కోలుకాని కాపు వడసి

ఏవని కొగ్గురు నిత్రటి, నా వరువున్నిల్లుకొనుఁ బెనంగుదునా? యీ
ద్వీపమ్ముఁ దలగి భరత, క్షావయనము వేగవేగఁ జాగించెదనా?

ఈ పరాభవం బిదెల్లను నాకుఁగా, దని తలించి వచ్చినట్టి కర్జ
మనువు పఠించి సెట్టి నెలరించి యవ్వలఁ, జాతునా మఱియ మాతృభూమి
ఆరుగుదెంచిన చెయిదమ్ము నట్టి విడిచి, క్రమ్మటిల్లుట భీరులక్షణము గాదె
యిప్పుడు కుడిచిన యవమతి యెంత? దీని, కోహట్టిల్లిన నవ్విపోదో జగమ్ము
తెల్ల నల్ల వన్నె తెవులిది మగతనం, బున్న దీనిఁ జంప నుద్దమింతు
సంతనమ్ముతోడ సైరింతు నిందెన్ని, బెట్టిదము లెనగి చుట్టుకొన్న—

ఈ ఘట్టము బ్రదుకుతెరువు కొరకు ఆఫీసా వెళ్లిన గాంధీని రాజకీయాలలో పాల్గొనునట్లు చేసింది. అంతేగాక గాంధీ ధైర్యము, సహనము, విశ్మయ, పట్టుదలలు ప్రదర్శితములైనాయి.

ఈ విధముగా తుమ్మలవారు ఆత్మకథలోని ఘట్టములన్నింటినీ చదువరుల హృదయమునకు హత్తుకొనునట్లుగా రాసారు. సత్యనిష్ఠను సేవాధర్మాన్ని ప్రబోధిస్తూ ఒక మహానైత ఆదర్శజీవన పథనిర్మాణానికి జరిగిన మానసిక సంఘర్షణను చిత్రిస్తూ కవితా దృష్టిలేక రచించబడిన ఆత్మకథ పండితలోక ప్రశంసాపాత్రంగా రూపొందించటం కత్తిమీద సాము చేయటం వంటిదే. ఆసాములో విజయులైన తుమ్మలవారు ధన్యజీవులు. ఈ విజయానికి కారణాలు తుమ్మలవారు కారణజన్ములు, వాణీ వరప్రసాదులు. వారికి సత్యవాణి వలపుగలదు. వారు ఇతివృత్తమునకు దీటుబ్రతుకు గడిపినవారు. గాంధీ సిద్ధాంతాలను త్రికరణశుద్ధిగా ఆచరించారు. జాతీయోద్ధమంలో ప్రత్యక్షంగా పాల్గొన్నవారు. వీటికి తోడు వారికి కావ్యకలాచతురత్వమర్హములు తెలుసు. కనుకనే వారు ఆత్మకథను ఒక మనోహరమైనకావ్యంగా తీర్చిదిద్దగలిగినారు.

మహాత్మ్యకథ

వలికెడిది గాంధికథయట, వలికించెడివారు తెనుగుబ్రజలట దీనిం
బలికిన యూతట యౌనట, వలికెద నిక నొండు మఱుది బాపు చరిత్రన్

అంటూ తనవితిర రచించబడిన “మహాత్మ్యకథ” నాటి రౌలటు చట్ట ప్రభావాన్ని వివరిస్తూ ప్రారంభమాకున్నది. స్వాతంత్ర్యోద్యమంలోని ఎన్నో సంఘటనలను వివరించటానికి తుమ్మలవారు ఎంతో శ్రమపడి నమాచారాన్ని సేకరించారు. జియన్ వాలాజాగ్ హత్యలో 1600 గుండ్లు పైలగా 400 మంది చనిపోయారని, రెండు వేల మంది గాయపడ్డారని, 15-1-1934 మధ్యాహ్నం రెండు గంటల 15 నిమిషాలకు వచ్చిన బీహారులోని భూకంపానికి 20 వేల మంది చనిపోగా, రెండు కోట్ల ప్రజలు కష్టాలపాలైనారని 10 లక్షల ఇళ్ళు నాశనమై పోగా 12 లక్షల ఎకరాలలోని వంటపాడైనదని ఇటువంటి నమాచారాలు ఎన్నో సేకరించి పొందుపరిచారు. అనాటి జాతీయ కాంగ్రెసులోని వైరుధ్యాలను వివిధనాయకుల తీరుతెన్నులను వారు మహాత్ముని భావాలను అంగీకరించిన, వ్యతిరేకించిన సన్నివేశాలను చక్కగా చిత్రించారు. కాంగ్రెసు నభల్లోను, కార్మికర్రల నమావేశాల్లోను గాంధీ చేసిన ఉపన్యాసాలను విస్తారంగానే వివరించారు. మహాత్మునికి కాంగ్రెసుకు గల సంబంధాలు, కాంగ్రెసు నడిపిన ఉద్యమంతో రచయితకు గల పరిచయం, ఆ ఉద్యమ సేవ ప్రస్తావించబడ్డాయి.

మహాత్మ్యకథలో తుమ్మలవారు తెలుగునేలపై అందులోను ముఖ్యంగా రాజకీయ చైతన్యంగల గుంటూరి సీమలో జరిగిన ఎన్నో స్వాతంత్ర్య నమర ఘట్టాలను విపులీకరించారు. పల్లాడి సీమవారు పుల్లరి చట్టాన్ని ఎదిరించిన ఘట్టం, కన్నెగంటి హనుమంతు వీర మరణం, చీరాల పేరాల నత్కారహం, నిడుట్రోలు, పెదనందిపాడులలో జరిగిన వన్నుల నిరాకరణోద్యమం, తెనాలిలో నిర్వహించబడిన క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం, తెలుగువారి ఉవ్వ నత్కారహం, గుంటూరు జిల్లాలో నిషేధాజ్ఞల మధ్య కాంగ్రెసు నభలు జరపటం ఇందులో ప్రధానమైనవి.

బందరులో తోట నరనయ్య, రాజమండ్రిలో శ్రీరామమూర్తి, మద్రాసులో టంగుటూరి ప్రకాశం, మన్యంలో సీతారామరాజు మొదలగు వారు చేసిన సాహసకృత్యాలను రసవంతంగా రచించారు. స్వాతంత్ర్య నమరంలో పాల్గొన్న తెలుగువారి నెందరినో పేరు పేరున ప్రస్తావించారు. 1940 అక్టోబరు 17న ప్రారంభమైన నత్కారహంలో పాల్గొన్న ఆంధ్రులు, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో బంధింపబడ్డ తెలుగువారు, తెనాలిలో పోలీసుకాల్పులలో మరణించిన వారు, పాన్నూరులో వన్నుల నిరాకరణోద్యమంలో పాల్గొన్నవారు తుమ్మలవారి కావ్యంలో చిరంజీవులై కనిస్తారు.

ఇంతేకాదు. నహాయనిరాకరణోద్యమాన్ని గాంధీగారు ప్రారంభించిన తొలి రోజులలో కృష్ణా పత్రిక, ఆంధ్రపత్రిక ఆ ఉద్యమానికి అండగా నిలిచాయని, పూడిపెద్ది వేంకటరమణయ్య, వడ్డాది సీతారామాంజనేయలుగారు కలిసి రాసిన భారతమాత గేయం, గరిమెళ్ళ నత్కనారాయణగారు రచించిన ‘మాకొద్దీ తెల్లదొరతనము’ పాట; కొండపల్లి జగన్నాథదాసుగారు

రాసిన దేశభక్తి గీతాలు, సామువరదరాజు గారు రాసిన గాంధీ పాటలు, బలిజేపల్లి కవిగారి 'స్వరాజ్యసమన్త' పద్యాలు, దామరాజు పుండరీకాక్షునిగారి నాటకాలు, ప్రజలలో స్వాతంత్ర్యానికై లాషను పెంపొందించిన విధాన్ని తుమ్మలవారు తెలియజేస్తూ ఆ సహాయ నిరాకరణోద్యమంలో పాల్గొన్న ఆంధ్రకార్యకర్తలను ఎందరినో పేర్కొన్నారు.

ఈ విధంగా తుమ్మలవారు తమ 'మహాత్మకథ' కావ్యంలో తెలుగువారు స్వాతంత్ర్య సముద్యోగంపై చేసిన తమ పంతు కర్తవ్యాన్ని త్యాగాన్ని అక్షరబద్ధం చేసి వారి కీర్తికి శాశ్వతత్వాన్ని చేకూర్చారు.

ఈ కావ్యంలో పాఠకునకు ప్రస్తుతంగా కనిపించేవి తుమ్మలవారి కథాకథన చాతుర్యం, రసావిష్కరణ. ఇది కథాప్రధానమైన రచన కనుక పాఠకుని ఉత్కంఠతో చదివిస్తుంది. ఇందులో శృంగార, హాస్యరసాలు తప్ప ఇతర రసాలన్నీ అవిష్కరించబడ్డాయి. కథ వీరరస ప్రధానమైన భారత స్వాతంత్ర్య సమరమైనా, కథానాయకుడు గాంధీ మహాత్ముడు కరుణ శాంతి రసాల ప్రతిరూపుడు.

జలియన్ వాలాబాగ్ హత్యలను, హిందూ దేశంలో జరిగిన దురంతాలను హృదయానికి హత్తుకునేలా వర్ణించిన తీరు అనితర సాధ్యమైనది.

నిష్ఠలేత్రక్కుచు దూకి డయ్యరు చమూనేత్యత్వమేపార నే
తవ్వంగానని బాలవృద్ధశిశుకాంతారంగమో రచ్చపై
గుప్పించెన్ గృహమాలి మృత్యునఖముల్ ఘోరాగ్నిగోళచ్ఛటల్
తెప్పల్ తెప్పలుగా శవంబు లన్యగర్జిం; దేలి వర్షైత్రగన్

పదునార్జుందలగుండ్లు ప్రేలేనపు డబ్బా! యింత దాష్ట్యంబు క
న్నదియున్ విన్నదిగాదుకాదు, పురుషుల్ నారీమణుల్ కొండికల్
ముదుకల్ వాలిరి నాల్గువంద, లింక నెమ్ముల్ తొమ్ములున్ ద్రెయ్యటన్
దుదిప్రాణంబుల రెండువేల జన మత్తోటం బిడెన్ జేడ్డెడెన్.

ఇటువంటి దురంతాలకు పాల్పడిన దుర్మార్గులను గూర్చి

సామ్ముదిని తొమ్ముగ్రుద్దిన, తిమ్మున రానేరు దాటి తెప్పనుగాల్చెన్
నమ్ముతిచూపిన వెలిద, యుమ్ముల నేమని వచింతు నవజంతువులన్

అంటూ ఈనడించుకున్నారు కవి.

'తానా'యనినంతనె 'తం, దానా' యనినట్లు వీని దాష్ట్యమునెల్లన్
నాన విడి మెచ్చెనొడయరు, మానచ్చుతులెంతకును నమర్చులుగారే !

అంటూ ఆవేదన చెందారు. కథాకథనం ఒక ఎత్తు. దానిపై కవిప్రతిస్పందన మరొక ఎత్తు. ఇదే కావ్యానికి ఒక ప్రత్యేకతను, కవికి ఒక విశిష్టతను సమకూర్చి పెడుతుంది. లేకపోతే వార్తాపత్రికల వివరాలకు, కావ్య విశేషాలకు వ్యత్యాసం ఏముంటుంది?

'మహాత్మకథ' స్వతంత్ర రచన కనుక ఇందులో కవికి తన ప్రతిభను చూపించే అవకాశం ఏర్పడింది. ఫలితంగా 'మహాత్మకథ' ఒక రమణీయ కావ్యంగా రూపొందింది.

అది దురాశాపీతాదీ నమర్చన ప్ర, భూత నవనబ్బహద్దానుహితీ వదన
వశతదయాధర్మలకు నరాకృతి నివిష్ట, దుష్టరక్షస్థలకు జగద్భూమకేతు
పులకుఁగేతుపులకు వణిక్కులకు నిలయ, మదినిరంకుశక్షామ దురంత దుర్ఘ
రాగ్రహవేళ వికటాక్షహాస జవన, గమన విన్యాసముల కసంఖ్యాతసాధు
మానవీ మానవచ్ఛటా ప్రాణమాన, రాశి బలివోయినట్టి నిర్మాగ్నదేశ
మది మహాభూతవేతాళ మదవతీ వ, రంపరా రూక్షభిర్భాగ్యత ప్రభా న
ముష్ణులద్దంప్తమై మృత్యు పుగ్రధీర్ఘ, జిహ్వలార్జుచు వాహ్యక చేసినట్టి
రంగమది మదిఁగరఁగించు వంగభూమి,

అంటూ క్షామపీడిత వంగదేశాన్ని తనివితీర వర్ణించారు.

అన్నువులేదు కుట్రలకు నక్కలలేదు కటారులీ(టెలున్
బన్నుబిలేదు శాత్రుల ప్రాణముఁదీయుటలేదు నెత్తురున్
జాన్నువిధాన బట్టి తెగజాబ్బుటలేదు జగచ్చలత్రలో
గన్నదిగాదు విన్నదియుఁగాని రణంబిది విక్రమింపుడి

అంటూ నహాయనిరాకరణోద్యమ తత్వాన్ని విప్పి చెప్పారు. మహాత్ముడు విదేశీ వస్త్రాలను
కాల్చినపుడు ఆ కాలుతున్న వస్త్ర సంచయాన్ని, రేగిన మంటలను తుమ్మలవారెంతో భావుకతతో
వర్ణించారు.

మతకలహంబు లన్యయ విమర్శన మండలవాదముల్ మహా
న్నతి నిడునంచు దుర్ఘమమునంబడి రేఁగి యమాయిక ప్రజా
వితతిని జాతిగానుఁగల వేసిన భారతజాతి దౌష్ట్యమీ
గతి విలయాగ్ని కీలములఁ గాలుచునున్నది గోడుగోడునన్.

ఈ విధంగా తుమ్మలవారి మహాత్మకథ చక్కని లోకోక్తులతో, సుందరపదబంధాలతో,
సందర్భోచిత వర్ణనలతో, ప్రాచీనకవిపుంగవుల పలుకుబడులతో ఉదాత్త రమణీయ కావ్యంగా
రూపొందించబడింది.

గాంధీగానము

గాంధీ ఆత్మకథ, మహాత్మకథలు చంపూకావ్యాలు. అవి సామాన్యునకు అంత సులభంగా
బోధపడవని భావించి దేశీయ ఛందస్సులో నరకమైన భాషలో మహాత్ముని పూర్తి చరిత్రను
రాయదలచి చేసిన కృతి 'గాంధీగానం'. ఇది పాటకు అనువుగా ఉండాలని, సామాన్యునకు
స్థితం అర్థం కావాలని తుమ్మలవారి ఆశయం. ఇది ముత్యాలనరాలితో ప్రారంభమైంది. గాంధీ
చరిత్రలో గల ప్రధాన ఘట్టాలనే గ్రహించి అనుబంధ కథలను తగ్గించి ఒక వంద ముత్యాల
నరాలలో రాద్ధామని ప్రారంభించి వంద ముత్యాల నరాలను పూర్తిచేసే నరికి గాంధీ
బాల్యదశకాదా పూర్తికాలేదు. ముత్యాల నరాలు కొన్ని పెద్దమాటలకు, పదబంధాలకు అనువుగా
ఉండకపోవడంతో నవాక్కర అనే ఛందస్సును 5 ఇంద్రగణాలు, ఒక నూర్వగణంతో సృష్టించి
110 అక్కరలు రాశారు. అప్పటికి కథ గాంధీ దక్షిణాఫ్రికా ఘట్టం దాటి ముందుకు సాగలేదు.
ఆ తరువాత మంజరిద్వీపంలో ప్రారంభించి గాంధీకథను పూర్తిచేశారు.

దీనికి కృతిస్వామిని కాట్రగడ్డ అననూయమ్మగారు, ఇందులోని ముత్యాల నరాలు, నవాక్కరలలో ఆమెపేరు విధిగా పేర్కొనబడింది.

ప్రజలకూడిగమాచరించుట, భగవదాదర సాధనంబని
గుజరికొమటి వలచెదీనుల, కొలువు ననునూయా !

అంటూ ముత్యాల నరాలు,

ఉవ్వబివ్వను మానుటొండె నీమందని యువిదకుంజెన్న
నొప్పక “యయ్యగారూ ! పేరుగన్న వైద్యుండు మీకువ్వ
వవ్వవర్జుంబని పల్కిన విడుతురా” పలుమాటలేల
చెప్పట నులభమెవ్వరికేని యనియె నచ్చెలి యననూయా !

అంటూ నవాక్కరలు మధురంగా రచించబడ్డాయి. గాంధీగానం రచించటానికి తుమ్మలవారికి ప్రధానాధారాలు వారి ఆత్మకథ, మహాత్మకథలే. ఆయా కావ్యాలలో గల ఘట్టాలను గాంధీగానములో ఎలా చిత్రించారో గమనిద్దాం.

జీవనపథమున కింకను, బావనతం గూర్చి రోగబాధావశదీ
నావలని గాయకమ్మగ, సేవించగ నాదు మనము చిందిలవడియెన్.

అవుడు దుర్గర కుష్ఠరోగార్తుడైన, కర్షకరుండొక్కరుండు మాకడవఁద్రొక్కె
బట్టెఁడన్నముతో వానిఁబంపలేక, నిలిపితిం గొన్నినాళ్ళు మానెలవునందు.

ఏవవడ కతనిఁజక్కని, యోవరిలో నిడితిఁ బూయ మురలెడి వుండ్లన్
బావుల వలెఁగడిగితి నం, సేవించితిఁగట్లుకట్టె చివకినరోగిన్.

పై నాల్గవద్యపద్యాలలో గల కథ మూడు ముత్యాల నరాలలో చెప్పబడింది.

అది యటండెను గాంధీ యత్తటి, నానవడె రోగార్తు సేవయు
మదిని రోయక కువ్వపీడితు, మనిచె నననూయా !

అతనిన్ దన యింటనునిచెను, రోత గ్రక్కడి వుండ్లు కడిగెను
చేత యిది హరికూడిగముగాఁ, జేసినననూయా !

ఏలువారల వైద్యశాలకు, నేగియైచ్చకసేవకుండై
పాలకుల ‘కొనియాటలీతఁడు, పడసె నననూయా !

(గాంధీగానము పుట 14-15)

మరి ఒక ఘట్టాన్ని గమనిద్దాం.

కొమ్మకుఁజన్మరిబాయికి, ముమ్మాలు కఠోరరోగములు తలకూడెన్
నమ్మిన మృణ్మల వైద్యము, నమ్మగువ కొనర్చి లగ్గునందంగవితిన్
ఆవడఁది మొదటిరుజకున్, జేవడె నత్కారహమ్ము చెలరేగు తఱిన్
నావట్టు పరీక్షించుట, కావదయిది కూర్చె వేలు పని నిలఁబడితిన్.

ఆవెఁది మివుల రక్త, స్రావంబున బడలె నొకభిషజ్జుడి మిత్రం
డి వెతకు శస్త్ర వైద్యుడు, కావలయు నటంచు నాఁడు కఠపెను హితమున్.

ఎంతో చెప్పిన మీదట, నింతికి నీ కోలువచ్చెనీకోయుటకున్

నంతత రోగార్తిబడి, కాంతకడున్ న్నెక్కి బిక్కగానవుడుండెన్

అగుటఁజేసి వైద్యుఁడాపెకు మత్తుమం, దిడక కోతచేత యెల్లనడిపె
నవుడు నొగులు తద్యయైనను గన్తూరి, ధైర్యమూర్తి యగుటఁదాఱుకొనియె.
అబ్బరమందితి నాబిడ, నిబ్బరముం జూచి కోత నిర్విఘ్నముగాఁ
బ్రట్టె నుపచారమంతయు, నుబ్బుచుభిషజాండు సతనియోషయు నలిపెన్.

ఈ చరిత్ర దగ్గను పురంబునందు జరిగె - నదిసాగిన రెండుమూఁడు నాళ్ళకిక నిజ్జింతమై
జాహాన్ముబర్కన తేగవచ్చునని వెజ్జెనాకు సెలవొనంగ నేనవ్విడు సేరితి-ఱాని వెనువెంటన
కన్పరఱాయి పరిస్థితి తృప్తికరము కాదని వార్త వచ్చె (అత్తకథ పుట 260)

'గాంధిగానము'లో ఈ ఘట్టాన్ని మూడు నవాక్కరలలో ఇలా రచించారు తుమ్మలవారు.

ఒకవంక సత్కారపూర్వమం బదిసాగె నొకవంకఁగన్తు
రికి దుర్గరంబగు రుజ రేగె నన్నుఁ బరిక్షింప వేల్పు
నకు నిచ్చపాడమిన దనిగాంధి తలఁచి మందరముగా నిలిచి
నకలమార్గముల నింతిని మనుప వేనరె నననూయ !

తెగులు రక్తస్రావ మగుట శస్త్రచికిత్స దీనికి వలయుఁ
దగ దన్నవైద్యుంబు నమ్ము నావల్పని దానునొప్పించి
తెగె వెజ్జె కోతకుఁ దద్దాధనోల్లిన తెలివ నిబ్బరము
పొగడె మోహనుడు జోహారులర్పించె వేల్పున కననూయ !

కోత నిర్విఘ్నంబుగాఁ జాగె గాంధి పెక్కువనెల్లఁగన్న
హేతువునన్ వెజ్జె తజ్జయ కన్పూరి కితవగు సేవ
రాతిరి పవలు గావించుచున్నను శక్తిరాదయ్యెనామె
కీటిరుగని వైద్యుఁడుత్తలమందె నయ్యెడనననూయ !

మహాత్మకథలోని భాగాలలో చాల సంక్లిష్టీకరించబడినవి ఉపన్యాసాల సారాంశాలు మాత్రమే గ్రహించబడినవి. ఒక్క ఉదాహరణ:

బెజవాడలో 31-3-1921న జరిగిన కాంగ్రెసు సంఘ సమావేశాన్ని గూర్చి 'గాంధిగానము' లో ఇలా కృష్ణవలచారు.

"కాంగ్రెసు వారంతకర్తవ్యమరయ, వచ్చిరి బెజవాడ పట్టణంబునకు
గాంధిమున్నగు వారిఁగనుట కానాఁడు, వేడ్కమైదెలుఁగు వార్షేన వేల్పంది
కదిసిరి కనకదుర్గాదేవి పురిని, ముదుక వల్పలు దాల్చి ములుగఱ్ఱదాల్చి
సభకు వచ్చిన వీరి చందమీక్షించి, భారతస్వాతంత్ర్యభాగ్యమే ప్రజలె
సాధింపఁగలరని నడినన్నవారు, లజపతిరాయ్ మోతిలాల్ వంగనేత
యానిసోదరులెంచి హర్షంబుగనిరి, వాలుఁగఱ్ఱను జిహ వర్ణంపుఁబాగఁ
గిట్టు చెవ్వలదాల్చి కృష్ణుఁడనాఁడు, తెల్లదళంబును దిద్దుచుంబ్రజల
యభినుతుల్ గడియించె నాంధ్రరత్నంబు, పెద్దలంతటఁదిలక్ష్మిపరన్ స్వరాజ్య
నిధికొక కోటి నాణెముల నాల్గింపఁ, కాంగ్రెసు సభ్యులుగాఁగోటిమంది
ప్రజల సమ్మతి పొంద రాటంపు రవళ, యిరువది లక్షల యిండ్ల ప్రాయంప
నిర్ణయించుచు జానునెలతోడఁదిర్చు, లివి మూఁడు సాధింప నిధిరొక మేర
యేలువారిడు నాజ్జలిపుడిదింప, వలదని కన్పూరి వల్లభుండనఁగ
సభ్యులంగీ కృతిం జాటిరి నరగ, వెలయించెఁ జింగళ వెంకయ్యచేత

బ్రతుకులందిన దేశభక్తుని చేత, శిల్పకళానుప్రసిద్ధునిచేత
గాంధీ యత్తతీయందే కాంగ్రెస్ వతాక" (గాంధీగానము పుట 73-74)

తుమ్మలవారు గాంధీగానం రచించిన పద్ధతిని గ్రహించటానికి పై ఉదాహరణలు చాలు.

భారతస్వాతంత్ర్య రథసారథి కాక పూర్వం మహాత్ముని జీవితాన్ని గూర్చి వివరించే ఆత్మకథా భాగం (-3792 గద్యపద్యాత్మకమైనది-) గాంధీగానంలో 68 పుటలలో 105 ముక్కల నరాలు, 110 నవాక్కరలు, 250 ద్విపదపాదాలలో సంగ్రహించబడింది. రౌలటుచట్టంతో ప్రారంభమై మహాత్ముని నిర్యాణం వరకు సాగిన మహాత్మకథా భాగం (-3186 గద్యపద్యాత్మకమైనది) సుమారు 5100 ద్విపద పాదాలుగా రూపొందింది.

ఇది తుమ్మలవారి 'గాంధీగానం' స్వరూపం.

మహాత్ముని నిర్యాణం గురించి రాసిన పద్మరచనలలో జాషువా, తుమ్మలవారి రచనలు ఎన్నదగినవని పరిశీలకుల భావన. బాపూ నిర్యాణ వార్త విని తుమ్మలవారు 'అమరజ్యోతి'ని వ్రాసి ప్రచురించారు.

కులవర్గములఁ గ్రుచ్చె కుమిలిన నీ మతం, బుద్ధరింపఁగఁ జక్క దిద్దు కతన
మాలకై మందారమాల కైసేసి నీ, దేవాలయము తల్ప దెలిచు కతన
పొగలతో, సెగలతోఁ బొగులు హిందూముస్లి, ముల కొఁగిలింతలు వలచు కతన
పేదసాదుల నెత్తుపీల్చి గట్టునఁద్రేఁచు, సావజుల నదలించ సాగు కతన

ప్రజ నెదిర్చిన నాఁడు మీర్జుకు లేదు, లేదనుచుఁ గింప్రభుల మందలించు కతన
కాల్చితఁటరా జగత్తయీ కర్మయోగి, లోకమూర్ఖాభిషిక్తు - గోడ్డే కిరాత.

బోయఁడు విప్రుడై భువనపూజ్యుని రామునికీర్తి నిర్మి రా
మాయజ నృష్టిచేసి నుతులందె నొకానొకనాఁడు; విప్రుడే
బోయతనమ్మునంది ఋషిపుంగవు నేఁడు వధించె రామ సే
వాయజనార్థ చిత్తుడన వంగనమాటని లక్ష్మణుంగఁగనె.

నిన్నుఁగొలిచినయట్ల తొల్లి నిను ఖాసీ చేసిరే గోముఖ
చ్చన్నవ్యాఘ్రములే పయోముఖవిషస్థాల్లో దయానూన్యత
స్సన్నలో వారలె నీకు దేవతములం గట్టించు పన్నాగములే
పన్నంబూనిరి స్వప్రయోజనకర ప్రజ్ఞావిధాచుంచువులే.

బుద్ధుని యెంపముక్కల కపూర్వములౌ గుడులిట్ల కట్టి నం
విధన మెల్లఁజూపి రవచిత్రవిధుల్ కథలుం బురాణముల్
వృద్ధియొనర్చి రాతఁడుదయించిన భూముల నుండి యెన్నడో
బొద్ధము నెట్టివైచిరి జపాను నయాముల నాశ్రయింపఁగనె

'ఎన్నికల్పముల్ చెల్లునొ' మాకునచ్చతర జీవనులబ్ధిటకునె భవాద్వచుల్' అని ఆ మహాత్ముని నిర్యాణానికి ఎంతో పరివేదన చెందారు లక్ష్మణశృంగార పరిషత్తులెన్నినాళ్ళు మొత్తుకున్న నేర్వలేని తెల్పినీవీణగమ్మున కిచ్చినాడ' వని, 'నీబాటలో నిలువంజాలిన మానవుండెవడు గాంధీ ! ఖండఖండమ్ములనె' అని కొనియాడారు. గాంధీ సిద్ధాంతాలను సంస్కరించారు. జీవన విధానాన్ని సేవను అర్పించారు. 'చట్టరి దేశభక్తులు విశాంపతులద్దకవులే ప్రవక్తలునె, జద్దరిగాని

మున్నెవని చావునకుంబ్రజలిట్లు క్రుంగి రని సానుభూతి ప్రకటించారు.

క్రుశ్ణనయేముకకై కుక్క గుంపులవోలె, నధికారమునకుఁ గారాడువారి
లంచాలగడ్డి కాసింది సేవాధర్మ, నియమముల్ బలిసేయ నేర్పువారి
కుహనావణిజ్యోవ గూహనోబ్రిక్తులై, సుధవోలెఁబ్రజనెత్తు జాజ్ఞవారి
వరమత ద్వేషాగ్ని మరగి నారీవృద్ధ, శిశు మండలిని జీల్చెండువారి
దేశహిత కృత్యముల పేరఁదెచ్చునర్థ, మాతృ బంధువులకుఁబంచునట్టి వారి
బ్రతుకుఁగనలేక కన్నమునీతివిగాని, కలఁడె నీగుండెపైఁ బ్రేల్వఁగల మగండు.

అని ఆ కిరాతక చర్యకు ప్రతిస్పందించారు. ఈ ప్రతిస్పందన దొవ్వలపూడి గ్రామవాసియైన
వట్టికూటి వేంకటసుబ్బయ్యగారిని ఎంతో కదిలించి వారినొక మంచి బాటకు మరల్చింది.
ఇలా ఎందరికి జ్ఞానోదయం కలిగించిందో గదా తుమ్మల వాణి.

మనుజుఁడవు గావు నీవు కోమటివి గావు, బడలి పోయిన భారతీయుఁడవు గావు
కావు గాంధీవి ! లోకలోకముల వెల్లుఁ, జావు నిరవధికామరజ్యోతి పోయి !

మహాత్ముడు నిరవధికామరజ్యోతి. అది విశ్వమానవాళిని వెలుగుబాటలలో నదా నడిపిస్తూనే
ఉంటుంది.

పతితజగత్వముద్ధరణ భారము నొదలఁద్రాల్చి ధాత్రిపై
బ్రతికినయన్నినాళ్లు పలుభంగులఁ గర్మదులాచరించి తు
ట్టి తుదకు నిర్వమత్వము కడల్కిన బంధము లూడ్చి భారతి
యతకు మెఱుంగుపెట్టిన మహాత్మ ! భవత్కథ మమ్ముఁడేర్చుతానె

బావుగాఁ గర్మయోగంబు రూపుదాల్చె, భక్తి విడరాని చుట్టమై వరఁగె, దాని
తెఱుక చెలియయ్యె, నయ్యెగి నరసి మనుట, ధరణిగల నర్వపుణ్యతీర్థములఁగనుట.

గాంధీగారిని గూర్చి మూడు మహాకావ్యాలు, ఒక నృత్య కావ్యము వ్రాసినా తృప్తిలేక
తుమ్మలవారు తమ జీవితకాలంలో వచ్చిన అనేక గాంధీ జయంతిల నాడు గాంధీని
సంస్మరించుకొని పద్యాలు వ్రాశారు.

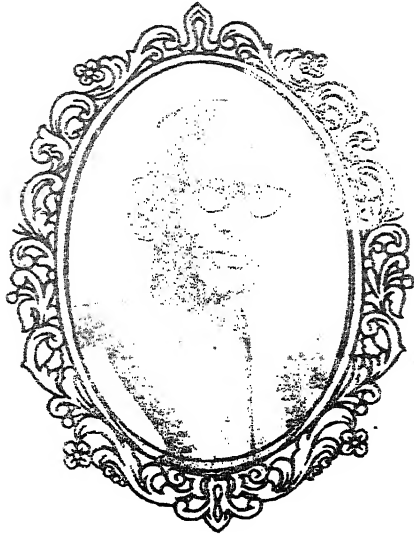
ఉత్తమ వాఙ్మనానొప్పిరె నురక గ, ల్లిందియా? కాదు వల్లిందినుడులు
అతిలోక బలనమంచుతుడయ్యె కండలు, పెంచియా? కాదు అలయింది యొడలు
చిరజయశ్రీధురంధరుడయ్యె రిపులఖం, డించియా? కాదు పండించి కృపలు
అమృతత్వమందె యాగము లాచరించియా? కాదు నిష్కామయోగము వరించి
అతడు సామాన్యుడెట్లు ? వీరతకపూర్వ, జీవములు వోసి వాసి గాంచిని మహాత్ముడు
అతని నడచిన బాటలయందు నడిచి, పండయును విక్రమక్రమా స్పందిండుడయ్యె.

ఆ కాలమ్మున గౌతము, డీ కాలము నందు గాంధీ యిద్దరు హింసా
వ్యాకుల జగతికి శాంతి, శ్రీకరులు దయా విధేయజీవన నిరతుల
గుడులకేగలేదు గుహలకు బోలేదు, ప్రజల నడుమ గడప బ్రతుకు నెల్ల
ఒడలు దేశసేవ తెడద రాముని సేవ, కప్పగించి ముక్తి నందె గాంధీ.

వరిశుష్కదేహుడై బడలినవాడయ్యు, నందఱకంటఁ దా ముందునడిచె
ఊఁతగా నొకకణ్ణ నూనినవాడయ్యు, నఖిల జగత్తున కండయయ్యె
అవలిగ్రహవ్రతం బానినవాడయ్యు, నిత్య పూర్ణస్థితి నెగడనేర్చె
అన్యశస్త్రమ్ముల కవ్వలివాడయ్యుఁగవ్వించు వైరవర్గమును గెలిచె

నెతఁడతఁడు పుట్టి నీ పుణ్యభూమి ను,
 ద్వేలమైన యార్షతేజ మలర
 మర్మఁడయ్య నతఁ డమర్మఁడు, భవియయ్యు,
 నభవుఁడతఁ, డహా! మహాత్ముఁడతఁడు

‘కన్న విచ్చిన పిదపన్, వ్రాసినదంతయు నీకథ, నీ నందేశంబి’ అన్న తుమ్మలవారి
 మాట సత్యతోభితం. అందువల్లనే వారు ‘మహాత్ముని ఆస్థానకవి’ కాగలిగారు. చిరస్థాయిగా
 నిలిచే సాహిత్యాన్ని సృష్టించగలిగారు. వారు కృతపుణ్యులు. యశోమూర్తులు. ధన్యజీవులు.

కవితాకళ

విద్యకృతులు శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారి పద్యరచన విస్తృతమైనవి. తొలినాటి కృతులైన శతకములు, హరికథలు, నాటకములు గాక అశ్మార్పణము మొదలుగా దివ్యజ్యోతి వరకు గల చిన్న పెద్ద రచనలు ఇరవైయైదింటిలోను గల గద్యపద్యముల వివరములు పట్టికలో చూపబడినవి.

పట్టికలో గల ఇరవైయైదు రచనలలో కేవలము నాలుగు రచనలు- అశ్మార్పణము, ధర్మజ్యోతి, ఆత్మకథ, మహాత్మకథ- మాత్రమే చంపూ పద్యంలో గద్యపద్యాత్మకములుగా రచించబడినవి. మిగిలినవి నిర్వచన రచనలే. మొత్తము రచనలలో ద్విపదలు, మంజరిద్విపదలు, ముత్యాలనరాలు, గేయాలు, చాలీసాలు కాక సాధారణ గద్యపద్యాలు 13622 వీటిలో 27 గీతమాలికలు, 10 ఉత్పల మాలికలు, 3 చంపకమాలికలు- మొత్తం 40 మాలికా రచనలు-కలవు. విశేషవృత్తాలు మూడు - ఒక వంచచామరము, ఒక ఇంద్రవజ్ర, ఒక వనంతతిలకము - మాత్రమే ఉన్నాయి. వచనాల సంఖ్య 1130. అక్కరలు 276. వీటిలో 104 మధ్యాక్కరలు, ఒక మహాక్కర, ఒక మధురాక్కర కాక తుమ్మలవారి స్వీయ కల్పితమైన నవాక్కరలు 110, అభినవాక్కరలు 24 గలవు. సీనపద్యాలు తేట గీతులతో గూడినవి 264కాగా, అటవెలదులు గలవి 72 మొత్తము 336. కంద పద్యాలు 4059 తేటగీతులు 3092 అటవెలదులు 3145. సాధారణ వృత్తాలలో ఉత్పలమాలలు 805 చంపకమాలలు 395 మత్తేభాలు 149 శార్దూలాలు 186. ఇక ద్విపదలు కేవలము రెండు - ఉదయగానము, అశ్మార్పణము - కావ్యాలలోనే గలవు. ఇవి 56 పాదాలు. మంజరి ద్విపదల సంఖ్య 230. వీటి పాద సంఖ్య 10454. ముత్యాలనరాలు 190 చాలీసాలు 40 గేయాలు 10. మొత్తము కవితలలో ఆయా ఛందస్సుల శాతము పట్టికలో ఇవ్వబడినది.

తుమ్మల వారికి అభినవ తిక్కన అన్నది జిరుదు. మహాభారతములో తిక్కన ప్రయోగించిన ఛందస్సుల శాతము ఈ విధముగా ఉన్నది. ఉత్పలమాలలు 4.4 చంపకమాలలు 6.3 మత్తేభములు 11.8 శార్దూలములు 0.8 కంద పద్యములు 32.3 తేటగీతులు 10 అటవెలదులు 6.3 సీనపద్యములు 7 విశేష వృత్తములు 1.4 వచనములు 2.8 ఛందోరీతులలో అభినవ తిక్కనకు, తిక్కనకు సామ్యము కన్పించదు.

ఆశు, మధుర, చిత్త, విస్తరమను చతుర్విధ కవితలలో మాలికారచన, అశుకవితా ప్రక్రియ. మనకు తెలిసిన మొదటి ప్రసిద్ధమాలిక. అల్లసాని పెద్దన 'పూతమెఱుంగులున్... ఇశ్మాదిగా గలది. గొడ్డవర్తి వెంకన కవి ర కార వ్రాసితో రామాయణ కథను రెండువేల ఉత్పలమాలికా పాదాలలో చెప్పినదే తెలుగులో అతిపెద్ద మాలికారచన. తెలుగు సాహిత్యంలో వృత్తాలలోకంటే సీనపద్యాలలోనే మాలికారచన విశేషముగా సాగినది. అయితే, తుమ్మలవారు చెప్పిన మాలికలలో ఒక్క సీన మాలిక కూడ లేదు. పఠిగపంటలోని ఒక సీనపద్యము మాత్రము 6 పాదాలతో కన్పిస్తుంది. తుమ్మలవారి మాలికా కవిత్వంలోని విశేషము వారు తేటగీతులలో మాలికలు చెప్పటము. వారి రచనలలో 27 గీతమాలికలు కలవు. గీతమాలికలను తెలుగు కవులంతగా ఆదరించినట్లు కన్పించదు. బహుశః తుమ్మలవారే గీతమాలికా రచనకు ఆద్యులేమో!

తుమ్మల వారి ఫండ్‌లీకులు

గ్రంథము	తొలి కూర్పు	ఉ	చం	మ	శా	కం	గీ	అ.వె.	సీ.న. గీ	సీ.న. అ.వె.
అక్షర్యణము	1932	16	8	5	5	85	32	6	13	-
ధర్మశాస్త్రము	1945	9	10	-	2	95	29	24	10	2
పెద్ద కాపు (కొన్ని మినహాయింపులతో)	1948	13	10	6	14	60	48	21	11	1
అక్షర్యణము	1951	33	21	7	12	1682	669	572	59	51
సర్వోదయ గానము	1961	3	-	1	-	152	108	126	2	1
తెనుగు నీతి	1961	11	17	-	-	19	20	38	-	-
రాష్ట్ర గానము	1938	65	14	24	29	4	6	1	41	1
వతిగ వంట (కొన్ని మినహాయింపులతో)	1943	69	21	6	19	112	17	12	41	5
అమరశాస్త్రము	1946	16	4	6	9	5	5	1	6	-
అమరశాస్త్రము	1949	21	8	14	17	15	3	2	2	-
ఉదయగానము	1955	86	54	12	11	51	24	35	2	-
శబరి	1955	65	26	18	21	49	28	15	8	-
నానా	1963	-	-	-	-	55	43	34	-	-
గీతాదర్శము	1963	-	-	-	-	87	361	261	-	-
పైర వంట	1934	83	24	8	10	65	47	61	12	1
నమదర్శము	1967	32	15	5	4	105	54	99	5	-
మహాత్మ్యకథ	1968	166	79	18	24	718	757	714	18	6
నా కథలు	1973	4	3	1	1	308	313	370	4	1
ఎక్కట్లు	1976	3	1	1	-	77	99	162	-	-
హనుమాన్ చాలీసా	1978	-	-	-	-	10	18	27	-	-
సందేశ సప్తశతము	1981	14	10	-	1	130	247	333	1	-
కదంబకైం	1983	44	36	14	7	94	76	98	5	1
గాంధీ గానము	1987	10	2	-	-	1	2	-	1	-
చక్కట్లు	1993	21	25	1	3	44	44	73	2	2
దివ్యశాస్త్రము	1994	41	7	2	3	33	42	30	21	-
మొత్తము	-	805	395	149	192	4059	3092	3145	264	72
భందస్థల శాతము	-	5.71	2.8	1.05	1.36	28.8	21.9	22.31	1.87	0.51

తున్నుల వారి ఫండాసీతులు

గ్రంథము	వచనము	ద్విపదము	మంజరులు	మాలికలు	ముక్కల సంఖ్య	గీయాలు	విశేష వృత్తాలు	మొత్తము
ఆత్మార్థము	25	1-8	-	-	-	-	-	196
ధర్మశాస్త్రము	1	-	-	-	-	-	మహాకర్మ - 1	183
పెద్ద కావ్యము	-	-	1-18	సక-2-1-2-50	24	-	-	213
(కొన్ని మినహాయింపులతో)				ఉ-1-116వ01-30				
ఆత్మకథ	602	-	79-998	-	2	-	పంచనామరము-1 బృహత్సక-1 మధ్యాహ్న-1 పంచశిలకము-1	3793
నర్మరయ గానము	-	-	4-124	-	-	-	మధ్యాహ్న - 4	401
తెనుగు నీతి	-	-	-	-	-	-	-	105
రాష్ట్రగానము	-	-	-	-	-	1	-	186
వటిగ వంట	-	-	2-54	గీత 3-115	1	-	-	309
(కొన్ని మినహాయింపులతో)				ఉ. 1-69				
అమరశాస్త్రము	-	-	-	-	-	-	-	55
తపస్విత్వము	-	-	-	-	-	-	-	82
ఉదయగానము	-	1-48	-	-	-	-	-	276
శబల	-	-	1-72	ఉ.3-94గీ2-56	-	-	-	236
నేను	-	-	-	-	-	-	-	162
గీతాదర్శము	-	-	-	-	-	-	-	709
పైర వంట	-	-	5-32	ఉ.1-8గీ17-655	-	1	మధ్యాహ్న-2	317
నమవర్షము	-	-	2-51	ఉ.2-29 గీ1-32	-	-	మధ్యాహ్న-3	333
మహాకర్మము	502	-	103-2528	గీ. 1-1-3	-	1	మధ్యాహ్న-76	3128
నా కథలు	-	-	25-1122	-	-	-	మధ్యాహ్న-45 మధురాకర్మ-1	1070
ఎక్కట్లు	-	-	-	-	-	-	-	343
హనుమాన్ చాలీసా	-	-	-	-	-	-	చాలీసాలు - 40	95
నందేశ నవ్వుకలి	-	-	-	-	-	-	మధ్యాహ్న-3	739
కర్మబిక్ష	-	-	1-92	గీ1-35ఉ1-30	35	4	మధ్యాహ్న-1	418
గాంధీగానము	-	-	1-5363	-	105	-	నవాకర్మ-110	232
చక్కట్లు	-	-	-	ఉ. 1-67	-	1	మధ్యాహ్న-1	218
దివ్యశాస్త్రము	-	-	-	చ 1-115	23	2	అభినవాకర్మ-24	229
మొత్తము	1130	2	230	40	190	10	319	
ఫండస్సుల శాతము	8	0.01	1.64	0.28	1.34	0.07	2.26	

మహాత్మకథలో వీరి పెద్ద గీతమాలిక 113 పాదాలతో కన్పిస్తుంది. పెద్దకాపులోని ఒక గీతమాలికలో 112 పాదాలు గలవు. ఇది ముక్త్యాల రాజాస్థానంలో ఆశువుగా చెప్పినది. 1920 ప్రాంతంలో నిడుట్రోలులో జరిగిన కమ్మ మహాసభలో 150 చరణాల గీతమాలికను రచించి చదివారట. 'పెద్దకాపు' లోనే వీరి అతి పెద్ద ఉత్పలమాలిక 116 పాదాలతో కన్పిస్తుంది. (పెద్దకాపులోని రచనలు పతిగవంటలో చేర్చబడినవి). కవిగారి మరొక బృహత్మాలికా రచన 'దివ్యబౌద్ధి' లోని 115 పాదాల చంపకమాల. చింతాయపాలెము అన్న గ్రామంలో నిర్వహించబడిన సభలో 30 నిమిషాలలో 51 వద్యాలలో సీత కథను ఆశువుగా చెప్పారు.

తుమ్మలవారు తమ బృహత్కవితా సృష్టిలో కేవలం మూడు ప్రత్యేక సంస్కృత వృత్తాలనే రచించటం గమనార్హము. ఇవికూడా ఒక్క అష్టకథలోనే ప్రయోగించబడినవి. ఇన్ని వేల వద్య సృష్టిలో ఇంత తక్కువగా సంస్కృత విశేషవృత్తాలను ప్రయోగించిన తెలుగు కవి మరి లేరేమో! ఈ విషయములో ఆధునిక తిక్కన, తిక్కనకు పూర్తి వ్యతిరేకులు.

తుమ్మలవారు మొట్టమొదటగా అష్టకథలోనే ఒక మధ్యాక్కరను వ్రాశారు. ఇది లాక్షణికుల లక్షణానుసారంగా నాల్గవ గణాద్యక్షరం యతిస్థానంగా వ్రాయబడినది.

బిడిదం బగు తెవులు రేగి పెనఁగినఁ దనయన్న యిట్లు

కడలేని యిడుములం గుడుచు కథ విని నా పిన్నతండ్రి

యడలొంది పోవ్వందరు పురి నప్పుడ తావీడనాడి

వడివడి వయనంబు లడర వచ్చెను దత్తేన నలువ. (పుట. 42)

అష్టకథ 1951లో వెలువడినది. ఆ తరువాత 1955లో వెలువరించిన ఉదయగానము, శబరిలలో కూడ మధ్యాక్కరలులేవు. 1961లో ప్రచురించిన నర్మోదయగానములో 4 మధ్యాక్కరలు గలవు. ఇవి అష్టకథలోని మధ్యాక్కరవలె కాక, సన్నయభట్టు మార్గాన్ని అనుసరించి 5వ గణాద్యక్షరం యతిగా వ్రాయబడినవి. ఇది గమనించదగిన మార్పు. 1961 తర్వాత వెలువడిన ఇతర రచనలలో గల మధ్యాక్కరలు సన్నయ మార్గాన రచించబడినవే.

ఇక్కడ ఒక విషయమును ప్రస్తావించటం అప్రస్తుతం కాదనుకుంటాను. మధ్యాక్కరకు లాక్షణికులు చెప్పిన లక్షణము రెండింద్రగణాలు, ఒక సూర్యగణము గల దశము రెట్టింపు. నాల్గవ గణాద్యక్షరం యతి. కాని సన్నయ మధ్యాక్కరలు 5వ గణాద్యక్షరం యతిగా కలిగి ఉండటమే కాక, లాక్షణికుల గణ నియమాన్ని కూడ కొన్ని చోట్ల ఉల్లంఘిస్తున్నాయి. 'భూపాల! నీకు నిక్కోమలియందుఁ బుట్టిన నుతుఁడు' వంటి పాదాలు మరింత పరిశీలించవలసినవని దివాకర్లవంటివారు సెలవిచ్చారు.

మధ్యాక్కర పాదమున గల ఆరు గణాలను రెండు రెండు గణాల చొప్పున మూడు దళాలుగా విభజించి, మొదటి, మూడవ దళాలను కలిపిన అది ద్విపదఅవుతుంది. ఈ ద్విపద పాదమధ్యమందు గల దశం ఒక సూర్యగణం, ఒక ఇంద్రగణం కలిపి. సన్నయగారి మధ్యాక్కరలలో కొన్నిచోట్ల ఈ మధ్యదశంలోని గణాలు ముందు వెనకలైనాయి. మధ్యాక్కర నిర్మాణంలోని యీ తక్కువైన సన్నయ ఇదివరకే విశదీకరించాను. (చూ. భారతి అక్టోబరు 1983). ఈ విధముగా మూడు దశములు గల మధ్యాక్కర పాదములోని మూడు దళాద్యక్షరాలకు

యతి నన్నయగారి రచనలో యాదృచ్ఛికంగా ఉన్న విషయాన్ని కూడా నేను చూపించాను.

ఎందుండి వచ్చితి ఋషికుమార యే నెన్నడు నిట్టి,

ఇందుండు మీవని కృష్ణమృగచర్మ కృతకు శాననము (3-3-97)

వంటి నన్నయ మధ్యాక్రమ పాదాలు ఈ విషయమై పరిశీలించదగినవి.

5వ గణాద్యక్షరం (మూడవ దశాద్యక్షరం) యతిగా రచించబడిన తుమ్మలవారి మధ్యాక్రమరలిలో కూడ పై విధంగానే మూడు దశాల ఆద్యక్షరాలకు యతిమైత్రి కలిగిన పాదాలు ఎన్నో కనిపిస్తాయి. ఇవి తుమ్మలవారు గమనించి కూర్చినవి కావు. నవాక్షముగా దొర్లినవే. వేదాంగవిదుడు భావేమహాఋషి వినచిన నుడులు-అదరింపవె! తుమ్మలాన్యవాయ సుధాంభోధి చంద్ర-పోకార్ద్రః బెనగునీ బోంట్లకుంగాక పూని యెవ్వాని (నర్వోదయగానము పుట 11). కానున్న చోయని కర్మకలగతి కంపించునపుడు (పైరవంటి పుట 34). గుర్తుంచుకొని వారి గుణముల వలపు కొంతయంటినను (నందేశ నవ్వశతి పుట 5) ఇటువంటి పాదములు సమదర్శిలో మూడు, నా కథలులో 11, మహాత్మకథలో 18 కలవు.

5వ గణాద్యక్షరముతోపాటు నాల్గవ గణాద్యక్షరమునకు కూడా యతిమైత్రి కలిగిన పాదములు తుమ్మలవారి మధ్యాక్రమరలిలో కనిపిస్తాయి.

కావచ్చుగాక నీకొక్క కానుక కాంక్షటణంగ (నర్వోదయగానము పుట 11)

ఆనాడు నీవానకట్ట నట్టిట్టలాడించి త్రెంచి (పైరవంటి పుట 34)

ఎందాఁక నర్వోదులుండు రెందాఁక నెనఁగు నంద్రమ్ము (నందేశ నవ్వశతి. పుట 8) ఇటువంటి పాదములు సమదర్శిలో రెండు, నా కథలులో 6, మహాత్మకథలో 26 కలవు. మధ్యాక్రమ నిర్మాణ విశేషములను గూర్చి ఇంకా చర్చించవలసియున్నది.

తుమ్మలవారు 'నాకథలు' లోని 'నుందర వరదులు' ఖండికలో ఒక మధురాక్రమ, 'ధర్మశ్శీతి'లో ఒక మహాక్రమను రచించారు. 'గాంధిగానము' లో 5 ఇంద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము గలిగి 5వ గణాద్యక్షరం యతిగా గల ఒక అక్కరను సృష్టించి దానిని నవాక్కరగా పేర్కొన్నారు. ఈ ఛందస్సులో 110 అక్కరలు రచించారు. వీటిలో కూడ మధ్యాక్రమ పాదాలలోవలె 3వ గణాద్యక్షరానికి కూడా యాదృచ్ఛికంగా యతిమైత్రి గల పాదాలు కొన్ని గలవు. 'అనసూయ' అన్న మకుటముతో చక్కని మారుతో ప్రతిపాతంగా నడిచాయి యీ నవాక్కరలు.

ఉవ్వఁ బవ్వను మాను టొండె నీమం దని యువిదకుం జెప్ప

నొప్పక "యయ్యగారూ! పేరుగన్న వైద్యుండు మీ కుప్ప

వప్ప వర్జం బని పల్కిన విడుతురా" వలుమాటలేల

చెప్పట సులభ మెవ్వరికేని యనియె నచ్చెలి యనసూయ!

'వివృశ్శీతి' అంకిత వధ్యలు అభినవాక్కరలిలో రచించబడినవి. 6 ఇంద్రగణములు ఒక సూర్యగణము గల పాదాలతో 5వ గణాద్యక్షరము యతిగా నడిచిన వీ వధ్యములు ఈ అభినవాక్కర కూడా తుమ్మలవారు సృష్టించిన ఛందమే.

ఎట్టిటో నిలబడి యే నేలుబడి చంద మెఱిగినంత వచించి గాంధి

పుట్టినాఁ డెన్నఁడో పోయిన భారతభూమి న్నకంత్తతనే దేర
దిట్ట యీతం డార్పతేజంబు బలముగా దిక్కులన్నిటి నోర్వఁజాలుఁ
కట్టుఁడి కంకణం బితని మార్గమ్మునఁ గదలుఁడి సోదర్వులంటి

ఉదాహరించిన నవాక్కుర, అభినవాక్కుర పద్యాలలోని కొన్ని పాదాలలో మూడవ గణాద్యక్షరానికి కూడా యతి యాద్యద్భుతముగా ఏర్పడుటను పాఠకులు గమనించే ఉంటారు. ఇది దేశీయఛందస్థలకు ద్విపద మూలఛందమన్న విషయాన్ని స్పష్టపరుస్తుంది.

ద్విపదలు రెండు గ్రంథాలలో 56 పాదాలకే పరిమితం కాగా మంజరి ద్విపదలు 11 గ్రంథాలలో 10,454 పాదాలుగా సాగినవి. కందపద్య రచనకు ప్రసిద్ధుడు తిక్కన. తిక్కన భారతమున గల కందపద్యముల శాతము 32.28. కాగా అభినవ తిక్కన రచనలలో వీటి శాతము 28.8. తుమ్మలవారి రచనలలో తేటగీతులు, అటవెలదులు సమపాళ్ళలో (క్రమంగా 21.9, 22.3 శాతము) కన్పిస్తాయి. తిక్కన మహాభారత రచనలో వీటి శాతము కేవలము 8.73, 5.53 మాత్రమే. మొత్తముమీద తుమ్మలవారి రచనలలో శాశ్వతజాతుల శాతము 75.39. ఇది గణనీయమైన సంఖ్య. శాశ్వతజాతుల వింతగా అదరించటానికి గల కారణమును తుమ్మలవారే ఇలా వివరించారు.

వృత్తములత్రిక్క పొడముచో నెల్లిదప్పి, గుప్తవలె సంస్కృతము, దీనికొప్ప నేను
జాతి నుపజాతిని దెనుంగు చక్కనిముడు, గాన నవ్వారిగా వీని గారవింతు

(నేను పుట 27)

వృత్తరచనలో త్రిక్కపొడముచో సంస్కృతము గుప్తించబడుట సాధారణ విషయమే. సంస్కృత పదభరితమైనపుడే వృత్తములు సాగనుగా పరుగుచీస్తాయి.

అల నన్నయ్యకు లేరు తిక్కనకుఁగా కాంధ్రప్రజానీక మ్మ
జ్జలతోన్నీలనక్కత్ ప్రభాకర విభానంకాశ సాధూక్తి మం
జాల పుంభావనరన్యకుల్ గుణగరిష్ఠల్ భాపుకుల్ భక్తు ల
స్థలిత స్థారయశోమహోధవకాశాసానుపుల్ మాద్యకుల్ (మహాత్మకథ)

ఇంకను శబలలోని 'కర్నాటీనవహారహారము..' (పుట 29), పైరవంటిలోని 'జయజయ..' (పుట 81), కదంబకైతలోని 'జయ! మేడూల...' (పుట 19), 'కులమత వర్గభేద..' (పుట 15) ఇత్యాదిగా సాగే ఎన్నో వృత్తాలు దీనికి ఉదాహరణలుగా చూపవచ్చును. ఇక, శాశ్వత జాతులను కూడ సంస్కృత పదభూయిష్టంగా రచించిన సందర్భములు తుమ్మలవారి కవితలలో కొన్ని కన్పిస్తాయి. తమ పుట్టినూరు, అచ్చమైన పల్లెటూరు అయిన కాపూరును 'ప్రచలిత స్వాశంక్త రణవీర కాపాక రుతిరాజ్ఞుహుర్ముహు ర్ముఖరితంబు' అంటూ సాగే సీసపద్యంలో సంస్కృత సమాసధరితంగా పల్లించారు. (పఠిగపంట - పుట : 126)

మన్యజమకరందధారా, వినృమరపుణ్యప్రబంధవరచన పరితః
ప్రస్మృతప్రధామహిమ్మలు, రనజీవులు నుకపులుందురా యీ సరణిన్?

పంటి కందపద్యాల

'లలిత కర్ణాటగాన కలా సర్వస్వ-తి నవిత్రి సమర్థనాథినవృత్తి'

అంటూ సాగే గీతపద్యాలు కొన్ని కన్పిస్తాయి. ఇవి భాషపై శబ్దంపై వారికిగల అధికారాన్ని ప్రయోగ సామర్థ్యాన్ని సమగ్ర హండిత్యాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి. ఒక ప్రాచీనాంధ్ర కవి ముచ్చటపడి ఒక సంస్కృత రచనలో అటవెలదికి కూడ స్థానాన్ని కల్పించాడు.

తుమ్మలవారు రచించిన ఉపజాతులలో అటవెలదులే అధికము. 'తగిన శయ్య, నొయ్యారములు గుల్కు నాటవెలిది కవుల నీటుకొలది' అని, 'అలతి యలతి నుడుల నెలరు తెలుంగున కాటవెలది మిగుల నందగించు'నని, 'తెలుగునోటి కాటవెలదిబోటి' అని వారికి అటవెలదిపై అభిమానము. తుమ్మలవారి అటవెలదుల అందాలను శ్రీ సి.హెచ్. వెంకటరత్నంగారు ప్రవంతి ఆగష్టు 87 నంచికలో విశ్లేషించి చూపించారు.

తుమ్మలవారు 7 గేయాలను రచించటం ఒక విశేషముగా చెప్పవచ్చును. వీటిలో ప్రశస్తమైనది రాష్ట్రగానములోని గేయము.

తెనుగుతల్లి! నీకు జోహారు, దేశమాతా! నీకు జేజేలు

నినుఁ జాది నినుఁ బాడి నినుఁగొల్పవేళ నా, కనులాడి ముత్యాల గనులుగా నగునహో!

అంటూ ప్రారంభమై

కుటిల శాస్త్రవకోటి గుండెలో నిదురించి, యిటుసేతు వటుగంగ యెల్లగా జగమేల

నటరాజ కంధరా నైల్మిమ్ము నడగించు, వటుకీర్తి పెంచె నీ వట్టి యెంతటివాడో

అని సాగుతున్నప్పుడు మేను పులకరిస్తుంది. ద్విరదగతి రగడలో సాగిన యీ గేయంలో యతి,

ప్రాసలు చక్కగా పొడిచబడినవి.

'నిండెనురంగా తెనుబది, రెండేడులు జీవితమున

నేడుసైత మీతనిలో, నెలకవ్వన మున్నదేమి'

అంటూ సాగే కదంబకైతలోని 'రంగా' (పుట 83) అన్న ఖండిక, అదే సంపుటంలోని సంక్రాంతి,

(పుట 89) యుగాది మాట (పుట 90) గేయాలు, పైరవంట చక్కట్లలోని గేయములు హయ

ప్రచార రగడ ఛందస్సులో రచించబడినవి. కదంబకైతలోనే ఒక గేయరూపకము కూర్చబడినది.

మహాత్మకథలో 'వైష్ణవజనతో' అన్న గుజరికీర్తన శరవట్టబీ ఛందములో తెనిగించబడినది.

తుమ్మలవారికి గర్భకవిత్వంమీద అంతగా మక్కువ ఉన్నట్లు కనిపించదు. వారి తొలి కృతులలో ఒకటయిన 'నామ దేవ చరిత్రము'లో ఒక మత్తేభ కందగర్భిత సీనపద్యము కన్పిస్తుంది. ఇది తప్ప వారి రచనలలో గర్భకవిత్వం మరి కన్పించదు. కాని వారి పద్యాలలో కొన్నింటి దీని ఛాయలు గోచరిస్తాయి. గీతాదర్శములోని యీ క్రింది తేటగీతి (18-43) పాదాలను గమనించండి.

శూరతయును దేజమ్మును, భీరతయును దక్షతయు రణస్థిరతయు....

దీనిని కొద్ది మార్పులతో కందంగా వ్రాయవచ్చును. శూరతయును దేజమ్మును, భీరత దక్షతయు రణస్థిరతయు - 'నిండెను రంగా తెనుబది రెండేడులు జీవితమున' అన్న రగడ పాదాలు కందపద్య పాదాలుగా కూడ నరిపోతాయి.

చిత్రకవిత జోలికి తుమ్మలవారు పోలేదు. యమకము, అమప్రాసలు కొద్దిగా కన్పిస్తాయిగాని ఏకాక్షరి, ష్టక్షరి, నిరోష్ఠిలు, బంధకవితలు వీరి రచనలలో కన్పించవు. అలంకారికులు కవితాత్మలుగా చెప్పిన ధ్వని, రీతి, వక్రోక్తులు తుమ్మలవారి కవితలో ప్రముఖముగా కన్పించవు. ఇక, అలంకారాల ఆడందిరాలు కూడ తక్కువే. ఇవేవీ లేని కవితలో చక్కదనము ఏముంటుంది? అనిపిస్తే వారి వద్యమే సమాధానంగా కన్పిస్తుంది.

కవిత చక్కదనము గరిత చక్కదనమ్ము, కోటికోటి గతులఁ గుల్కుఁగాన నిలకుఁ గాకదానుఁడే మహాకవి కాఁడు, రతియె సోయగంపు రాశికాదు.

అక్షర లక్షలు విలువచేసే వద్యమిది. తుమ్మలవారి కవితా కన్య నహజ సాందర్యవతి. ఒప్పులకువ్వు. 'సాధుశీలమాభిజాత్యమ్ము చెలువమ్ము ననని మెరయు వనిత' వారి కవిత. వారి కవితలలో అన్వయక్షిప్తత, అన్విత మచ్చుకైనా కన్పించవు. యతిప్రాసలకు తడుముకునే పనిలేదు వారికి. సాధారణ పాఠకుడు కూడ సులభంగా అర్థం చేసుకునే శైలి వారిది. అది, గంగాప్రవాహంలా నిర్మలంగా, నిరాడంబరంగా, గుంభనగా, ధారాకమైన శయ్యతో సాగిపోతుంది. ఈ విధమైన శైలిలో కవిత వ్రాయటము కవికి కవితపైగల అక్కన్నత అధిరుచికి నిదర్శనము. ఇటువంటిదే నిజమైన కవిత. శబ్దాల గారడీతో, అలంకారాల తక్కులతో, వ్యంగ్య వైభవాన్ని ప్రతీకలను వ్రదర్చించేదే కవితత్వమను అభిప్రాయము దురభిప్రాయమే. నిజమైన కవితను అలంకార శాస్త్రము మట్టుపెట్టినదని పరిశీలకులనుమాట నత్యమైనది. అట్లవి పాడిమాటలు కవితత్వము కాజాలదు. కవికి కావలసినది భావుకత, తుమ్మలవారిలో ఇది పుష్కలముగా మున్నది. కర్షకుని నైపుణ్యాన్ని, జీవితాన్ని గూర్చిన ఈ వద్యమును చూడండి.

మేఁడి నదిమి గిత్త త్రాడు చేకొని మహా, యోగి వోలె దృష్టి ముచిచి కావు,
కొండ్ర వేయ గోటి కొనపాటి వంకలే, దాయె నతని బ్రతుకు నందుదోలే.

(పైరవంట పుట 72)

ఈ చిన్న వద్యం ఎంతటి ఆలోచనను రేకెత్తిస్తుందో, ఎంతటి అనుభూతితో హృదయాన్ని నింపుతుందో, ఎటువంటి చిత్రాన్ని మన కళ్ళముందుంచుతుందో మాటలలో చెప్పలేము. రైతు జీవితము నెరిగిన వారికి మాత్రమే ఇందలి శోభ తెలియగలదు.

ఈ గోడ యిసుక నున్నము, యోగించిన వన్నవనుచు నూహింపకుఁడే,

ప్రేగులు మూల్గెడి పేదల, మైగల రుధిరాస్ఫులిట్లు మనకుందోఁచున్
అంటూ ఒక అవధానములో "గోడను" గూర్చి చెప్పిన కవిత తుమ్మలవారి భావుకతకు చక్కవి నిదర్శనం. ఇంకొక ఉదాహరణ (చక్కట్లు)

చెత్తవరకమేని దుత్తెఁడు పొలిచ్చి, బీడుతున్ని బ్రదుకఁ గోడె నిచ్చి
నరున కీవి నేర్పు సురభిలో మోహన, దాను నాకొనంగు దర్శనందు

విరతిలేని దీక్ష నురుగు గ్రక్కుచుఁ బరు, గెత్తియెత్తి పాలములెల్లఁ దడిపి
ప్రాణికోటి కన్నదానమ్ము లిడు నదీ, మాతలో మహాత్ముఁ జాతు నేను.

తుమ్మలవారు ఒకే వద్యంలో అనేక వాఖ్యాలను కూర్చారు. (పైరవంట)

నీజత కెందఱోకపులు నిచ్చల వత్తురు, కావ్యగోష్ఠిలో
రోజులు రోజులే ముఖచురూపము నీది, గుణాగుణజ్ఞతా
రాజతబుద్ధి నీది, రుచిరంబగు తర్కము నీది, కావుననే
రాజులఁ గొండవల్లి బొమరాజులఁగన్గొన వొక్కతీటుననే

శుష్కలవారి కథాకథనం చిత్రమైనది. అనగా అనగా ఒక రాజు అన్న రీతిలో కథను ప్రారంభించి, చివరివరకు పాఠకులకు ఆ రాజవరో చెప్పరు. ఆ వ్యక్తి గుణగణాలను గ్రహిస్తూ, ఇంతటివారెవరబ్బా అను ఉత్కంఠతో పాఠకుడు శుద్ధివరకు చదివినపుడుగాని అసలు వ్యక్తి గోచరించడు. 'ఆయన వయస్సు వింశతివోయనముల మించ'దని ప్రారంభించి చివర 'అవఁజే! మజ్జిత యశఁడు' అని ముగించిన తన తండ్రి కథ, (నా కథలు - హరిభక్తి) శబరి లోని వినోబాను గూర్చిన కవితాఖండిక, జ్ఞాన స్నానము, కల్ల నిజమైనది (నా కథలు) ఖండికలు ఇందుకు చక్కని ఉదాహరణలు.

శుష్కలవారు ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యాలను చక్కగా అధ్యయనము చేసినవారు. ఆయా కవుల కవితారీతులను ఆకళింపు చేసుకున్నవారు. నన్నయ, తిక్కన, శ్రీనాథుల కవితారీతులు వారిని బాగా ప్రభావితం చేశాయి. తమ కఠతలో ఆయా కవుల పోకడలను చూపించారేకాని వారి పద్యపదాలను యథాతథంగా ఎక్కువగా అనునరించలేదు.

ఎల్లవారు నెఱుగ నొల్లని ధర్మపు, బేల నీకుఁ దెలువ నేల వలసఁ జెలుతవాని కింత దఱువంటి వలుకులు, నన్నె? వృద్ధజనము లున్నచోట.
అన్న నన్నయ పద్యమునకు తామెంత మురిసిపోయారో శుష్కలవారి బొబ్బ బలిసి నేఁడు విజ్ఞువీఁగుచునున్న, సాహిత్యార్థ యాట సాగదిట్టి,
రుద్రమూర్తియై దలద్రుండు చిచ్చుట, కన్ను విప్పి గజ్జె గట్టునెపుడో.

అన్న పద్యానికి 'అంతరిక్కువ' మురిసిపోయినట్లు వేటూరివారు ధర్మశ్శ్రీతి తొలివలుకులో వ్రాశారు. ధర్మపును శమసుండు భూతమ్ములైదు, నంతరాత్మయు నమృతాంశుఁ డర్కముండు, శ్రుతులు నంద్యలు రే వవల నూచు నరుని, పోకడల నన్నవల్కు మఱాకుమన్న అన్న ధర్మశ్శ్రీతిలోని మరొక పద్యము (పుట 40) నన్నయగారి యీ క్రింది పద్యానికి పునఃస్పృష్టి.

విముల యశోనిధి! పురుషవృత్త మెఱుంగుచునుండుఁ జావె వే
దములును బించభూతములు ధర్మపునంద్యలు నంతరాత్మయున్
యముఁడును జంద్రనూర్పులు సహంబును రాత్రియు నన్నవోవదా
ర్థము లివియుండఁగా నరుఁడు దక్కిన నేర్పునెతన్ను మ్రుచ్చిలన్. భార 1-4-80

తిక్కన కవితను శుష్కలవారు ప్రత్యేక శ్రద్ధతో అధ్యయనము చేశారు. ఆ కవిత వారి రచనా వ్యాసంగము నెంతగా ప్రభావితము చేసినదో వారికి గల 'అభినవ తిక్కన' బిరుదు వలన గ్రహింపగలము. శుష్కలవారి కవితలో "అర్థమున బట్టి పదములు, పదములలో లీనమైనరీతిని యతిప్రసాదములు నునాయానముగ, నప్రయత్నముగా, న్యచ్చందముగ వచ్చి చేరుచుండును. ఈ సిద్ధియందుఁ బ్రసిద్ధుఁడు తిక్కన. ఈ మార్గమునఁ దిక్కనశ్రీ నెజాకీయమైనవాఁడు మన చాదరి" అని అభిప్రాయపడి పండితులు, పెద్దలు వారికి 'అభినవ తిక్కన' అను బిరుదునిచ్చి గౌరవించారు.

శ్రీనాథుని రచనలు తుమ్మలవారినెంతో ఆకట్టుకున్నాయి. 'శబల'లోని అనేక పద్యాల-కర్ణాటనవ హీరవారము.... అరుణ మయూఖ జింది ముదయాద్రికిఁ జేరకమున్నె.... ఇత్యాదులు శ్రీనాథుని పద్యములను తలపింపజేస్తాయని విశ్వనాథవారు చక్కగా వివరించారు. తుమ్మలవారి ఇతర రచనలలో శ్రీనాథుని పద్యములను తలపుకు తెచ్చు పద్యములు మరికొన్ని కలవు. మచ్చుకు రెండు :

నిట్టనిలుచుండి చూచె నిర్నిమిషదృష్టి - కాశీ 1-119

నిట్టనిలుచుండి బోయ నిర్నిమిషదృష్టి - అశ్విర్దళము, 52 పద్యము

పండుచున్నార మనె నొక్కవనజనేత్ర, తిరిగి రమ్మనె నొక్క లేఁద్రుగిఁదోఁడి

దేవకార్థంబు నేఁడనెఁ దెఱవయోర్పు, ద్వాః కవాటంబుఁ దెఱవదు వనిత యొకతె.

కాశీ. 7-137

పంట యగుచున్నదనె నొక్క యింటి మగువ, మరల రమ్మనె నొక్క మందిరపులేమ,
నేఁడు వీలు గాదనె నొక్కనెలపు నెలఁత, మెతుకు నిష్పచ్చమయ్యె నయ్యతికి నవుడు.

కదంబకైత

తుమ్మలవారి రచనలు నమకాలికులను ప్రభావితం చేశాయి. 'నాదు వలునాడు' మేలిగొనాల గూఁడు' అన్న వారి పద్యపాదము (రచన 1934. పటిగపంట) దాశరథిగారి 'నా తెలింగాణ కోటి రత్నాల వీణ' అన్న ప్రసిద్ధ పద్యపాదానికి ప్రేరణగా చెప్పవచ్చును.

తుమ్మలవారి కవితలలో జాతీయాలు తరచుగా కన్పిస్తాయి. వారికి బాగా ఇష్టమైనవి పండ్లు పులియజేయు, చెట్టున కుట్టిగట్టు, గ్రుడ్డిలో మెల్లి, వీరునములు, బుద్ధి గడ్డి తిను, వేగ్గీళ్ళకు జిగ్గీళ్ళు మొదలైనవి. వారి రచనలలోని జాతీయముల నెత్తిచూపుట నమూద్రమున తేజామెత్తటమే.

కవిగా తుమ్మలవారిలో గల ఒక విశిష్ట గుణము. ఒక గొప్పదనము వారి పద్యనంస్కరణాభిలాష. వ్రాసిన కవితకు మెఱుగులు దిద్దటము కవుల కలవాటే అయినప్పటికి తుమ్మలవారిలా స్వీయపద్యములను దివ్యుల నంస్కరించిన తెలుగుకవి మరొకరు లేరేమో. వ్రాసినకాలంలో కావ్యాన్ని అంకితమిచ్చి బహిర్గతం చేసేలోపే యీ నంస్కరణ జరుగుతూ ఉండేది. కావ్యాలకు ప్రతులు వ్రాయబడి ప్రచారమైన పిదప కవికి ఆ పద్యాలను నంస్కరించే అవకాశమున్నప్పటికి వాటికి తగిన ప్రచారము కల్పించుట నులభసాద్యము కాదు. కాని యీనాడు ప్రతి పునర్ముద్రణకు నవరింతలు చేర్చి ప్రచారమునకు తెచ్చటకవకాశమున్నది. దీనిని తుమ్మలవారు పూర్తిగా వినియోగించుకున్నారు.

"వ్రాసినది నవరించు నభ్యాసమెప్పుడు, లేదు నా" కను కవిసెట్లు లాదరింతు,

గణము లిమిడిన యంతన కైతయగునె, యౌదత్తి శౌచముఖాదీపులమరకున్న

(నేను. పుట 4)

అన్నది వారి విశ్వాసము. దీని కనుగుణముగానే వారి కవితలలో ఎన్నో నవరింతలు కన్పిస్తాయి.

1936లో ప్రకటించబడిన ఆత్మకథ తొలిభాగములోని తొలి పద్యము 1951నాటి ఆత్మకథ సంపూర్ణ గ్రంథములో నంస్కరింపబడినది.

1936నాటి పద్యము

ఎవ్వని కొల్వూ భద్రములకెల్ల నిదానము; ప్రేమమూర్తియై
యెవ్వఁడు నర్వలోకముల నేలుచునుండు నెవండు శాశ్వతుం
డెవ్వఁడు వాజినఃక్రియల కేర్పడరాని మహాత్ముఁ డీశ్వరుం
డెవ్వఁడు నిత్యహర్షనిధి యెవ్వఁడు వాని భజంతు నిచ్చలున్.

1951నాటి పద్యము

ఎవ్వని కొల్వూ భద్రములకెల్ల నిదాన ముదారతామయము
డెవ్వఁడు నర్వలోకముల నేలు మహాపరిపూర్ణమూర్తియై
నెవ్వఁడు వాజినః క్రియల కేర్పడరాని మహాత్ముఁ డాద్యుఁడై
యెవ్వఁడెనంగు నత్తమన నెవ్వఁడు వాని భజంతు నిచ్చలున్.

ఆత్మకథ కృత్వాదిలో 1951 ప్రతిలోగల మేనల్లుడు నరనయ్య ప్రసక్తి 1936 ప్రతిలో
కన్పించదు. 1936 ప్రతిలో గల

తప్పొప్పు లేకుంగక యిది, తప్పనినన్ దినక చొప్పదంటు కపితముల్
నెప్పుచు విద్వత్కదములఁ, జివ్వుట్ల న్నునిగి తేలు చవటలుఁ గవులే?

అన్న కుకవి నిందాత్మకమైన పద్యము 1951 ప్రతిలో కన్పించదు. ఈ మార్పుచేర్పులు
కవి కవితాసాధనలో ప్రగతికి, మానసిక పరిపక్వతకు నిదర్శనములు.

తమ కవిత జనరంజకముగా, నిర్దుష్టంగా ఉండాలనే ఆభిలాష తుమ్మలవారిని యీ
సంస్కరణలకు ప్రేరేపించినది. కవి బ్రతికున్నంతవరకు తన కవితకు మెఱుగులు పెట్టాలనే
ఆశించుతాడని అంటారు వారు. పూర్వ ముద్రణ గ్రంథములలోని తమ కవితలకు చేసిన
దిద్దుబాట్లను వారు పునర్ముద్రణ పీఠికలలో కొంతవరకు ప్రస్తావిస్తున్నారు. రాష్ట్రగానములోని
పద్యములలో కొన్ని దిద్దుబాట్లు, మార్పులు చేర్పులు జరిగినవని, ఆ పద్యములలో గల శ స
ప్రాస, పద్య, కద్య వంటి వ్యవహార రూపాలను ఇప్పుడు మన్నించాలనని స్పష్టపరిచారు.
తుమ్మలవారి స్వీయ పద్య సంస్కరణలను గూర్చి విపులముగా పరిశీలించవలసిన అవశ్యకత
కలదు.

తుమ్మలవారి కవిత వీరరస ప్రధానమైనది. వీరము, దాన, ధర్మ, దయా, యుద్ధ భేదాలతో
నాలుగు విధములుగా కనిపిస్తుంది. ఈ భేదాలను స్ఫూరించగా ఇలా వివరించవచ్చును.

“దాన, దయా, యుద్ధాలకు ప్రత్యేక పరిస్థితులు అవసరమవుతాయి. దానం చేయటానికి
అర్హత కలిగిన పాత్ర ఉండాలి. దీనపురుషుడు దయావీరానికి ఆలంబన మవుతాడు. బద్ధవైరం
విధైనా విర్వడినప్పుడే యుద్ధ ప్రసక్తి వస్తుంది. కాని ధర్మ వీరానికి అలాంటి అవసరమేదీ లేదు.
స్వధర్మాన్ని పాటించటంలో ఉత్సాహం చూపించటం ధర్మవీర మవుతుంది. కష్టాలలో ఉన్న నాటి
మనుషులను ఆదుకోవటం ధర్మం. ఆకలితో నకనక లాడుతున్న మనిషికి పట్టెడన్నం పెట్టటం
ధర్మం. అపదలో ఉన్న అబలను కాపాడటం ధర్మం. సంసారాన్ని ఒడుదుడుకులు లేకుండా
రాకుండా సాగించటం స్త్రీ పురుషు లుభయుల ధర్మం. బిడ్డలు సన్మార్గంలో నడిచేటట్లు చూడటం
పెద్దల ధర్మం. పెద్దలను గౌరవించటం పిన్నల ధర్మం. ప్రతి వ్యక్తిలోనూ ఇప్పుడు పెంపొందవలసింది
ఇలాంటి ధర్మవీరం” (ఆంధ్రప్రభ సంచిక వారపత్రిక 17-2-1988నాటి సంపాదకీయము).

తుమ్మలవారి కవిత ధర్మవీరాన్ని ప్రధానముగా ఆశ్రయించినది. ధర్మజ్యోతిలో ఈ ధర్మవీరము చక్కగా పోషించబడినది. ఆత్మకథ, మహాత్మకథ, గాంధీగానములు ధర్మవీరుడైన గాంధీ చరిత్రాత్మకములు. వీటిలో వీరరసముతోపాటు కరుణ, రౌద్ర రసములు కూడా లెస్సగా పోషించబడినవి. 'ఉజ్జా కంకణమున్ ధరించి జనయిత్రి దాన్యవిచ్చేదనాపేక్షల్ పాంపిరిహాస ముజ్జగము కంపింపంగ లేలెండు' అని ప్రబోధించే రాష్ట్రగానములో ధర్మవీరము యుద్ధవీరముతో కలిసి ప్రవహిస్తున్నది. అయితే ఈ యుద్ధవీరము ఉద్వమాత్మకమైనదే కాని బాహాబాహు రణాత్మకమైనది కాదు. వీరరస ప్రధానమైన తుమ్మలవారి వద్దాలలో ఈ క్రిందిది ఒక మచ్చ తునక.

టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారు తుపాకికి ఎదురునిల్చిన నందర్బములోని వస్తుం

అవఁడా కాలైడువాఁడు కాల్యవలె నా యీ తొమ్ముపై; నీ శవం
 బవలోకింపకపోవ నే నిపుడు; నన్నావంగ నెవ్వని కు
 న్నవి గుండెల్; నిబలాక్షుఁడడ్డుపడినన్ నాథాకకుం జాలఁ డీ
 యవనిన్ భీరులులేరు; లేరు పరగర్యాగస్థహిష్టుల్ శరతుల్ (మహాత్మకథ)

ఎక్కట్లు, నందేశ నప్తశతి, సర్వోదయగానము, మరెన్నో ఖండకవితలలో స్వధర్మాచరణకై చేసే ప్రబోధము కన్పిస్తుంది. ఇది కూడ ధర్మవీరాన్ని ఆశ్రయించినదే.

వీరరసం తరువాత తుమ్మలవారి రచనలలో కన్పించేది కరుణరసము. ఆత్మార్థము, అమరజ్యోతి కావ్యాల కరుణ రసాన్నితాలు. రసరాజమని పేరుగాంచిన శృంగారాన్ని తుమ్మలవారి దరించలేదు. నామదేవచరిత్రము, మాహేంద్రజినసముపాదీ తొలినాటి రచనలలోను, 'సంత్రాంతి'వంటి ఖండ కవితలలోను గల శృంగారము గణనియమైనవి కాదు. శృంగార రసాత్మకంగా మీరు కవితలను వ్రాయలేదేమి అని ప్రశ్నిస్తే 'అటు పోలేదు బుద్ధి' అని వారి జవాబు. హాస్యాదులు తుమ్మలవారి కవితలలో అంతగా కన్పించవు.

తుమ్మలవారు ఆస్తికులు. భగవంతుని యేడ విశ్వాసం గలవారు. ఆ విశ్వాసాన్ని మూఢాచారాలతో ముడిపడిన అంధవిశ్వాసంగాకాక హేతువాద దృష్టితో పాటించారు. ఆ విధంగానే ప్రబోధనలు చేశారు. ఆస్తికతకు ఒక నూతన, సర్వజనామోదకరమైన స్థూర్తిని తెచ్చారు. సంప్రదాయంలోని లాసుగులను నిర్ణయంగా ఎత్తిచూపారు.

దేవుఁడు కలఁడని చెప్పిన, ప్రావక్కుణ వలయుఁ; గాని బావలు మాలల్
 దేవుని గుడి కర్చకులై, పోవచ్చు నటన్న్ క్రొత్తబోధయు వలయున్

కోవెలలో గంగానది, రేవులలో రామకోటి రేఖలలో లే
 డేవాని యెడఁద కరుణకు, నావాలం బతనియంద హరి వసియించున్

గోవన్న ఋణమ్మును నీ, శాపతి చెల్లించెననుట దబ్బఱ; కరణా
 లావని చేసిరి నిరిగల, తావులు బేరులు కరంగి కాసు లొనంగన్

భక్తి పెరిగి కాదు పాపిష్టి వధములఁ, బసిడి కూర్చువారి భయము పెరిగి
 పెరిగె మింటిదనుకఁ దిరుమల వెంకన్న, బొక్కనంబులనుట నిక్కువమ్ము

అస్మిక భావాలకు తరతరాలుగా అంటుకున్న మాళిన్యాన్ని తొలగించి క్రొత్త మెరుగులు నమకూర్చింది తుమ్మలవారి కవిత్యం. ఆ క్రొత్త కాంతితో వారి మనసు వలచుద్ధమయ్యింది. చివరకు ఈశ్వర దర్శన హేతువైంది. చివరి నాళ్ళలో వారు రచించిన యీ వద్వంలో భగవంతునితో వారి సంభాషణ గమనించండి (చక్కట్లు).

కళ్ళెమెంత జరిగింతును గాక గతుకు, దారికే క్రేళ్ళుపాటు డెందపు ముమాయి
దేవ! నీవ లగామును దీసికొమ్ము, రమ్ము నా పీఠ; కేను సారథ్యమోవ.

తుమ్మలవారిది సలక్షణమైన గ్రాంథికభాష. చిన్నతనంనుండి సంప్రదాయబద్ధంగా కవిశాస్త్రాయనం చేసినవారు కావటము వలన, శ్రద్ధానక్తులతో గురుముఖత: విద్య నభ్యసించినవారు కావటము వలన, సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యాలు తప్ప ఇతర భాషా సాహిత్యాలతో ముఖ్యంగా ఆంగ్లభాషా సాహిత్యాలతో ప్రగాఢ పరిచయము లేకపోవటము వలన వీరు కేవలం సంప్రదాయ కవిగా నిలిచిపోయారు. తమ జీవితకాలంలో ఎన్నో కవిత్వోద్వమాలు పుట్టి పెరిగినా, ఏవీ వీరి నాకర్పించలేదు. ఏ ఉద్యమము వీరిని ప్రభావితము చేయలేదు. తమదైన ఒక ప్రత్యేక మార్గములోనే వీరి కవితారథం పరుగులు తీసింది.

ఎవ్వరెంద తింత దవ్వైన నేను భా షా వివర్ణయమ్ము సైఃవలేను
సాధుశీల మాధిజాత్యమ్ము చెలువమ్ము, ననసి మెలియు వనిత నాదు కవిత.

(నేను పుట 21)

అని కంఠోక్తిగా చెప్పగలిగారు.

తొలిసారి వీరి రచనలో కొన్ని వ్యాకరణ విరుద్ధ ప్రయోగము లున్నప్పటికీ, క్రమముగా వీరి కవితాభాష నిర్దుష్టమై ఒక అధికారికతను సంపాదించుకొన్నది. శబ్ద ప్రయోగాన్ని గూర్చిన చర్చలలో తుమ్మలవారి ప్రయోగము లభించితే, తుమ్మలవారు ప్రయోగించారు కనుక సాధువే అన్న స్థూలమైన నిర్ణయానికి వండితలోకము వన్నున్నది. భాషావిషయకమైన సందేహము లున్నప్పుడు 'బ్రిదికిన్నాళ్ళు విద్యార్థి పగిదినుంట, వలయునని విశ్వసించెడి' వారు గనుక ఆ సందేహములను నివృత్తి చేయగల నమర్పల నాశ్రయించి వాటికి తగిన సమాధానములను పొందెడివారు. 'చందరిగారు నిర్దుష్టమైన సుమృభాష వ్రాసెడి కొలఁదిమందిలో నొకఁడు' అని విశ్వనాథవారు పేర్కొనటం గమనార్హము. (శబల పీఠిక).

తొలిసారి రచనలలో కొంత సంస్కృత భాషాధిక్యత ఉన్నప్పటికీ క్రమంగా దానిని తగ్గిస్తూ తెలుగుకు పెద్దపీట వేసారు. 'గీర్వాణ మెంత నీల్గిన జిల్లిలి తెలుంగు, నుడిసాంపునకు దిగదుడుపు' అని భావించారు. ఈ తెలుగుముద్రకు వారికి తిక్కన, చిన్నయనూరి రచనలు మార్గదర్శకములు. 'తెనుగుదాన యందే యింత యధికాదరము కలవారు నేటి కవులలో లేరు' అని సమకాలికులచే ప్రశంస లందుకున్నారు. 'తెనుగులెంక'గా రూపొందారు. తెలుగు వదాలకు, నుడికారానికి పునరుజ్జీవనము కల్పించటమేకాక ఎన్నో అన్వదేశ్యాలను తెలుగు వదాలుగా మార్చి ప్రయోగించారు. ఈ మార్పుకై మొదట సంస్కృతాన్ని ఆశ్రయించినా, క్రమంగా అచ్చతెనుగునే ఆశ్రయించారు. కొన్ని ఉదాహరణలు గమనిద్దాము. టిక్కెట్టు = ప్రయాణ వత్తము, బ్యాంకి - వాణిజ్యకోశము, అడితి బొక్కనము, తుపాకి - లఘునాళక, ఫిరంగి - భూహస్తాళక, కోర్టు -

తీర్పునెలపు, పాడిపట్టు, అటెండెన్స్ లిజివరు - రాకరాముల వట్టిక, నేమెంటు - జాచూరు, ఫోటో - నీడ బొమ్మ, హోటల్ - చిటుతిండిసాల. కొన్ని ప్రసిద్ధ సంస్కృత పదాలకు, గ్రామనామాలకు వీరు సృష్టించిన పర్యాయపదాలు కొంత తికమకను కలిగిస్తాయి. ఉదా. న్యాయాధికారి - ధర్మదాత, సంక్రాంతి - మకరార్కము, చందోలు - ధనదుపురము, అర్థపతిమీడు, వేటపాలెము - మృగయాపురి - ఎన్నో సంస్కృత పదాలకు అచ్చతెనుగు రూపాలను చూపించారు. ఉదా. వ్యాకరణము - నుడి తీర్పు. ఏ భాషా పదానికైనా అచ్చ తెనుగు రూపాన్ని చూపవచ్చునని నిరూపించారు. తెనుగు భాషకు వీరు చేసిన సేవ విలువ కట్టలేనిది. వేనోళ్ళ ప్రశంసించదగినది.

తెలుగుభాషపై తుమ్మలవారికి ప్రత్యేకాభిమున్నదిగాని పరభాషలపై ద్వేషభావములేదు. నిత్యవ్యవహారములో గల ఎన్నో ఉర్దూ, హిందీ, ఆంగ్లపదాలను వారు నందర్లో చితంగా విరివిగానే ప్రయోగించారు. ఉదా॥ డ్రైవరు, బస్సు.

తాము ప్రయోగించిన మారుమూల పదాలకు, నిర్మించిన నూతన పదాలకు గ్రంథమున లఘుటీకలో వివరణనిచ్చి పాఠకులకు భాషాభిమానాన్ని పెంపొందింపజేయటానికి ప్రయత్నిస్తారు తుమ్మలవారు. వ్యాకరణ పాండిత్య మాధారముగా వారు చేసిన కొన్ని ప్రౌఢ ప్రయోగములు అంతంత మాత్రముగా అర్థముకావు.

తెల్లివాడు పోయె దేశంబునకు నిత, నవత వచ్చునని జనమ్ము పొంగ
నదియ వచ్చెగాని యరసున్నతో వచ్చి, కన్నకలల నిండునున్న చేసి

దేశ స్వాతంత్ర్య సమరంలో ఏకొంచెం పాలు వంచుకొన్నవారైనా, లేదా ఆ చరిత్రను అర్థం చేసుకున్నవారైనా ఈవాడు ఈవిధంగా భావించటములో వింత లేదు. ఈ పద్యం రెండవ పాదంలోని నవత సంస్కృత శబ్దము. దీనికి నూతనత్యము, క్రొత్తదనము అని అర్థము. దేశానికి స్వాతంత్ర్యము వస్తే క్రొత్తదనముతో జనము నుభవడగలమని నంతోషించారు. మరి ఆ నవతే వచ్చినదట. కాని అది అరసున్నతో వచ్చినదట. ఈ అరసున్న గల నవత తెలుగువదం. ఇది నవయుధాతువునకు కృదంతరూపము. నవయుట అనగా కృశించుట, దుఃఖించుట. అనగా నవయుధాతువునకు కృదంతరూపము. నవయుట అనగా కృశించుట, దుఃఖించుట. అనగా ఆ స్వాతంత్ర్యానంతరం వచ్చిన క్రొత్తదనం దుఃఖాన్ని కలుగజేసేదిగా ఉన్నది అని భావం. దీనికి కారణం కన్నకలలను అది నిండునున్న చేయటమే. ఈ పద్యములో వ్యాకరణంలో కన్పించే అరసున్న, నిండునున్న పదాలను ప్రయోగించటమే కాక, చెప్పదలచుకొన్న భావాన్ని వ్యాకరణాన్ని అశ్రయించి వ్యంగ్యంగా చెప్పటం జరిగింది. ఇది సాధారణ పాఠకునకు బోధపడటం కొంత కష్టమే!

ఇటువంటిదే “చక్కట్లు” లో వేదాంతం జగన్నాథాచార్యుల వారిని గూర్చి వ్రాసిన “నీతిహయాత్త నొల్లమి జనించుటచేనొక యష్టికట్లకే, కాక, నమస్త ధాత్రికిని గాక ఘట్టెల్లై” ఇత్యాదిగా గల పద్యంలోని కాక, కాక పదప్రయోగం. ఇందులో మొదటి ‘కాక’ కు కాకుండా అని, రెండవ ‘కాక’ కు వేడి అని అర్థము.

ఉదయగానములోని ఈ పద్యాన్ని కూడా చూద్దాం.

తనకుఁ బనికీగానితరు పాంధ్రునకు నేఁడు, కల్పవృక్షమేని కలుపుమొక్క
యెడ్డెల్లై తెలుగు బిడ్డలు దొడ్డలు, తన్నుకొంధ్రు కచటవలవోలే.

ఈ పద్యంలోని 'కచటతపలవోలె' అన్న ఉపమానాన్ని తన్నుకొందు అన్న క్రియాపద ప్రయోగంతో అన్యాయించుకొని పద్యాన్ని అర్థం చేసుకోవటములో సాధారణ పాఠకుడు కొంత తికమక పడతాడు.

కచటతపలు వర్ణప్రధమాక్షరాలు. ఇవి ఆయా వర్ణాలకు నాయకులవంటివి. అయినా పరస్పర సజ్జత లోపించినవి. భాషకు సహజ సౌందర్యాన్ని ఇచ్చే యతిప్రాసలలో ఒకదాని కొకటి పాత్తుకలపక తమ తమ ప్రత్యేకతలను నిలుపుకొనటం కోసం తన్నుకొంటుంటాయి. వాటి వాటి వర్ణాక్షరాలతోటే యతులలో పాత్తుగలిగి ఉంటాయి. అలాగే తెలుగువారు ముఖ్యంగా ఒక వర్ణానికి నాయకులైనవారు మరొక వర్ణంవారితో పాత్తు కలపక వారి వారి వర్ణయులతో మాత్రమే పాత్తు కలుపుతూ పరస్పరం తన్నుకొంటుంటారని, ఇతరులెంత గొప్పవారైనా దరిచేరనియరని కవిగారి భావము. ఈ కోవకు చెందిన అక్షరాలు తెలుగుభాషలో మరెన్ని ఉన్నా వీటినే కవిగారు ఎన్నుకోవటములోని ఔచిత్యము అవి పరుషాలుగా ప్రఖ్యాతి గలిగిఉండటం కూడా.

తుమ్మలవారు పాఠశాలను వీడిన తరువాత కూడా ఉపాధ్యాయస్రవ్యుని వీడలేదు. తమ కవితద్వారా విద్యార్థుల భాషాపాటవాన్ని మెరుగుపెట్టటానికి కృషిచేశారు. నందేశ నప్తశతీలో కొన్ని పద్యాలను ఈ పాఠాలకు వినియోగించారు. ఒక ఉదాహరణ గమనిద్దాం.

కవిత లల్లినవారలే ఘనులు గాదు, కఠపులకు దానులైనారు కమ్మతీండ్లు

వాడె యుత్తమ భీశక్తివంతుడనిన, బంతి బంతికి నెరసాండు పాదుకొనియె

ఇందులోని మొదటి పాదములో క్రియాపద ప్రయోగము దోషము. 'పాఠలు...కారు' అనుట సాధువు. రెండ పాదములోని కమ్మతీడు పదానికి బహువచన రూపము కమ్మతీలు. మూడవ పాదములోని నరియైన పదం శక్తిమంతుడు. ఈ విధంగా వారు పాఠకులకు సాధురచనానక్తిని చేయటం ప్రశంసించదగినది. 'సాధురచనమ్ము కత్తిపై నలుపుసాము' అని భావించి ఆ సాములో కృతకృత్యులైనారు తుమ్మలవారు. భాషలో ఈ పదం కూడా ఉన్నది అని తెలియజెప్పటానికి వారు ఎన్నో పదాలను పనిగట్టుకొని ప్రయోగించి వాటికి పునర్జీవనము ప్రసాదించారు.

సీతారామమూర్తిగారి కవితాకళ మానవతావాదానికి, సామాజిక కల్పాణానికి అంకితమైనది. వారు సాహిత్యమును ఒక సామాజిక భాద్యతగా భావించి, తమ కవితద్వారా ప్రజాసేవ చేశారు.

కళకొలికే కవిత్యమని గంతులు వేయక రోతరోతగా

వలపులునింపి కబ్బములు వ్రాయక విశ్వజనీన బోధుతా

లలిత ముదారవృత్తము కలా కమనీయము నంన్యుతి ప్రభా

మిళితమునైన నృప్తి నెదమెచ్చితి తాతికిగాన్మలిచ్చితిన్.

ఈ మేనెంత నలంగిన, నా మనుగడ లోకసేవనమ్మున కిడెదన్

సామాజిక కల్పాణము, కామించెద నవ్యభవ్యకవితాసృష్టిన్.

తుమ్మలవారికి ప్రజలే దేవతలు. త్పారాజుకు శ్రీరాముడెలా వారికి సామాన్యుడే ఆరాధ్యుడైనాడు. ప్రజాభృదయమే వారి కవితాగానమైంది. ఈ ఆశయసాధన కొరకే వారి

కవిశాస్త్రస్థానం సాగింది. “వారి కవిత యెన్నటికప్పుడు కాలంతో పాటు, కాలంకంటే ముందు నడుస్తూ ఆకారరజాలను ప్రసరింపజేస్తూనే ఉంటుంది” (కాటూరి) వారి కవిత యుగాను కూలమైనది. వారు తమ సందేశమును కళాస్వితముగా వచించారు. వారి కవిత మానువుని సంస్కారపంతునిగా చేసి, నమాజమును ఉన్న తీకరించును. సర్వోదయ వారి కవిత జాతిజీవనమునకు దర్శనము పంపింది. వారి కవిత అజరామరమైనది. అది యుగయుగములకు పరిమళిస్తూనే ఉంటుంది. తుమ్మలవారి కొన్ని వద్యాలు చదవండి. వారి సామాజికస్వహా తేలి తెల్లముకాగలదు.

సామ్యవాదమో ప్రజాస్వామ్యమో నియం, తృత్యమో మతేస్త్రభుత్వమేని
కూడు గుడ్డలేని గూడు లేని జికారి, మెప్పు లిందవలయు ముప్పు లఱచి

మేడలవారుగాదు మెఱమెచ్చలప్తులు కాదు వీధిలో
నూడకు నుట్టిగట్టి మనుచున్న వివన్నుడు రాజనీతిఁ గొం
డాడవలెన్ దదీయహృది నగ్ని రగుల్కొన కుండుమార్గముల్
చూడవలెన్ మహాశయులు సుస్థిరశాంతిరతుల్ భవాద్యుశుల్

సోమెఱుంగక బామరయక, వేమెఱు చెమరోడ్తువారు వెడపొట్టలతో
నే మహినుందురు తప్పహి, సోమించుట కల్ల నిత్యతోభావ్యతమై.

సంపన్నులు తమబంగరు, గంపలకున్ దాము ధర్మకర్తలయని భా
వింపవలయుఁ బేదలసిరి, పెంపవలయుఁ ద్రుంపవలయుఁ బిసిడితనమ్మున్

మనము పేదవాని మఱచుటచేతనే, పెక్కునొకటములఁ జిక్కినార
మతఁడే నేడు మనకు నారాధ్యదైవత, మతనిఁ గొల్పితే నుభావహమ్ము

ఒక దారమునంగల మౌ, క్షికములవలె మతము లెనని దేశమునకు నొ
ద్దిక నేర్పవలయు విశ్వము, నకలము హరిమయమటంచుఁ జాటఁగవలయున్

కొందఱ కిచటన్ గో వెల, కొందఱకు మనీదు, చచ్చి కొందఱకున్నన్
సుందర భారతదేశం, బందరకున్ గుడియగున్ మహాత్మిభ్రమగున్

మనువు చెప్పిననుచు మాతాతమేనత్త, పాడెననుచు మొండిపట్టు తగదు
మనువుమాట తననమాజమునకు, మన, మాటయన్న మననమాజమునకు

ఎఱుక లేనివార లెల్లరు శూద్రులే, ఉన్నవారలంద టుల్కిసురులే
చచ్చువాదమిఁకను జాలించి మేలెంచి, కన్నవిప్పరయ్య! యున్నారా!

నేను శూద్రునకున్ విద్యనేర్పనన్న, పరశురామునిదా తప్ప? బ్రాహ్మణుండ
నేననిన నూతనూతిదా? యీ కులవృత్త వస్థయే జాతికిన్ దురవస్థ దెచ్చె

కలమెత్తిన హలమెత్తిన, మలమెత్తినవారి నొక్కమైఁజాడవలెన్
వలఁతియు నలఁతియు లేదిట, బలువృత్తులు సాగినపుడె బ్రదుకుల్ సాగున్

అతఁడన్నప్పుడు స్వస్థం, డిఠఁడను భేదమ్ముమఱచి హిందువు లెల్లన్
బ్రతుకగవలె నొక్కకుదురుగ, నితరేతర గౌరవంబు లెనఁగన్ బొనఁగన్
నూన్యతము బేరమునకుం, బ్రాణము వాణిజ్యమూఁది బ్రతికెడి తగులం
బే నరునకుఁ గల దాతఁడు, పూనికమై నత్యసేవ పానరుపవలయున్

చిత్తశుద్ధి కరుణ సేవా నమానక్తి, వలయు వైద్యవృత్తి వలచువారి,
కర్ణవాంఛమాట యందురా సిరి వీరి, జేర నారటించుఁ గోరకున్న

ఏను స్వతంత్రుఁడ ననఁగల, మానిసి తలయెత్తఁదగిన మగఁ డొకరైతే
వీనిశ్రమ వీనికరుణ ని, దానముగా నొరులజీవితమ్ములు నడుచున్

నేఁడు కువ్వవేయ నిచ్చెనతోఁబని, లేకపోయె రైతులోకమునకు,
నంతు పెరిగి పెరిగి యింత చేసిన దయా, శరణమిఁక మఱొక్క సాధువృత్తి

ఉవ్వవెల పవ్వవెల నూటికొక్క పినరు, హెచ్చెనా పెంచు నుద్యోగి కిచ్చు బిత్తె,
మెంత క్రుంగికూలాలిన హితుని హలికు, నాదుకొనదేమి దొరతనం బాధు లడఁగ

హలికుల నొక్కి జీవచ్ఛవాలఁ జేసి, యేలు వారేమి సాధింపనెంచినారో
కావణంగిన నే మొనగాఁడు నిల్చు, రైతుమూల్గిన నేవృత్తి రాణికిక్కు

భౌతిక బలమ్ము నుఖదాయియై తనర్థ, జాతి కాధ్యాత్మికంగు శక్తివలయు
నేఁటికయ్యములకు నెల్లచేటులకును, హేతు వీశక్తి లేమిగా లేది. సెవుఁడో?

రిత్యవెచ్చములు పరిత్యజించిన నాఁడు, పేదలుండ రిలను బెక్కుమంది,
కలిమిలేక కాదు, తెలివితేక నరుండు, మోయుచున్నవాఁడు ముఠికిబ్రదుకు

సాధుతకు నాశ్రయం, బాత్సశక్తి కిరవు, కరుణకున్ బ్రేమమునకును గాణయాచి,
నంయమమ్మున కాకృతి, చాగమునకు, మూదల, యహింసకున్ నెఱాపాదు వెలఁది

తెక్కుబిడ్డ పోవలెఁగాని రొక్కమిడ్డు, పోవుటొప్పుదు పితరులు పుత్రకులకు
మననమాజమునం దీ మమత్వ మెప్పుడు, నమయునో నర్హభద్రమ్ములమరునపుడు

వంటహెచ్చుఁగాక వ్రజనంతుబరువును, హెచ్చనీయరాదు, మెచ్చఁదగిన
త్యాగమిదియ నేఁడు ధరణీజనులకెల్ల, మూలమిదియ దేశములు నుభింప

దేవుఁడన మాతృదేశము, దేవతలన బ్రజల, యజ్ఞబీక్ష యనంగా
సేవావ్రతనిష్ఠయ, యివి, జీవననూత్రములుగాఁ బ్రసిద్ధిం గనుమా!

శ్రమపడుటే జాతికి సిరి, శ్రమపడుటే రాజ్యమునకు నంపద, యెచటన్
శ్రమ కన్పడు, నచ్చటనే, రమ కన్పడు, నఖిలనుఖిపరంపర లిడఁగన్

గిఠిగీచుకొన్నకవి కృతి, చిరకాలము నిల్వ, దెల్లసిద్ధాంతములన్
దరియించి విప్లవముదెన, కరిగినకృతి నత్యదర్శియై రాజించున్

నీకు రుచించు మార్గమున నీవు ప్రయాణము సేయవచ్చుఁగా
నీ! కలనైన నత్వము నహింసయు లేబరమైన త్రోవక్రం
బోకుము, నిల్వనేర దవిపోయిన నంభుము, గెల్వనేర దా
రేకలులేని సంస్కృతి, చరిత్రవెల్లాలైన సాక్ష మినుడులే

లోకమెల్ల మనకు లోపడుఁగాక నం, స్కార ముద్దుకున్న ఘనతరాదు
వినయ మార్జవము వివేక మౌదార్య మీ, నాల్గు సంస్కృతికిఁ బునాదితాలు.

ప్రాజ్ఞఁడైనవాఁడు వడఁతికి దాఁగన్న, మంచుచెడ్డ వక్కుఁజించు టొప్పు
నిది యొనర్పఁడేని యిల్లాలియజ్ఞత, నంతు నావరించి జాతి క్రుంగు

గుడికాదు, నేడు నరునకు, బడికావలె, మూఢమైన ప్రశ్నయముల పో
బడి గావలె, యుగయుగముల, గడల్కొనిన తమము తిరుగడ కావలయున

శీతనగమునుండి సేతపుదనుక నా, మాతృభూమి యనుట మబిచిపొమ్ము
పుడమియెల్ల నాదు పురిటిగడ్డ యటంచు, సోదరా! తలంపుమీ దినాన.

అమెరికా రషియా స్వర్గలఁగినపుడు, హస్తినకరాది మిత్రములైన వేళ
హరిజనులు బ్రాహ్మణులు బంధులైననాడు, లోకమున శాంతియొదవు నన్వేషకమగుచు

నేడు నమనమాజి విరూణమునఁ గార్క కర్త లిద్ద అగ్రగణ్యులనెద
నొకడు వర్ణవిభేద మొప్పని విప్రుండు, చాగమునకు వార్షు సాహకండు.

(ఇది తుమ్మలవారి చివరి పద్యం)

మొత్తముమీద తుమ్మలవారి కవిత్వాకళ విశిష్టమైనది. ప్రత్యేకమైనది. సర్వస్వతంత్రమైనది.
'సర్వతంత్రస్వతంత్రుఁడౌ నత్కవీంద్రుఁడెన్నఁడో కల్పమున తొక్కఁడే అభించు' నంటూ ఒరుని
గూర్చి వారన్నమాటలు వారికి అన్వయిస్తాయనటములో నందేహము లేదు. వారి కవిత్వాశయం
మహిమాన్వితమైనది. విస్తృతమైనది, విశ్వజనీనమైనది. వారి రచనలు సత్కం శివం నుందరం
అను ధర్మములకు నెలవులు. అవి "పాఠకులకు భావప్రసన్నతను, హృదయ వికాసమును,
ఆనందపారవశ్యమును, మానసిక ప్రశాంతతను కలిగించును". "తుమ్మలవారి కవిత జాతికి
తలుగనినది".

కృతిపతులు

కవులు తాము వ్రాసిన కృతికి ఒకరిని అధినాయకునిగా చేయటం తెలుగు నాట గల సంప్రదాయం. నన్నయభట్టు తన భారతాన్ని రాజరాజనరేంద్రునకు అంకితమిచ్చినట్లు వాఙ్మంగా చెప్పలేదు. అయినప్పటికీ రాజరాజనరేంద్రుని 'అనుమతి'తోనే భారతరచనను ప్రారంభించాడు. నవనంతానాలలో ఒకటిగా కావ్యాన్ని పేర్కొంటూ, ఆ నంతానాలలో అదే ప్రశస్తమైనదిగా చెప్పుతూ దానిని గురువుతో, ఇవ్వదైవానితో, రాజుతో అంకితమిచ్చే సంప్రదాయాన్ని నన్నెచోడుడు నూచించాడు. తిక్కన భారతం వ్రాయబూనే నరికి హరిహరనాథుడే 'కృతి పతిత్వ మర్జించి వచ్చి' నిలిచాడు. తరువాతి కవులు గురువో, దైవానితో, రాజుతో వారి అధికారులతో కృతులను సమర్పించారు. ఇహపరసౌఖ్యాలలో ఏదో ఒక దానిని ఆశించి కవులు కృతిపతులను ఎన్నుకొనేవారు. ఈ నాటికి కూడా ఈ సంప్రదాయమే కొనసాగుతోంది.

ఈ సంప్రదాయానికి భిన్నమైన ఒక సంప్రదాయాన్ని సృష్టించారు కళాప్రపూర్ణ శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తిగారు. దైవాంకితాన్ని వీరు అంగీకరించలేదు.

కృతిపతిత్వము కీర్తికి హేతువగుట, వీశ్వరుఁడు కీర్తిమయుఁడౌట నేను భగవ
దంకితము సేయ నొడఁబడ నన్నదయి, కావ్య మాస్తికధర్మానుగుమనయ్య

(‘నేను’ పుట 10)

దీనిని వారు ఇంకా ఇలా వివరించారు.

ఈశ్వరుని జాతుగా మర్చుఁడెవఁడు? వీని, కైతఁ కత డుబ్బిననుకుయుఁ గల్గి కాన
హేమగీరిక వరాటిక నిచ్చినట్టి, నరుఁడు తన రచనమ్ము వీశ్వరున కిడుట

(‘నేను’ పుట 10)

కనుక వారి కృతులు నరాంకితాలే. తుమ్మలవారి లాగా దైవాంకితాన్ని నిరసించి నరాంకితాన్ని సమర్పించిన పూర్వ కవులున్నారు. ‘హృదయాభిరామము’ అనే ప్రబంధాన్ని వ్రాసిన చిష్టా వెంకటసుబ్బయ్య అనే కవిని పిలిపించి భద్రాచలం జమీందారు కుమార రాజా శ్రీ వేంకట నరసింహ అప్పారావు గారు ‘కవిగారూ ! మీ ప్రబంధాన్ని ముద్రిస్తాము. ఏ దేవునికైనా అంకితమివ్వండి, అని కోరారు. అప్పుడా కవి.

పూని శ్రీనాథకవిరాజు పాగడకున్న రాజు వీరభద్రారెడ్డి తేజమేది
పెద్ద నాదుల గ్రంథాలు వెడలకున్న కృష్ణరాయల పేరేది కీర్తి నిలయ !

(ఆంధ్ర సంస్థానములు- సాహిత్య పోషణము పుట 238)

అంటూ ఆ గ్రంథాన్ని ఆ రాజు గారికే అంకితమిచ్చాడు.

కృతిపతిత్వం కోరి వచ్చిన వారికే కావ్యాలను అంకితం చేయటం కవులకు సర్వసాధారణం. తుమ్మలవారి పద్ధతి దీనికి వ్యతిరేకమైనది. కవే కృతిపతిని వెదకి పట్టుకోవాలని వీరి అభిప్రాయం.

కృతిని నుకృతి కోరఁ డతఁడు ఫలానకై, లేని లోకసేవలో నలంగు
నతని వెదకి కావ్యపతిఁ జేసి కృతకృత్యఁ డగుట వలయు సాధువైనకవిత

(నేను - పుట 12)

ఈ దృష్టితోనే తుమ్మలవారు తమ ఎన్నో కావ్యాలకు కృతిపతులను ఎన్నుకొన్నారు. అయితే ఆ విషయం ఆ వ్యక్తికి ఆ కావ్యం అచ్చయి ప్రచారంలోనికి వచ్చే దాకా కూడా తెలుపకుండా ఉంచటం తుమ్మలవారి మరో ప్రత్యేకత.

ఎతనిం గృతిపతి నొనరిం, చితి నతనికి నైన నవ్విశేషము కృతి ము
బ్రిత మగు దనుకం జెప్పను, వృతిక్రమము లేని నియతి యౌనిది నాకున్
(‘నాకథలు’ - పుట 182)

దీనికి ప్రధానమైన కారణం కృతి పతుల ‘కానుమీది మతి’ వారికి లేకపోవటమే. ‘సిరులకు నాన చెంది యొక చెన్నటికిచ్చుట మచ్చగాని స్వార్థరహిత బుద్ధి నిర్ధ గుణ రాశి కొనంగిన దోనమబ్బునా?’ (ధర్మజ్యోతి - పుట 11) అన్నది వారి నదాలోచన. తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో కావ్యాంకితాలను ఈ విధంగా నిస్వార్థ లీతిలో చేసి తుమ్మలవారు ఒక ప్రత్యేకతను గడించుకొన్నారు. ఇది వారి విశేష వ్యక్తిత్వానికి కార్యాణం.

ఇక వారి కృతిపతులను గూర్చి తెలుసుకొందాం. తుమ్మలవారి తొలి కృతులైన నామదేవ చరిత్రాదులు నిరంకితాలుగానే వెలువడ్డాయి. ఇలాగే, ‘అత్తకథ’ తొలిభాగాన్ని 1936లో అచ్చవేయించినపుడు దానిని కూడ ఎవరికి అంకితమీయలేదు. 1949లో ప్రకటించిన ‘తవస్థిబ్ధి’ కూడా నిరంకితాలే.

1932లో వీరు ప్రకటించిన ‘అజ్ఞార్థజము’ చనిపోయిన మొదటి భార్య రాఘవమ్మ గారికి అంకితమీయబడింది. ఈమె తుమ్మలవారి అక్క కుమార్తె.

నిండీ నిండని జవ్వనంపుసిరితో నిర్దాగ్ధతాపూర్ణమై
పండిపండని కోర్కెతీవగమితో బాధస్తరంగాభ మై
యుండీయుండని మాయదారిబ్రతుకయ్యో! యేల సాగించి నన్
మండీమండని మొండిజేసితి వధర్నంబూని ప్రాణేశ్వరీ!

నీకు-సాధ్యవశంనవా నీకు-నిర్వ, రాత్నగౌరవ సంపూర్ణమైన నీకు
నిర్వలప్రేమ చిహ్నమై నివ్వటిల్లి, నంకిత మొనర్చు నీ కృతి నందుకొమ్మ

1938లో వీరు ప్రకటించిన ‘రాష్ట్రగానము’ను అయోచనంగానే చల్లవల్లి రాజా వారికి అంకితమిచ్చారు. 1937 అక్టోబరులో విజయవాడలో జరిగిన ఆంధ్రమహాసభకు చల్లవల్లి రాజా శ్రీ యార్లగడ్డ శివరామప్రసాద్ గారు అధ్యక్షత వహించారు. ఆ ‘నభా విజయానికి ముఖ్యహేతువై నర్కాంధ్ర ప్రశంస’ లిందుకొన్నందు వల్లనే తుమ్మలవారు తమ కృతిని వారికి అంకితమిచ్చారు. ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్రం కావాలన్న తపనతో ఆంధ్రజాతిని జాగృతం చేస్తూ రచించబడిన కృతిని ఆ రాష్ట్ర సిద్ధికై దీక్షా కంకణాన్ని ధరించిన వ్యక్తికి అంకితం చేయటం ఎంతో సముచిత కార్యం.

దీక్షంబూనితి నాంధ్రరాష్ట్రమును సాధింతున్ దదీయక్రియా
రక్షన్ జేసెద నెట్టికష్టమయినన్ రానిమ్ముకానిమ్ము మా
తృణోజీయశ ముద్ధరింతు నని భక్తిన్ గంకణం బూను నీ
కకయుం బగు నేర్తగడ్డ శివరామా! చల్లవల్లిశ్వరా!

నీ సాజన్యము నాంద్రమండల యశోనిర్మాణకృత్కార్య చీ
 వ్రా సంపత్తి నెఱింగి నెఱిగించి నా స్మృతిమ్ము ; వాణిజ్యం
 చి సజ్జమును గన్న యీ కవిత నిచ్చెనే గాన్తఃగా నీకు నే
 లా సందేహము? స్వీకరింపఁగదవయ్యె ! నేళ్ళచూడదాచి !

చీనీకి తృప్తకృతగా రాజావారు కవిగారికి పెద్ద చెరువుమీద ధనమును ఇవ్వదలచిరి. అయితే కవిగారు బనయముతో తమ అంకితనియమాన్ని తెలియజేసి, రాజావారి కానుకను స్వీకరించలేదు. ఇటువంటి మహాకవు లెందరుంటారు? తుమ్మలవారి “రాష్ట్రగానము” “నీటుంగుల్కడికీర్తి” నొంగి రాజావారిని చిరంజీవులను చేస్తోంది.

1943లో ప్రకటించబడిన ‘వఠిగపంట’ శ్రీ కొనరాజు లక్ష్మయ్య చౌదరి గారికి అంకితమీయబడింది. లక్ష్మయ్య గారి స్వగ్రామం నిడుట్రోలు. 1915 ప్రాంతంలో నిడుట్రోలుకు జంటగ్రామమైన పొన్నూరులో గరి పాఠశాల గాలివానకు కూలిపోయింది. దానిని పునరుద్ధరించటానికి ఆ పాఠశాల నభ్యులు గ్రామంలోని భాగ్యవంతుల నెందరినో అర్థించారు కాని ఒక్కరు కూడా కనికరం చూపి నహాయపడటానికి ముందుకు రాలేదు. నిరాశతో ఇళ్ళకు మళ్ళీ వారికి కొనరాజు లక్ష్మయ్య గారు ఎదురైనారు. వీరిని వెంటబెట్టుకొని బడికి తీసుకువెళ్ళి దాని దుస్థితిని చూపించారు. ‘ఎందరో పెద్దలుండగా నేనేమి చేయగలను. నాకు తోచిన నహాయాన్ని చేస్తాను గాని పెద్ద ఆశ పెట్టుకోవద్దు’ అన్నారు లక్ష్మయ్య గారు. వీరు సాధారణ రైతే అయినా ప్రతి సంవత్సరం కార్తికమాసంలో అన్న దానం చేస్తుండేవారు. ఆ రాత్రి లక్ష్మయ్య గారికి కలలో శ్రీకృష్ణుడు కనిపించి ‘ఇక అన్న దానాలు చాలు. బడిని ఉద్ధరించు’ అని చెప్పాడట. ఆ విషయాన్ని భార్యకు చెప్పితే ఆమె అలాగే చేయమన్నది. ఇంకేం! పాలము, నగలు చివరకు ఇల్లు కూడా అమ్మి ఆ రోజుల్లోనే 14 వేల రూపాయలు ఖర్చు పెట్టి బడిని బాగుచేయించారు. కూలికి బండి తోలుతూ, పాలికి పాలాన్ని చేసుకుంటూ జీవనం సాగించారు. ఇటువంటి త్యాగశీలికి తమ కృతినీచ్చి, లోకం మరచిపోయిన ఆ మహనీయుని కావ్యముఖంగా చిరంజీవిని చేశారు, ఆ బడిలోనే కొన్నాళ్ళు అధ్యాపక వృత్తిని సాగించిన తుమ్మలవారు. అంతేకాదు, లక్ష్మయ్య గారి చిత్రపటాన్ని నిర్మింపజేసి బడికి బహుకరించారు. కావ్యాంకితోత్సవాన్ని ఎందరో విద్వాంసుల సమక్షంలో రసమయంగా నిర్వహించారు. వఠిగపంటలో తుమ్మలవారు వర్ణించిన లక్ష్మయ్య గారి ఆకృతి ఎంతో మనోహరమైనది.

చేతనోక కుంభకోణంపుఁ జెంబుతోడఁ, గక్ష నొక వగ్గు వంకర కణ్ణితోడ
 నొనటిపైఁ దిరునామంపు మునుఁగు తోడ, గునియు నననన్న పసిఁడి పోఁగుళ్ళ తోడ
 మలఁచి కట్టిన నీర్కావి వలువ తోడ, డావలించిన మీఁది పుట్టమ్ముతోడ
 బడలి వల్లకి బొంగిన యుడలి తోడ, దలపి వెన్నెల విరియించు శిరము తోడ
 దూలి గుంటలు వడిన కన్నోయి తోడ, దేవ తేవకు బెదరెడి చూపు తోడ”

(వఠిగపంట-పుట 17)

నిత్యమూ పాఠశాలకు వచ్చే లక్ష్మయ్య గారి “కీర్తిజ్యోత్స్నలు నకలాశలభాక” గా వఠిగపంట సంకీర్తనులవారు తుమ్మలవారు.

1945లో ప్రకటించబడిన ‘ధర్మజ్యోతి’ వెలగపూడి దానయ్య చౌదరి గారికి అంకిత మీయబడినది. అయితే, ఇది తుమ్మలవారి కావ్యాంకిత సంప్రదాయానికి ఒక మినహాయింపుగా

దానయ్యగారికి అంకితమీయబడింది. తుమ్మలవారు ధర్మశ్రోతిని వ్రాస్తున్నారని దానయ్యగారు తెలుసుకొని దానిని తనకు అంకితమీయ వలసినదిగా తుమ్మలవారిని కోరుతూ ఒక జాబు పంపించారు.

“నా వేంట్లముఖం బాలు పంచుకొని నానా లీతులన్ మాకుక

శ్రీ మత్తక్షరలపెరియు మిత్రము” నకు తోరకముందే (ధర్మశ్రోతి పుట 10)

“శ్రృతినిచ్చు నదృశ్యరేఖి చే

కూరమి జేసి లక్ష్మయ్యను గొందలమున్నలచూపి డెందమున్

గాణియ పెట్టెడిన్ సుజనగణ్ణుడు దానయకున్ క్షమాంజలిన్

జేరిచి యిచ్చు పైత్రికొక చిహ్నముగా నివుడేని మత్స్యతన్”

(ధర్మశ్రోతి పుట 110)

అంటూ తుమ్మలవారి ధర్మశ్రోతిని దానయ్య చౌదరి గారికి అంకితమిచ్చారు. ఈ కృతి అవతారికలో సంప్రదాయరీతిలో షష్ఠాంతాలు రచించటం ఒక విశేషం.

వెలగపూడి దానయ్య చౌదరి గారిది కృష్ణాజిల్లా యనమలకుదురు గ్రామం. తుమ్మలవారు వీరూ ప్రియమిత్రులు. వీరిరువురూ కలిసి నీతి వాచకాలు నాలుగు భాగాలు ప్రకటించారట.

1948లో గాంధీ మృతిపై తుమ్మలవారు మహేంద్రాంబోని కన్వీట్ తో వ్రాసిన “అమరశ్రోతి” స్మృతి కావ్యము వారి తల్లిగారైన చెంచమాంబకు అంకితమీయబడినది.

1948లో అచ్చపడిన ‘పెద్దకాపు’కు 1951లో అచ్చపడిన ‘అత్తకథ’కు శ్రీ యెర్లైని సుబ్రహ్మణ్యము గారిని కృతిపతిగా ఎంపిక చేశారు తుమ్మలవారు. పెద్దకాపు అచ్చ ప్రతిని తుమ్మలవారు పంపిన తరువాత మూడు, నాలుగు నెలలకు గాని సుబ్రహ్మణ్యము గారు అది తమకే అంకిత మీయబడిందని తెలుసుకోలేదు. పెద్దకాపు అచ్చ ప్రతిని అందుకొన్నప్పుడు పారపాటున వారు అంకితమీయబడిన పుటను చూడలేదు. ఆ తర్వాత మరల ఆ పుస్తకాన్ని చూచినపుడు అది తమకే అంకితమీయబడిందని గ్రహించారు.

శ్రీ యెర్లైని సుబ్రహ్మణ్యము గారిది కృష్ణాజిల్లా గుడివాడ సమీపాన గల అంగలూరు గ్రామం. వీరి తండ్రి గంగయ్యగారు సుబ్రహ్మణ్యం గారు 1898 ప్రాంతంలో జన్మించారు. గాంధీ గారికి ప్రియ అనుచరులు. ఉవ్వనత్కాగ్రహాద్యమంలో గాంధీ గారితో కలిసి దండికి వెళ్ళిన వీరు లు. 1942లో క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. రాజమండ్రి, కోయం బత్తూరు క్షేత్రలో కారాగార నిక్షను అనుభవించారు. కొన్నాళ్ళు ‘దరిద్రనారాయణ’ అనే పత్రికను నడిపారు. 1964లో శానననభ్యుత్తై 1974 సెప్టెంబరు 21న పరమపదించారు.

తుమ్మలవారు, యెర్లైని వారు గాంధీ సిద్ధాంతానుయాయులు కాబట్టే సుబ్రహ్మణ్యము గారికి కృతులిచ్చి ‘మన’ తండ్రి (బాపూ) కిడినయట్లు తనివగంటి’ నని కృత్రిగా చెప్పగలిగారు తుమ్మలవారు.

పెద్దకాపు అంకితం ఒక్క సేనపద్మంతో ముగించిన తుమ్మలవారు అత్తకథ అంకితానికి పదకొండు పద్యాల చెప్పారు. 29-1-1949 నాడు తుమ్మలవారు కనకాభిషేక నత్కారాన్ని పొందబోయే ముందుగా అత్తకథను నుబ్రవ్విజ్ఞము గారకి అంకితమిచ్చారు.

ఏదో పాంగొక నాడు రేగి ప్రజకై యేవీనమో డయ్యు వా
రీదేశంబున నెందఱో కలరు కానీ! జీవితంబెల్ల సే
వాదీక్షన్ నడిపించు పుణ్యులు కృపాపారాన్నిధుల్ కాన రా
రీదేశంబున జూచినం బలుపురో యెన్నేని! యుష్కైద్యశుల్

(అత్తకథ - పుట 1)

అంటూ కృతిపతిని కీర్తించారు తుమ్మలవారు.

1954-55లలో ఉదయగానమును ముద్రించే సమయంలో దానికి కృతిపతిగా తమ అప్రమితులలో ఒకరైన ఉప్పల నాగయ్యగారిని ఎంచుకొన్నారు తుమ్మల వారు. వారిది కృష్ణాజిల్లా, కోడూరు అయినప్పటికీ గుంటూరు జిల్లా బోర్డు హైస్కూళ్ళలో ప్రధానోపాధ్యాయులుగా పనిచేశారు. ఉత్తమాభరుచిగల సాహితీవేత్తలు. తుమ్మలవారి కనకాభిషేక నన్ననంఘానికి కార్పదర్శిగా పనిచేశారు. సీతారామమూర్తిగారి స్వగ్రామమైన కావూరులో కూడా ప్రధానోపాధ్యాయులుగా పనిచేశారు.

“నీ కడ నున్న మేలుము లనేకములయ్యును భక్తి గౌరవో
క్షేక వినప్తుద్యక్తలిత శీలమునన్ నను జాచుకొందువు” అని,
“నీకును నాకు మాతృధరణీమహనీయతవట్ల వాఙ్మయా
లోకము పట్టదెల్పు నుడిలోఁ గల తియ్యనలెంచువట్ల భా
వైక్యత గూరియుంట నుభయాశయముల్ నఫలమ్ము లొటకై
నాకృతి కీపు శ్రోత వయినాడవు” (ఉదయగానము -నూడిద)

అంటూ మిత్ర రత్నానికి కావ్యరత్నాన్ని అందించారు తుమ్మలవారు.

1955లోనే తుమ్మలవారు ‘శబల’ అన్న ఖండకావ్యసంపుటాన్ని వెలువరించారు. అయితే, ఇది కూడ వారి సంప్రదాయానికి భిన్నంగా అంకితమీయబడినదే. తమ మేనల్లుడు, పెదపూడి నివాసి అయిన జాన్తి వేంకటనరసయ్య ఒక కృతిని తనకంకితమివ్వని కోరగా తుమ్మలవారు కొన్ని కవితా ఖండాలను గుది గుచ్చి ‘శబల’గా వెలువరించి మేనల్లుని ముచ్చట తీర్చారు. ఈ మేనల్లుడు కూడా సామాన్యుడు కాడు. నరనకవి, అధునిక భీష్ముడు, శుకమోగిగా ప్రసిద్ధుడైనవాడు. జాతీయోద్ధమంలో పాల్గొని కారాగార క్షేతాలను అనుభవించినవాడు. జయభేరి, ప్రజావాక్యము మొదలైన గ్రంథరచయిత.

ప్రతిభకుఁగాదు, నేరిచిన ప్రజ్ఞకుఁగాదు, వయఃప్రమాణ గ
జ్ఞతకునుగాదు, లోకిక మహత్తకుఁ గీర్తికి మూర్తికేని గా
ది, తని జితేంద్రియత్వమున కేను గరంగి, కృతిప్రదాతనై
నతత నుఖాయురున్నతి వశంపడ దీవనలిత్తు వీనికిన్.

1961లో గ్రంథరూపంలో తెచ్చిన ‘నర్వోదయగానము’నకు కృతిపతి తుమ్మలవారి ఊరివాడు, కుదుటివాడు అయిన తుమ్మల బసవయ్యగారు. వీరు సీతారామమూర్తి గారి

తండ్రి నారయ్యకు 'కూర్పు భక్తుడు'. కవిగారికి బాల్యస్నేహితుడు. తనకు సొంతమన్నది ఏమీ లేకుండా ఉన్నదంతా కావూరు గ్రామాన గల వినయాశ్రమానికి ఇచ్చిన నెలదాత. 'ఎల్ల జగము నీశ్వరమయముగా నమ్మి బ్రతుకజాలిన' వాడు. ఒకరికి ఇవ్వటమే కాని ఒకరి వద్ద పుచ్చుకోవటం ఎరుగని ఈ మహనీయునకు తమ 'నర్వోదయగానాన్ని' అంకిత మిచ్చి ధన్యత సొంది నట్లు భావించారు తుమ్మలవారు. వినవయ్య గారి జీవితాదర్శాన్ని వారి విధంగా కీర్తించారు.

'కడగండ్ల మునిగి యట్టడగున బడియున్న బడుగుల తలపుండ్లు కడిగి కడిగి నాయన్న దిక్కు గానక యేడ్చు నినుఁగులఁ, బ్రేమామృతమ్మున బెంచపించి మంచాన బడి యుమ్ములించెడి రోగుల, నెనసి విజ్ఞాత్రంబు లెత్తియెత్తి ముదుక బట్టల మూట మోసి నల్లడ నమ్మి, పేదరాలికి బువ్వపెట్టిపెట్టి యీ నమస్త కార్య మీశ్వరసేవగా, జిత్తగించి తనివినందు'

వారికి కృతినీయటం నిజంగా ధన్యతే.

1961లోనే ప్రకటించిన 'తెనుఁగునీతి' ని తమ తల్లి చెంచమాంబకు అంకితమిచ్చారు తుమ్మలవారు. చెంచమాంబగారు నన్నవనేని వారి ఆదవడుచు. 'సీతానతి వంటి వమ్మిశిఖి' అమె తండ్రి లక్ష్మయ్యగారు-నిడుబ్రోలు.

'నా నుడిలో నడలో గల, దేని ఋణాత్వమ్ము దాని కెల్లను శౌచ శ్రీనిధి మజ్జనయిత్రి ని, దానం దని నమ్మి- ఈ కృతినీ తల్లికి అంకితమిచ్చారు.

తల్లి ఋణము కట్టి మల్లిన దీటునే?
అమ్మ పేర్ని కవిత కగ్గవడునె'? (తెనుగు నీతి-అంకితము)

అన్న తుమ్మలవారి మాటలు విలువకట్టలేనివి.

1963లో తుమ్మలవారు 'గీతాదర్శము' అనే భగవద్గీతానువాదం ప్రకటించి దానిని నర్వోదయతపస్వి శ్రీ వెంపటి సూర్యనారాయణ గారికి అంకితమిచ్చారు. సూర్యనారాయణ గారు 14-7-1904న, కొల్లూరు మండలం, చినపులివర్రు గ్రామంలో జన్మించారు తండ్రి హనుమంతరావు గారు. మద్రాసులో ఎల్.యం.పి. పట్టా పుచ్చుకొని 1926 నుంచి వైద్యవృత్తిని సాగిస్తూ 1932 నుండి కంటి వైద్యులుగా ప్రసిద్ధి చెందారు. జాతీయోద్యమ భావాలతో ప్రభావితమై, ఆచార్య వినోబా భావే భూదానోద్యమాన్ని ప్రారంభించినపుడు రెండు ఎకరాల 12 సెంట్ల భూమిని అయిదుగురికి దానం చేశారు. వినోబా భావే శిష్యులై నర్వోదయ సిద్ధాంతాన్ని నమ్మి ప్రచారం చేశారు. దీనికై కొన్నాళ్ళు 'సామ్యయోగం' అన్న పత్రికను నడిపారు. వినోబా గారి గీతాప్రవచనాలను ఆంధ్రీకరించి ప్రకటించారు.

తుమ్మలవారికి వెంపటి వారికి గల స్నేహబంధం గాఢమైంది. 'గీతాదర్శము' ఆ బంధాన్ని శాశ్వతం చేసింది. సూర్యనారాయణ గారి వంటి ఉదాత్త చరితునకుఉదాత్త గ్రంథమైన భగవద్గీతాను వాదాన్ని అంకితమీయటం బంగారానికి పరిమళాన్ని చేకూర్చటమే.

ఏమి ఘనకార్యమిది; బ్రదుకెల్ల నార్చి, సేవకై ధారవోసిన జీవవట్ల
నూర్చునారాయణా! నుధాంచునకు నమ్మత, మిచ్చినాడను నాయీవి కెంత విలువ?

(గీతాదర్శము - పురస్కృతి)

అని తుమ్మలవారు భావించటం వారి వినయానికి వరాకావ్.

1963లోనే 'నేను' అనే లఘు గ్రంథాన్ని ప్రకటించారు తుమ్మలవారు. దీనిని సుప్రసిద్ధ కవులు, తుమ్మలవారి చిరకాల మిత్రులు, శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు గారికి అంకితమిచ్చారు. 'నేను' అచ్చులో ఉన్నవ్వడు కాటూరి వారు మరణించగా వారిపై గల గౌరవాభిమానాలకు చిహ్నంగా ఈ గ్రంథాన్ని వారికంకితమిచ్చారు.

కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు గారు కృష్ణ జిల్లా కాటూరులో 15-10-1895న సంవత్సర కుటుంబంలో జన్మించారు. 1921లో మహాత్మాగాంధీ ప్రారంభించిన నహాయనిరాకరణోద్యమంలో పాల్గొని స్వాతంత్ర్య సమరయోధులై జైలుకు వెళ్లారు. కొంతకాలం కృష్ణాపత్రికకు సంపాదకులుగా పనిచేశారు. భాననాటకాలను అనువదించారు. 'కొలకరి' అనే ఖండకావ్యాన్ని వ్రాశారు. పింగళి లక్ష్మీకాంతం గారితో కలిసి వీరు రచించిన 'సాందరనందము' సుప్రసిద్ధమైనది.

1964లో తుమ్మలవారు 'పైరవంట' ను వండించి శ్రీ వెలువోలు సీతారామయ్య గారికి సమర్పించారు. 1907 లో గుంటూరు జిల్లా అమృతలూరులో జన్మించిన సీతారామయ్య గారు తుమ్మలవారి బంధువర్గంలోని వారు. సంస్కృతాంధ్రాలతో పాటు ఆంగ్ల, హిందీ భాషలను కూడా అభ్యసించిన సీతారామయ్యగారు తుమ్మలవారి సాహిత్యాభివృద్ధికి ఎంతో దోహదపడ్డారు. 'ప్రేమ' అనే గ్రంథాన్ని హిందీ నుండి తెలుగులోనికి అనువదించారు. ఉప్ప నత్తాగ్రహంలో పాల్గొని 9 నెలలు, వ్యక్తి నత్తాగ్రహంలో పాల్గొని రెండు నెలలు కారాగారశిక్షననుభవించారు. క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. తెనాలి తాలూకా బోర్డు సభ్యులుగాను, 1937లో గుంటూరు జిల్లా కాంగ్రెసు ప్రధాన కార్యదర్శిగాను, 1950లో గుంటూరు జిల్లా నహకార సెంట్రల్ బ్యాంకు డైరెక్టరుగాను వివిధ బాధ్యతలను నిర్వహించారు. తెనాలి వి.యన్.ఆర్. కళాశాల మేనేజింగ్ కమిటీ అధ్యక్షులు.

1967లో వెలువడిన 'నమదర్శి' ఖండకావ్యం పాములపాటి బుచ్చినాయుడు గారికి అంకితమయింది. బుచ్చినాయుడు గారు 1907లో నిడుబ్రోలు లో ఆగర్బ శ్రీమంతులుగా జన్మించారు. 1925లో ఆంధ్ర సరస్వతి గ్రంథాలయాన్ని స్థాపించటానికి, శ్రీశైలక్షేత్రంలో ధర్మసత్త నిర్మాణానికి, 1951లో నిడుబ్రోలులో కళాశాలను స్థాపించటానికి వీరు ఎంతో ధనాన్ని వెచ్చించారు. వారు "పూలగుత్తులు" అనే వచన కావ్యాన్ని రచించారు.

'సిరిగలవారు భోగముల చెంతకు బోకఁ జగభిత క్రియా
వరు లగుటొవ్వనంచు మన బాపు వచించిన వల్కునీదెనన్ గరము ఫలించె'

(నమదర్శి - నూడిద)

అని శ్లాఘింస్తూ తమ నమదర్శి కావ్యాన్ని మేల్కొంటి నూడిదగా అందించారు బుచ్చినాయుడు గారికి వప్పిపూర్తి సమయంలో తుమ్మలవారు.

1968లో తుమ్మలవారు ప్రకటించిన 'మహాత్మకథ'కు గాంధీ ప్రియశిష్యుడు భారత ప్రధాని శ్రీ లాల్ బహదూరు శాస్త్రి కృతిభర్త. 1904 అక్టోబరు రెండవ తేదీన మహాత్మాగాంధీ జన్మదినం నాడే - ఒక మధ్యతరగతి కాయస్థ కుటుంబంలో జన్మించారు లాల్ బహదూర్. తండ్రి శారదాప్రసాద్ లాల్ బహదూర్ చిన్నతనంలోనే చనిపోగా, తల్లి రామదులారీ అతడిని పెంచి పెద్దవాడిని చేసింది. 16 ఏళ్ళ వయసులోనే 1921లో స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గొన్నారు. కాశీ విద్యాపీఠంలో స్నాతకోపదేశం పొంది శాస్త్రి అయ్యారు. గాంధీ, నెహ్రూల సాహచర్యంలో స్వాతంత్ర్య నమరంలో పాల్గొని ఎన్నోసార్లు జైలు శిక్షననుభవించారు. కేంద్ర మంత్రి పద్యంలో రైల్వే, వరిరైతులు, వాణిజ్యం, హోమ్ శాఖలను నిర్వహించి 1964 జూన్ 11వ ప్రధానమంత్రి అయ్యారు. 1966 జనవరి 19వ తేదీన తాష్కెంట్ లో మరణించారు.

మచ్చలేని శీలనందకు లాల్ బహదూర్ పెట్టింది పేరు. నిరుపేదగా పుట్టి స్వయంకృషితో, నిస్వార్థ జీవనంతో భారతదేశ ప్రధాని పదవిని చేపట్టిన మహనీయుడు శ్రీ శాస్త్రి. ఇటువంటి నచ్చరిత్రునకు 'మహాత్మకథ'ను అంకితమీయటం నముదత కార్యం. అంకిత భాగాన్ని 66 వద్యాలలో తుమ్మలవారు రచించటం ఒక విశేషం. ఇంత విస్తృతమైన అంకిత రచన వారి మరి ఏ ఇతర గ్రంథానికి లేదు.

ఈ పాలి నీకుగా తెవని కిచ్చెద బాపు తవమ్ము పంటగా
జేపడినట్టి రాచసిరి జందఱవందఱసేయ వంచకులే
పావులు భారతమ్ము నలువ్రక్కల మూగీనవేళ విక్రమా
టోవము జాపి జాతి కుదుటన గదియించిన శౌర్యమూర్తికిన్.

(మహాత్మకథ - పుట 8)

'నా కథలు' అనే స్వీయ చరిత్రాత్మక కావ్యాన్ని 1973లో ప్రకటించారు తుమ్మలవారు. లాల్ బహదూర్ శాస్త్రిగారికి అంకితమిచ్చిన మహాత్మకథ తప్ప ఇంతకు ముందు ప్రకటించిన కావ్యాలన్నీ తెలుగువారితే అంకితమిచ్చారు తుమ్మలవారు. 'నా కథలు' కావ్యాన్ని ప్రపంచప్రసిద్ధుడైన శాంతిదూత మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ కు అంకితమిచ్చారు.

1929లో అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలలోని అట్లాంటా పట్టణంలో పుట్టిన మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ పారమార్థిక విజ్ఞాన విభాగంలో డాక్టరేటు పట్టానే కాక, 1964లో నోబెల్ శాంతి బహుమానాన్ని కూడ పొందారు. విద్యార్థి దశలోనే గాంధీ మహాత్ముని ప్రభావానికే లోనై నత్యాహింసల నారాధిస్తూ గాంధీగారికి ఏకలవ్య శిష్యుడై 'అమెరికన్ గాంధీ' గా పేరు పొందారు. ఇటువంటి మహనీయునకు "మహాత్మాగాంధీ ఆస్థానకవిగా" పేరుపొందిన తుమ్మలవారు ఒక కృతిని అంకితమీయటంలోని జెదిత్యం మాటలలో తెలుపలేనిది. కింగ్ ము 1968 ఏప్రిల్ 4వ తేదీన అమెరికాలోని మెంఫీస్ నగరంలో ఒక కిరాతకుడు కాల్చి చంపిన విషయం జగద్విదితమే.

దంభమాన మదమ్ముల దగిలి పొంగు, లోకమున కడ్డు కట్టగా లుప్త ధర్మ
దృష్టులకు వెల్లుగా భవాద్యతుల చరిత్ర, లుపకరించు మార్మిను లూథరూ ! చిరమ్ము

(నా కథలు - పుట 30)

నీ కథలముందు నా కథ, లే కొలదివి? యైన వీనినే ప్రీతి మెయిన
నీకిడి కృతార్థతంగన, నా కాంక్ష యొనర్తు నందుమా ! యీ యువదన్

(నా కథలు పుట 3)

అని సంకృప్తితో కృతిని నమర్చించారు తుమ్మలవారు.

1976లో ప్రకటించిన 'ఎక్కట్లు' గ్రంథాన్ని తమ విద్యార్థి, అభిమాని అయిన కాకరవల్లి వెంకటేశ్వర్లుకు అంకితమిచ్చారు తుమ్మలవారు. తన విద్యార్థి, అభిమాని అయిన వ్యక్తికి ఎంతో కీర్తి ప్రతిష్ఠలు గల గురువుగారు ఒక కావ్యాన్ని అంకితమీయటం సాహిత్య చరిత్రలో విశేష విషయమే.

1978లో తుమ్మలవారు అచ్చు వేయించిన 'హనుమాన్ చాలీసా' అనువాద గ్రంథానికి కృతిపతి శ్రీ రాగం ఆంజనేయులుగారు. వీరి స్వగ్రామం గుంటూరు. నంజానం కోనం వినుకొండలో గల ఆంజనేయస్వామిని బహుకాలం సేవించిన రాగం పిచ్చయ్యనాయుడు, నుందరమ్మ గారలకు వీరు 1908 మే నెలలో జన్మించారు. బాల్యం నుండి వీరిలో భక్తి భావం ప్రవర్ధమానమై క్రమంగా పరివర్తమైనది. 1926లో న్యూలు ఫైనల్ పాసయి చిన్నబడిని ప్రారంభించి పిల్లలకు నైతిక విలువలను, నామ సంకీర్తనను బోధించారు. 1929లో శ్రీరామ షడక్షరీ మంత్రోపదేశం పొంది ఆ మంత్ర జప బలంతో ఎన్నో ఆధ్యాత్మిక విజయాలను సాధించారు. తెనాలి తాలూకా పెదపాలెం గ్రామాధికారి శ్రీ వాసిరెడ్డి శక్తిేశ్వరుడు గారు 1936లో రూ. 1116 లు విరాళమివ్వగా గుంటూరులో ఇప్పటి రామనామక్షేత్ర స్థలాన్ని కొని ఒక మందిరాన్ని నిర్మించగలిగారు. క్రమంగా భక్తుల విరాళాలతో ఆ క్షేత్రాన్ని అభివృద్ధి పరిచారు.

1942-43లో రెండవ ప్రపంచయుద్ధ కాలంలో 108 కోట్ల రామనామజపాన్ని జరిపించారు. 1953లో 25 రోజులు శ్రీరామ మహాసామ్రాజ్య వట్టాభిషేక ఉత్సవాలను జరిపించారు. రాయలసీమ జిల్లాలలో పర్యటించి భజనమందిరాలను ఎన్నింటినో ఏర్పాటు చేయించారు. ఎన్నో కథా సంకీర్తనలు చేశారు. భక్తశ్రీ, నమర్థ వంటి జిరుదులందుకొన్నారు. నిత్యం రామనామ సంకీర్తనతో కాలం గడుపుతూ ఈ రామభక్తుడు 'మచ్చమనరలేని మానిసి' 'రామసేవ నితడు సామీరి' హనుమాన్ చాలీసా అనువాదానికి ఇటువంటి కృతి భర్త లభించటం తుమ్మలవారి పూర్వజన్మ నుకృతమే.

1981లో తుమ్మలవారు తాము వెలువరించిన 'సందేశ నవ్వుతతి' ని శ్రీ వట్టికూటి వేంకట నుబ్బయ్య గారికి అంకితమిచ్చారు. వేంకట నుబ్బయ్య గారిది పాన్డూరు నమీపాన గల దొవ్వలపూడి గ్రామం. ఒక ప్రయాణంలో తుమ్మలవారి ఉదయగానాన్ని చేతపట్టుకొని బస్సులో వెళ్తున్న వీరికి, అదే బస్సులో ప్రయాణం చేస్తున్న తుమ్మల వారితో మాటలు కలిశాయి. ఇరువురూ మంచి మిత్రులైనారు. వేంకటనుబ్బయ్యగారిలో 'యోగి' నమాజసేవకై బాపు తలంచినట్టి గుణభద్రుడు' కన్పించారు తుమ్మలవారికి. చదువు పాఠశాల స్థాయివరకే సాగినా గాంధేయవాదిగా, నరేంద్రయ కార్యకర్తగా ఆ ప్రాంతంలో ప్రసిద్ధులు. మానవసేవ ప్రధాన ధర్మంగా జీవిస్తున్న వీరు ఏడువదుల వయసులో కూడా ఉత్సాహంగా ఎన్నో సేవా కార్యక్రమాలను

నిర్వహించేవారు. ది. 6-2-1919న బంగారమ్మ, వాయుడమ్మ గారలకు జన్మించిన ఈ మానవతా వాదికి “ఎందాక నర్కేందులుండు రెండాక వెనగు వంద్రమ్మలందాక” విలిచే ‘సందేశ నప్తశతి’ అనే సూక్తిమాల సంకీర్తమిచ్చి వారిని చరితార్పణి చేశారు తుమ్మలవారు. ‘గుంటూరు గాంధీ’ గా పేరొందిన వీరు ది. 28-11-2001న దివంగతులైనారు.

1983లో వెలువడిన కవితా సంపుటి ‘కదంబకైత’ కు జానూడి అమ్మలయ్య గారిని కృతిపతిగా చేశారు తుమ్మలవారు. అమ్మలయ్య గారిది పామ్మూరు నమీపావ గరి మువ్వన గ్రామం. తండ్రి వీరయ్యగారు, పాఠశాలలో చదివే నాటి నుండి సాహిత్యాభిమానం కలవారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నుండి బి.ఏ. ఆనర్స్ పట్టా పొందారు. 1972లో మహాత్మాగాంధీ పై ఒక శతకాన్ని రచించి తుమ్మలవారి పీఠికతో ప్రచురించారు. ‘అమూల్యకై’ అనే కలం పేరుతో కొన్ని రచనలు చేశారు. వీరికి, తుమ్మలవారికి మైత్రిని కూర్చినవారు తుమ్మలవారి ‘ఎక్కట్లు’ కృతిపతి శ్రీ కాకరవర్తి వేంకటేశ్వర్లు గారు అమ్మలయ్య గారు కమర్షియల్ టాక్స్ అఫీసరుగా పనిచేశారు. తుమ్మలవారి కవిత్యము - వ్యక్తిత్వము : జాషువా కవితా వైభవం, అన్న గ్రంథాలను రచించారు.

తుమ్మలవారు 1987 లో ప్రకటించిన కృతి ‘గాంధీగానము’. దీనిని వారు శ్రీమతి కాట్రగడ్డ అనసూయమ్మ గారికి అంకితమిచ్చారు. అనసూయమ్మ గారి అల్లుడు డాక్టర్. పిన్నమనేని వెంకటేశ్వరరావు గారు తుమ్మల వారికి ఒకప్పటి ఆరోగ్యప్రదాక. అనసూయమ్మ గారు శ్రీ కాట్రగడ్డ రఘురామయ్య గారి ధర్మవత్తి. రఘురామయ్య గారితో పాటు ఈమె కూడ అనేక సాంఘిక సేవా కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నారు. అనసూయమ్మ గారు ది. 21-11-1982 న మరణించారు.

‘శుచికర వ్యాహార వ్యాధ్యాకృతి’ అని స్వయంగా అభివర్ణించుకొన్న ‘చక్కట్లు’ అన్న ఖండ కావ్యానికి (తుమ్మలవారి మరణానంతరం ఇది 1993 లో వారి పెద్దకుమారునిచే ప్రకటించబడినది) కృతిపతిగా శ్రీ తాతా వేంకటసుబ్బయ్య గారిని ఎన్నుకొన్నారు తుమ్మలవారు.

తాతా వేంకటసుబ్బయ్య గారి స్వగ్రామం పామ్మూరు నమీపావలో గరి చందోలు దగ్గర బోలాయపాలెం. వీరు ఉపాధ్యాయవృత్తి నవలంబించి ఉన్నత పాఠశాలలలో పని చేసి ప్రధానోపాధ్యాయులుగా రిటైరైనారు. నిరాడంబరులు. గాంధీగారి అమరాయాలు, పహస్రమాన భీమలు. అధ్యాత్మిక విద్యలోని మర్మమెరిగిన మనీషి. స్థితప్రజ్ఞులు. నిదుర్లోలులో తుమ్మలవారితో కలిసి పనిచేశారు. నలభై ఎకరాల భూమిని పిల్లల చదువుల కోసం వెచ్చించారు. వీరి ఇద్దరు కుమారులు నిదుర్లోలులో ప్రసిద్ధ వైద్యులు. మరొక కుమారుడు యం.ఎ.బి.ఎల్. చదివారు. వేరొకరు ఐ.ఎ.యస్.లో ఉత్తీర్ణులై ఉన్నత ప్రభుత్వోద్యోగిగా ఉన్నారు. ప్రస్తుతము కేంద్రమంత్రి వర్గ కార్యదర్శిగా నున్నారు. ఉత్తమ సంస్కార పంతులైన సహాధ్యక్షులకునికి తన కావ్యాన్ని అంకితమిచ్చి మిత్రబంధాన్ని శాశ్వతం చేసుకొన్నారు తుమ్మలవారు.

‘దివ్యజ్యోతి’ అన్నది తుమ్మలవారి తుది ఖండ కావ్యసంపుటి. ఇది కూడా వారి మరణానంతరం 1994 మార్చిలో వారి కుమారునిచే ప్రకటించబడినది. జాతీయోద్ధమంలో

తుమ్మలవారితో పాటు పొల్లొన్న చీరాల నివాసులు, ఆంధ్రరత్న గోపాలకృష్ణయ్య గారి శిష్యులు అయిన శ్రీ జనాబ్ గౌన్ బేగ్ గారికి । వారి మరణానంతరం - ఈ కృతి అంకిత మీయబడింది. కవిగారు చీరాలలో తమ శిష్యుడు, మిత్రుడు అయిన కాకరపల్లి వెంకటేశ్వర్లు గారింటికి వెళుతూ ఒక రోడ్డుకు పెట్టబడిన 'గాన్ బేగ్ రోడ్డు' అన్న చెక్కబొమ్మను చూచి మిత్రుని గుర్తుకు తెచ్చుకొని.

ఈ చెక్కయెన్నినా శ్లేశని కీర్తిని నిల్వ నీపురమ్మున యందు రేవు
రాచతీకము సేయ వచ్చు వారందఱు రద్దుగావంప కీ చిన్న
నాచి మన్నింతురా ! యేమో ! తిన్నన్న రోడ్డున్న రోడ్డుగానగుట
చూచు చున్నాము గదా ! కొన్నియెడల నిచ్చోచేయదగు గృత్యమేమి?

అనివిచారించి

'నాకైత చాలదా గౌను కీర్తిని నిల్వ నగములంబుధులుండు దనుక' అని యీ కృతిని నిరాడంబరుడు, నద్భుతనంపన్నుడు అయిన బాల్యమిత్రున కంకితం గావించారు.

ఆశ్చర్యకరము మొదలు వివృత్యోక్తి వరకు గల తుమ్మలవారి కృతులు 23. వీటిలో తల్లికి రెండు, మేనగోడలూ మొదటి భార్య అయిన రాఘవమ్మ గారికి ఒకటి, మేనల్లుడు జాస్తి నరసయ్యకు ఒకటి, మొత్తం నాలుగు గ్రంథాలను తమ కుటుంబ నభ్యులకే అంకితమిచ్చారు. తమ కుదురుకే చెందిన తుమ్మల వనపయ్య గారికి, బంధువులైన వెలువోలు సీతారామయ్య గారికి చెరి ఒక కృతిని సమర్పించారు. ఆంధ్రోద్యమ విషయంగా చల్లవల్లి రాజావారు కృతివతిత్వానికి అర్హులైనారు. తొనరాజు లక్ష్మయ్య, రాగం అంజనేయులు, పట్టికూటి వేంకటసుబ్బయ్య, పాములపాటి బుచ్చినాయుడు గారలు వారి వారి విశుద్ధ జీవన వ్యక్తులతో తుమ్మలవారి నాకర్పించారు. ఎర్రేని నుబ్రహ్మజ్యము, లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి, మార్షిన్ లూథర్ కింగ్ గారలు గాంధీ సిద్ధాంతానుయాయులుగా తుమ్మలవారికి ప్రీతిపాత్రులై నారు. వెలగపూడి దానయ్య, ఉప్పల నాగయ్య, కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు, వెంపటి సూర్యనారాయణ, గౌన్ బేగ్, తాతా వెంకటసుబ్బయ్య గారలు తుమ్మలవారి ముఖ్యమిత్రులు. కాకరపల్లి వెంకటేశ్వర్లు, జాపూడి అమ్మలయ్య, కాత్రిగడ్డ అననూయమ్మ గారలు తుమ్మలవారికి ప్రత్యేకాభిమానులు.

తుమ్మలవారు తమ కావ్యాలకు కృతివతులనెన్నుకొనుటలో విలక్షణత, ప్రత్యేకత గోచరిస్తుంది. ఆంధ్రులుగా వారు అనేకాంధ్రులను కృతివతులను చేశారు. భారతీయుడుగా లాల్ బహదూర్ శాస్త్రికి, విశ్వమానవుడిగా 'అమెరికా గాంధీ' మార్షిన్ లూథర్ కింగ్ కు మతసామరస్య సాధకుడుగా జనాబ్ గౌన్ బేగ్ కు, హరిజన ప్రేమికునిగా అమ్మలయ్యకు కృతులనిచ్చి తమ విశాల హృదయాన్ని ప్రదర్శించారు.

ఇందరు విశిష్ట వ్యక్తులను కృతి ముఖంగా చిరంజీవులను చేసి తుమ్మలవారు తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఒక ప్రత్యేకతను సంపాదించుకొన్నారు.

తుమ్మలవారి శతజయంతిని పురస్కరించుకొని డా॥ కొండబోలు వనపపున్నయ్య గారి అధ్యక్షతన ఏర్పడిన తుమ్మల శతజయంతి సంఘము వారు 2001 డిసెంబరులో డా॥ పులిచెర్ల నుబ్బారావు గారి సంపాదకత్వమున తుమ్మలవారి కావ్యములన్ని నమగ్రముగా 4 సంపుటలలో నుందరంగా వెలువరించి అందుబాటులోనికి తేవటం ముదావహం.

సంపాదకులుగా - ప్రచురణకర్తలుగా

రచన చేయటం ఒక ఎత్తు దానిని ప్రచురించి ప్రచారంలోకి తేవటం మరొక ఎత్తు. సామాన్య జనానికి నులభంగా బోధపడే పచన రచనలను ప్రచురించటానికి చాలామంది ప్రచురణకర్తలు ముందుకు వస్తారు. కాని కొద్దిమంది మాత్రమే ఆదరించే వద్దరచనలను ముద్రించి ప్రచారంలోకి తేవటానికి ప్రచురణ కర్తలు అంతగ ఉజ్జాహీన్ని చూపరు. కావ్యరచన, ప్రచురణ రెండూ రెండు మహాయజ్ఞాలే. ఈ రెంటినీ నవ్వసాచిలా నిర్వహించిన ఘనత శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారి కొక్కరికే దక్కుతుంది. ఒకటి, రెడు కాదు - తాము రచించిన దాదాపు 25 గ్రంథాలను తమ సంపాదకత్వంలోనే తమ పర్యవేక్షణలోనే తామే ప్రచురణ కర్తలుగా ప్రచురించటం ఒక్క తుమ్మలవారికే చెల్లించి.

అయితే, తుమ్మలవారి తొలినాటి రచనలు మాత్రం ఇందుకు అవవాదాలు. హరి తొలి కృతి రామశతకము తుమ్మల నాగయ్య, నుఖవాసి గోపాల రాయచౌదరి గార్ల ద్రవ్య సహాయము వలన, మహాత్మాగాంధీ తారావతి, నాగళ్ళ తాతయ్య చౌదరిగారి ద్రవ్య సహాయము వలన, నామదేవ చరిత్రము తుమ్మల లక్ష్మీనారాయణ చౌదరి, అప్పారాయ చౌదరి గార్ల ధన సహాయము వలన, రామకృష్ణ స్మృతి మరొకరి ద్రవ్య సహాయము వలన ముద్రించబడ్డాయి. మాహేంద్ర జననము అను సాటకమును పట్నూరు వెంకయ్యగారను మేదరి వంశస్థులు ముద్రించారు. తొలి నాటి కృతులలో ఒకటైన రామలింగేశ్వర శతకమున ద్రవ్య సహాయము చేసిన వారి పేరు లేనందున దానిని తుమ్మలవారే స్వీయ ధనముతో ముద్రింపించి యుండవచ్చును. తుమ్మలవారి ఈ తొలికృతులు ఈనాడు ప్రచారములో లేవు.

ఈనాడు ప్రచారములో గల తుమ్మలవారి కృతులలో మొదటిది ఆత్మార్పణము. ఇది మొదట 1932లో వెలువడింది. ఈ తొలి కూర్పు ప్రతి నాకు లభించలేదు. 1939 లో బాపూజీ ఆత్మకథ మొదటి భాగాన్ని అచ్చువేయించటానికి ఆరువందల రూపాయలు వ్యయం కాగలదని తెలుసుకొని అంత ఖర్చును తామే భరించేదానికి సంకోచించి ఒక శిష్యుని ప్రేరణతో దాతగా ప్రసిద్ధి చెందిన ఒకరివద్దకు వెళ్ళి గ్రంథ ముద్రణకు సాయపడవలసినదిగా అర్థించారు. వారు “ముద్రణమునకుఁ జే సావ నేల? గట్టి దగునేని కబ్బిమ్ము పెట్టుబడికి నప్పించునె? కవికి దైన్యంబు నిడునె?” అంటూ ప్రారంభించి “చౌదరి యర్హదాతగాని యర్థికాఁడు” అని మెత్తగా మందలించి ఉత్త చేతులు చూపించారు. అది తుమ్మలవారి ఆత్మాభిమానాన్ని తట్టి లేపింది. స్వీయధనాన్ని ఆరువందల రూపాయలను ఖర్చు పెట్టి ఆత్మకథ మొదటి భాగాన్ని అచ్చు వేయించారు. దీనికి విశ్వదాత శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు గారు కొంత చేయూత నిచ్చారు. ఆ గ్రంథ ప్రతులు వేడిగారెల్లా ఖర్చయి పెట్టుబడి, వడ్డీ, లాభాలతో పాటు కీర్తిని కూడా సంపాదించి పెట్టాయి తుమ్మలవారికి. ఆ తరువాత గ్రంథ ముద్రణకై ఏ వ్యక్తులను అర్థించలేదు వారు. ఆత్మకథ పూర్తి గ్రంథాన్ని ముద్రించటానికి మూడేకరాల మాగాణి భూమిని అమ్మివేశారు. “ఆత్మకథ” దాని ముద్రణ కోసం అమ్మిన గడ్డను మళ్ళీ కొనలేక పోయాను” అంటారు వారు.

1943 లో 'పతిగవంతు'ను ఆచ్చ వేయించటానికి రు. 400 లు ఖర్చు పెట్టారు. 'శబల'ను ముద్రించే సమయాన కోరి అంకితం పుచ్చుకొన్న మేనల్లుడు నరసయ్య ముద్రణ ఖర్చుల కోసం కొంత డబ్బును ఇవ్వజాపారుగాని తుమ్మలవారు దానిని నిరాకరించారు.

1968 లో "మహాత్మకథ" ముద్రణకై అయిదు వేల రూపాయలను, 1981 లో సందేశ నప్తశతి 1983 లో కదంబకైతలను ముద్రించటానికి రెండేసి వేల రూపాయలను సాహిత్య అకాడమి వారు ఆర్థిక సహాయంగా అందజేశారు.

వీరి "ఆత్మకథ" కు రామమోహన గ్రంథమాల యనమలకుదురు వారు ప్రకాశకులుగా కన్పిస్తారు. రాష్ట్రగానాది కృతులు కొన్ని వీరే ప్రకటించినట్లు అందులో తెలిపారు. "పెద్దకాపు" ఈ గ్రంథమాల ముద్రణే ప్రకటించబడింది. ఈ గ్రంథమాలకు అధిపతి తుమ్మలవారి మిత్రులు వెలగపూడి దానయ్య చౌదరి గారు. ఈ దానయ్య చౌదరి గారు తుమ్మలవారి స్నేహితులు. ఆయన చాలాపేదవాడని, రామమోహన గ్రంథమాల ద్వారా వెలువడిన తమ గ్రంథాలకు ఆయన డబ్బేమీ. వడలేదని, డబ్బు తానే పెట్టానని తుమ్మలవారు స్వయంగా చెప్పారు. సీతారామమూర్తిగారు తమ పుస్తకాలలో ఏ ఒక్క దానిని కూడా ప్రయివేటు ప్రచురణ సంస్థకు ముద్రణకు ఇవ్వకపోవటం ఎంతో ఆశ్చర్యకరం.

గ్రంథ ప్రచురణలో విశేషానుభవము గడించిన తుమ్మలవారు తమ గ్రంథాలను వెలువరించటములో ఒక నిర్దిష్టమైన ప్రణాళికను, సంప్రదాయాన్ని ఏర్పాటు చేసుకోకపోవటం, ఒక ఉత్తమ సంపాదకులుగా రూపొందక పోవటం ఒక లోటుగా కన్పిస్తుంది.

వీరి రచనలన్నీ సంప్రదాయబద్ధమైన వద్ద రచనలే అయినప్పటికీ ఆత్మకథ, మహాత్మకథలలో తన్న ఇతర గ్రంథాలలో వద్దాలి పేర్లను నూదించలేదు. గాంధీ గానములోని అంకిత వద్దాలిలో కూడ దీనిని పాటించలేదు. వద్ద ముద్రణలో అధునిక సంప్రదాయంగా అలా ప్రకటించినప్పటికీ, మధ్యాహ్నరవంటి విశేష వ్యత్యాసం అయినా తాపులలో ప్రత్యేకంగా పేర్కొని ఉంటే బాగుండేది.

సమదర్శి, పెద్దకాపు, ధర్మజ్యోతులకు తన్న ఇతర గ్రంథాలకు వారి ముందుమాట ఎక్కువగా 'మొగమోట' గా కన్పిస్తుంది. పై మూడు గ్రంథాలను కూడ ఈ సంప్రదాయంలోనే మొగమోటతో వెలువరిస్తే బాగుండేది.

రచయితలు తమ గ్రంథాలకు ప్రముఖులచే పీఠికలు, పరిచయాలు వ్రాయించి వాటిని గ్రంథంతో జతపరచటం ఒక సంప్రదాయంగా పాటిస్తున్నారు. తుమ్మలవారు ఈ సంప్రదాయాన్ని కేవలం 12 గ్రంథాలకు మాత్రమే పాటించారు. మిగిలిన వాటికి పాటించకపోవటానికి కారణం తెలియదు. హనుమాన్ చాలీసా, వంటి గ్రంథాలకు పరిచయాన్ని వ్రాయించక పోయినా, ఇతర గ్రంథాలకు ముఖ్యంగా గీతాదర్శము, గాంధీగానము, కదంబకైతలకు ప్రముఖుల పరిచయాలు వ్రాయించి ఉండవలసినది. ఇది ఆయా గ్రంథాల విశిష్టతను పాఠకులు బాగా గ్రహించటానికి తోడ్పడేది. వీరి గ్రంథాలలో రాష్ట్ర గానము, శబలలకు కవినమ్రూట్ విశ్వనాథ నత్తనారాయణ గారు పీఠికలు సమకూర్చారు. అవి ఆయా కావ్య సాందర్యాలను చక్కగా విశ్లేషించాయి. కాటూరి వారు పతిగవంతుకు వ్రాసిన పురస్కృతి, తెనుగునీతికి యార్లగడ్డ

వేంకటసుబ్బారావు గారు దిద్దిన తిలక రేఖ. ధర్మశ్శ్రీతికి వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి గారు పలికిన తొలిపలుకు, నమదర్శితై నాగళ్ళ గురుప్రసాదరావు గారు వ్రాసిన ఆముఖము, ఉదయగానానికి పరుచూరి వేంకటసుందర వరదులు, నర్సిదయగానమునకు రాళ్ళపల్లి ఆనంతకృష్ణశర్మగారలు వ్రాసిన పీఠికలు తుమ్మలవారి కవిత్వతత్వాన్ని విశదీకరిస్తాయి. నా కథలుకు తూమాటి దొణప్పగారు కూర్చిన నమీక్ష ఎంతో విస్తృతంగా నమగ్రంగా ఉంది. ఇక ఆత్మకథకు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారు దిద్దిన తిలక రచన తుమ్మలవారిని గాంధీ ఆస్థానకవిగా నిలబెట్టినది. మహాత్మకథకు దువ్వూరి వేంకట రమణ శాస్త్రిగారు వ్రాసిన అవతారిక తుమ్మలవారి కావ్య ప్రపంచనమాలోకనము. ఆత్మార్పణములో గల సాందార్యాన్ని ఆంధ్ర శేషగిరిరావు గారు చక్కగా విశదీకరించారు.

ఏ గ్రంథానికైనా ఆయా గ్రంథస్థ విషయాలను నూచించే “విషయ నూచిక” ను ఇవ్వటం ఒక మంచి పద్ధతి. ఇది పాఠకులకు ఎంతో ఉపయోగపడుతుంది. గ్రంథానికి ఒకనాడు దనాన్ని చేకూర్చుతుంది. కొన్ని రచనలకు - ముఖ్యంగా శతకములు, లఘు కావ్యాలు మొదలగు వాటికి విషయనూచికతో పనిలేదు. ఈ కోవకు వచ్చే తుమ్మలవారి రచనలు-ఆత్మార్పణము, ధర్మశ్శ్రీతి, ఎక్కట్లు, హనుమాన్ చాలీసా, సందేశ నవ్వుశతి, తెనుగునీతి-విషయనూచికతో నిమిత్తం లేకుండానే ప్రచురించబడ్డాయి. ఆత్మకథ, మహాత్మకథ, పఠీగవంబ, నాకథలు మాత్రమే విషయ నూచికావ్యతాలు, గాంధీగానము, పెద్దకాపు, శబరి, పైరవంబ, నమదర్శి, కదంబకైత, ఉదయగానము, రాష్ట్రగానములు విషయ నూచికలేకుండా ప్రచురించబడటం లోటే.

తుమ్మలవారి గ్రంథ ప్రచురణలో కొట్టవచ్చినట్లు కన్పించే మరొక లోటు వడ్డాలకు క్రమసంఖ్యలు లేకపోవటం. వీరి రచనలలో ఆత్మకథ, తెనుగునీతి, హనుమాన్ చాలీసాలకు మాత్రమే వడ్డ సంఖ్య లీయబడినవి. బృహత్కావ్యమైన మహాత్మకథకు కూడ వడ్డ సంఖ్యలను ఇవ్వలేదు. వడ్డ సంఖ్యలను నూచించటం గ్రంథవిస్తృతిని గ్రహించటానికేకాక, వివిధ సందర్భాలలో ఇతరులు ఆయా గ్రంథస్థ వడ్డాలను ఉదాహరించినపుడు వాటి ఆకారాన్ని స్పష్టపరిచేందుకు కూడ అవశ్యకము. పుస్తక ప్రకాశకులు ముఖ్యంగా వడ్డ గ్రంథ ప్రకాశకులు గ్రంథస్థ వడ్డాలకు సంఖ్యలనీయటం ఒక విధిగా ఆచరించాలి.

తుమ్మలవారి గ్రంథ ప్రచురణలో ఒక సుగుణం ఏమిటంటే వారి గ్రంథాలకు వారే లఘుటీకను నమకూర్చటం, అయితే, ఇదికూడ నర్సేనర్మక ఆచరించబడలేదు. తెనుగునీతిలోని ప్రతి పద్యానికి మాత్రం లఘుటీకను నమకూర్చారు. భర్తహరి నీతి పద్యాను వాదాలు కొన్నింటా పాఠ్య గ్రంథాలలో కన్పిస్తుంటాయి. కనుక విద్యార్థులనుద్దేశించి వారివిధమైన లఘుటీకను నమకూర్చి ఉంటారు. తుమ్మలవారి గ్రంథాలలో కనిపించే అచ్చ తెనుగు వాదాలు వారి వివరణ లేకపోతే సాధారణ పాఠకునకు బోధపడవు. ఈ భావంతోనే వారు ఆత్మకథ, నర్సిదయగానం నా కథలు, సందేశ నవ్వుశతి, కదంబకైత, గాంధీగానములలోని కొన్ని పదాలకు అర్థాలను వివరించారు. రాష్ట్రగానములో చిత్రీకరించబడిన అనేక సంఘటనలకు. పఠీగవంబ

కవితలలో ప్రస్తావించబడిన కొన్ని కొన్ని ఘట్టాలకు వివరణలను అందించారు. ఇదే విధంగా ఇతర కృతులలోని ముఖ్యమైన పదాలకు కూడా అర్థాలను ఇస్తే బాగుండేది.

తుమ్మలవారికి తాము వ్రాసిన పద్యాలకు అవి వ్రాసిన తేదీలను వేసి ఉంచుకోవటం తొలినుండి ఏర్పడిన అలవాటు. అలాగే, అవి ఏ ఏ పత్రికలలో ప్రచురితమైనాయో ఆ వివరాలను కూడా వ్రాసిపెట్టుకొని ఉండేవారట. ఆత్మకథవంటి బృహత్కావ్యాలే కాక, ఆత్మర్థజము వంటి లఘు కావ్యాలు కూడ ఏనాడు ఆరంభించి పూర్తిచేశారో తుమ్మలవారు స్పష్టంగా పేర్కొన్నారు. ఆత్మకథను కొన్ని సంవత్సరాలపాటు వ్రాసినా, అందుకై వారు శ్రమించిన దినాలు 554 మాత్రమే అని మనకు తెలిసినపుడు ఎంతో ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. తెలుగుదేశంలో తుమ్మలవారిలా వ్రాసిన ప్రతి పద్యానికి అవి వ్రాసిన తేదీని చెప్పగల కవులు మరి లేరనవచ్చు. ఈ విషయమై తుమ్మలవారిని ఎంతో అభినందించాలి. ప్రాచీన సాహిత్య చరిత్రలో కవుల గ్రంథాల పూర్వపరాలను గురించి తలలు బద్దలు కొట్టుకొంటున్నారని పరిశోధకులు తుమ్మలవారి యీ సంప్రదాయాన్ని ప్రతి కవి, రచయిత తప్పక పాటిస్తే పరిశోధకులకు ఎంతో శ్రమ తప్పకుంది.

తుమ్మలవారు తమ రచనలను ప్రత్యేక గ్రంథ రూపంలో వెలువరించేముందు వాటిని వివిధ పత్రికలలో ప్రకటించేవారు. గాంధీజీనయు వంటి ఇటీవలి రచనలు తెనుగునీతి, హనుమాన్ చాలీసాల వంటి అనువాదాలు ఏకంగా గ్రంథ రూపంలోనే వెలువడ్డాయి. వారి ఖండ, కవితలన్నీ వివిధ పత్రికలలో ప్రచురించబడినవే వాటిని గ్రంథ రూపంలో సంతరించి నవ్వడు వాటి రచనా కాలాలను మాత్రమే నూచించారు. కాని తొలుత ప్రకటించిన పత్రికల పేర్లను నందికల సంఖ్యను నూచించలేదు. తమ ముందు మాటలలో ఆకాశవాణి, వివిధ పత్రికలు తమ రచనలను ఆదరించినట్లు స్థూలంగా నూచించారు. ప్రతి ఖండకవితకు రచనాకాలాన్ని ఇచ్చినట్లే దానిని తొలుత ప్రచురించిన పత్రికల వివరాలను కూడా ఇచ్చి ఉంటే బాగుండేది.

తమ కృతులలో తమ ఫోటోలతోపాటు ఆయా కృతిపతుల ఫోటోలను కూడ ప్రకటించే వారు తుమ్మలవారు. ఇది ఒక చక్కని సంప్రదాయం. కృతిపతుల రూపు రేఖలతోపాటు వివిధ వయస్సులలో తుమ్మలవారి స్వరూపాన్ని కూడ దీని వలన మనం దర్శించగలం. కొన్ని గ్రంథాల తొలి ముద్రణ పత్రాలు నాకు లభించక పోవటం వలన ఏఏ గ్రంథాలలో వీరు ఈ సంప్రదాయాన్ని పాటించారో స్పష్టంగా చెప్పలేకపోతున్నాను. కారాణాలు తెలియవుగాని నల్వోదయగానం, తెనుగునీతి, గీతాదర్శము, హనుమాన్ చాలీసాల ప్రథమ ముద్రణలలో తుమ్మలవారు ఆయా కృతిపతుల ఫోటోలను తమ ఫోటోలను కూడా ముద్రింపించలేదు.

తమకృతుల సంపాదకత్వంలో కొన్ని ప్రత్యేకతలను చూపించారు తుమ్మలవారు. తొలి నాటి ఖండకృతులలో కొన్నిటిని ఏ కారణం చేతనో ఖండకావ్య సంపుటలలో చేర్చలేదు. గ్రంథరూపంలో తెచ్చిన ఖండకృతులలో కొన్నింటి కొన్ని పద్యాలను మినహాయించారు. ఒకే పద్యాన్ని విభిన్నకృతులలో సంతరించారు. గ్రంథరూపంలో రాని తొలినాటి ఖండకృతులలో వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రిసాయుడు, బిమ్మెర పోతరాజన్నతి, ఆశీర్వాదము, నిరాశ మొదలైనవి

ఉన్నాయి. ఇవన్నీ ఆనాటి భారతి, ఆంధ్రపత్రిక సంపత్కరాది సంచికలలో ప్రచురించబడినవే. గ్రంథరూపంలో తెచ్చిన ఖండకృతులలో కొన్ని వద్యాలను మినహాయించిన దానికి “పాచ్చరిక” అన్న ఖండకృతి ఒక ఉదాహరణ. 1928 మే నెల భారతి సంచికలో ప్రకటించిన ఈ రచనను “శబరి” లో పునర్ముద్రించినపుడు ఇందులోని కొన్ని వద్యాలను మాత్రమే గ్రహించారు. భజగోవిందాన్ని శేషశ్లోకాలతో సహా ఆంధ్రీకరించి సంపత్కరాది సంచికలో ప్రకటించినా, నంకలన గ్రంథంలో దానిని పునర్ముద్రించినపుడు శేష శ్లోకాల అనువాదాలను చేర్చలేదు. గ్రంథ సంపాదకులుగా రచయితగా ఈ మార్పు చేర్పులు చేయటానికి వారికి పూర్తి స్వాతంత్ర్య మున్నప్పటికీ ఈ చర్యల వలన వారి కొన్ని వద్యాలు మరుగున పడటం బాధాకరము. ఇక వేర్వేరు తావులలో ఒకే వద్యాన్ని ప్రకటించిన దానికి ఒక ఉదాహరణ ఇది :

కవిత చక్కదనము గరిత చక్కదనము, కోటి కోటి గమలగుల్మగాన
నిలకుఁగ్రాకదానుఁడే మహాకవి కాఁడు, రతియె సోయగంపు రాసి కాదు

ఈ వద్యము జాషువా కవిగారిని గూర్చి వ్రాసిన (సమదర్శి పుట 21) ఖండికలోనిది. ఇది మరల సందేశ నప్తశతిలో గ్రహింపబడినది. (పుట 95). ఇలాగే “శబరి” గ్రంథములో వినోబాను గూర్చి వ్రాసిన “ఆతడు” అన్న ఖండిక “నర్వోదయగానము” లో పునర్ముద్రించబడింది.

మొత్తము మీద తుమ్మలవారు ప్రకటించిన గ్రంథాలలో ఒక్క ఆత్మకథ మాత్రమే నర్వాంగ సుందరముగా-కవిమాట, పీఠిక విషయనూచిక, వద్యాలకు చిహ్నాలు, సంఖ్యలు, వదాలకు అర్థాలు. అచ్చుతప్పల నవరింతలు కలిగి పూర్తి సంపాదక బాధ్యతతో వెలువడింది దీనికి పూర్తిగా వ్యతిరేకమైనది “పెద్దకాపు” ప్రచురణ.

తుమ్మలవారి ఖండకవితలు కొన్ని వారి మరణానంతరం వారి పెద్దకుమారుడు శ్రీనివాసమూర్తి గారిచే రెండు సంపుటములుగా ప్రచురించబడినవి. 1. చక్కట్లు, 2. దివ్యజ్యోతి. ఈ గ్రంథాల ముఖపత్రముపైనే తుమ్మలవారి ఫోటో ముద్రింపబడింది. కృతిభర్తల ఫోటోలు కూడా గ్రంథాలలో ముద్రింపబడినవి. ఇది తుమ్మల సాహితీపీఠము అప్పికట్ల, గుంటూరు లో కవిగారి తొలినాటి ఖండకృతులు కొన్ని చేర్చబడినవి.

